

UKF:s pärm Sv4 - Svenngårds hembygdssamling P1, 2, 18, 24, 25, 31

Renskrift/sammandrag av Gudrun Sandén är 1995-99

Handlingarna ligger i fysisk ordning

*****

Register till innehållet i Pärm Sv4

Ett urval handlingar ur Bro härads domböcker - ibland olika versioner av samma protokoll

Svenngård har gjort ett urval av ärenden av intresse för vår bygd

Gudrun Sandén har gjort kortare *och* längre sammandrag under en 10-årsperiod

Ursprungsversionerna och kopior av originalhandlingarna finns i Svenngårds pärmar

Svenngårds pärmar (mer än 30) finns i Svenngårdska rummet i Kungsängens bibliotek

UKF:s sammanfattningarna har moderniserat språk och är avsedda som en introduktion.

Översikt

- 1602-1698 -	korta/längre sammandrag av utvalda rättsärenden.	P2
- 1600-1666 -	utförliga sammandrag av alla ärenden.	P31
- 1651 / 1660.	dubletter av avskrifter av 6 originalprotokoll	Sv4
- 1700,1701,1704,1705	Anteckningar ur domböcker.	P1, P24
- 1708 -1760 -	Spridda tingsprotokoll	P25
- 1712 - 1745	Diverse "domboksblad".	P18
- 1726 - 1778	Diverse domböcker 1700-talet	P1

*****

*I nedanstående register ändras markören till en pekande hand där det finns länk till texten***1602-1698 - korta/längre sammandrag av utvalda rättsärenden***- ej innehållsbeskrivande rubriker***1600-1666 - utförliga sammandrag av alla ärenden***- ej innehållsbeskrivande rubriker***1700, 1701, 1704, 1705 Anteckningar ur domböcker.***- ej innehållsbeskrivande rubriker***1708-1760 Spridda tingsprotokoll***- ej innehållsbeskrivande rubriker***1712 - 1745 Diverse "domboksblad"***Innehållsförteckning - kortfattad / urval*

- Den 13 augusti 1712 hölls extra ordinarie ting i Bro Härad
- Den 14 augusti fortsatte Extra tinget i Tibble.
- Den 15 augusti fortsatte Extra tinget i Tibble
- Ur Bro Härads Dombok 1715
- 12 maj 1715 anhöll löjtnanten vid Upplands Regemente Johan Ollberg om syn
- Den 12 maj 1715 tilltalade torparen Pär Andersson i Storhagen torparen Anders Bengtsson i Tegeltorpet
- Den 15 september 1715 avlade Anders Bengtsson i Tegeltorpet under Bro gård ed
- Den 15 september 1715 beklagar sig löjtnanten vid Upplands Regemente
- Den 15 september 1715 kände länsman Petter Westring till bonden Lars Jonssons i Sylta
- Den 16 september 1715 finns en attest från Johan Ersson på Svartsjö
- Den 11 januari 1715 hölls ordinarie ting i Bro härad
- Den 11 januari efter middagen kom landshövdingen Per Ribbing
- Den 12 januari kände Anders Dufwa
- Samma dag utsågs Bengt Johansson i Husby i Bro socken till fjärdingsman
- Samma dag angav Kerstin Erlandsdotter ryttaren Sven Andersson

- Samma dag kårade studiosus Elias Noraeus, fullmäktig för kamrerskan Wissing mot gästgivare
- Samma dag berättade kamrerskan Brita Göding,
- Samma dag inlevererade kaplanen i Bro och Låssa, Carl Staf följande skrivelse
- Samma dag tilltalade länsman Carl Lund drängarna Johan Olsson i Sylta och Johan Nilsson
- Bro härads dombok 1716 11 januari.
- 1716 15 maj hölls vanligt ting i Bro.
- Gästgivare Adam Persson tilltalar rusthållaren Magnus Hultman på Finsta gård
- Häradstinget 1718 4 februari i Bro sockenstuga.
- Samma dag. Kronobefallningsman Lars Träbohm tilltalar Magnus Hultman, Finsta
- Samma dag anklagade länsman Petter Westring bönderna Anders Mårtensson och Markus Pärsson i Tång
- Samma dag anklagade fjärdingsman Bengt Andersson i Tibble bonden Erik Andersson i Tuna
- Häradstinget 4 februari 1718 i Bro sockenstuga
- Samma dag inkom löjtnanten under Upplands Infanteri Regemente
- Skogvaktaren Nils Philipson Hellsten anklagar Pähr Larssons i Sylta hustru
- 1718 måste kommissarie Moderus på Frölunda överlämna gården till kamreraren Höök
- 1720 hölls vinterting på Askers gård i Näs socken
- Den 17 maj 1720 hölls sommaring.
- 1720-09-27. Jacob Staffansson, som bor inhyses i Berga
- 1721 års dombok.
- 1726-05-26 beskylls Mårtensson vara 3 marks karl
- 1735 underlåtit att dika och med ris uppfylla de 11 famnar av sockenvägen
- 1744 - Flemming erhålla brandstod för de 3 halva frälsehemman, vid Ekeby by i Låssa socken
- 1745- 01-14 Löjtnant Tomas Hollsten har tagit ut stämning på bonden Jan Mattson i Sylta by
- Den 15 januari fortsatte tingsförrättningen.
- Den 4 juni fortsatte Tingsförrättningen.
- 1745-09-14

1726-1778 Anteckningar ur Bro Härads domböcker - "Diverse domböcker 1700.talet"

med nedanstående rubriker

- Birgitta Larsdotter - mord på sitt eget barn
- Skadad häst; Sabbatsbrott
- Slagsmål vid Aspviks krog
- Fisktionde till kykoherde Sahlgren
- Rodes stämning på Joh. Mårtensson i Ekeby för olaga flyttning från Lilla Granskog
- Stämning för olaga flyttning från Lilla Granskog till Ekeby
- Kjerstin Ersdotter bortkörd från torpet Qvista av frälsefogden Jacob Rode på Ådö
- Anna Magdalena Rudbecks stora fattigdom
- Trädgårdsmästaren Olof Burman på Ådö
- Fridrich Meyer bränt brännvin av ren råg
- Brandsyn på Ekeby i Lossa
- Tvist om ölförsäljning mellan klockaren och gästgivaren
- Byggnadssyn på Asker
- Kjerstin Ersdotter frälsefogden Rode och Arvid Horn. (*återkommande ärende*)
- Kyrkoherde Staafs änkefru befrias från skatt
- Snickaren Erich Lundstedt anmäls för lösdriveri av friherrinnan Fleming
- Drängarna Anders Persson och Carl Persson gjorde offentlig avbön
- Angående socken magasin i (Håbo-)Tibble
- Häradstingets arbetssätt
- Bokhållare Hedengran och skjutgossen Werner

Register pärm Sv4

- Piga på Lejondal anklagad för att ha fött ett oäkta barn (*lång redogörelse*)
- Hustru på Raskeboda stämmer sin make för att ha förskjutit henne
- Kammartjänaren Friedrich Schensson- slagsmål och okvädingsord (*lång redogörelse*)
- Angående provinsialläkartjänst 1754
- Kyrkoherde Sahlgren klagar på uteblivet tionde från Aspvik
- Inventarium. Jacob Mörk, präst i Bro, vittnar om kollegan Örn's fattigdom
- Snatteri från bagagekärra
- Anna Lind och Olof Andersson för olovligt umgänge
- Tingsbyggnaden i Tibble 1775
- Vådeld i Ekeby i Lossa
- Flyttning av hållstuga och hållstall vid gästgivargården Tibble. 3 tillfällen
- Avskedande av barnmorska och anställning av ny.

Sv4 - Presentation - Anvisningar

UKF:s pärm Sv4 - Svenngårds hembygdssamling Pärm p2

Ur **Bro häradsrätts domböcker** rörande Näs socken.

Uppgifterna tagna ur "Renoverade domböcker", Uppsala län i Riksarkivet.

Sammanfattning och redigering UKF 1995-2004

*****

Ett urval handlingar ur Bro härads domböcker - ibland olika versioner av samma protokoll
Svenngård har gjort ett urval av ärenden av intresse för vår bygd
Gudrun Sandén har gjort kortare *och* längre sammandrag under en 10-årsperiod
Ursprungsversionerna och kopior av originalhandlingarna finns i Svenngårds pärmar
Svenngårds pärmar (mer än 30) finns i Svenngårdska rummet i Kungsängens bibliotek
UKF:s sammanfattningarna har moderniserat språk och är avsedda som en introduktion.

Översikt

- 1602-1698 -	korta sammandrag av utvalda rättsärenden.	P2
- 1600-1666 -	utförliga sammandrag av alla ärenden.	P31
- 1700,1701,1704,1705-	Anteckningar ur domböcker	P1, P24
- 1708 -1760 -	Spridda tingsprotokoll	P25
- 1712 - 1745 -	Diverse "domboksblad".	P18
- 1726 - 1778	Diverse domböcker 1700-talet	P1

*****

1602-1698 - korta sammandrag av utvalda rättsärenden. P2

1602-01-19 Bro Klockarestuga.

Hustru Malin i Berga.

Hustru Malin i Berga gjorde lagligt jordskifte med sin systerson Olof Ersson och hans bröder mellan Berga och Finsta hemman. De skulle betala något emellan och hustru Malin skulle ha fritt husrum hos Olof Ersson och hans hustru Marit och bli behandlad som om hon vore deras moder. Hon skulle dock betala för maten.

1603-05-12 Bro klockare stuga.

Tillsades menigheten att de måste ringa sina svin så att de inte genom sitt rotande förstörde ängarna. Lagens straff var att de skulle mista vart tredje svin om de inte såg till dem.

Tomas Matson i Frölunda anklagade Olof i Berga att hans häst blev borta i Olofs källa. Olof skulle betala 2 daler.

1612-06-11 Bro sockenstuga.

Utbjöds första gången hus och jord i Tibble, som Johan i Kvek ville sälja.

Hustru Margareta i Berga Näs socken anklagade Carl Bondes skrivare för att ha dödat hennes man. Han kom till hennes salig man Olof Eriksson i Berga och begärde skjuts, eftersom han med några andra var gästgivare. Olof menade att eftersom hans häst nyligen varit i skjuts, skulle någon annan bonde skjutsa. Skrivaren Anders Jöranson red iväg men återvände och högg Olof i ryggen så att han fick ett dödligt sår. Carl Bonde skulle nu skaffa dråparen tillrätta.

Erland i Näs och David Ängsvaktare hade en träta om ett gårdsel men blev förenta. Den som bröt överenskommelsen skulle betala 40 mark till den andra.

Olof Nilsson i Tuna anklagade hustru Karins son Olof, att han hade kört ner bægges hästar på isen vid Stäket. Unge Olof kunde bevisa att han kört där alla andra kört med lass och kunde därför inte dömas.

1613-09-01 Sockenstugan

Johan i Kvek lät andra gången utbjuda jorden i Tibble.

Herr Anders i Ryd klagade över, att sockenbonden Rasmus i Skälby överfallit honom med bannor och missbrukat Guds namn och svurit på kyrkbacken. Någon söndag senare, när herr Anders höll sockenstämma om kyrkans byggning och bogårdsmurens färdigställande, angrep honom Rasmus och menade att de borde lägga taket på klockarstugan först. Kyrkherren befallde honom att tiga, men Rasmus svarade: - Tig själv, jag är inte din getpojke och giver dig tusan. Kyrkherren förbjöd honom komma till kyrkan, vilket han ändå gjorde. Där utspans sig ännu mera bråk mellan de bägge. När kyrkherren for till färjan i Stäket, följde Rasmus efter och då det finns vittnen på, vad där utspelade sig dömdes Rasmus till böter.

Mjölaren på Aspviks kvarn, Mats Persson anklagade Mikael Simonsson för att föra bort mer mjöl än han haft säd till malning. Men då detta var en gissning blev han frikänd.

1638-06-07.

Clement Svensson i Tuna och Hans Bengtsson i Näs Kyrkby besvärade sig mot Mats Mjölare vid Aspvik för stämning.

Björn Månesköld i Hamra anklagade Lars Ersson, som förut bott i Hamra, att han slagit Aspviks tjänare. Ersson hade en vittnesskrift av Olof Håkansson, Clement Svensson och Erik Bengtsson att han inte överfallit eller trakterat överste Anders Körnings tjänare.

Mats Bengtsson i Tuna anklagade sin granne Mats Knutsson att han i vredesmod rusat från Bengtssons gård och hem till sin gård, där han hämtat en stör för att överfalla Bengtsson med. Mats Knutsson bekände att han velat överfalla Bengtsson, men inte fullföljt sitt beslut. Eftersom han bekände sakfälldes han till 40 mark.

Befallningsman Mårten Jönsson hade i 5 år brukat ett hemman i Frölunda. Hemmandet ägdes av Mats Andersson och Staffan Engelbertsson. Jönsson hade byggt till en kammare och satt in fönster i huset. Han begärde nu ersättning, vilket rätten beviljade honom. Men då Andersson och Engebertsson inte ville betala, skall han ta bort kammaren och fönstren.

1638-09-24

En utjord i Berga utbjöds för andra gången.

Sekreteraren uti Krigsrätten Nils Persson hade en fullmakt från Jacob de la Gardie angående en syn på Tuna, Hamra, Kölsvik och några ängsfjällar, som anses höra till de la Gardie. Rätten beslutade att herrar Johan Patsson de la Gardie och Jacob de la Gardie skulle göra upp dessa ägotvister.

Mats Marcusson i Frölunda klagade över att Johan i Öråker hade en grind, där svinen kom igenom och gjorde skada på Marcussons säd. De förliktes och Johan skulle ge Mats en halv spann säd.

Staffan Engelbertsson i Tuna klagade över att Erik Matsons i Berga gärdesgård låg omkull så att boskapen kom in och skadade Ingelbertssons säd. Erik skulle giva Staffan en spann säd.

Erik Andersson, en båtsman som bor på Norrmalm i Stockholm, sålde jord i Berga till salig Per Olofssons dotter Margareta.

1642-03-14.

Bertil Färjekarl vid Stäket besvärade sig att Erik Sigfridson i Stora Ullevi är skyldig honom två fjärdingar säd i färjekarlslön, vilket han dömdes att betala.

1642-05-23

Församlingen i Näs socken klagar över att komedianten Christer Thun vill tränga sig in på klockaretomten och lägga den till sitt hemman, som han fått av kronan. Thun påstår sig vilja byta med klockaren, vilket rätten tillät.

1645-06-13

Erik Bengtsson i Tuna besvärade sig, att hans granne Erik Jönssons pojke kört med hans häst och skadat den. Erik Jönsson nekade inte utan skulle läka hästen och sedan skulle de vara förlikte.

Riksmarskens fogde Anders Brynnielsson påtalade för Erik Östensson i Hamra, att en holme mellan Tuna äng och sjön hörde till Hamra. Brynnielsson skall visa riksmarskens fullmakt och vittnen, som bevisar att holmen hört under Hamra. Därefter skall resolution givas.

1647-01-18

De hemman som Jacob De la Gardie sålt till greve Lennart Torstensson uppbjöds första gången.

Skräddargesällen Johan Bengtsson visade sitt börsbrev, att han är född av hederliga föräldrar här i häradet.

1647-06-28

Sju hemman i Tuna uppbjüds andra gången.

En änka, hustru Wendela besväras sig över sin svärfar Simon i Sylta att han tillfogat henne orätt uti det arv hennes barn hade rätt till efter hennes svärmoder. Svärfadern skall ge henne en kittel, 1/3 i husen och en daler i en maltspann. Därmed är de förlikta.

Lennart Torstenssons fogde Stefan Persson tillkännagav att Torstensson var sinnad att bygga en sätesgård av Tuna, Hamra och Kölsvik. Han begärde således en attest av rätten, vilket han fick.

1647-10-11.

Två halva frälsehemman i Hamra och Kölsvik uppbjüds tredje gången.

1648-01-12

Fru Christina Mörner har av excellensen herr Lennart Torstenson köpt två utjordar i Ålsta samt Hamra och Kölsvik, Svarvareviken, Svartkärret, Hällkana, Tingsviken, vilka uppbjüds första gången.

Olof i Skälby besvärade sig över att den piga han anställt, Ingeborg hette hon, inte kommit. Han fick tillåtelse att säga upp henne, när han behagade.

Erik Mattson i Berga besvärade sig att Stefan i Frölunda trängde sig över rätta rågången in på hans skog. Parterna skulle ha gemensam syn för att enas och om de inte kunde det skulle Rätten döma.

1648-05-09.

Kerstin Mörners gårdar uppbjüds andra gången.

1648-10-01

Kerstin Mörners gårdar uppbjüds tredje gången.

1649-01-19.

Johan Svensson, fogde på Lennartsnäs, besvärade sig att en försvarskarl Simon Mattson stulit en oxhud. Mats och Stefan i Frölunda har gått i borgen för att skaffa honom till lag och rätt. De har dock inte infriat sina löften. Då de inte kunde neka var de pliktiga att skaffa fram tjuven eller att själva svara för hans sak.

1649-05-21

Erik Tomasson i Myrby i Skå socken har sålt jord i Öråker till greve Lennart Torstensson, vilken uppbjüds första gången.

Upplästes utskrivningslängderna för allmogen.

Anders Mårtensson i Aspvik anklagade Bengt Grellson i Tranbygge att han huggit två kvarnstenar på Tångbro ägor. Då herr Knut Posse och fru Christina Mörner äger var sitt hemman i Tång och skogen inte är skiftad äger var och en rätt att hugga sådana stenar där man finner dem.

En dräng på Lennartsnäs, Johan Bengtsson anklagades för att han belägrat en piga, Valborg Jacobsdotter. Han erkände och dömdes att plikta 40 mark.

Borgmästaren i Sigtuna Mårten Jönsson besvärade sig över att han inte fått full betalning för det som salig Margareta i Berga är skyldig honom. Han har väntat i femton år på sina pengar. Anders Bengtsson, salig Margaretas måg som nu bor på Berga, lovade att reglera skulden under året och sedan med sina medarvingar förena och förlika.

1649-09-28.

Ett brev från landshövdingen herr Svante Sparre om Stäkesbro upplästes.

Anders Rasmusson i Sylta anklagade Per Olofsson i Skälby att han slagit honom så att han fått en blånad. Då Per inte nekade, dömdes han att betala 3 mark.

Herr Gustaf Lejonhufvuds fogde, Clas Eriksson besvärade sig över att en person vid namn Marcus byggt ett torp på Svinvallen i Skälby. Detta torp låg på Lejonhufvuds mark. Men det visade sig att det fanns flera ägare till Skälby, så det skall rannsakas om äganderätten.

Erik Matssons i Berga son hade lägrat en piga, Britta Larsdotter. Han erkände och skall böta 40 mark.

Ett frälsehemman i Näs kyrkby utbjöds tredje gången.

Ett frälsehemman i Skälby utbjöds tredje gången.

En skatteutjord i Berga utbjöds första gången.

Mats Anderssons i Frölunda dräng, Per Matsson anklagades att ha belägrat en piga vid namn Britta Michelsdotter. Han befanns skyldig och dömdes att betala 40 mark.

Fru Anna Skyttes på Stäket skrivare Lars Helgesson besvärade sig att för honom bortkommit ur hans kista på Stäket: 40 Riksdaler, 4 silverskedar, 2 guldringar, en silverslagen krutflaska, 5 alnar kläde, 5 alnar engelsk boj, 6 alnar lärft. Han misstänker trädgårdsmästaren Thomas Matsson, som vid vintertinget nekade. Han har nu haft samma kruthorn, som blivit stulet ur kistan och sagt sig fått det av den dräng Måns, som nu är i Småland. Denna dräng skall nu till Rätten komma och försvara sin sak.

En soldat, Johan Eriksson företrädde sin hustru, och menade att hon inte fått betalt för jord i Berga, som hon sålt. Erik Matsson och Mårten Andersson i Berga sade sig ha betalt hustrun, innan hon var gift. De skulle till hösten ge en tunna spannmål och ett lass hö och så var de förlikta.

Greve Lennart Torstenssons tjänare besvärade sig att han levererat trädgårdsdrängen Anders Jonsson nya daler kopparmynt att gömma. 4 av dem är bortkomna och då Anders inte kunde neka skall han betala Johan 4 daler. Han må sedan söka sin man om han gitter.

Däremot klagade Anders Jonsson att Erik Andersson, greve Lennart Torstenssons snickare skulle ha tagit de 4 dalerna varför han låtit stämma honom. Då han inte inställt sig i domstol fick han plikta 3 mark för Rättens sittande.

Lucia i Skälby besvärade sig över att hon lånat sin sonhustru Britta en ko. Brittans broder Anders i Viby hade sålt den. Britta nekade inte och dömdes att betala svärmodern för kon och söka sin broder om hon gitter.

En piga, Brita Eriksdotter besvärade sig över att Mats Nilsson städjat henne i tjänst och givit henne 16 öre i städespenning, men då hon hade varit hos honom i 5 veckor, hade han visat henne ur tjänsten, så att hon nu inte hade någon tjänst. Mats Nilsson kunde inte andraga något fel med pigan varken tjuvnad eller annat, så han dömdes att betala henne som han lovat om han inte ville återta henne i tjänst. Hon kunde sedan göra vad hon lyster.

1651-05-12.

En skatteutjord i Berga utbjöds andra gången.

Fru Anna Skyttes skrivare Lars Helgesson, som tidigare beskyllt trädgårdsmästaren Thomas Matson för tjuvnad vid det hållna Landstinget återkom nu. Drängen Måns, som Thomas åberopade sig på, kan inte komma tillstädes och för den skull blev saken dem emellan upphäven. Thomas (så framt inte bättre skäl framkommer) blev frikänd.

Hustru Dådre i Skälby torp besväras sig över att från henne blivit bortstulet: 1 tunna spannmål, 1 friskjol. 1 valmadskjol, 10 mark ull, 1 mark lin, kött efter två får, 1 valmadströja, 6 kannor bönor, 6 får och en ny vepa. Hon beskyllde torpare Hans, som hon bott inhyses hos och en soldat Johan för stölden. Soldaten är i Stockholm och ingen vet var och hustru Hans känner inget till om stölden. Hon har dock gömt två fjärdingar råg, som Hans sedan sålt.

Beslutades, att vad som fanns uti deras hus av stöldgoods skall tagas.

Besvärade sig Johan Andersson i Skälby, att han har städlat en pojke hos sin granne Jöran. Grannen ville inte låta pojken komma i tjänsten. Men då det befanns att Jöran tagit till sig pojken förra sommaren, då han gick ock tiggde, vore det skäligt, att pojken fick stanna hos honom och Johan detta året inget har med pojken att beställa.

1660-01-10

En lödig Mark Silver som grevinnan fru Christina De la Gardie gör anspråk på i Ekhammars frälsehemman Näs socken till Jonam Bure uppbjöds andra gången.

Olof Krake trädde inför rätten på arrendatorns Michel Heitmans vägnar och började en aktion mot fru Christina Mörners bokhållare Olof Klint om Aspviks gårdsarrende.

Först om ett tjuvnamn som Johan Jöransson sagt, att Heitman borde hängas utan lag och rätt. Drängen förklarade sig ha sagt det i hastigt mod vid förra Tinget då Heitman upplade 13 obevisade tjuvpunkter mot honom. Eftersom drängen rättade sina ord bötede han allenast 3 mark.

Bokhållare Olof Klint anklagade Michael Heitman för att ha stulit en silverkanna för välborna frun.

Sedan följer räkningar mellan Heitman och fru Christina. Vissa delar får de göra upp sins emellan.

Härefter yrkade Olof Klint på en silverkanna, som funnits i Tibble och nu är borta. Per Andersson i Tibble vittnade att Heitman brutit upp den förseglade kistan och tagit kannan. Beslöts att Heitman och Kraken skall med det fortaste återskaffa kannan.

1660-06-06

Ekhammar har uppjudits av herr Jona Bure tre gånger.

Staffan Hanssons arvingars jord i Tibble uppbjöds för utlagor till Lars Skytte första gången.

Däremot protesterade Erik Eriksson i Tibble, att han måtte tillställas räkning innan flera uppbud sker. Vilket befanns gott.

Det framkom att Martinus Bullerius fullmäktigat Erik Eriksson i Tibble. Han sporde Elias Hanssons hustru från Stockholm, hur hon och hennes man kom att bli förmyndare för salig Stephan Hanssons barn i Tibble och på vad sätt de hanterade dessa barns egendom.

Michael Eriksson i Näs Kyrkby har haft misstankar och skällt Lars Hansson i Trappeberga för tjuv. Då han inga bevis hade tog han tillbaka och sade sig känna Hansson och hans hustru för ärliga och goda människor. Han böte 3 mark för sin otidighet.

Beslöts att Mats Persson i Skälby ger Johan Thomesson i Sylta ett par skinnbyxor och ett par handskar som fattas i hans lön.

1660-07-21

Salig Stephen Hanssons barn, genom sin fullmäktige Martin Buller käre, och deras farbroders, salig Eliae Hanssons änka Maria Bengtsdotters fullmäktige Christopher Mellin svarande angående förmyndarskapet för salig Stefans barn. (3 sidor, som inte är medtagna).

1660-09-10

Stephan Hanssons hemman i Tibble uppjudes till Erik Eriksson.

Per Andersson i Tibble besvärade sig över att Bengt Nilssons fogde vid Stäket kallat honom tjuv. Han försvarade sig, att hans sagt det efter andra. Han erkände Per Andersson för en ärlig och redlig man. Sagesmannen Stefan Engelbrechtson i Frölunda överbevisades, att han sagt att Per Andersson krupit genom en svinstia och stulit halm. Han försökte det återkalla, men, som vittnen fanns, dömdes han att betala 40 mark.

Johan Jöransson på Aspvik beklagade sig över fogden Bengt Nilsson, som var fru Anna Skyttes utskickade, angående råg och husröta i Tibble. Johan Jöransson bevisade att han haft rågen i arv efter sin fader och inte haft med husrötan att göra. Principalinnan får söka Anders Jöranssons arvingar för husrötan bäst hon gitter.

Arvid Hansson i Berga klagade över att rustmästaren Olof Larsson var skyldig honom 30 daler för en häst. Rustmästaren visade en kvittens av Per Joensson och länsmannen Mats Hansson, att hästen var värderad till 25 daler. Rustmästaren friades.

Efter förlikning delades salig Anders Mårtenssons egendom mellan handelsmannen från Stockholm Adam Brackner och Per Andersson i Tibble på Näs sockenkyrkas vägnar, så att Brackner fick 40 daler och kyrkan 20 daler. Eftersom Brackner bevakat och låtit värdera och haft omkostnader fann man denna fördelning skälig.

Beslöts att tre gode män skulle syna gärdsgården mellan Aspvik och Härnevi samt Husby äng.

Beviljades häradsbevis om Per Anderssons i Tibble mödosamma skjutsning och gästgiveri.

Anders Perssons humlegårdsdräng på Aspvik, anklagades av länsman Anders Johansson i Frölunda för begånget lägersmål med pigan Karin på Lindersnäs. Han ville inte äga henne och hon gifter sig i Stockholm. Han böte de vanliga 40 mark för mökränkning och lovade 2 daler till de fattiga samt den vanliga kyrkoplikten.

1663-01-26

Angående Erik Eriksson i Tibble och David Staphansson....

Fogden Olof Wastensson drog inför rätten Anders Hindriksson och konan Valborg Matsdotter båda från Skälby för lägersmål. De tillstodo bägge, men han ville inte äkta henne. Han betalar 40 mark och hon som återkommer andra resan 15 mark. Han gav henne 2 tunnor säd och bägge underkastade sig kyrkoplikten.

Ang Anna Skytte och Tibble utmark.

Elsa Persdotter från Stockholm klagade till Erssons hustru i Tibble angående förgift och Mercurium.

Ingeborg Olofsdotter i Stora Berga begärde att få bruka sin egen jord. Hon har jord i Lilla Berga och ligger i Får samt Rege skipte med Stora Berga. Hon vill lösa jord som Olof Eriksson och hustru Kirstin Olofsdotter i Stora Berga har. Beslöts att hon skall njuta sin jord i Stora Berga och själv bruka vad hon äger och åborna skall inte klaga däröver. Utskylderna skall hon svara för sin del.

Pigan Karin i Aspvik, som trädgårdsmästaren vid Brogård satt i tjänst har försvunnit från tjänsten och är nu tre gånger stämd. Hon skall betala tillbaks fästepenningen och legan. Skor och kläder efterskänkes.

1663-06-12/13

Protokoll vid rågångsförrättning mellan Granhammar och Tibble.

1664-01-22

Länsman Anders Johansson hade försökt inlösa jord i Frölunda för sina styvbarns vägnar och kårade nu till Staffan Engelbrechtsson och hustru Maria Andersdotter i Skälby. De ville inte sälja och hänsköt ärendet till rätten. De överklagade domen till Lagmans Rätten.

Fogden vid Stäket Bengt Nilsson besvärade sig över att Tomas Jacobsson i Frölunda intagit en hage. Därtill svarade fogden vid Görveln Jon Nilsson på sin herres vägnar, att den hagen hört under hans gård. Beslöts att den tvistiga hagen skall höra under samma gård tills han genom dom därifrån drives och inte låta intagas som man vill. Tomas pliktar 3 mark för olaga nyttjande.

Per Andersson och Erik Andersson i Tibble har angivit varandra....

Kanslisten Berent Låhrman beklagade sig högeligen över att ha blivit rånad av Mikael Jonsson i Härnevi. Rånnet blev begånget mellan Tibble och Stäket. Rånaren såg honom ligga bredvid sin häst och steg ur sin kärra och sökte genom hans byxor och tog allt, som Låhrman haft med sig från Falun. Visade en ansökan om 91 Rdlr. Mikael svarade att han aldrig gjort detta. Låhrman åberopade sig på ett vittne Christer Matsson som under ed betygade att han sett Mikael ligga över Låhrman. Mikael nekade att ta Låhrman i sin kärra till Stäket och då Matson anade oråd och ville se vad han hade i fickorna drog han kniv. Matsson hittade ett rivjärn med två muskotar i. Mikael tog honom sedan i sin kärra, men ångrade detta när Låhrman vaknade och beskyllde honom för tjuv. Låhrman menar att det inte funnits någon annan under vägen. Mikael sade, om jag så skall mista livet är jag oskyldig utom till rivjärnet. Rätten fällde honom, men kunde ej döma till lagens straff, som var att mista livet, utan remitterar till Kungl Hovrätten.

1664-09-28

Förlikningsskrift mellan Mats Andersson och hans grannar i Berga upplästes.

Befallningsman påbjöd att häradsborna skulle lämna goda stockar till brobygget vid Stäket. De skulle vara sådana att de inte behövde skarvas.

Allmogen lovade bättring åt herrdagsmannen Mats Ingemundsson i Håtuna med 1 daler kopparmynt.

Erik Jeremiesson i Tibbletorpet anklagades av Jöran Mårtensson i Sylta torpet för dråp på hans son, Samuel Jöransson. Han erkände, att han för åtta dagar sedan begått brottet och ångrade detta. De hade varit på vedhuggaröl hos Peder Andersson, då Samuel lagt sig i en förlikning med Henrik Olofsson i Ängstorpet. De kom i slagsmål och Samuel drog Erik i håret ner under bordet. Då nappade Erik sin täljkniv och högg honom. Han träffade under vänstra örat och 2 styng i bröstet. Samuel lade sig till sängs från lördag till fredag. Han kallade till sig Erik och bad honom skaffa läkare, vilket han gjorde för stora penningar. Han hämtade en barberare från Stockholm. Per Andersson i Tibble, som var tolvmän och Henrik Olofsson vittnade att detta var sant och att Erik menade att om Samuel blev frisk så skulle de vara förlikta. Men skulle han dö, då sköt han saken i Guds och överhetens händer.

Rätten frågade då den dödes fader, om han stod efter hans liv. Han svarade, att han inte gjorde det utan var tillfreds. Saken sköts till Häradsnämnden vilken sade sig i denna sak inte kunna döma annat än att fria

honom. Samuel hade varit en ond och arg person och då fadern inte hade anspråk på något straff för Erik annat än böter utdömdes dessa. De ville dock remittera ärendet till Hovrättens betänkande.

Erik Eriksson i Tibble betalar en skuld till länsman Anders Johansson i Frölunda, men från skulden drages värdet på den båt, som länsman lånat och som nu är borta.

Erik Eriksson i Tibble betalar en skuld till Olof Eriksson i Tuna.

Uppvisades Erik Eriksson i Tibble obligation....

Sades att Erik Eriksson i Tibble inte mer betalar.

På rådman Nils Nilssons vägnar läste hans fullmäktige Martinus Bullenius upp ett bytes och jordskiftes brev, som gällde hans principal och Stephan Hanssons barn. Det var daterat Stockholm 17 juli 1664 i gode mäns och vittnens närvaro och må här bekräftas och stadfästas.

Länsman Anders Johansson i Frölunda klagade över skällsord, som Erik Eriksson i Tibble slängt efter honom vid ett ärende i Sven Falks sak. Han nekade men länsman hade två vittnen, hustru Maria Hansdotter i Frölunda och hustru Maria Persdotter i Sylta, som båda hört honom kalla länsman för skälm, rövskägg och länsmanshynda. Erik Eriksson skall plikta 40 mark.

1665

Denna volym saknas i Riksarkivet sedan år 1920.

1666-03-17.

Stora Berga uppbjods första gången av Kirstin Olofdotter, som dels ärvt och dels köpt egendomen.

Däremot protesterade hennes systerson Olof Eriksson i Tuna, som sade sig inte vara utlöst. Kirsin menade, att det fanns en häradsdom att Olof Erikssons fader, Erik Bengtsson, löst jorden. Inget hinder för uppbud.

Länsman Anders Johansson i Frölunda talade å sina styvbarns vägnar att de ville inlösa jord i Frölunda av sin faders systrar. Barnen fick faste på jorden trots protester från släktingarna.

Brännvinsbrännare Erik Larsson från Stockholm anklagade Erik Eriksson i Tibble för någon otidighet han mot honom förövat.

Ryttmästare Erik Körnings hovmästare, Måns Godag på Aspvik, klagade till jordägarna i Bro gård, Prästgården, Härnevi och Finsta över en gårdsgård. Han vill att de tillsammans med Aspvik skall skilja ängen. Bokhållare Erik Ling och pastor i Bro nekade och sade att de aldrig haft med den gårdsgården att göra. Beslutet blev att de inte kunde åläggas någon gårdsgård där de inte varit vana. De skall hålla sin gårdsgård i gott skick och den böte, som släpper djuren i otid och innan ängen är bärgad.

Tomas Johansson i Frölunda stämmer genom Johan Andersson i Skälby Tomas Andersson i Ekhammar, då han inte inställt sig i domstolen.

Johan Jöransson i Stäket bötar 3 mark för att han avvek från tinget i en sak mot fogden Jonas Persson.

1666-05-10.

Hustru Margareta Pederdotter i Oppsylta fordrade betalning för jord i Berga av sina syskonbarn. Olof Eriksson hennes syskonbarn lovade betala och inför rätten räckte de varandra händerna och voro förlikta.

Olof Eriksson och hustru Christin i Berga, som av var sin syster bör äga halvparten i Storegården i Berga efter dom i Häradsrätten 11 maj 1663. Om Olof Eriksson kan bevisa att farbrodern äger mark i Kallhäll, som han säger, skall hustru Christin betala till Olof Eriksson så att det blir jämnt. Sedan kan hon söka sina utlagda pengar hos farbrodern Simon Eriksson eller hans arvingar, om hon kan och gitter.

Per Andersson i Tibble talade om sin sak mot Zakarias Eriksson i Stockholm om begånget våld.

Per Andersson i Tibble upplyste om en häst, som en kapten funnit vid Solna kyrka och lämnat hos honom tillsammans med en säck matvaror och en klövjesadel.

1/2 Storegården i Berga uppbjods andra gången av hustru Christin.

Gästgivaren och tolvmannen Per Andersson i Tibble och Näs socken har fyra gånger kallat Zakarias Eriksson i Stockholm till tinget. Befallningsman Johan Johansson intygade om rån och våld på hans häst och dräng på allmän väg. Han har dock inte inställt sig i rätten. Drängen Erik Mårtensson berättade, att när han skulle köra ett fat mumma från Stäket till Tibble kom Zakarias Eriksson ridandes mot honom och gav honom två örfilar. Han spände från hans häst och red bort med den. Detta bevittnades av Erik Eriksson i Tibble som just kom gåendes. Den häst han kommit på släppte han handlös på vägen, där drängen tog den hem till Tibble. Den hästen hade han lejt i Gran. Per Andersson berättade, att han inte varit hemma, när Eriksson kommit till gästgivargården och velat leja häst, men hustrun hade försökt

skaffa häst. Hon hade skickat drängen till Anders Thomasson i Ekhammar, som lovat leja häst till Stockholm, då det är svårt att få häst i Spånga. Zakarias Eriksson kallade då Anders Thomasson för hundsvott och belghunder och red bort. Drängen vittnade att detta var sant. Per Andersson begärde att bli skyddad av gästgiverilagen.

Rätten vill ej längre tåla, utan beviljar käranden dom, som blir 40 mark för rånet, 6 mark för örfilarna samt dubbel lega för hästen och 8 daler silvermynt till Per Andersson för hans besvär.

1667-02-21.

Jordägarna till Stora gården Berga Kirstin Olofsdotter och hennes systerbarn Erik Mattssons barn äger nu halva hemmanet vardera enligt rättens beslut 10 maj 1666. Kirstin uppbjöd sin halva för tredje gången.

Herr Anders pastor i Häggeby, Erik Hansson i Fiskeby i Röö socken och Johan Johansson i Finsta och Häggeby socken tillåter sin svåger Per Andersson i Tibble uppbjuda sin hustrus jord i Tibble, vilket skedde nu en gång. Ett fullkomligare köpebrev skall upprättas.

Länsman Anders Johansson i Frölunda uppbjöd hemmanet Frölunda för sina styvbarns vägnar en gång.

Tomas Andersson i Frölunda skall leverera två malmgrytor till Mats Andersson i Berga, som Mats hustru ärvt av Ingeborg Olofsdotters och Mats Anderssons styvbarn. Tomas hade pantsatt dem för 20 daler hos Johan Olofsson på Dävensö, vilket han inte kunde förneka.

Tomas Andersson i Frölunda skall återlämna till Staffan Engelbrectsson i Ålsta en silverbägare, som han lånat och pantsatt. Inom 14 dagar skall återlämnandet ske, annars utmätes hans egendom efter bägarens värde.

Befallningsman Johan Johansson Wigg anklagade soldaten Börje Pihl och konan Elin Persdotter i Klockaregården för hor. De bekände synden och hon sade sig ha fött ett dött barn. Kapellan herr Staffan i Näs hade varit och gett henne nattvarden på morgonen och på aftonen hade hon fött barnet. Länsman Anders i Frölunda och Per i Tibble voro med vid nattvarden. Börjes hustru Margareta Andersdotter förlät sin man och höll fast vid honom i äktenskapet. Börje Pihl skall böta 80 silvermynt och Elin Persdotter 40 daler. Fogden Olof Westerman yrkade på konungsrätten till böterna, då horet är gjort i Kyrkbyn, som Lennart Torstensson äger. Befallningsman Johan Wigg m fl nekade, då klockarbordet där synden begåtts sedan urminnes varit under kyrkan och inte under Lennartsnäs. Han menar, att böterna skall tillfalla kyrkan.

1667-06-11

Per Andersson i Tibble uppbjöd en broderdel att inlösas av herr Anders i Häggeby, Erik Hansson i Fiskeby och Johan Johansson i Finsta andra gången.

Länsman Anders Johanson i Frölunda uppbjuder hemmanet Frölunda för sina styvbarns räkning andra gången.

Per Andersson i Tibble uppbjuder att inlösa sin svåger Johan Johansson i Vallentuna Prästgård första gången.

Johan Nilsson i Asker valdes av nämnden till tolvman och avlade eden och antogs i rätten.

Erik Mattssons barn uppbjöd 1/2 hemmanet i Berga första gången. Däremot framlade Olof Westerman fogde hos greve Anders Torstensson, en obligation som ägdes av Hans Mikaelsson i Stockholm på en rest i Berga.

Ryttmästare Erik Körning till Aspvik genom sin fogde Måns Godag klagade att Olof Eriksson i Berga och trädgårdsmästaren Erik Mattson i Aspviks kvarn hjälpt ryttmästarens frälsebonde Hans Mikaelsson ifrån hans tjänst 14 dagar innan fardagen. De hade om natten fört honom i båt till Stockholm. Eftersom ryttmästaren inte kan få honom igen, vill han att de som hjälpt honom bort skall betala för det han är skyldig. Eriksson och Mattson sade sig under ed betyga, att de inte vetat, att han var någon skyldig. Rätten beslutade att bötfälla Eriksson och Mattson för bortförandet av Mikaelsson, men ryttmästaren får själv söka betalning för skulden bäst han gitter.

Befallningsman på Runsa Sven Falk fordrade å sin hustrus Karin Kortsdotters vägnar 52 daler kopparmynt i hö av Erik i Tibble för kredit på 14 kannor brännvin.

Det svedjeland, som Bro Prästgårdstorpren Erik Claesson i Tingsviken huggit på häradsallmanningen skall rågsås till häradets nytta.

Befallningsman Johan Johansson anklagade Anders Nilsson i Sylta och Karin Matsdotter barnfödd i Sigtuna, att de i Skälby haft lönskaläge. Hon har sedan fött ett barn, som dött efter 3 dagar. Då de inte vill äkta varandra betalar han 40 mark och ger henne i förlikning 20 mark. Båda dömdes till vanlig kyrkoplikt.

6 i nämnden beviljades att skifta en hage mellan jordägaren och grannarna på någon förelagd tid.

Mattias Bergfelt i Lund tar tillbaka den beskyllning om lägersmål och oärlighet han i fyllan sagt om kaptenskans dotter på Stäket, Catarina. När han nyktrat till säger han sig inte veta vad han sagt och erbjuder kaptenskan 10 unga får i förlikning för det frieri han gjort till hennes dotter. Hon får häradsbevis att ingen vet annat än gott om hennes dotter.

1667-09-28

Per Andersson i Tibble uppbygger en brodersdel tredje gången, om han blir försedd med laga köpebrev innan fasta gives, vilket rätten lovar.

Länsman Anders Johansson i Frölunda uppbygger land i Frölunda för sina styvbarns vägnar tredje gången.

Per Andersson i Tibble uppbygger en systerdel andra gången.

Erik Mattsons barn i Berga uppbygger 1/2 hemmanet eller Storegården andra gången. Dock förbehållet att greve Anders Torstensson fordringar av obligationen på hemmanet klaras.

Köttmånglaren i Stockholm Hendrik Jacobsson fordrar betalning av Erik Eriksson i Tibble för strömning som han köpt på kredit för tre år sedan.

Per Andersson och Per Mikaelsson i Tibble anklagade kyrkbönderna Anders Olofsson och Tomas Tomasson för den skada de lidit, då kyrkbönderna släppt in sin boskap innan säden var torr och inkörd. De svarade med att det var tibblebornas svin som gjort skadan på deras havre. Tomas Tomasson begärde att under ed få betyga att hans söder (boskap) inte skadat den säd tibbleborna klagade över. Rätten beslöt att eftersom kyrkböndernas djur gjort skada på den säd, där redan svinen förstört och det dessutom varit regnväder skulle ätböter utdömas. 6 tunnor havre till Per Andersson och Per Mikaelsson. Tomas Tomasson blir befriad för ätböter beroende av sin ed. Övrig skada som tibbleborna åberopat beräknas på dem själva för deras egna svin.

Domaren i Håbo härad Mats Ingemundsson i Övernibble i Håtuna socken talade till hustru Christinas barn i Berga. Han var förmyndare för sin brorson Ingemund Hanssons i förra giftet omyndiga barn. Han ville nu bevaka arvet efter deras fader, som var gift med hustru Christin i Berga. Ingemund var barnlös med henne och anno 1655 blev han rotemästare för en knekt och sedan reste han till Polen med greve Gösta Banér. Han anses vara död. Domaren menade att han rest till Polen för att komma undan sina styvbarns ostyrighet och för det förakt hans egna barn måst lida. Han företer en förteckning på vad hustru Chrisin fört med sig i boet och vad som ingår i fädernearvet. Christin dog förra sommaren. Hennes 8 barn företrädde av Olof Mårtensson nekade att vilja utgiva något till Ingemund Hanssons barn. De menade att Ingemund inget medfört i boet och övergivit modern och rest till Polen. Redogörs för morgongåvan och skulder. Det var inget stort arv kvar.

Rätten kunde inte besluta utan krävde en bättre redovisning av barnen i bägge kullarna på ägodelar och skulder till nästa ting. Därefter skall Tingsrätten giva sitt utslag.

Beslöts mellan tibbleborna och kyrkborna i Näs att kyrkborna bör hålla sina vanliga målgårdar mellan gårdet och ängen. Men vill kyrkborna stänga någon del av ängen står det dem fritt med deras omkostnad och besvär.

1668-03-04.

Per Andersson i Tibble uppbygger en systerdel i Tibble tredje gången. Han har köpebrev på systrarna Karin och Annas andelar och sin egen arvedel.

Erik Matssons barn i Berga uppbygger halva hemmanet Storegården tredje gången. Förbehållande greve Torstenssons anspråk på resterande utlagor, som är antecknat.

Beviljades hustru Kirstins barn i Berga fasta på halva Storegården i Berga.

Gästgivaren Per Andersson i Tibble begär att bli befriad från gästgiveriet. Han anser att han inte njuter någon frihet och när inget gästgiveri längre finns i Spånga, måste han ta de resande ända till Stockholm. De som skall hjälpa honom med skjutsningen gör det inte längre, så han blir alldeles ruinerad av att sköta allt själv.

Rätten förstod och visste om hans problem, men då ingen annan fanns på orten, som kunde ta över denna högnödiga syssla måste han ännu en tid uppehålla gästgiveriet. Han får söka anstånd hos överheten eller landshövdingen.

1668-05-27

Friherrinnan fru Anna Skyttes bokhållare Lars Helgerson inställde sig i rätten och å herr hovrättsrådet Georg Gyldenstiernas vägnar besvärade sig över att vägmästaren Jacob Cosvaj gjort stor skada på Stäkets ägor, då han egenvilligt börjat bygga en ny landsväg. Han har tagit mycket gårdsel och skog, lagt vägen över Södra Ängen med stora diken på båda sidorna trampat ned och förstört gräsvallen. Han har också rivit ned gårdsgården så att ängen tagit skada därav. Även den Norra Ängen och råggärdet kommer att beröras. Detta har Cosswaj gjort utan kommunikation med vare sig friherrinnan Skytte eller riksrådet. Anna Skytte har flera gånger sänt honom bud, att hon ville tala med honom, men han har inte kommit, utan spotskt svarat att här genom Stäket skall vägen gå. Bokhållaren visar brev från Kongl Maj:t 4 maj 1668 till landshövdingen, att han alldeles ogillar och ej tillåter att någons egendom utan överenskommelse och ersättning blir skadad. Cosswa får inställa sitt företag till dess Kammar Kollegium givit tillstånd och riksrådet fått skäligt skadestånd. Syneprotokoll på skadorna från den 2 maj 1668 är undertecknade av Per Andersson och Per Mikaelsson i Tibble.

1) 253 alnar gårdsgård är nedhuggen.

2) Den nya vägen Cossvaj byggt genom första ängen har tagit halvt tunnland mark och 200 alnar nedhuggen gårdsgård.

3) Fortsättningen på vägen, som den är uppritad tar 2 tunnland mark.

5) Betygas att den nya vägen bara är 58 alnar kortare än den gamla och under många år än är mycket bättre.

Befallningsman Johan Johansson Wigg berättade att han per brev blivit underrättad om att möta Cosvaj vid Stäketsbacken och vara honom behjälplig med reparationen. De träffades hos krögaren Hans Tanto och Wigg bad Cosvaj sända bud till frun på Stäket. Cosvaj visade sin instruktion, där det stod att man borde accordera med jordägaren, men Cosvaj var drucken och ville inte göra så. Han befallde befallningsman att lyda honom men Wigg ville inte befatta sig med detta. Cosvaj svor på att låta vägen gå efter planen. När Cosvaj vägrade komma till fru Skytte sände befallningsman länsmannen till henne, att hon skulle låta sina tjänare hindra vägmästaren. Hennes präst kom till vägen och bad honom följa med till frun. Cosvaj visade upp sin fullmakt och ursäktade sig med att ej ha tid att besöka frun, då han måste resa till Stockholm. Han menade också att de andra över vars ägor vägen gick fått nöja sig med det. Cosvaj inställde sig inte i rätten och bötede 3 mark. Riksrådet är sinnat att söka honom på annan ort.

1668-09-24 i Ryd sockenstuga.

Beviljades gästgivaren och tolvmannen Per Andersson fasta på hemmanet i Tibble och den jord han inlöst.

1669-01-16.

Mjölaren Johan Staffansson framviste ett kontrakt av den 14 okt 1667 givet av hustru Kristin arvingar i Berga, att han skulle få ha väderkvarn på Berga backe i 8 år. Olof Eriksson ville inte tillåta kvarnen på det ställe där den står. Eftersom kvarnbacken inte bara tillhör Kristins arvingar kan inte kontraktet gälla särskilt som greve Torstenson inte heller vill ha kvarnen där. Johan Staffansson får lagsöka, om han anser sig lidit skada av att kontraktet inte gäller.

Olof Eriksson i Berga betalar halva värdet för den stut, som nu är död, till Axel Hansson i Skälby. Länsmannen skattade den till 14 daler, när han synat honom.

Länsmannen Anders Johansson i Frölunda skall göra räkning med dem som fört livsmedel till Kongl Maj:ts kök i Uppsala. Detta skall ske inom 3 veckor och om de ej infinner sig på bestämd ort är de vidare skilda från all fordran.

Beviljades länsmannen förståndige Anders Joahnsson i Frölunda faste på sin styvbarns salig Mats Anderssons vägnar på Frölunda 14 öre 6 thaler genom arv och köp.

1669-06-12

Tillkännagavs flera ändringar i förordningar bl a Förmyndare Ordningen av den 17 mars 1669, Skråordningen av den 1 mars 1669, Påbud om åtskilliga Oordningars avskaffande vid adelns trolovningar, barndop, bröllop och begravingar av den 19 dec 1669, Avskaffande av åtskilliga överflödsförordningar i klädedräkten av den 3 dec 1668.

Hustru Kristins barn i Berga uppbjöd 8 1/9 öreländ till salu.

Trädgårdsdrängen vid Stäket Per Carlsson anklagades för lönskaläge med Brita i tjänst vid Stäket hos brovaktaren Hans Tantou. Nu är hon i tjänst hos befallningsman Gustaf Matsson. Han tillstod gärningen och att de fått ett oäkta barn. Han bötfälls som vanligt till 40 mark och kyrkoplikt, samt att hjälpa till att föda barnet. Hon ställs inför rätta nästa Ting.

Beviljades Per Andersson i Tibble faste på sin inlöste jord efter köpebrev.

Uppsteg för Rätten tolvmannen och gästgivaren Per Andersson i Tibble och beklagde sig storligen över skjutsplikten, som han nu nästan ensam måste utföra. De andra bönderna förminskas och blir allt oförmögnare att hjälpa honom. Han skall nu betjäna två vägar både från Västerås och Salberget. Då det inte längre finns gästgiveri i Spånga skall han hela 3 mil till Stockholm. Han har inte fått större ersättning för sitt nu så betungande arbete och håller på att bli ruinerad. Han ber enträget att få slippa detta åliggande. Nämnden vet och vittnar om att han lider stort besvär och omkostnader både vad gäller omak, folk och hästar.

Rätten kan ändå inte hjälpa honom eller entlediga honom. De råder honom att hos landshövdingen hemställa att å Kongl Maj:ts vägnar ordna denna orts gästgiveri, så att gästgivaren bliver lättad och understödd.

Erik Eriksson i Tibble instämde Mikael Pedersson i Tuna Jelsta (Hjälsta) socken för skällsord, men han infann sig inte och bötar 3 mark.

Erik Eriksson i Tibble, som nu flyttat från häradet och är i tjänst hos kronobefallningsman Lydich Andersson, begärde intyg på sin vandel. Rätten vittnade att han under sin tid i häradet varit kunnig, ärlig och skickligt förhållit sig.

1669-10-13

Fogden på Aspvik Måns Goddag ställde inför Rätten Carl Mårtensson och konan Annika Andersdotter för begånget lönskaläge sinsemellan. De bestodo båda sin gärning, men Carl ville inte kännas vid barnet Annika fått. Hon hade haft lägermål tidigare och fått oäkta barn.

Rätten beslutar att då han bekänner sin synd, men inte vill kännas vid barnet bötar 40 mark. Hon, som andra resan med denna synd, bötar också 40 mark. Bägge remitteras till kyrkoplikt.

Mats Matsson i Frölunda och Erik Bengtsson som varit i slagsmål om stängning av en hage böter vardera 3 mark. Bengtsson ålades att hålla laga stängning om sin hage.

Tomas Tomasson i Ekhammar stämmer Anders Jönsson och Erik Andersson i Björkebo om en förstörd gräns. De infann sig inte och bötar 3 mark.

1669-12-10.

Syn Ullevi och Jursta.

Domaren Bengt Johansson som avlidit och Michael Larsson i Wallby som flyttat till Stockholm ersattes i nämnden av Carl Andersson i Hemsby och Erik Sigfridsson i Garpeboda.

Bokhållare Erik Ling framträdde som Claes Rålamb's ombud och begärde utslag över syn den 9 okt 1668 mellan Jursta och Ullevi. Den var utlovad till detta Ting.

Landhövdingen Maurits Posses ombud hovmästaren Nils Skåning förklarade att landshövdingen tidigare haft laga förfall, vilket han skrivit till Rätten om. Men nu ville han ha utslag.

Erik Sigfridsson, som är uppväxt på Ullevi minns att Norrvretens linda nått fram till en gammal gårdsgård, men inte så långt som gårdsgården står idag. Han berättar var hans föräldrar och andra jurstabor haft sina mulbeten och skogshyggen med lov och lag av ulleviborna. Han vägrade dock att gå ed på attesten. Gårdsgården har stått så i hans och hans fars tid.

Carl Bengtsson, som är född i Jursta, inställde sig inte utan sände en attest där han berättade att hans föräldrar sagt att vägen jurstaborna använde för boskapen låg i Ullevi skog. Att Jursta ägor aldrig nått till Per Johanssons hage. Att Bror Andersson och Johan Ottoson ridit i skogen mellan Jursta och Spånga. Där fanns då en rå.

Twisten gällde denna rå och ett femstena rör. Utslaget fattas.

1600-talet - Korta notiser ur tingsprotokollen

från Svenngårds Pärm 24 Diverse Anteckningar

Instämnda inställde sig inte till tinget. Olof Eriksson och Kerstin Olofsdotter i Berga vill köpa Erik Bengtsson i Tuna ur hans hemman i Berga om 2 öres 2 penningland jord. Erik svarade att han inte ville

sälja, utan hans barn skulle behålla. Rätten fann skäligt att Erik Bengtsson i Tuna skulle begära 50 daler kopparmynt för varje öresland och som vängåva 20 daler. Hur det går framgår inte.

De försökte med allehanda knep och ränker komma varandra till livs, när det gällde ägor och att stänga varandra från ägorna.

Stöld och annat otyg ökar mot slutet av 1600-talet.

Dråp i hastigt mod vid ordväxling förekom då och då, men ledde ofta till förlikning.

Herr David begärde att sockenborna skulle ge sitt vittnesbörd så att han kunde söka hjälp hos överheten. De vittnade villigt därom. Vid detta tillfälle var Herr David en åldrig och sjuklig präst som inte kan klara sig om han inte blir undsatt av överheten.

Silverskedar föreföll att nästan vara betalningsmedel på 1600-talet.

Det var också vanligt med snatteri eller tjuveri. En piga hade stulit diverse klädespersedlar från sin husbonde och sålt i Stockholm. Kunde hon inte skaffa tillbaka tjuvgodset fick hon plikta med kroppen d v s slita ris.

1649 hade Anders Rasmusson i Sylta blivit slagen av Per Olofsson i Skälby. Ett blåmärke kostade 3 mark.

Man lånade av varandra och hade sedan svårt att komma överens om vad som skulle betalas tillbaka. Problem kunde också uppstå, när man inte var överens om städjan. Arvstvister var mycket vanliga. Det vanligaste brottet tycks dock ha varit lägersmålen, som förekommer på nästan vartenda ting. När man spred rykten om varandra eller kom i ordbyte skyndade man till tinget för att klaga. Många glömde då att man måste ha vittnen.

1647 fick Lennart Torstensson attest på att få bygga en sätesgård av Hamra, Kölsvik och Tuna.

1670-01-17

Efter nämndens och häradsbornas samtycke valdes Per Andersson i Tibble till domare efter framlidne Bengt Grelsson i Tranbygge.

En broderdel i Tibble uppbjöds andra gången av Per Andersson.

Olof Mårtensson, Erik Mårtensson, Johan Bengtsson, Hindrich Olofsson, Johan Eriksson och Johan Mårtensson uppbjöd sin jord i Berga första gången.

Greve Anders Torstenssons fogde Olof Westensson besvärade sig över att herr Gustaf Soop huggit på Näs kyrkobyns och Ekhammars samfällda skog mer än hans andel var. Soop svarade genom fullmakt av advokatfiskal Johan Jacobsson Rothman.

1) Att det är mot lagen att bjuda sig till rätta och vill saken svara.

2) Var tinget så nära.

3) Om något blivit för mycket hugget hade han kunnat betala och inte dras inför rätta. Befallningsman Johan Johansson menade sig ha handlat efter landshövdingens ord. Fiskal Rothman menade att Hans Excellens inte väntat någon aktion, men berättade detta:

1) Att på de tvänne gårdarna i kyrkbyn alltid huggits 12 lass ved årligen i den oskiftade skogen och mycket köksved förts till Lennartsnäs, vilket Hans Excellens inte åtalat. Ekhammarsbonden hade aldrig huggit en stock och fört till Hans Excellens behov.

2) För några år sedan hade huggit 70 lass ved till Lennartsnäs.

3) Hade stallmästare Torstensson till Tuna ladugård huggit sin katseved ur denna skog. Olof Westensson nekade till de sista punkterna.

4) Hade Mikael Eriksson i Kyrkbyn alltid huggit den bästa skogen för eget bruk. Varöver Hans Excellens har skäl att besvara sig.

5) Ängsvaktaren vid Lennartsnäs Johan Jöransson hade förra året huggit stugtimmer på den oskiftade skogen, vilket Westensson inte visste.

6) Begär Hans Excellens att herr Torstensson skall bevis att byggnadsvirke och plankverk på Lennartsnäs inte är taget i den skogen. Westensson sade att virket kom från Södermanland. Rothman påstod att Hans Excellens huggit 300 pålar på Ekhammars skog, vilket inte förnekades då det var alla tillåtet att hugga där. Det var för övrigt första gången Hans Excellens huggit där. På Lennartsnäs fann 500 stockar som huggits på annat ställe, vilket Westensson förnekade. Rothman sade, att virket till en tegellada hade tagits ur denna skogen. Slutligen ville Rothman ha delning på denna skogen där Hans Excellens äger 1/3 och Stallmästare Torstensson 2/3. Westensson samtyckte till delningen.

Nämnden gick med på delningen.

Anders Eriksson i Berga tvistade med sin bror Olof Eriksson, som begärde att få komma till deras hemman i Berga. Olof Eriksson har bott där i 7 år och nu vill Anders bo där lika länge. Häremot invände Olof Eriksson att han kostat på mycket och inte haft hjälp av Anders. Anders har haft sin fria hemvist där.

Rätten menar att Olof Eriksson skall få bli där ytterligare 3 år och att de skall beräkna den kostnad Olof haft emot den fördel Anders haft.

Anders Eriksson i Berga ålades betala Axel Johansson i Skälby 3 marker kopparmynt för de tre får han uppfött åt honom.

Jacob Mårtensson i Berga betalar Johan Staffansson i Örnäs 5 daler kopparmynt, som han är skyldig honom.

Beviljades fasta på Kirstin Olofsson arvingars andel i halva Storegården Berga med hus och jord, vilket uppbjudit är och inget klander hörts.

Hustru Margareta Andersdotter i Sylta badstuga ställdes inför rätta för lägersmål. Hon hade fött barn trots att hennes man soldaten Jonas Önesson varit förrymt i 6 år. Hon påstod att han kommit hem två nätter vid nyår och rått henne med barn, men sedan försvunnit igen. Hon vet inte vart. Hon bedyrade gråtande att ingen annan varit henne när.

Rätten gitter inte övertyga henne om olovligt lägersmål, utan hon frikänns. Helst som ingen vet att hon brukat någon lättfärdighet tidigare eller sökt olovligt umgänge.

1671-02-01.

Kapellan Johan Schelenius i Näs besvärade sig över ett brev han fått från fogden salig Jonas Perssons änka, hustru Maria Emporagria. Hon påstår i brevet att prästen sagt att hennes man inte är värdig att ligga i kyrkan utan borde ligga i ett alekärr. Han förnekade uttalandet. Han menar att Johan Andersson

i Skälby skulle utspritt detta. Olof Mattsson i Skälby hade också hört detta. Prästen ville nu ha attest på att han var oskyldig, då han befarade att ärendet skulle tas upp i Consistorium Ecclesiasticum.

Hans Tanto vid Stäket klagade över att Carl Jönsson skulle skällt och okvädat honom, när han skulle ta saker ut ett stall på Stäket och ville ta sin märkla ur dörrträet. Carl Jönsson hade kontrakt med fru Anna Skytte daterat 16 sept 1669 att få Lilla Krogen på västersidan om bron med alla hus för 50 daler om året. Men Tanto hade trots det haft lås för stallet en tid därefter, varför Jönsson ville ha 10 daler i hyra. Per Andersson var vittne till att Jönsson skällt på Tanto, när han skulle ta ur märklan ut stallet. Jönsson hade skällt honom för rövare. Tanto sade sig inte vägrat Jönsson stallet. Rätten beslöt att Jönsson betalar 3 mark för okvädningsord och Tanto 1 daler i hyra för de 6 veckorna han haft kvar sina saker i stallet. Emot denna dom vädjade Jönsson i rätt tid.

1671-05-05.

Upplästes Jacob Mårtenssons och Gustaf Mårtenssons obligation på 200 daler av den 23 maj 1670 lånade penningar av Erik Persson i Tibble till 1673 med årlig ränta av 4 lass hö för vart hundra. Denna summa är upptaget i Berga hemmanets inlösen och antecknas som säkerhet.

Fogden vid Ekhammar Christer Christersson framlade för rätten Lars Tomasson i Ekhammar för begånget lönskaläge med Kerstin Johansdotter, tjänstehjon på Ekhammar. Hon är nu borta. Christersson bestod sin gärning och ville för sig och henne plikta. Då han nu döms för andra gången för lönskaläge bötar han 80 mark och 40 för henne. Hon skall dock sökas till nästa Ting. Båda ställs under kyrkoplikt.

Fogden vid Aspvik Måns Godag ställde änkan Annika Christofersdotter i Snickartorpet för rätta om begånget lönskaläge med änkeman murarmästaren Johan i Raskeboda. Han var död, när hon fått sitt oäkta barn. Hon menade att han lovat äktenskap.

Eftersom Måns Godag kunde bevisa att Johan Hindersson begått brottet och hans nu närvarande son inte heller kunde förneka det dömdes att tas 40 mark ur den avlidnes egendom. Annika, som är utfattig dömdes till fängelse och vanlig kyrkoplikt.

Hans Tanto i Stäket bötar 3 mark till Carl Palm i Lerberga för svarslösa.

1671-01-29/30.

Fru Anna Skytte och domaren Per Andersson i Tibble kan utsöka den dom som för några år sedan skall finnas om hagdelling och ägoskifte dem emellan och rätta sig därefter. Men eftersom det inte är lagligen gjort kan de vederbörligen utföra det med varandra.

Länsman Anders Johansson i Frölunda instämde drängen Anders i Tuna. Han kom inte och bötar 3 mark.

1672-01- 29/30.

Intyg från nämnden att bonden Lars Persson drabbats av missväxt och inget äger eller bärgat. Han kan inte klara sina utgifter.

Länsman Anders Johansson i Frölunda talade å sin hustrus vägnar mot hennes brorsöner Tomas Persson i Överby och Anders Hansson i Smedby angående besittningen av deras skattehemman i Öråker. Brorsönerna har dragit fördel av detta i 14 år. Länsmannen och hustrun har inte haft någon fördel av detta trots att det är hennes arv. Tomas menar att länsmannen fått ha sina hästar där under sommaren. Länsmannen var ej nöjd. Brorsönerna visade avtal från 27/1 1662 och 3/9 1664 innehållande att de skulle besitta 7 år var.

Rätten menade att man skulle följa de givna avtalen. Länsmannen överklagade.

Kapellan Johan i Näs instämde Erik Bengtsson i Wäsby om resterande prästlön. Han infann sig inte och bötar 3 mark.

Olof Tomason i Öråker fordrade av hustruns brorson Tomas Persson i Överby 10 daler för hustruns jord i Tibble, som sålts till Tomassons far. Han svarade för sig och sina syskon, att om de hade något att söka dem för skulle det göras i Sollentuna, där de nu bor. Olof vill att ärendet skulle avgöras här och det visade sig att Tomas inte hade någon fullmakt från sina syskon.

Rätten menade att ärendet skulle avgöras här och skjutas till nästa ting.

Olof Tomasson i Öråker fordrade av sin hustrus brorson Anders Hansson i Smedby ett tunnland åker från den tiden Anders far efter sin far brukat hemmanet Öråker. Han menar att länsman Anders Johanssons hustru fått den fördelen och inte hans hustru. Länsman nekade. Olof Tomasson begärde full betalning av Anders Hansson för hustruns del i Öråker.

Rätten fann skäligt att Anders Hansson ger Olof Tomasson ett för allt 80 daler avkortat med de 48 daler som redan är betalda.

1672-5-22.

Länsman Anders Johansson i Frölunda uppbyder sin hustrus och hennes barns jord i Öråker första gången.

Olof Tomasson i Öråker uppbyder sin hustrus jord, som är såld till hennes brorson Anders Hansson i Smedby och Fresta socken, första gången.

Hans Furstlige Hertig Adolf Johans bokhållare Carl Hansson inställde sig med fullmakt för att ge till känna att Hans Furstliges högälskeliga hustru upptagit ett lån i Banken i Stockholm till 16000 daler kopparmynt. Hon har pantsatt sina egna arvegods: Toresta sätesgård, Skälby samt Frölunda. Makarna har varit utomlands, men återvänt pingstdagen 1669 och vill nu inlösa lånet. Häremot inställde sig det grevliga huset vid Eriksunds fogde Johan Åman, som menade att förmyndarna redan gjort upp.

Rätten kunde inte för denna gången uppta ärendet, då förmyndarna avträtt förmyndarskapet och inte längre svarar för dess handlingar. Grevarna må själva söka lösa detta.

Olof Tomasson i Öråker besvärade sig över Per Tomassons barn i Överby och fordrar å sin hustrus vägnar 10 daler på 16 års tid. Han fordrade även någon fördel av Tomas Persson som brukat Olofs hustrus del. De svarande lovade förlikas med Olof Tomasson, men Olof var inte nöjd.

Rätten uppsköt ärendet till nästa Ting, med det villkor att svarande skulle då infinna sig eller bli fällda för Olof fordring.

Beslöts att åborna i Tuna Olof Eriksson och hustru Agnes skall laga sina hägn och steg om sina inägor, i synnerhet vreten i hustru Agnes hägnad, som Olof Eriksson klagar över.

Befallningsman Olof Westenssons fogdekarl Anders Nilsson och Lars Larsson intygar att drängen, trädgårdsdrängen Anders vid Lennartsnäs inte inställt sig mot länsman Anders Johansson i Frölunda 3 gånger. Han skall betala länsmannen 3 tunnor säd.

Trädgårdsdrängen Erik Simonsson vid Lennartsnäs om tillfogad oförrätt mot länsman Anders Johansson inställde sig inte och bötar 3 mark.

Fogden Magnus Godag instämde herr Johan i Näs om skällsord, inställde sig inte, bötar 3 mark.

Olof Tomasson i Öråker uppbyder mark till salu andra gången.

Länsman Anders Johansson ställde soldaten Jöran Mårtensson i Sylta torp och knekthustrun Margareta Andersdotter inför rätta för begånget samläger. Båda tillstodo och de hade fått ett barn vid påsktiden, som nu är dött. Hennes man Jonas Önnersson sades varit borta i 8-10 år, men hemligen för fyra år sedan kommit tillbaka och rätt hustrun med barn. Sedan hållit sig borta i Roslagen och där gift sig. Fogden vid Lennartsnäs Olof Westensson berättade, att för 2 år sedan rymde Jonas och gifte sig med kokerskan vid Björnö i Ortala grevskap. De höll sig gömda i skogen vid Tysvägen, där mannen ägnade sig åt att röva. Han berättade vidare, att Margareta låtit sig lägras av Johan Tomasson i Sylta, vilket han bekant på sin dödsbädd. Margareta nekade. Jöran och Margareta sökte ingå äktenskap om det kunde tillåtas dem.

Rätten ser inget skäl att neka dem, om Jöran kan få bevis att hennes första man är antingen död eller omgift. Rätten remitterade till prästerskapet.

Anders Olofsson i Kyrkbyn, Erik Mikaelsson i Kyrkbyn, Olof Eriksson i Berga, Jacob Mårtensson i Berga, Olof Tomasson i Öråker, Johan Andersson i Skälby, salig Mats Eskilsson i Sylta och Johan Tomasson i Sylta arvingar anklagades att de förfarit en båt, som Olof Westensson haft för deras skuld till befallningsman på Örnäs. Westensson blev pålagd att betala den vid förra tinget. De svarande berättade, att de skulle till Stockholm med hö men att vintern kom och de fick sätta båten i Riksamiralens Sjögård, och fick gå hem. På våren bortflöt båten under Norrbro och sjönk. Svaranden ville vara ursäktade och Westensson ensam umgälla.

Rätten dömer bönderna betala till Westensson, eftersom han hyrt dem båten och de inte tagit bättre vara på den.

Olof Tomasson i Öråker har inte fått uppvisa beslutet från förra tinget mot Tomas i Överby och hans syskon. Beslöts att det skulle uppvisas vid nästa Ting, vilket skrevs på ryggen till praetentionskriften.

Drängen Johan Eriksson och pigan Annika Eriksdotter på Tuna mot Håkan Månsson på Lennartsnäs för en förlorad kvinnfolksmössa. De kom inte till tinget och käranden fick behålla mössan.

Johan Hansson i Skälby instämde Johan Eriksson i Tuna och Per Nilsson i Frölunda för slagsmål. De inställde sig inte och fick böta.

Befallningsman Måns Godag besvärade sig över kapellanen herr Johan Schelenium i Näs för att han sagt okvädningsord och kallat honom tjuv och skälm. Skräddaren vid Aspvik hos arrendatorn Samuel Ström vittnade. Måns Godag nekade. Han berättade att han blivit kallad till Stäket av bokhållaren Lars Helgersson och sedan rott över till slottsholmen med hovpredikanten herr Siggonio Liungman och sedan till Carl Jönsson i Krogen, där de talts vid om en tunna råg, som herr Johan lånat Godag. Framkallades vittnet hovpredikanten Liungman och berättade att när Claes Julinus skulle hålla bröllop kallades herr Johan till Stäket. Bokhållare Lars Helgersson bjöd dem till slottsholmen och sedan till krögaren. Det var herr Sigenius, herr Johan, Lars Helgersson och hovmästare Alm. Där kom Godag med en i sällskap. Herr Johan frågade efter sin råg. Han sade att han inte visste om han skulle kalla honom Måns Groda eller Måns Godag. Några andra skällsord hade inte använts och inga vittnen hörde några. Rätten kan inte avgöra målet förrän vittnesuppgifter kommer från Lars Helgersson och hovmästare Alm, eftersom båda parter återopa dem som vittnen.

Olof Eriksson i Berga besvärade sig över herr Johan Schelenius, kapellan i Näs, att han skulle skällt honom för hynda vid ett samtal i sockenstugan. Herr Johan skulle kallat Per Andersson och Per Mikaelsson i Tibble för Näs- och Tibblekungar. Herr Johan dömdes att betala böter.

Befallningsman vid Lennartsnäs Olof Westensson berättade att herr Johan, kapellan i Näs, vid kyrkoherdens begravning skällt greve Torstenssons barn och fröknar för grodor och kossor. Drängfogden Lars Larsson och fogden Måns Godag, som var köksmästare, och Per Andersson i Tibble hörde det och vittnade. Herr Johan nekade och herr Siggoniam, som suttit hos herr Johan hade inget hört. Westensson ville detta till konsistoriet lämna och reservera.

Befallningsman Johan Wigg tillkännagav ett rykte att kapellanen herr Johan skulle haft ett förhållande med klockaren Jöns Mattsons hustru. Båda nekade. Ryktet hade uppstått, då den enfaldiga klockaren sett sin hustru Karin Persdotter hjälpa prästen med bak och bryggd. Han återtog vad han sagt i drucket tillstånd. Även rätten frikände.

Hovpredikanten vid Stäket herr Siggonius angav för rätten att nu när ingen pastor fanns hade några av herr Johans vederparter gjort sabbatsbrott, druckit under predikan. De som angavs var Per Andersson i Tibble, Olof Eriksson i Näs och Börje Pihl. Siggonius bad herrskapet vid Stäket anmäla detta till konsistoriet.

Kapellan herr Johan i Näs har instämt Börje Pihl i Asker för munbruk på kyrkbacken. Han infann sig inte och bötar 3 mark.

Rådmannen i Stockholm Nils Nilsson Emporagius begär att uppbjuda halva Västra Skattegården i Tibble, eftersom borgmästaren i Växjö Petter Skattelöf med sin måg Jörgen Wedege (vilken hustru är styvdotter till Skattelöf) köpt gården för 6000 Dlr silvermynt och 30 Dlr vängåva. Dock skall köparen skaffa riktigt och verderbörligt köpebrev.

Anders Eriksson uppbyder en systerdel i Berga skattehemman och inlöser sin syster Margareta Erikdotter.

Jöns Eriksson och Erik Andersson visade ett brev från greve Anders Torstensson från 11 nov. 1672 att hans far antagit dem som sina skyttar och upplåtit ett frälsehemman i Sylta fritt till dem som lön. Torstensson begärde häradsbevis att slippa kronans utskylder härför. Rätten kunde inte bevilja detta, då det i adelns privilegier står att sådan frihet inte ges för verklig tjänst.

Bokhållaren Lars Helgarson berättade att han instämt Erik Erikssons änka för resterande utlagor av hemmanet Tibble halva Västergården, men hon har inte inställt sig, varför kärandes rätt till behåll antecknades.

Anders Eriksson i Sylta begärde att få träda till hemmanet Berga, där han är endels ägare. Hans bror Olof har nu besuttit det i 3 år. Olof hade dock blivit uppsagd så sent att han inte kunde få något nytt och ville för den skull stanna ett år till.

Rätten menade att han skulle få stanna ett år till men sedan avträda. Mot denna dom vädjade Anders Eriksson i rätten tid.

Olof Tommesson i Öråker fordrade av Tomas Persson i Överby 10 dlr kopparmynt, som hans far Tomas Persson skulle ha fått för hustruns modernejord i Tibble. Tomas Persson ville inte betala, då det gällde en så gammal skuld.

Men då en syster till Olof Tommessons hustru uppburit dessa pengar ansåg Rätten att det vore rättvist att båda systrarna fick lika.

Förenades med handräckning inför rätten Måns Godag och herr Johan Schellenio i Näs om de missförstånd och okvädningsord dem emellan varit. Herr Johan efterskänkte en del av den säd han ansetts sig ha lånat Godag. Skulle de fortsätta sin osämja sattes ett vite på 12 Dlr silvermynt.

Jacob Mårtensson i Berga bötar till Johan Andersson i Tuna för ohägn och Erik Mechellson i Ålsta för resterande lön.

1673-05-14.

Domaren Per Andersson var sjuk.

Halva Vestra skattegården i Tibble uppbjuden andra gången. Rådman Nills Nillson Emporagio säljer till borgmästaren i Växjö och hans måg.

Anders Eriksson uppbjuder andra gången 21 thenningel.

Simon i Tuna ger Johan Bengtsson i Tuna halva värdet för ett svin som drunknat i Simons brunn. Svinet hade kommit in i Simons brunnstappa genom dess elaka gärdesgård.

Friherrinnan Anna Skyttes fogde Petter Larsson fodrade av rådman Nills Nillson Emporagio utlagor för halva Västra Skattegården i Tibble för år 1666. Kärande kan uppsätta räkning till nästa ting.

Halva Västra skattegården i Tibble uppbjöds tredje gången av Johan Lang. Han inlöser av Jörgen Wedege efter köpebrev 15/8 1673 för en gård på Norrmalm i Stockholm på Kungsbacken om 1200 Dlr. Dessutom 600 Dlr kopparmynt i penningar och en äreskänk om 30 Rdlr.

Efter köpebrev 7/7 1672 av rådman Nills Nillson Emporagio uppbjöds halva Västra gården i Tibble. Rådmannen har bytt till sig detta mot Härkebergahemmanet. Det inlöstes av rådmannens måg Johan Lang för 400 Rdlr i specie eller 2100 dlr kopparmynt.

Fru Anna Skyttes befallningsman Petter Larsson fordrade av rådman Empoagio 114 dlr kopparmynt för utlagors rest i halva Västra hemmanet i Tibble. Kärande måtte söka Erik Erikssons änka efter landshövdingens order. Änkan menade att hennes man sått 5 tunnor i rådmannens åker som kommit honom till gagn. Hon anses, som en utfattig änka och har inte längre med saken att göra. Rådmannen dömdes att betala.

Beslöts att Olof Eriksson och Jacob i Berga skall ge Johan Andersson i Tuna trätoböter. De ägde grinden genom vilken skadan på Johans åker är skedd.

Befallningsman Olof Westensson fordrade av Anders Eriksson i Sylta att han sin halvpart av greve Torstenssons hemman i Sylta skall träda ifrån sig som han mottog det. Anders begärde uppskov och vill söka greven själv. Han menade att trädet kunde betalas med hustruns lön, medan hon lovat betalning för trädet och inte att träda.

Ärendet uppskötts till annat ting.

Länsman Anders Nilsson ställde Jöran Mårtensson i Sylta torp och knekthustrun Margreta Andersdotter inför Rätten andra resan hor och lägersmål. De hade fått ett oäkta barn och varit tingsförda 2/10 1672. De ville då ingå äktenskap men måste först bevisa att konans man antingen var död eller gift. Detta kunde de inte bevisa nu heller.

Jöran dömdes att löpa gatlopp och konan slita spö (tijs) utanför tingsstugan.

Då krögaren Urbanus vid Aspvik säger sig inte ha beskyllt skomkaren Matts Mårtensson för tjuveri går skomakaren fri.

Vägmästare Jacob Cossvaj (Cosswa, Cosvaj) frågade häradsborna om han skulle hjälpa dem att söka tillstånd och bygga bro vid Stäket eller om de ville ha som tidigare en färja. De önskade en bro för att bekvämare komma över och inte som nu ofta hindras av färjan. De ville bidra med arbete och material.

Bötade Johan Mårtensson i Berga 3 mark då han försummat att hålla hägn och stängsel. Han fick en flitig förmaning att i fortsättningen efterkomma denna sin skyldighet.

Bötade Anders Eriksson i Sylta för slagsmål med hustru Britas i Sylta legopojke Matts Hansson. Matts hade 4 blånader och ett blodsår vilket Johan i Skälby och Erik Nillson i Asker vittnat och synt.

1674 5/2.

Hovmästaren Nils Skåning talade för Anders Johanssons bröder och arvingar. Änkan Britta Tommasdotter i Frölunda förklarade några poster i arvet som följer:

- 1) En bössa som hennes man köpt för femton år sedan av domare Per Andersson i Tibble har sedan länge varit bortkommen. Arvingarna voro nöjda med det beskedet.
- 2) Arvingarna vill ha tillbaka en mössa, som de tidigare skänkt änkan vid arvskiftet. Rätten menade att det var ett för ringa ting att fordra.

- 3) Beslutades att av 7 tunnor höstsäde, skall 3 tunnor gå till folkets avlöning och de övriga delas så att arvingarna får tvådelar och änkan endel.
- 4) Arvingarna yrkar på 2 kor och en häst, som skulle ha fattats vid arvsförfattningen. Ärendet uppsköts till dess arvingarna kunnat bevisa att de dolts, då änkan nekar.
- 5) Arvingarna yrkade på jord och fast egendom i Frölunda, som länsman inlöst åt sina styvbarn. Rätten ville inte ta ställning förrän fastebrevet visades. Änkan skall till nästa Ting visa upp det.

1674-05-14.

Halva hemmanet i Väster-Tibble (Väst-Tibble) uppbjöds tredje gången av Johan Lang.

Lars Persson i Frölunda dömdes betala herr Per Örnflyckt 6 dlr kopparmynt för att han sönderslagit en båt, som flutit till Bergalandet. Han skall gjort en fisksump av den. Han får själv söka sin medhjälpare inhysesmannen Anders Johansson Tjock om han gitter.

Olof Ersson i Berga skall betala sin syster resterande lön för god tjänst. Dessutom skall han betala hennes systerdel i Berga, som han brukat i 3 år.

Uppvisade Börje Pihl fastebrevet för Frölunda, som ägs av länsman Mats Anderssons styvbarn. Arvingarna domaren Bengt Johansson i Finsta, Nils Johansson i Hernevi, Erik Johansson i Stockholm, Per Johansson i Skromsta, Bengt Johansson i Edeby och hustru Kirstin Johansson i Skromsta vill dock ha en penningssumma. De påstod att styvbarnen vid arvsförfattningen behållit ett silverbälte, som var pantsatt av Erik Johansson i Klöv. Rätten beslutar att fastebrevet av den 16/1 1669 står fast och styvbarnen äger till livstid. Värdet av det pantsatta silverbältet skall dock arvingarna få, när det inlöses. Arvingarna har inte kunnat bevisa att änkan undanhållit 2 kor och 1 häst, varför hon frikännes.

Mikael Mikaelsson i Uppsylta betalar Maria Eriksdotter i Ekhammar 10 dlr kopparmynt för ett sto han har köpt av henne. Han vill inte hålla köpet, men betalar henne 3 lass hö i sommar och därmed var de förlikta.

Börje Pihl betygar att hans svärfar huggit timmer vid Asker. Timret lät han Johan Tommesson i Sylta få. Han skulle få annat timmer istället. Jöns Eriksson, som Johan Tommesson efterträdde har nu för sin husbonde greve Torstensson berättat att timret är hugget på Sylta ägor och nu vill Jöns inte betala Pihl.

De anklagade var inte närvarande varför ärendet uppsköts till nästa Ting. De tvistiga husen blev orörda.

Anders Eriksson i Berga som var instämd av Olof Westensson om träde i Sylta var sjuk och infann sig inte. Förskontes med böter denna gången.

Anders Andersson vid Stjärnviks tegellada anklagades av båtsman Johan Andersson i Kyrkviken för slagsmål vid ett bröllop hos Anders Olofsson sistlidna påsk. Han fick 4 sår. Över denna förargelse och sabbatsbrott klagar kapellänen till Näs kyrka och får en kanna vin.

Johan Bengtsson i Tuna bötar för okvädningsord mot hustru Agnes Bengtsdotter i Tuna.

Jöns Ersson i Sylta gitte inte visa några order om de hus Börje Pihl fört från Asker till Skultorpet på Sylta blir han skyldig betala 25 dlr kopparmynt för samma hus.

Jacob och Gösta Mårtensöner i Berga skall betala trätoböter till Olof Eriksson i Berga. Jacob räckte Olof handen och gav honom 4 lass ved och 2 lass gärdsel för den uppbrända gårdsgården.

Anders Ersson i Berga skall ha bagarstugan därstädes efter Olof som trätt till Skälby och får en stuga där med spis. Dessutom skall arv skiftas på lös egendom mellan bröderna och systrarna. De samtyckte och bötade 12 mark för otidigheter och trätor dem emellan.

Johan Andersson i Näs kyrkby bötar 20 mark för lönskaläge med hustru Anna, som han sedan äktade.

Erik Jönsson i Sylta har förleden sommar hyst en tjuv, som stal befallningsman vid Strömsholm Joen Erssons häst, som var insatt hos Mikel Mikelsson i Sylta. Mikael hade med stort besvär återsökt den i Stockholm. Erik Jönsson betalar Mikael Mielsson 4 dlr för hans besvär och 20 mark silvermynt för att han vid fånglandet av tjuven släppte honom lös. Androm till exempel.

Fru Anna Skytte, Johan Lange och salig Per Anderssons i Tibble änka samtyckte till att följande personer delade en hagmark sins emellan. Nämligen domaren Bengt Johansson i Finsta, Erik Johansson i Tranbygge, Lars Hansson i Nibble, Johan Nilsson i Järsta, Johan Andersson i Skälby och Olof Ersson i Skälby.

Salig Per Anderssons änka, hustru Britta Andersdotter i Tibble samtyckte till att hålla husesyn på Västra gården i Tibble i höst, den hennes man några år hävdad.

Tibbleborna och befallningsman Olof Westensson på greve Torstenssons vägnar lovade att hålla gårdsgård mellan byarnas gården, så att skada ej sker. Aspviks fogde Måns Godag var frånvarande men förmenades det ej neka.

Klockaren i Näs Jöns Mattson instämde av Erik Persson i Ytterby i Sollentuna socken om arv. Han infann sig inte och bötdade 3 mark.

1675-01-30.

Befallningsman Måns Godag visade fram fru Maria Ribbings frihetsbrev av den 6/9 1674, gällande frihet för halva frälsehemmanet i Oppsylta för 1675 och 1676. Hemmanet hade blivit helt öde på grund av elaka åboer. Nämnden kunde intyga att hemmanet inte kunde upprättas under dessa två frihetsår, då hemmanet är mäktat avsigkommet.

Länsmans änka hustru Brita Tommasdotter i Frölunda beklagade sig över att soldaten Anders Johansson Tiock brutit sig in i hennes hus. Hon misstänker honom att ha stulit silver, men Tiock nekar. Jacob Eriksson i Frölunda säger att han hört att Britas dräng Anders Larsson funnit rå råg i Tiocks bod lika mycket som hustru Britta blev av med i sin badstuga. Carl Andersson i Frölundatorpet, där Tiock torkade kornet sade att Tiock först påstod att han fått kornet av Per Andersson i Tuna men sedan ändrade sig och sade att han fått det av Mårten Eriksson i Ålsta. Mårten berättade efter avlagd ed att hans hustru givit Tiock 1/2 spann korn för arbete. Om den var rå eller torr visste inte Mårten, som legat sjuk och inte sett säden. Lars Persson i Frölunda, där Tiock bodde berättade att han torkat säd i ugnen, men inte talat om var han fått säden. Tiock bekände att han om ottan gått in i Brittas hus, när han varit där och tröskat. Gumman hade legat drucken och de andra sovo. Han tog nycklarna till källaren och tog en kanna öl men gick sedan till ladan igen.

Rätten ansåg att det var för svag bevisning om silverstölden och menade att hustru Britta måste skaffa fram bättre bevis till ett annat ting.

Beviljades assessor Johan Palmström fasta på Västra skattegården i Tibble, som nu är lagfaren.

Länsmän Anders Nilsson hade för Rätten drängen Nils Olofsson och konan Valborg Olofsdotter, före detta tjänstehjon i Tibble Gästgivargård, för lönskaläge och mökränkning. Han hade sitt oäkta barn på armen och något äktenskap var inte utlovat. Han dömdes till 40 mark och hon till 20 mark. Dessutom skulle han betala 20 dlr till barnföda samt remitterades ärendet till andlig rätt.

Uppbjöds Jacob och Gösta Mårtensöners jord i Berga av Erik Persson i Tibble första gången med en skuld på 200 dlr kopparmynt.

Uppvisades och begärdes av Rätten trovärdiga bevis av ett frihetsbrev, som greve Anders Torstensson utfärdat den 1/7 1675 på ett frälsehemman i Sylta. Bonden Per Eriksson skulle få två år till att upprätta gården. Nämnden menade att gården var illa faren och nednött och att det nog behövdes två frihetsår att återställa den.

Beslöts att Erik Bengtsson skall göra ett fjätterstreck som han tagit av Olof Erikssons i Tuna häst, vilken han bytt sig till av en tjuv. Erik hade köpt hästen av krögaren Urban Deynns i Aspvik men tagit låset olovandes. Han skall nu ge det tillbaks.

Olof Persson i Frölunda betalar Mats Bertilsson i Skälbytorpet en tunna råg för ett sto han haft av Mats men misskött.

Assessor Johan Palmström begär mälning mellan sig och grannarna i Tibble. Nämnden skall med tre medlemmar och en lantmätare lagligen förrätta mätningen.

Frikändes Anders Mattson i Tibble för att ha stulit en rya ur sin lada, den hustru Maria i Tibble hade förvarat där. Han har inget skäl till stölden och har eljest gott lovord om sig.

Hustru Margareta Persdotter i Sylta, Jöns Erikssons hustru, och Erik Mikelssons hustru, Kirsten Andersdotter också i Sylta dömdes böta 3 mark för otidighet, skällsord och trätor sinsemellan. Osämjan om säd, som Margaretas son sått på Erik Mikelssons åker flyttas till annat Ting. Vite sattes till 12 mark om osämjan mellan kvinnorna fortsatte.

År 1676 saknas dombok.

1677-02-22

Upplästes friherrinnan Anna Skyttes frihetsbrev till Jacob Eriksson, vilken tagit emot hennes hemman i Frölunda. Hemmanet var helt utdött, då sista bonden rymde därifrån och för stor fattigdom skull lämnat det öde. Nämnden vittnade det sant vara.

Jacob Eriksson i Frölunda skall mot halvt åttonde kopparmynt skaffa igen den silversked, som Daniel Wixnelius till honom pantsatt.

Margareta Eriksdotter i Sylta hades inför Rätten för lönskaläge i Tibble. Hon skyllde den sedan en månad bortrymde Bengt Mikelsson i Tibble. Kyrkoherde Olof Örn inkallades till förhör, om drängen tillstått sig vara barnafadern och låtit prästen kristna barnet som sitt. Örn vittnade att Bengt tillstått att han haft beblandelse med henne först vid Olofsmässotid och hon fött före jul. Alltså kunde han inte vara fadern men blivit lockad att ta på sig faderskapet.

Ärendet uppskötts till nästa Ting, då man kunde få närmare underrättelse.

Kyrkoherden i Ryd och Näs socknar Olof Örn berättade om den stora olyckan som skett i hans hus den 26/10. Hans äldsta dotter Sofia 13 år gammal hade blivit vådaskjuten till döds av fiskal Olov Cygnel. Kyrkoherden uppvisade nu ett brev där de förliktes och Cygnel skall betala 175 dlr. Cygnel är inte mindre bedrövad än föräldrarna över det skedda. Tingsrätten ville nu veta hur allt tillgått och kyrkoherden i Bro Jonas Brovalli berättade att de den 26 okt varit på Ting i Tranbygge. På andra dagens morgon hade han följt sin gode vän kyrkoherde Örn hem och de hade ätit middag och varit lite roliga och lustiga tillsammans. När Cygnel lämnade sällskapet för att skynda till Stockholm och satte sig på hästen hade han velat visa en lustighet med sin pistol. Han vände sig för hastigt och kulan gick av för tidigt och träffade Sofia i huvudet. Hon levde till andra dagen utan att kunna tala.

Rätten bedömde att allt tillgått, som de berättat och Cygnel inte menat att skada. Lagen lämnar sådan händelse till målsägaren och då de nu kommit överens ansåg Rätten att gilla deras överenskommelse. Cygnel lämnade dessutom frivilligt 2 dukater till Ryds kyrka.

1677-3-28.

Befallningsman Gerdt Jonsson förklarade att de måste tillsätta någon som skötte gästgivargården i Tibble efter framlidne Per Andersson och hans avgångne hustru. Alla funno bekvämligast att gästgivargården förblir i Tibble. Per Mikelsson och Jöns Olofsson skall uppehålla gästgiveriet var sin vecka och länsman skall assistera med hästhållet så mycket som möjligt.

Länsman Erik Johansson i Tranbygge och befallningsman vid Stäket Erik Persson anklagade Margareta Eriksdotter i Sylta för lönskaläge med Erik Persson i Dalby socken boendes i Toppmyra. Han är nu borta. Hon påstår att lägersmålet skett i Tibble hos hans far Per Mikaelsson. Där har hon fött en son. Hon erkände att hon efteråt blivit hävdad av en dräng Bengt Mikelsson i Kyrkbyn. Han hade först tagit på sig faderskapet och fått pengar av Erik Persson men sedan bekänt för herr Olof. Han rymde sedan. Rätten fällde Erik Persson och Margareta Eriksdotter till 80 silvermynt var och hon skall betala 20 mark för lägersmålet med Bengt Mikaelsson. Erik Persson ger henne 50 mark för barnaföda. Fadern Per Mikaelson stod för sonens böter.

Olof Eriksson i Tuna ber fogden på Lennartsnäs Håkan Månsson om ursäkt för de okvädningsord han låtit falla. Håkan Månsson godtog ursäkten.

Beslöts att hustru Karin Hansdotter i Önstatorpet betalar fogden vid Lennartsnäs Håkan Månsson 12 dlr kopparmynt för en holländsk ung kviga om 4 år, som hon tagit i höstas för att föda under vintern och nyttja dess mjölk. Hon kalvade för några dagar sedan men störtade och bröt halsen av sig. Hustru Karin har tagit vara på köttet eftersom hon kostat på kvigans föda under vintern.

Mats Bertilsson i Ålsta skall ge hustru Ebba Nilsdotter på Sylta 2 dlr kopparmynt för en sugga hon skött åt honom. Suggan åt dock upp sina kultingar, så hustru Ebba fick ingen avkomma som lovat var.

1677-11-08

Tolvman Per Mikaelsson var opasslig och inte närvarande.

Beslöts att Johan Månsson i Slängen blir ett år till på torpet under Aspvik eller skaffar en ny åbo, då han inte sagt upp torpet i rätt tid till bokhållare Jöns Röding.

Sökte Johan Mattson i Frölunda en trovärdighetsattest på det fribrev han fått av greve Carl Gustaf Oxenstierna för tre års frihet att uppsätta hemmanet. Nämnden beviljade frihetsbrevet.

Börje Andersson Pihl fordrade 27 dlr för Jöns Erikssons räkning för en till honom såld häst. Jöns säger att hästen finns hos greve Torstenssons hovmästare Erik Humble och han skall ha betalningen. Då Humble är i Livland i tjänst hos Torstensson kan man inte få besked. Pihl framvisar ett brev från postmästaren i Borås Elias Windrufwa att han fått en häst av en bonde i Stjärnbo och Gunarps socken och sedan sålt den till Anders Larsson i Kylared, som i sin tur sålt den till Jöns. Han begär uppskov till dess han får besked av Humble.

Rätten godtar inte detta utan beslöt att Jöns betalar Anders Kylare samma 27 dlr och han skall ersätta Jöns borgen tills besked från Humble kan införskaffas.

Hustru Britta i Sylta skall betala Anders Tomsson i Tible 1 tunna säd i resterande lön.

Per Eriksson i Sylta sakfälldes för 3 mark för skällsord på Jöns Eriksson också i Sylta. De skall också söka rättelse hos husbonden vad beträffar deras jordägande.

1678-02-13.

Hustru Brita Tomasdatter i Frölunda uppbjuder 1 öre 20 penningl. i Öråker första gången.

Timmerman Jöran Gers uppbjuder sin hustru Margareta Matzdatter jord i Frölunda första gången. Svågarna Lennart Hansson i Sätuna och Olof Persson i Frölunda å sina hustrurs vägnar tillåter svärmodern Brita Tomasdatter i Frölunda behålla land i sin livstid. Efter hennes död kommer arvsskifte att göras.

Rätten fann skäligt att Olof Persson i Frölunda, söker Olof Tomassons i Öråker förra dräng Mats Hansson för 12 dlr kopparmynt. Drängen har nu tjänst i Löfsta i Tibble socken. Detta för sin möda att skaffa knekt när den legoskrivne rymde. Olof Tommasson nekar att drängen har någon inestående lön.

Olof Persson och Olof Tomasson blev ense om ett båtköp.

Gästgivaren i Grans gästgivargård i Kalmar socken klagar över att han ofta måste skjutsa ända till Barkarby och ibland ända till Stockholm. Svarade Per Mikaelsson att han inte fick den hjälp han behöver och skjutsar så mycket han hinner. Det hemställdes till landshövdingen om en förordning, som skall tillse detta missförhållandet för de vägfarande. Per Mikaelsson har det odrägligt.

1678-06-28

Hustru Brita Tomasdatter i Frölunda uppbjuder sin jord i Öråker andra gången.

Rätten kunde inte tillmötesgå befallningsman vid Lennartsnäs Håkan Månsson begäran om uppbud på Jacob Mårtenssons och Olof Erikssons hemman i Berga, angående utlagors rest förrän han stämt till tings. Olof Eriksson talar om jäv.

Beviljades Erik Persson i Tibble fasta på sin lagfarne del i Jacob och Gösta Mårtenssons skattehemman i Berga.

Hustru Gertrud Jacobsdatter i Stäket skall betala Olof Andersson i Berga en spann råg för en ko han fött åt henne. Hustru Gertrud tar sin ko tillbaks.

1678-10-03.

Hustru Brita Tomasdatter i Frölunda uppbjuder jord i Öråker för tredje gången.

Slottstimmerman Jöran Grelsson i Stockholm uppbjuder sin hustrus Margareta Matsdatters jord i Frölunda för tredje gången.

Kyrkoherden herr Anders i Eggeby uppbjuder Brita Andersdatters jord i Tibble andra gången. Han är hennes svåger och förmyndare.

Anders Eriksson i Berga uppbjuder sin systers hustru Anna Eriksdatters jord i Berga första gången. Hon är hustru till sillpackaren i Stockholm Carl Jonsson.

Eftersom Jöns Eriksson och Per Eriksson i Sylta utan Erik Mikaelssons i Oppsylta närvaro ökat ängen har de avhänt honom en del av marken. De skall betala honom ett lass hö och böta var sina 3 mark.

Per Eriksson i Sylta skall betala Jöns Eriksson 6 mark för en gris han ihjälkastat för honom.

Syltaborna fick ett vitesföreläggande om 12 silvermynt för deras kvinnfolks osämja.

Rättaren Johan Bengtsson i Tuna stämmer Olof Andersson i Berga för skällsord. Han inställde sig inte och bötar 3 mark.

Förenades Olof Persson och Johan Matsson i Frölunda om den oenighet som rått mellan dem på grund av deras hustrurs trätor.

Per Eriksson lovade betala 2 lass hö till Jöns Olofsson i Tibble för en häst han köpt för tre år sedan.

1679-03-13/14

Pastor herr Anders i Eggeby uppbjöd sin hustrus systers jord i Tibble tredje gången. Häremot klandrade befallningsman Olof Enagrius å salig Per Anderssons dotter Annika Persdatters vägnar. De påstod Brita Andersdatter redan var nöjd.

David Larsson vid gårdskvarnen skall ge tillbaks två fönster med karmar han tagit från Stäkstorpet, Davidstorpet kallat. Befallningsman Castman anklagar David från att ha olovligt avflyttat från torpet. David bör skaffa bevis för att han sagt upp sig i vederbörlig tid.

Fogden vid Stäket Erik Persson Castman frågade å herr Georg Gyllenstierna vägnar, vilka som skall vara förmyndare för salig Per Anderssons hemman i Tibble. Pastor i Eggeby, som är gift med Per Anderssons syster ursäktade sig från förmyndarskapet av följande skäl. 1) Han är ensam präst i församlingen och haver därav mycket besvär. 2) Han är mycket sjuklig av torrvärk. 3) Är barnens motpart på deras fasters Brita Andersdotters vägnar. 4) Han är redan förmyndare för en sin brorsdotter. Häremot invände Olof Enagrius följande skäl att herr Anders inte kunde undandra sig förmyndarskapet. 1) Han är närmast på fädernet. 2) När Per Andersson var död sade herr Anders att han inte kunde vara förmyndare för moderns skull. 3) När hustru Brita Andersdotter dött var herr Anders med och upprättade inventariet, men menade att han inte heller då ville åtaga sig förmyndarskapet. 4) Bägge sitta i svåra tjänster. 5) Bägge sitta med barnarv, särskilt befallningsman Lydich som har egna moderlösa barn. 6) Herr Anders ville vara med om hemmanet inlöses vilket han och hustrun förnekade.

Gästgivaren Per Mikaelsson i Tibble beklagade sig över den svårighet på honom åligger att underhålla gästgiveriet. Han får ingen hjälp av allmogen med skjutsningen för deras många besvär och omläggningar. Han måste också sköta sitt hemman och inte undandra sitt herrskap något. Han begär att bli befriad från gästgiveriet eller att han får hjälp.

Rätten var väl medveten om hans problem men kunde inte låta honom slippa då det inte fanns någon möjlighet till bekvämare eller lägligare villkor. De beslutar att Jöns Eriksson i Sylta tillsammans med Per skall dela på besväret en tid till dess de gårdar i Tibble, där gästgiveriet alltid varit får åbor bättre kan hjälpa till. De hemställer hos landshövdingen att de båda skall uppehålla gästgiveriet på den besvärliga orten och bli befriade från annat besvär, så att de kan uthärda gästgiveriet.

Johan Bengtsson i Tuna bötar till Knut Hansson för överfall i hemmet och okvädningsord, 3 mark.

Mårten Mölnare i Tuna instämmer Johan Andersson för skällsord och att han avvikit från Tinget. 3 mark i böter.

Hustru Margareta Persdotter i Tuna instämmer mot åtskilliga om utgivne öknamn. Bötar för uteblivande 3 mark.

1679-05-12

Anders Eriksson i Berga uppjuder sin systers hustru Anna Eriksdotters jord i Berga Norregården tredje gången.

Uppbjöd Anders Eriksson i Berga Norregården efter köpebrev 29/9 1662 inlöst av hans syskonbarn Anika Claesdotter på sina och sin bror Claes Claessons vägnar för 25 dlr kopparmynt och en vänskänk om 3 dlr. Han uppjuder även sin systers Margareta Eriksdotter i Bergas del efter köpebrev den 9/1 1669 att inlösas för 60 dlr och som äreskänk 2 tunnor spannmål. Dessutom uppjuder han sin egen del för att få fasta första gången.

Jacob Matsson Bryggares yrkande på 44 dlr hos salig Per Anderssons i Tibble sterbhus för humle och öl antecknades.

Rätten gav följande utslag angående tvistigheten mellan assessor Gideon Rålamb genom bokhållare Sträng och Olof Eriksson i Berga. Tvisten gällde 4 års bruk av halva Skälbyhemmanet. Nämnden finner skäligt att Olof betalar bara 16 dlr då han haft mycket omak av skjutsning och resor för kronans behov. Olof skall betala 30 dlr i knektpengar som utlades för honom och assessorn inte har med att göra. Olof skall betala för utsäde men få betalt för en oxen han mist.

Hustru Margareta Persdotter i Tuna sakfälldes att betala 3 mark för utgjutna öknamn.

1679-09-30

Till tolvman valdes postbonden Jöns Olofsson i Tibble, vilken nästa Ting skall avlägga domareden.

Befallningsman på Stäket Erik Castman ursäktade sig att på grund av fru Annan Skyttes död, sterbhuset inte inkommit med den utlovade räkningen. Till nästa ting skall den levereras. Pistolmakare Mårten Krakou protesterade skriftligen mot den skuld hans hustrus farbroder Johan Hansson belastat gården med.

Befallningsman Jöns Ryding klagade över att trädgårdsmästare Mårten Jacobsson vid Aspvik bränt upp en backstuga, när han skulle torka säd. Han hade lämnat stugan och elden. Han dömdes till 12 dlr.

Jacob Eriksson i Frölunda skall skaffa igen en båt, som flutit till hans land eller betala värdet av båten till Jöns Ryding.

Olov Eriksson i Tuna framlade ett beslut av den 22/1 1662 om någon fördel han inte fått. Ärendet hör inte längre till Rätten.

Johan Bengtsson och Olov Erksson i Tuna förliktes om sela fyllning om en häst, som blivit biten av Johans häst.

Hustru Kerstin i Kyrkbyn fordrar av Bengt Jonsson i Skysta 12 dlr för en galt och 20 dlr, som hon lånat hans broder Erik Jonsson. De 12 dlr skall genast återbetalas medan de 20 måste hon skaffa bättre bevis på till nästa ting, eftersom Bengt nekar.

Mats Mårtensson i Tuna erkändes fri för de 5 dlr som återstår på en halt häst han har köpt.

1680-02-04

Salig Per Andersson barns förmyndare är inte stämd för den skuld Jacob Matsson Bryggare i Stockholm fordras. Kunde inte tagas upp nu förrän laga stämning till domstolen är lämnad.

Bokhållare Jöns Månsson klagade över att arrendator Georg Wallroths drängar huggit 6 lass torr ved i Oppsylta hage. Arrendatorns son Johan Wallroth tillstår gärningen, som dock skett utan hans vilja eller befallning. Vart lass återbetalas med 8 öre kopparmynt.

Krögaren i Aspvik Hans Eriksson skall skaffa bättre bevis om en kannan med tennpip, som han påstår blivit stulen i hans källare. Han misstänker Johan Larsson i Riby (Råby?). Hans Eriksson betalar den kannan, stopet och flaskan han lånat av Jacob Larsson.

Erik Nilsson i Asker skall till midfasto betala alla sina utgifter som han pålagts. Härmed är bokhållaren Jöns Röding nöjd å sitt herrskaps vägnar.

Olof Persson i Örnäs betalar Erik Hindersson, som är dräng hos Per Mikelsson i Tibble, pengar och säd, som Erik givit Olofs hustru när hon var piga och han menade att äkta henne. Även två silverringar som Olofs hustru som äktenskapslov givit.

Fjärdingsman Johan Andersson i Skälby betygar att han instämt Jacob Eriksson i Tuna och Olof Persson i Tuna mot arrendatorn Gerog Wollerath om en båt de lånat och sedan låtit förfara. De pliktat 3 mark för att de tredskas och inte kommer till Rätten. Olof Persson inkom så småningom drucken och nekade att han blivit stämd. Fjärdingsmannen avlade då ed på att han instämt honom.

1680-08-07.

Jöns Olofsson i Tibble och Mårten Johansson i Nibble antogs i Nämnden och avlade eden.

Slottstimmermannen i Stockholm Jöran Giers uppviste sin svågerns Lennart Hanssons i Sätuna och hans hustru Anna Mattsdotters köpebrev av den 15 maj 1680 på land i Frölunda och Öråker. Uppbjöds första gången.

Landsgevaldigern Petter Bruun klagade över bonden Erik Mikelsson i Oppsylta över en häst, som han lämnat hos Erik, när han förde en fånge nedåt landet. Erik hade låtit ett löst kvinnfolk ta hästen, som nu är borta. Erik Mikelsson nekade och berättade att det var hans förestånderska hustru Kirstin, som i hans frånvaro tog det mästa av hans egendom och även hästen och försvann. Hon hade varit en kort tid i trakten, men härstammade från Arboga. Länsman Erik Johansson berättade att Bruun kom med sin och Eriks häst från Spånga och ville ha byte vid Tibble. Men där hade Kongl Maj:ts Garde sin Durchmarsch (genommarsch) så länsman kunde inte byta hästar, utan for till Finsta i Bro. Gevaldigern sände hästar till Erik, men pojken satte dem i Erik Mikelssons gård. Johan Andersson i Skälby hade på morgonen berättat att det var gevaldigerns häst. Nämnden fann skäligt att Mikelsson betalade halva värdet av hästen och dessutom bötade 40 mark för att han mot förbud mottagit en lös person.

Ursäktade sig salig Per Andersson i Tibble barns förmyndare befallningsman Lydich Andersson och Per Andersson i Frötuna mot Jacob Matsson Bryggare i Stockholm på skuldfordran, då de är för sent kallade till Rätten.

Olof Andersson i Berga är skyldig boktryckare, konstrike och välförståndige herr Niclas Wankiff 120 dlr kopparmynt. Han skall betala så snart årsväxten är bärgad.

Skattebonden Olof Persson i Frölunda klagar över att hustru Lisbetha Matsdotter i Skälby har huggit skog i Frölunda och fört veden till Skälby.

Tolvmännen Johan Andersson i Skälby och Olof Eriksson i Berga skall bese hygget.

Företogs undersökning om säterierna och rå och rörs friheter. I Näs socken är Ekhammar ett gammalt säteri inte mycket bebyggt. Brukas till hälften och herrskapet har egen avel. Tuna är inte bebyggt utan hålls för ladugård. Herrskapet har inte egen avel utan bönderna brukar den för avrad. Ett hemman är lagt till dagsverkstorp och delas av 4 torpare. Nämnden bevittnar och betygar med Häradets Signete.

Olof Persson i Skälby skall ge tillbaka den häst han bytt med Marina i Tuna och hon ger honom en spann säd i återköp.

Tillsades att länsman Erik Johansson i Öråker skall skaffa 5 mark av kyrkoherde herr Olof Örn i Ryd och 5 mark av Runsa frälsehemman i Österröra och ge till Mats Larsson och Jon Jönsson i Österröra för inkvartering.

Förordnades om husesyn på Klöv innan nya åbon, som kyrkoherde Jöns Cloverus tillsätter, tillträder. Förre åbon Jon Eriksson kan vara med. Till syneförrättare utsågs Per i Tibble och Johan Nilsson i Jursta.

Gästgivaren i Tibble sade sig endast kunna skjutsa en väg, nämligen till Stockholm och Barkarbykrögaren kunde skjutsa till Bro och inte som nu att båda skjutsar bägge vägarna. Detta skulle underlätta för båda.

Kyrkoherde Anders i Eggeby har låtit uppbjuda sin svägerska Britta Andersdotters jord i Tibble. Då ingen har protesterat mot det kan jorden nu säljas och användas till hennes underhåll. Hon är en sjuklig och bräcklig piga. Först skall han erbjuda jorden till nästa bördeman, men sedan kan han sälja till vem han gitter.

Jacob Eriksson i Tuna skall betala Mårten Johansson i Nibble halva värdet av en kärra hans pojke förra hösten fört med finska ryttare till Julsta (*Jursta/Hjulsta?*). Pojken kunde inte skaffa kärran igen.

1680-11-08.

Domare Bengt Johansson i Tibble var herredagsman och kunde inte delta i Rätten, då han måste vara vid den pågående riksdagen i Stockholm.

Slottstimmermannen Jöran Giers uppbjuder hustruns systers jord i Frölunda och Öråker andra gången.

Rätten kunde inte ta upp klagomålet från trädgårdsmästare Per Jonsson i Stäket mot ryttare Olof Hansson och hans kamrat ryttare Erik samt gårdsdrängen vid Stäket Erik Bengtsson om våld, hemgång och slagsmål. Detta hade skett på andra sidan sundet och hör till Sollentuna Häradsting.

Husgerådsmästaren Anders Andersson och hans son Carl Andersson inställde sig inte mot trädgårdsmästare Per Jonsson i Stäket om slagsmål och inestående lön, då de ansågs för sent kallade. Trädgårdsmästaren sade att husgerådsmästaren inte handlat som en ärlig karl. Befallningsman Gert Jonsson begärde att detta skulle antecknas i protokollet, så att den frånvarande kunde försvara sig.

Tillsades allmogen av befallningsman Gert Jonsson att ha sina hållhästar i gästgivaregården. De skulle annars få högsta straff och plikt efter förordningen.

Tolvman Olof Eriksson i Berga och Per Andersson i Tuna vittnar att Johan Persson i Tuna slagit Olof Eriksson i Tuna ett blödande sår i huvudet och rispor på arm och ben. Han bötar 3 mark för varje sår alltså 9 mark. Johan får inget för sitt sår, då han börjat slagsmålet. De tvista om riktigheten av en åkermätning. De skall i första hand vända sig till sina herrskap då båda är frälsebönder, innan Rätten dömer. Vite på 12 mark om de fortsätter trätan.

När domare Bengt Johansson i Tibble hemkommer från riksdagen förfogar befallningsman Gert Jonsson gästgiveriet tillsammans med Per Mikelsson, eftersom de äga i byn.

Skall Olof Persson i Skälby ge mjölnare Mårten Hansson i Tuna 2 dlr för åkerbruket på Tuna torpet, som Olof tillträdde efter Mårten.

1681-01-31.

Lennart Hansson i Sätuna uppbjöd hustruns jord i Frölunda och Öråker tredje gången.

Upplästes tre brev från landshövdingen Gustaf Lilliecrona till befallningsman Gert Jonsson om grevefriherrskap och att man skall rannsaka frälse säteriers byggnader. Man vill också veta om de brukas av herrskaper med dess kultur och avel eller av arrendatorer och bönder.

Ekhammar är ett hemman. Det är byggt av salig Gustaf Soop inte så väl som ett bondehemman och brukas av en bonde till hälften. Herrskapets avel förtär hälften av fodret.

Gardesänkan hustru Kirstin Svendsdotter från Västergötland klagade hur hon tagit hus hos krögerskan på Aspvik och ackorderat om skjuts med ryttaren Erik Olofsson Funke i Härkeberga och hans granne Erik Sigfridsson i Malma. Hon ville åka till Litslena. När hon betalt för skjutsen bad krögerskan henne gå till källaren. Där kom en hund och tog ett stycke smör. Detta såg Funke och började anklaga henne för tjuvnad. Han slog henne flera slag med en tjock läderpiska i huvudet. Sigfridsson kom i fatt henne på Aspviksängen och slog henne med en svart påk och skadade handen och slog ut två tänder på henne. Nu kommer Funke och letar efter pengar i hennes kjortelsäck. Där låg en pung med en svensk daler och 10 öre. De rev av henne kläderna och då försvann en specie och en ducat, som hon fått av riksens drottning. Dessutom hennes vägpass, som hon haft insytt i kläderna. Funke menar att hon tog smöret och han nekar inte att han slog henne litet med piskan. Han medger att han följt henne till ängen och sagt att hon väl hade

en kniv i kjortelsäcken att slå i bonden. När han kände efter hittade han några slantar, som han behöll. Ärendet uppsköts till extra ordinarie ting eftersom Erik Sigfridsson inte var tillstades.

Salig ryttmästaren Erik Kjörulings barns bokhållare Jöns Ryding klagade att bonden Erik Nilsson i Asker är skyldig säd. Dessutom klagar han över att genom bondens förvållande hemmanet blev uppbränt den 22/11. Nilsson berättar att han med bokhållarens lov flyttat till Granhammar. Han har dock haft kvar hemmanet i Asker och när Kongl Maj:ts Drabanter med fyra drängar varit inkvarterade där i två dygn, hade de eldat så våldsamt, att när de farit var muren så het, att det tände eld i väggen. Han beklagar att alla hus och även bondens kvarlämnade husgeråd och kläder samt 75 skylar råg brunnit upp. Kyrkoherden vittnade, att bonden inte själv varit vållande till olyckan. Bokhållaren vill ha honom skyldig iallafall, men Rättens mening är att han är oskyldig och då hans säd brunnit upp, kan han inte betala den resterande spannmålen.

Rätten beslöt, att han vid sommartinget med ed betygar, att det var våld.

Lars Brommius anklagar på sin moders vägnar smeden Tomas Johansson att han är mycket lat och inte sköter sin syssla. Hon har blivit bestulen, då visthusen inte haft ordentliga lås och nu bör smeden plikta och betala vad som stulits. Smeden försvarar sig med att låsen var fridyrkade, vilket han vill att goda mästare från Stockholm skall intyga. Fåren som påstås blivit stulna har kommit bort, då de gått ute. Rätten kan inte döma då det finns för litet vittnen, men tänker hålla honom under uppsikt och låta mästare från Stockholm titta på låsen.

1681-03-14

Rätten tog ånyo upp ärendet med hustru Kirstin Svensdotter, som blivit slagen och rånad av Funke och Sigfridsson. Sigfridsson infann sig inte till det extra Tinget, ursäktande sig med att han måst resa till Falun och lämna sin avradspannmål. Han berättade, att han kommit till Aspviks krog för att värma sig och få öl. Han hade lämnat ärter, lax och smör i skrinkan. När han kom ut var smöret borta. Han går efter gardesänkan, när hon blir skickad till källaren och tar ifrån henne smöret, som hon hållit i kjolen. Han slår henne några slängar och hon springer sin väg. Sigfridsson kör efter henne och ber henne följa med tillbaka. Han tar hennes kjol och slår henne dock inte så mycket, som hon påstår. Hon menar, att han sparkat henne så att hon allt från den tiden inte haft sin städse kvinnliga tid. Funken nekar att han tagit några pengar från henne. De kör sedan iväg. Krögerskan Karin Persdotter berättar, att hon inget vet annat än att hon miste smöret och några pengar såg hon inte till. Gardesänkan ville inte att hon skulle vittna, då hon några år haft lönskaläge med en ung karl, som hon har hos sig. Rätten anser sig inte kunna frikänna gardesänkan utan hon skall ersätta smöret med tredubbelt belopp. Funken skall böta för de slag han erkänner och betala tillbaka pengarna han tagit. Sigfridsson skall böta för sina slag och hennes utslagna tänder. De skall ge henne 60 mark för sveda och värk. Då de rånat henne på allmän väg anser sig inte Rätten kunna gå ifrån Edsöresbalken utan dömer att bägge mista livet. Härmed remitteras denna sak i djupaste underdånighet till Höglovliga Kongl Hovrätten.

1681-03-18

Erik Nilsson Ekhammar avlade eden att han eller hans folk inte var skyldiga till branden i Asker.

Erik Jönsson i Sylta och hans son, är stämde av Erik Karlsson i Stäket för att ha rånat honom på en bössa den 1/5 1681. Han kan bevisa detta.

Biskop Brommes son Lars Brommius klagade att han mist ett får. Fåret skulle Olof Persson tagit från Aspvik till Frölunda, där han slaktat det. Grannen Jaacob Eriksson upptäckte detta, då hans tik kom dragandes med fårhuvudet. När länsmannen och Lars Brommius kom till Frölunda fann de skinnet, som passade till huvudet. Olof Persson nekade och sa att hans svägerska slaktat fåret. Han menade att tiken löper runt hela socknen och drager hem allt möjligt. Bonden på Aspvik ville inte begå ed att det var samma djur.

Rätten utslag blev, att eftersom Olof Persson bevisligen varit i Stockholm och ingen riktigt kunde säga att huvudet hörde ihop med skinnet och Olof Persson är känd som en ärlig och gudfruktig man, blir han frikänd för den grova beskyllningen. Lars Brommius bötar dock 40 mark.

Jöns Erikssons änka i Sylta fordrar igen den pant av tre tennfat och ett mässingskärl hon lämnat i befallningsmans salig Johan Johanssons tid. Hon inställde sig inte själv, men i en skrivelse berättade hon,

att hon från alla predikstolar efterlyst panterna. Tolvman Johan Nilsson vittnade att panten var tagen, men om pengarna för den är betald, visste han inte. Ärendet uppsköts till nästa Ting.

Domarens styvson Hans Staffansson i Tibble beskylldes för lägersmål med konan Merta Olofsdotter, som varit tjänstepiga i Tibble. Hon har fött ett barn. Han skall plikta 60 mark för dem båda och hjälpa henne till kyrkan samt ge en tunna säd till barnaföda.

Tomas Smed vid Aspvik blir offentligen tillsagd att inställa sig vid nästa ting till svars mot studenten Nicolaj Brommi för några saker han låtit uttaga.

Herr Jöran Gyllenstiernas fullmäktige, fogden på Stockholms slott, klagade att hans Excellens frälsehemman i Tibble, som Per Mikelsson åbor är minst, men mest drabbad av skjutsande. Även postbonden Jöns Olofsson klagade över skjutsningen. Han måste skjutsa dem han härbergerat eftersom gästgivaren vägrar hästar till dem.

Rätten sköt ärendet till landshövdingen.

Bokhållaren Johan Möllenberg tilltalade Olof Persson, som varit grevens torpare i Tuna, men nu uppsagt och förledet år antagit ett hemman i Skälby av Möllenborg. Han har nu övergivit detta hemman och anses skyldig både pengar, spannmål och ett sto. Bonden svarar att han inte tagit hemmanet av bokhållaren utan endast av fogdeänkan och bara på ett år. Han nekade inte till skulden av penningar och sto, men sade att säden hörde kronan till. Beslöts att han skall betala pengarna och stoet och om bokhållaren inte kan bevisa att han haft hemmanet på visst år kan han inte beskyllas.

1682-02-06

Bonden Erik Mårtensson i Tuna ingav ett brev från greve Nils Brahe daterat 31/1 samma år, att han antagit ett av grevens hemman i Frölunda. Gården är öde och husen illa farne så han har fått två års frihet, vilket han begär att Rätten skall erkänna. Detta gör de också och beslutet sänds till landshövdingen.

Ännu en gång kom för Rätten Jöns Erikssons änka i Sylta och tilltalade befallningsmans Johan Johanssons Viggens änka hustru Margareta Andersdotter i Ålstad om de förkomna tre tennfaten och ett mässingskärl, som länsman Anders Johansson tagit i pant för en kronoskuld. Panterna är sända till Bro av hustru Maria i Slängan men återförda till Ålstad. Befallningsmans skrivare svarar på ankans vägnar att hon inte vet var panterna finns utan söker en rest på skulden.

Rätten beslutar, att befallningsmannen änka är ansvarig för panterna och skall antingen lämna den igen eller motsvarande i pengar.

Salig biskopens Brommii änka genom sonen Lars Brommium tilltalar bonden Olof Persson att han brutit mot kontraktet angående djurhållning och avflyttning från gården. Olof försvarar sig att han visst skött djuren och visst inte avflyttat.

Rätten gick på Olofs försvar. Brommius vädjar till ny dom vid nästa Ting.

Lars Brommius klagar att Olof Pedersson i Frölunda bett länsman föra biskopinnan till tinget för ett lakan som förkom när Majestäterna logerade i Aspvik. Det skulle ske på samma gång, som när han blev instämd för fåret. Pedersson förklarar, att han aldrig haft för avsikt att beskylla biskopinnan utan bara efterhöra vad som hänt.

Rätten finner att Olof Pedersson inte beskyllt biskopinnan, så han går fri. Mot domen protesterade Brommius och hänsköt till Lagmanstinget.

1682-06-13

Bokhållaren i Stockholm Anders Pedersson uppjuder jord i skattehemmanet i Tibble, som domaren Bengt Johansson åbor.

Uppviste bonden Erik Bengtsson frihetsbrev från greve Anders Torstensson för ett års frihet på hemmanet i Sylta, som är alldeles nedgången.

Rätten beviljade och remitterade till landshövdingen för godkännande.

Bonden Lars Tommasson får tre frihetsår på greve Anders Torstenssons hemman Näsby. Hemställen gjordes till landshövdingen.

Bonden Olof Pedersson får två års frihet på Frölunda av greve Georg Gyllenstierna vilket beviljades. Remitterades i ödmjukhet till landshövdingen.

Inkom hustru Margareta Andersdotter och fjärdingsman Paul Jönsson i Sylta med herr Sven Ribbing Turessons frihetsbrev på fem år för två hemman i Ålstad. Rätten beviljade, då hus, jord och gårdsgårdar var helt ruinerade. Remitterades till landshövdingen för godkännande.

Margareta Olofsdotter klagade över att hon haft Erik Anderssons i Stäket backans ko till att fodra från 25/1 - 5/5. När kon kalvat, tog han den ifrån henne. Hon begärde nu att få ersättning för kon. Erik Andersson dömdes betala Margareta Olofsdotter 6 dlr kopparmynt.

Rannsaking efter Kongl Hovrättens brev angående konan Brita Andersdotter, som förleden sommar dog i barnsäng efter olovligt lägersmål med bonden Mårten Ersson i Ålstad. Han är gift och nu förrymd och ingen vet var han finns. Först berättade bonden Åke Abrahamsson i Frölunda hos vilken konan ännu står obegraven, att när hon kom till honom ingen visste att hon var med barn. Sedan blev hon sjuk och efter flera dygn födde hon ett barn. Hustru Kirstin i Frölunda berättade, att hon frågat vem barnafadern var och om barnet levte efter förlossningen eller om någon ingivit henne att göra av med det. Konan svarade, att hon ingen annan barnafader hade än Mårten i Ålstad och att barnet varit dödfött och att hon inte mördat det. Brita Matsdotter och Brita Perdotter berättade, att hon bekant Mårten som barnafadern och att barnet varit dödfött. Hon hade dolt födseln under ett halvt dygn och kvinnorna misstänkte henne för att ha mördat barnet. Hon dånade då och blev så försvagad att ingen kunde rätta sig efter hennes tal. Per Mikelsson i Tibble visste berätta, att hon aldrig varit vid sina sinnen. Flera personer hade synt barnet men inte kunnat se att det var mördat, som det gått rykten om. Barnet hade navelsträngen tre gånger runt halsen och kroppen. Ingen visste var man skulle finna horkarlen.

1682-09-22.

Bokhållaren i Stockholm Anders Persson uppbyder jord i Tibble skattehemman, som domaren Bengt Johansson åbor för andra gången.

Olof Tomasson i Öråker klagar till Johan Andersson i Tuna, att när han skulle hämta höet han betalt 6 daler, för var han inte nöjd med höet utan körde till en annan äng. Då kom Johan Andersson hustru och försökte hindra honom och slog honom i nacke och kallade honom hundgubbe. Hon hade även på kyrkbacken kallat honom tjuv. Olof Tomasson var nöjd med höet, men ville att Johan skulle plikta för slag och skällsord.

Rätten ansåg det skäligt att Johan Andersson betalar för det resterande höet och hustrun pliktar för sitt skuffande 3 mark och för okvädningsord 3 mark. Johan Andersson fälldes till 40 mark men med hänsyn till hans fattigdom skonades till 3 mark.

Erik Andersson i Råby anklagar Per Andersson i Källtorpet och Anders Mattson i Uppsylta angående några pengar, de skulle stulit, när soldatmöte hölls i Råby. Gertrud Nilsson som håller till hos Per Andersson hade hört, när Per kom från roteringen att hustrun talat med honom och gråtande gått därifrån. Hon hade sagt, att om han låtit tubba sig skulle han strax hämta det igen. Gertrud avlade sin ed, men nekade till att ha sagt något. Bengt Andersson i Önsta hade sett spår av kruset, som stått vid logdörren genom vagnslidret till Hällbro. Per Mattson i Lund i Lossa bekände sig också ha sett spåren. Bevisen var tillräckligt starka att fälla Per Andersson i Källtorpet. För Anders Mattson i Uppsylta, ville de dock ha större säkerhet i denna sak. Därför skulle de inkalla tre gode och laglydige man vardera till nästa Ting.

Olof Ersson i Tuna besvärar sig över sin granne Per Andersson angående att han inte håller hägn och stäng efter Häradsrättens dom av den 22/5 1672. Han har lidit stor skada på sin säd. Domare Bengt Johansson i Tibble har synat och säger att han tagit skada till 3 delar av 2 tunnlands utsäde. Parterna förliktes inför Rätten och Per Andersson ger Olof Ersson 2 1/2 tunna spannmål.

Fjärdingsman Pål Jonsson i Ålstad anklagade Erik Bengtsson i Sylta för att han kallad hans salig fader för skälm och rövare och hans moder för röverska. Erik skall dessutom med våld tagit en vret, vilket Erik Olofsson intygade. Han hade också hört de grova orden. Pål vill ha vreten igen och att Erik straffas för sina ord. Erik Bengtsson nekar och säger sig istället varit den som blivit beskylld för skälm och tjuv och att han har lika rätt till vreten som Pål. Bengt Eriksson fälldes att plikta 40 mark för skällsorden men på grund av sin höga ålder och stora fattigdom skull skonades han. Kan man inte betala med penningar plikte man med fängelse. Vad vreten angår skall den synas och delas.

Hustru Elisabet Jönsdotter i Slängatorp vid Aspviks krog anklagade hustru Karin i Sylta för att hon kallat henne tjuv och skadat hennes ära. Hustru Karin nekade liksom hennes man Lars Månsson i Sylta. De begärde bevis, vilket Elisabet inte kunde framtaga. Rätten ansåg detta var bagateller och skvaller och luttet avund mot varandra och satte 40 mark i vite om de fortsatte trätan.

Pål Jönsson i Ålstad anklagar på änkan hustru Brittias i Oppsylvta vägnar änkans måg Olof Ersson i Tuna angående en överenskommelse han brutit. Hon flyttade till honom och medförde 3 tunnor oxkött, 2 tunnor fläsk, 2 tunnor korn, ett långbord och en järnstör förutom annat smått. Hon skulle ha husrum och föda till döddagar av mågen. Dock har han efter ett och ett halft år låtit flytta bort henne så att hon lider av hungersnöd och elak skötsel för sin sjukdom. Mågen Olof Ersson svarar att svärmodern varit hos honom i 3 år och att han ersatt henne för kornet och givit henne ett annat bord istället. Men om hon prompt vill ha sitt bord och järnstör igen skall han ge henne det. Han har dessutom givit henne råg sedan hon flyttat.

Rätten anser, att mågen gjort rätt för sig och lämnat igen hennes egendom.

Olof Ersson i Berga klagar på sin svägerska hustru Karin Ersdotter för skada han lidit på en vret eftersom hon haft dåligt hägn. Länsman Erik Johansson i Öråker berättar att alla tre grannarnas gårdesgårdar var helt förlorade men att han mätt skadan till högst två skylar säd. Rätten anser att alla tre grannarna skall dela på ersättningen till Olof Ersson.

1683-09-30

Bokhållaren i Stockholm Anders Persson uppjuder för tredje gången jord i Tibble skattehemman, där domare Bengt Johansson åbor.

Hustru Helena Möller uppjuder jord i Norregården i Tibble första gången.

Verkgesällen under slottet i Stockholm Jöran Giers beviljades fasta på jord i Frölunda, som han fått genom arv och inlösen.

Herr Sven Ribbing Turesson hade lovat fem frihetsår till hustru Margareta Andersdotter och fjärdingsman Pål Jönsson på två frälsehemman i Ålsta. Nämnden intygade efter domare Bengt Johanssons synskrift att den ena gården var helt ruinerad och den andra hade några odugliga hus. Det finns inte den ringaste skog till timmer, gårdsel eller stör.

Ärendet remitterades till landshövdingen för godkännande.

Bonden Lars Tomasson i Ekhammar gav två års frihet av greve Anders Torstensson i Näs by. Efter rannsaking och syn ansågs inte två år räcka att återställa gården. Remitterades till landshövdingen.

Anders Matsson och Per Andersson i Oppsylvta inkom med varsina två edgångsmän, som beslutades vid sista tingets preliminära dom och befriades för den tillvitelse för tjuvnad, som Erik Andersson i Råby pålagt dem.

1683-06-18

Hustru Helena uppjuder jord till salu i Tibble Norregård andra gången.

Ett frälsehemman i Skälby och två i Frölunda har greve Carl Oxenstierna mot några Smålandsgods överflyttat till sin syster fru Elisabet Oxenstierna, vilka nu till fasta uppjuds tredje gången.

Domare Bengt Johansson och tolvmännerna Per Mikaelsson och Jöns Olofsson i Tibble ha synt och besiktigt det hygge, där Ekhammar under två år mot laga förbud fällt skog till tegelugnen. Åverkan är uppmätt till 40 lass. På greve Anders Torstenssons vägnar vill lagmannen Petter Rigmán att det skulle förjudas ta mer ved till ugnen. Däremot fick man ta till gårdens behov.

Rätten kom inte till något beslut.

På greve Anders Torstenssons vägnar anmodade bokhållaren Johan Möllenberg att Per Andersson i Frölunda, Berga åbor och Pål Jönssons moder i Sylta skall infinna sig till nästa ting och sluta räkning med grevens bokhållare.

Tomas Johansson i Aspviks krog genom sin hustru tilltalade rättaren under Bro gård Anders Ersson om en tunna korn han lovat hennes man för att han botat en häst. Rättaren hade fördärvat hästen för Jacob i Finsta. Anders Ersson nekar inte att han lovat säden men säger att Jacob fått igen hästen och att han borde betala kornet.

Rätten beslutade att Anders Ersson skall betala.

Mjölaren Mårten Hansson vid Stäkets kvarn har haft i pant en kjol av Knut Hanssons hustru i Tuna. Panten är betald, men han har inte givit kjolen igen. Han dömdes att återställa kjolen och för hans stora orolighet skull sattes ett vite på 40 mark om någon av dem med ord eller gärningar överfaller.

1683-10-15/16

Hustru Helena Möller uppjuder hus och jord i Tibble Norrgård till salu tredje gången.

Grevinnan fru Elisabeth Oxenstierna uppjuder två frälsehemman i Skälby och Frölunda andra gången.

Bokhållaren Mullenbergh fordrar å greve Torstenssons vägnar av bonden Olof Persson i Frölunda, förutom innevarande års utlagor 84 daler, att han skall betala 17 tunnor spannmål, 2 3/4 lass hö, 5 kärvar halm och 21 lass ved. Bonden nekar till att han är skyldig så mycket, men Mullenbergh vill ha slut på saken. Han vill ha betalning inom 6 veckor.

Domen fastställdes så.

Bokhållare Mullenbergh kärar till Olof Eriksson, Olof Andersson och Hans Staffansson i Berga om 133 dalers rest och 332 daler på hemmanet. 65 tunnor spannmål, 7 lass hö, 16 kärvar halm och 60 lass ved. Även här tillåter han 6 veckors uppskov men vill ha slut på saken.

Rätten beslöt att bönderna skall lämna räkning och rätta till betalningen.

Olof Andersson i Berga kärar till torparen under Brogård Mats Mårtensson i Kocktorp om ett par skor han åtagit sig att göra men inte gjort. Han har dock fått 2 valmar hö i betalning och är dessutom skyldig 30 öre kopparmynt, som han lånat. Mårtensson menar att han bara fått ovanlädret till skorna. Andersson har 1678 låtit göra 9 par skor och betalat med 10 kärvar halm.

Rätten menar, att Mårtensson skall släppa till sulorna och göra skorna färdiga och sedan skall de vara kvitt.

Olof Andersson i Berga klagar att fjärdingsman Pål Jönsson i Ålstad slagit honom i ögonen med ett stop i Tibble, därför att han inte ville betala för de 2 kannor öl som de druckit. Han hade kallat honom Fuchzswantser, Riddar Rö, tjuv och skälm. Hans vittne är domaren, som fanns i rummet intill. Pål nekar inte till slaget och att han sagt fuchzswants men säger att han aldrig måtte komma ut ur rummet om han sagt tjuv och skälm. Domaren hade legat heldrucken i det andra rummet, fast han säger sig hört alltsammans. Domen lyder på 3 mark för slaget och 3 mark för skällsordet.

Twisten mellan Lars Johansson i Sylta kärande och domaren Bengt Johansson i Tibble svarande angående ohägn uppsköts tills gårdsgårdarna blivit synta.

Ställdes för rätten konan Karin Larsdotter född i Österbotten, vilken beklagade sig vara våldtagen av färjekarlen Anders Joensson i Stäkets färjestuga. Han bor nu i Odensala i Ärlinghundra härad. Länman Erik Johansson berättade, att hon anklagat en dräng i Sollentuna Mats Johansson för umgänge vid persmässotid förra året. Hon nekar och menar att glasmästaren på Stäket sagt detta. Hon beskyller Anders Joensson för att vara barnafadern, även om hon lagt till, Gud vet om inte Jacob Färjekarl, som är gift är det. Han är nu fiskare vid Stäkets Kungsgård och hon påstår att han bara legat bredvid henne i båten. För hustru Brita vid Stäksbro och hennes syster tegelslagarens hustru vid Stiernvik, som hjälpte henne i barnsnöden har hon bekänt, att Anders Joensson var fadern. Någon dom kan inte falla förrän alla tre anklagade är inkomna och förhörda.

1684. Saknas dombok.

1685-01-03 I Tibble domaregård.

Tibble hemman som Jöns Olsson bebor uppbjöds andra gången till fasta av kommissarien Olof Barck.

Greve Anders Torstensson utfärdade frihetsbrev för bonden Johan Ersson på ett år, vilket verifierades under Häradets Sigill. Nämnden undrade dock om det var möjligt att på så kort tid kunna upptaga detta illa medfarna hemman i Skälby.

Kronobefallningsman Mårten Litz låter genom brev förstå att landshövdingen på konungens befallning önskar att allmogen bygger en sådan byggnad vid Tibble gästgivargård, som Håboborna gjort vid Grans by. Allmogen ville påtala, att för häradets ringhets skull bli förskonade för detta tunga, men ansåg sig inte

kunna opponera mot konungens vilja utan åtog sig att dra fram stockar och lovade 6 öre silvermynt per mantal.

Beviljades greve Anders Torstensson syn på Tuna hemman som Jöns Olsson i Tibble skall anta. Synemän var Per Mikelsson och Bengt Johansson i Tibble. Vid samma tillfälle skall syn göras på grevens hemman i Kyrkbyn.

Hustru Maria Danielsdotter vid Ekhammar och Olof Ersson i Kyrkbyn klaga skriftligen att utridaren Anders Johansson skällt henne för hora och måterska och överfallit mannen och sparkat honom på armen. Sedan Olof Ersson gått, hade Anders Johansson slagit hustrun en blåna på armen. Utridaren tillstod, att han under ruset sparkat Olof Ersson och att hustrun av misstag fått ett slag, men nekade till skällsorden och ber han nu om förskoning då dådet skett under dryckenskap. Länsmannen påtalade inte det han sagt om honom, men de övriga i Nämnden hade haft skäl att döma till hårdare straff. De förskonar honom med enkla 40 mark och 6 mark för slag och spark för hans stora fattigdoms skull.

Samma dag drog länsmannen Erik Johansson tegeldrängarna Olof Andersson och Johan Hendriksson för rätta för slagsmål sinsemellan. De nekade till slagsmål, men medgav att de trätt med munnen och bannats. De lovade godvilligt en kanna vin till Näs kyrka.

1685-05-22 I Tibble domaregård.

Tibble hemman som Jöns Olsson åbor uppbjuds av Olof Barck till fasta tredje gången.

Ekhammar med dess tegelbruk uppbjudes av generaltullförvaltaren herr Brynte Cronskiöld till fasta tredje gången.

Befallningsman på Lennartsnäs Paul Jönsson berättar att greve Anders Torstensson befallt honom begära av Tingsrätten ett intyg om Tuna och Lennartsnäs ägors beskaffenhet. Om där finns några rå och rör eller om Lennartsnäs ladugård ligger mitt i Tunas ägor. De äldsta i Nämnden och särskilt Per Mikaelsson och Bengt Johansson i Tibble betygade att det inte fanns rå och rör och att ladugården, brygghuset och smedjan står på Tunas mark.

Länsman Erik Johansson anklagar å ämbetets vägnar arrestanten Sven Höök av Upplands Infanteri Regemente och Kapten Ekelunds Kompani för att han stört tingsfriden. Han har sagt skällsord och förövat slagsmål när tingsgästning stod. Han överföll befallningsman Paul Jönsson med slemma ord och kallade honom bl a fogdefitta och kastade en snusdosa i ansiktet på honom, så att det gick håll. Han kastade omkull profossen Måns Persson Lustig, vilket han inte kunde neka till. Han dömdes för tingsfridsbrott 40 mark och 6 mark för skällsord och 6 mark för blodsår. Då han inget har att böta med, utan vill tillgripa lönen skall det inte vara tillåtet utan han döms efter Kongl Maj:ts förordning för brottsliga ryttare, båtsmän och soldater att böta med kroppen. Målet mot furir Lind, som också var inblandad uppsköts till dess han inkommer.

Anders Jönsson i Sylta pålades 3 mark för svordom. Pengarna går till de fattiga.

Skräddaren vid Aspviks trädgårdstorp Niels Olsson Gadd instämdes för en rock han fördärvat för herr Daniel Wixelio i Bro. Han infann sig inte och bötar 3 mark.

Torparen under Aspvik Mårten Jacobsson stäms av herr kapten Hillebrand för hö och lök han tagit olovandes ur trädgården. Han bötar 3 mark.

1685-10-16/17. I Tibble gästgivargård.

Olof Ersson i Tuna klagar över hur befallningsman Paul Jönsson på Lennartsnäs skjutit ihjäl en galt för honom. Paul Jönsson sade sig gjort det efter sin herres befallning och dessutom har hans svin gjort stor skada på grevens ägor och ärtor. Olof Ersson har olovligt huggit en stor ask och 8 (juhlnaf ?) på Lennartsnäs ägor. Olof Ersson sade att ingen befallningsman tidigare förföljt honom som Paul Jönsson gjort. Då båda hade anklagelser att komma med, förliktes de.

Salig Jöran Gers änka hustru Margareta Matzdotter har ägt två delar i Frölunda skattehemman. Hon har nu överenskommit med sin svåger Olof Persson att han skall få halvparten. Hon begär fasta efter detta och rätten beviljade transaktionen.

Olof Andersson i Berga besvärar sig över Hans Staffansson för att han skällt honom ha stulit en halv tunna strömning och utropat hans hustru till socknens skvallerska. Staffansson nekade till skällsorden och godkände inte vittnet som var Olof Erssons syskonbarn. Eljest klagade Staffansson över någon jord och

ohäng, som inte är synt. Skällsorden lämnades, men ägotvisten sköts till syn. 40 daler vite sattes på dem till Heijdelighet att betalas av den som överfaller med ord och gärningar först.

Befallningsman Paul Jönsson begärde på sin herres greve Anders Torstenssons vägnar förbud att i Lennartsnäs skog och tillhörande hagmarker olovligen hugga och bortföra träd. Skogen lystes i helg och vite på 40 mark sattes om någon skulle hugga utan jordägarens lov.

Uppvisade bonden Anders Andersson i Tuna frihetsbrev utfärdat av greve Anders Torstensson, som ägde Ortala, Wiersta, Forstena, Resta, Rusich, Lennartsnäs, Ulfunda, Penningby och Ökna. Han gav frihet till Tuna frälsehemman. Hemmanet hade blivit öde på grund av skjutsningar till krigstjänst och andra besvär. Friheten skulle vara i tre år. Syn hade förrättats av gode män i Rätten och de menade att hemmanet inte utan frihetstid skulle kunna återställas i sitt rätta skick. Det fanns ingen skog till hemmanet.

Tolvmannen i Tibble Jöns Olofsson hade fått fyra års frihetsbrev av greve Anders Torstensson för ett frälsehemman i Näs Kyrkby. Hemmanet var sedan några år öde på grund av krigstiden. Nämnden vittnade att ingen gödsel kommit på åkern på 6 år, att vretarna är i linda, dikena helt igenväxta, gårdsgårdarna ruinerade. Manngårdsbyggnaden är obrukbar liksom de flesta andra byggnader. Då det finns någon skog kan detta hemman räddas med frihetsår. Häradsrättens sigill verifierar och sänds till landshövdingen för godkännande.

Absentes.

Bokhållare Johan Möllenberg stämd för äreröriga observationer på Paul Jönsson Lennartsnäs inkom med skrivelse, där han menar sig kunna binda honom vid någon svårighet.

2:o. Om Acta Publica, Riksdagsbeslut, Recesser och domböcker inlevererats till Härads kistan.

3:o. Herr landshövdingen ville veta vem som redogör för Häradets sakören. Det är befallningsman Litz, som också hade 36 daler i beredskap att erlægga.

4:o. Frågades om hur ordningen är vid avkortning och ödesmål. Svarades att vid avkortning görs undersökning och vid ödesmål förfar man efter den metod landskansliet erhållit. Landssekreteraren Dijkman tar upp exempel. Frågades om skjutsplikten är rättvis fördelad. Svarades att en hållista är uppsatt, men det klagas att den inte följs. Gästgivaren antecknar dem som tredskas. Frågades om allmogen har sina djurnät och vad skogvaktaren gör för att avvärja odjur. De köpte inte nät förrän order kom från hovjägmästaren.

Herr Olaus Tegner frågade på landshövdingens begäran om allmogen som har skog att avlåta mot betalning kunde framskaffa den genom flottning till Flottsunds tegelbruk. Allmogen svarade att de just inte hade skog utan det var herrskaperna och dessutom var vägen väl lång.

Man frågade allmogen om de hade mycket besvär med soldaterna då de inte så hårt däröver klagade. I officerarnas närvaro fanns en instruktion som godkänts mellan bönderna och soldaterna.

Även legohjonsstadgan behandlades.

När avkorningsröntorna publicerades steg Bengt Johansson i Stora Ullevi fram och sade att det var han som under tre år brukat och inte Herr Posse. Då det finns många torpare ger han 85 tunnor i arrende. Hustrun till Johan Matsson i Lerberga sade, att det var herr Silverkratzes avel och att han köpt av Johan Matsson i våras för 500 daler, vilket inte var helt betalt.

Berättades att Viby, som skall vara byggd som ladugård under Örnäs, inte är det. Där finns 4 torp, som brukas med herrskapets avel. Per Joensson i Sanda berättade att befallningsman Bengt Persson har Skysta hemman på lön. Men tolvmannen Bengt Johansson i Ullevi sade honom ha Tibble i Lossa utan lön. Nu uppvisade hustru Anna i Limängstorp en resolution av den 31 okt 1685 att Anders Tomesson i Österöre inte har betalt två plåtar för inköp av rask, ett slags sidentyg. Han pålades att betala innan nästa Ting.

1686-02-08

Herr landshövdingen frågade varför inte Tingen hölls på ordinarie ställen. Man svarade att häradsstugan var så dålig och nu överlades om en reparation. Trots att häradet är så ringa på grund av alla sätesgårdarna lovade allmogen att framföra en stock var från varje hel gård samt 1 daler på mantalet. Landshövdingen frågade också om plakaten angående mått, vikt, skogshugge, sabbatsbrott, djurfång m m publicerats.

Ryttmästare Sven Bråkenskiöld anklagade Johan Mattson för att i olaga tid avflyttat från Skälby hästhemman och där lämnat stor husröta. Han anmodas att betala 1684 års ränta och ersättning för husrötan. Johan Mattson hade ärvt hemmanet efter sin far. Synemännen bevittnar att där finns husröta. När

Mattson rymde från gården tog han med fodret jämte den nya halmen. Han hade då tagit takhalmen och därigenom förstört husen. Oenighet råder om skjutsningsbetalning och utsäde. Johan Mattsons hustru sade sig tillsammans med ryttmästaren varit hos landshövdingen och avsagt sig hemmanet på grund av utlagornas stegrande. Ryttmästaren nekar. Redogörs för vad ryttmästaren fått av hemmanet. Rätten anser att han varit tillfreds med Johan Mattsons avträde och fått vad honom tillkommit. 1684 års ränta skall Johan Mattson dock erlägga. Annars befrias han från plikt.

Ryttmästare Bråkenskiöld anklagar hustru Margareta i Sylta för att hon uppbrutit ett sigill. Hon anklagas också för att tagit hö orättmätigt. Ryttmästaren är villig att låta sig förlikas men får bara slemma ord till svar.

Hon företrädde av sonen Paul Jönsson. Ryttmästaren vill också veta varför hon inte brukat den ena åkern så väl som den andra, som hon hade påtagit sig. Han anser sig ha tagit skada. Hur hon fört grödan från gården trots förbud till hemmanets fördärv och ruin. Han efterfrågar en kniv, som han lämnat henne och inte fått igen. Hon är skyldig för en häst, som hon mot lag pantat. Han vill betala för skjutsning och att hon hyst en hjälphuustru som logerat hos henne under ryttmästarns sjukdom. Sonen försvarar punkt för punkt. Rätten går på hennes linje, men de skall sinsemellan reglera de fordringar de ha.

Komminister herr Lars Nybbling uppviste böneskrift som magister Johannes Vultejus inlagt till Hovrätten där han bl a berättar på salig Per Anderssons i Tibble svågrars skriftemål anmodat till sig en dotter till Per Andersson. Det var hans guddotter och han hade att uppfostra henne, vilket han också gjort. Även syskonen tog han hand om då morbrodern tröttnade. Ena systemen är hos hederligt folk i Stockholm. Brodern har han sänt till en vacker man i Göteborg, som håller honom i skola. Guddottern har han försett med en hederlig prästman. Hon har låtit stämma salig Per Anderssons barns morbroder som tagit förmyndarskapet på sig. Han skall göra reda för deras egendom, som de efter 9 år inte njutit. Befallningsman Lydich Andersson inkom skriftligen och tillstod att han var förmyndare och att han ville redogöra för räkenskaperna. Men länsman Per Andersson Fröman framtedde en protest att han aldrig befattat sig med deras egendom utan det stått i deras egna eller pastors i Hägeby händer. Dessutom är han sjuk. Samtidigt inkom från pastors i Hägeby styvson en skrift som talade om styvfaderns sjukdom och där fanns också en inventarielista på kvarlåtenskapen. Pastor hade i herr Melandri tid avsagt sig förmyndarskapet.

Rätten skulle se till att de fick kopia på inventarielistan och att de sinsemellan skulle komma överens. Annars skall ärendet tas upp på nästa Ting.

Paul Jönsson, befallningsman på Lennartsnäs och fullmäktig för Johan Andersson, herr Axel Sparres kammartjänare, tilltalar Olof Andersson i Berga om 10 års besittningsrätt på hemmanet. Han menar att Olof måtte frändömas hemmanet till förmån för brodern Johan Andersson, emedan han ruinerat hemmanet. Olof vill inte frånträda hemmanet. Paul Jönsson berättade att efter arvsskiftet efter föräldrarna skulle syskonen lösa panter och för Olofs del gällde det ett silverbälte, som han ännu inte löst. Paul önskade att rätten skulle pålägga Olof avkastningen under tolv år. Olof vägrade avträda hemmanet med hänvisning till att han haft svåra tider under kriget och varit uttagen till soldat. Dock medgav han att han kunde vara något skyldig, men han var nu drucken och otidig i sitt tal. Rätten beslutade att Olof skulle få två år till med besittningsrätt. Visserligen hade han misskött hemmanet, men Paul ville inte för egen del bruka det, utan tänkte låta någon annan göra det. De tog också hänsyn till hans pressade läge under krigstiden. Silverbältet skulle han dock göra rätt för.

Frälsebönderna Lars Jönsson i Sylta och Erik Mattson i Skälby anklagade soldaten vid kapten Ekelunds kompani, Per Andersson Frodig, som utan orsak tillfogat dem skador, när de dagen före olsmässan kommit från slätteröl i Tibble. Lars Jönsson hade fått ett sår i huvudet så att huvudsvålen och håret gått av och Erik Mattson ett sår i huvudet och ett sting i vänstra axelbladet. Vapnet var en värja. Bönderna ville nu ha ersättning för utgifter, tidsspillan, sveda och värk. Soldaten menade att han först blivit överfallen med ord och gärningar, när han velat köpa ett stop öl av Jöns Olofsson. Olofsson erkände att han givit honom en släng, när han skulle skydda sina gäster. Per Andersson erbjöd förlikning och ville ge dem 10 daler var. Detta godkändes inte då han inte inför tinget fullgjort sin överenskommelse. Rätten dömde honom skyldig till att betala 12 mark för blodsåren, 20 mark för fullsåret, vilka böter skulle fullgöras med kroppen samt 12 mark till Erik och 10 till Lars för sveda och värk.

Konan Karin Knutsdotter på Stäkets Kungsgård ställdes inför rätta då hon i änkestånd låtit sig besovas av nyländingen Johan Johansson. Hon påstår att han lovat henne äktenskap och sagt att han var ogift. När hon fött barn, hade han tagit till flykten och det befanns att han var gift och hustrun fanns i Stockholm. Rätten fällde henne till 40 mark böter och hänsköt till vördiga klerkeriet att sköta kyrkostraffet.

Kommissarien Olof Bark fick fasta på Tibble hemman, som Jöns Olsson bebor. Inget klander eller anspråk fanns.

Länsman Erik Johansson drog drängen Peder Ersson, mjölnare vid Tuna, och Elisabet Mårtendotter, vilken erkänt för kyrkoherden i Ryd Olof Örn att hon två gånger blivit hävdad av mjölnaren, inför Rätten. Hon blev inte med barn, då hon var över den tid då hon kunde föda. Först nekade mjölnaren, men när allmogen avträtt bekände han inför lykta dörrar, att hon sade sant. Emedan han var en fattig karl lindrade Rätten straffet till 60 markers plikt var och kyrkoplikt.

Hustru Kerstin Jöransdotter, trädgårdsmästare salig Olof Erssons efterleverska, som nu är deja på Friberg tilltalar fogden på Aspvik Niels Larsson för att han undanhåller en säng, som hon levererat honom. Det handlar även om två stolar, som hon lånat till Lars Ek. Han påstår att några fönster i krogen är upptagna i inventarieförteckningen som hela men de är förstörda. Hon visade en attest från kapten Johan Jobst Hildebrant att fönstren i gamla stugan var sönder, men i nya stugan var de hela. Lars Ek, som tog krogen efter henne anklagar henne för att ha slagit sönder en stenskål och överfallit honom. Hon kommer med anklagelser mot honom och då inga vittnen finns beslöts att sängen och stolarna skall återlämnas till Kerstin och fönstren får de göra upp bäst de gitter.

Anklagades Johan Johansson i Tuna och Jöns Matsson för slagsmål för två år sedan. Johan Johansson blev utan orsak illa hanterad av Jöns Matsson och slagen 7 slängar med en yxhammare. Han hade kommit till Kyrkbyn för att utkräva ett par strumpor av pigan Brita, som hon skulle sticka. Befallningsman Olof Bertilsson betygade att han sett blånade på arm och skuldror men hur många mindes han inte. Humlegårdsdrängen under Fånö Jöns Matsson nu boendes på Stäket sade sig vara drucken och i hastigheten gjort några slängar, dock inte så många som Johan anger. Herr Olof Örn i Ryd uppsteg och berättade att Matsson varit hos honom och berättat att sett drängen Johan i boden hos pigan, där han hävdat henne på olagligt vis. De nekade. Johan och Jöns hade förlikts och Rätten dömde Johan till 40 mark för beskyllningen mot pigan, men böterna sänktes till 20 mark på grund av hans fattigdom. Dessutom skall han böta 9 mark för 3 blånader han tillfogat Jöns. I övrigt godkändes deras förlikning.

Förlikning godkändes också mellan Johan Johansson och Knut Hansson i Tuna. Knuts häst hade fördärvat Johans sto och Knut ger Johan 8 daler kopparmynt i ersättning.

Paul Jönsson befallningsman på Lennartsnäs anklagar gårdsfogden på Aspvik Niels Larsson att han rivit ned stängsel och gjort en väg över Syltaböndernas sådda åker. Dessutom skall han ställt till med slagsmål i Stäkets krog. Niels Larsson menar att åkern inte varit sådd. Rätten vill ha ny syn på skadorna och vittnen som kan säga om åkern varit sådd eller inte. Slagsmålet remitterades till Sollentuna härads tingsrätt, som är det rätta forumet.

Befallningsman Niels Larsson anklagade Paul Jönssons moder för att hon täppt igen kvarndammen, så att kvarnen blivit stående ett dygn. Han åberopar mjölnaren som vittne. Men då det rädde osämja mellan mjölnaren och Pauls mor lämnades detta mål tills bättre skäl inkommit.

Den tvist Olof Ersson förde mot Olof Persson i Frölunda om mark i Berga, som Olof brukar sköts till dess man skaffar fram fastebrev.

1686-09-23

Sekreteraren Wallenstein Bolhorn uppvisade köpebrev, som visade att greve Anders Torstensson till generalmajor Hans von Fersen sålt några gods i Livland. Det har senare visat sig att dessa gods var underkastade reduktion. Fersen vill nu ha säkerhet för sin fordran i Lennartsnäs och underliggande gårdar.

Beviljades kammarrådet herr Brynte Cronsköld fasta på Ekhammar och dess tegelbruk. Byte har skett mot Elingstorp i Västergötland.

Upplästes ett brev från landshövdingen angående jägarlappars anskaffande. Han menar också, att man inte bör driva ut odugliga hästar och kreatur utan använda dem som luder på särskilda luderplatser. Detta för att vargarna inte skall få lätt åtkomlig spis utan vänjas att komma till luderplatserna, där de lättast kan utdödas.

Olof Persson i Frölunda berättade för Rätten att han stannat en gossen i tjänst hos Erik Olsson i Härnevi 11 dagar före städjotiden. Länsman Erik Johansson hade då tagit gossen ifrån honom och påstått att han skall ha honom i sin tjänst. Länsman sade sig först ha talat med gossens husbonde och sedan med föräldrarna och vid laga tid tagit honom i tjänst. Jacob Staffansson i Finsta och Per Johansson i Klöv visste berätta detta, och menade att Olof Persson helt olagligt framfarit och satt sig över legohjonsstadgan.

Rätten menar att länsmannen gått lagligt tillväga men att Olof Persson städjat i förtid utan att varken tala med förra husbonden eller med föräldrarna. De menar, att det är rättvist att länsman behåller pojken. Gossen skall dock betala 3 mark för att han uteblivit från Rätten.

Olof Ersson tolvman i Berga klagar på sin granne Olof Andersson att han i vredesmod överfallit honom i hans egen stuga, dragit honom i håret och kallat honom hundsvått och S.V. skitare samt sönderslagit fönstret. De bråkade om en sillfjärding, som de skulle byta. Olof Anderssons hustru nekade till slagsmålet, men erkände att hennes man kallat grannen S.V. skitare och det sönderslagna fönstret. Då inga vittnen fanns gjordes anstånd till nästa ting. Emellertid sattes 40 mark i vite till frejdelighet för den som först med ord eller gärningar förolämpar den andre.

Paul Jönsson befallningsman på Lennartsnäs besvärades sig över att Olof Andersson i Berga kallat honom tjuv och skälm för att han å Olof Erssons vägnar utverkat kallelse till Rätten. Tegelslagaren på Ekhammar Olof Andersson och mjölnarehustru Ingrid i Tuna skulle ha hört det. Då Olof Andersson inte var närvarande uppsköts målet till nästa Ting.

Hustru Gertrud Perdotter, som var komminister Israel Anzenii förestånderska klagar att klockarens änka hustru Karin i Näs talat ärerörigt till henne. Karin nekade och ville att Gertrud skulle bevisa det. Gertrud hade vittnen dock inte närvarande, så målet uppsköts till hon skaffar fram dem.

Befallningsman Paul Jönsson Lennartsnäs kom för rätten och berättade att han 4 gånger utverkat stämning på bokhållaren hos greve Anders Torstensson, Johan Möllenberg för att han använt skällsord och ärerörigt tal om honom. Möllenberg hade inte infunnit sig trots att fanns flera vittnesskrifter, att han mottagit stämningen. Då det var en civil sak och inte en kriminell ansåg sig inte Rätten kunna döma utan hänvisade målet till landshövdingen.

1687. Saknas Dombok.

1688. Dombok saknas för vinter- och sommaringen.

1688-10-13 I Bro härads stuga.

Vinhandlaren i Stockholm Erik Lundberg uppbygger hus och jord i Frölunda skattehemman som Olof Persson bebod. Han har köpt av trädgårdsmästare Sven Biugg och givit äreskänk och 800 daler. Köpebrev skall uppvisas på nästa Ting.

På grevinnan fru Christina Stenbocks vägnar kände befallningsman Paul Jönsson till Olof Persson i Frölunda för att han avhänt hennes bonde ett åkerstycke. Olof sade sig brukat efter gammal hävd. Han nekade inte till att ha kört över forstenen, som nedsattes vid sista delningen och fick 4 band säd på det stycket. Rätten beslutade att Olof Persson skulle böta 40 mark samt ge tillbaka de 4 band säd han fått på åkerstycket.

Vinhandlaren i Stockholm Erik Lundberg anklagade Olof Persson, Erik Mårtensson och Jacob Ersson i Frölunda för att ha huggit och sålt ved ur byns obydda skog. De menade att de inte huggit mer än de haft rätt till och då Lundberg inte kunde bevisa att de sålt veden lämnades ärendet åt sidan.

Efter samtliga åbors begäran förbjöds att någon fick ta mer ved i Frölunda skog än vad som gick till skatt. Böter sattes till 40 mark för den som inte följde beslutet.

Hans Staffanson i Berga anklagade Olof Ersson att han genom ohägn förlorat säd vilket Olof Ersson nekade till. Men Erik Nilsson i Asker och Per Andersson i Tuna vittnade och beräknade skadan till tre tunnor korn. Rätten bestämde att Olof Ersson skall först betala Hans Staffansson 3 tunnor korn och dessutom böta 3 mark.

Genom ombud kom till Rätten tillkännagivande från herr Georg Gyllenstierna huruledes hans saliga fader och kära fastrar fru Maria och jungfru Ingeborg Gyllenstierna för sitt uppehälle i Skåne gjort ansenliga förskott till Köpenhamnska Ambassaden med stora summor av privata personer och i synnerhet

banken, till vilka redan är betalt många viktiga poster. Då salig herrens arv är skilt från de övriga medarvingarna och hela hans lott står i banken blev på Georg Gyllenstiernas begäran i protokollet intecknade följande hemman i Bro Härad nämligen Finsta 1 hemman, Härnevi 1 hemman, i Näs socken 1 skattehemman i Tibble, Frölunda 1 hemman, Skälby 1 hemman.

Hans Staffansson i Berga tilltalade sin styvfader domaren Bengt Johansson i Tibble om något arv efter sin fader. Han menade också att domaren fått ett sto av honom, vilket inte var betalt. Domaren menade att arvet skulle tas ur oskiftat bo och inte belasta honom ensam och att stoet hade han bara tagit för att föda det över vintern. Det hade sedan dött. Han vill uppskjuta ärendet om stoet till nästa Ting, då han skulle bevisa att det handlat om köp. Rätten finner skäligt att domaren betalar av arvet 4 1/2 lod silver samt 9 daler kopparmynt, men godkänner att ärendet om stoet uppskjuts till nästa ting.

1689-01-26 I Bro sockenstuga.

Vinhandlaren i Stockholm Erik Lundberg uppjuder för andra gången hus och jord i Frölunda skattehemman, som Olof Persson brukar och som Lundberg köpt av Sven Biugg.

Anders Hansson i Smeby, Fresta socken och Vallentuna härad uppjuder jord i Öråker första gången. Han har köpt och fått faste, men vid nästa Ting skall köpebrevet uppvisas.

Beviljades att till sommaren Bengt Johansson och Jöns Olsson skall skifta åkern i Öråker grannar emellan och i laga tid.

Vinhandlare Erik Lundberg i Stockholm uppjuder tredje gången hus och jord i Frölunda skattehemman, som Olof Persson bebor och som han köpt av Sven Biugg.

Anders Hansson i Smedby, Fresta socken uppjuder arve och inlösningsjord i Öråker andra gången.

Baron Jacob Gyllenborg meddelar i ett brev att mäster Johan Berg mot pant i Berga hemman fått ett lån av Rikets Ständers Bank. Anhålles att panten måtte intecknas till bankens säkerhet. En bror och en syster har del i jorden och Berg skall ha så stor del som honom tillkommer. Häremot protesterade grevinnan Christina Stenbock, då hon i sitt uppbud från 1684 reserverat sig för resterande utlagor.

Grevinnan Christina Stenbock uppjuder hus och jord i Norrgården i Berga till fågelfångaren Daniel Danielsson Stake första gången.

Gustav och Jacob Mårtensöner i Berga har pantsatt andelar i Berga hemman till Erik Persson i Tibble. Han har beviljats fasta, vilken efter hans död överförts på grevinnan Christina Stenbocks salig man och nu blivit av henne uppjudit första gången.

På salig herr Johan Gyllenstiernas vägnar insmög kamreraren Lars Helgesson genom befallningsman Lars Rosendil en klagoskrift mot kommissarien Olof Bark som på sin principals vägnar fordrade en rest av utlagorna på Tibble skattehemman. Häremot inlade kommissarien en klagoskrift (libell), där han inte nekar betala vad han kan vara skyldig, men vill vänta på Rättens utslag och jämkning i byn. Kamreraren menar, att han inte kan undgå att betala sin skuld.

Rätten har denna sak noga övervägt och beslutar att han skall betala räntan men får anstånd med resten tills det bliver lagligen stämt. Härmed vädjade kamreraren till nästa Lagmansting.

Kommissarien Olof Bark tackade Rätten för stämningen på tolvmannen Jöns Olsson i Kyrkbyn, som brukat Barks skattehemman i Tibble. Tvisten gällde husröta, som kommissarien anklagade honom för att ha orsakat. Rätten ansåg honom skyldig för husröta för 447 dlr och 14 tjog halm. Dock säger sig kommissarien med Jöns Olsson förlikat, om han reparerade en bodbyggnad och under vintern framförde 40 famnar timmerstockar. Kommissarien sade sig inte rubbat eller återkallat kontraktet, men Jöns Olsson har mankerat i sitt fullgörande av överenskommelsen. Boden var värre efter reparationen än före. Jöns Olsson sade sig vunnit ny syn i Hovrätten och motanklagat kommissarien, att han inte betalat vargnätspengar. Rätten konstaterar att kommissarien och Jöns Olsson i gode mäns närvaro förlikts om husrötan. De tar inte befattning med Hovrättens syn utan förlikningen skall gälla. Jöns Olssons fordran för vargnätet visade kommissarien att han betalt 8 daler. Han betalar nu 3 daler i reda pengar och skall betala resterande 5 daler mot kvitto. Kommissarien begärde efter domens publicerande att Jöns Olsson skulle nedtaga boden igen om han inte kan uppsätta henne till belåtenhet.

Inkom Sven Falck med en fullmakt från jordägarna i Tibble L. Nibling och Eliae Wingses. Personligen infann sig också Jean Tillberg och anklagade deras landbo domaren Bengt Johansson för att utan deras vilja eller vetskap huggit och svedjat en beteshage. Han hade för egen vinning besatt marken.

Domaren menade att han huggit gärdsel omkring hagen och nekade inte till att han svedjat och sått. Synemännen Jöns Olsson och Olof Ersson vittnade att hagen nu är väl stängd och svedjandet orsakat mer nytta än skada. Rätten menade dock att han svedjat och sått utan jordägarnas lov och skall plikta 12 mark och göras förlustig för säden.

Befallningsman Paul Jönsson på Lennartsnäs anklagar Berga åbor för utlagor de är skyldiga sitt herrskap och sterbhuset.

Rätten dömde i denna sak redan 15 okt 1687 och Rätten kunde inte göra annat än att samma dom utföra. Domaren Bengt Johansson vittnade att befallningsman åtskilliga gånger försökt indriva skulderna.

Beviljades på vinskänken i Stockholm Erik Lundbergs anhållan laga delning på jorden i Frölunda by. Kronobefallningsman Litz hade landshövdingens tillstånd att bifalla för kronohemmanen och befallningsman Paul Jönsson hade fullmakt från sitt herrskap och sterbhus. Samma delning skall ske med salig herr Jöran Gyllenstiernas sterbhus men därifrån fanns ingen fullmakt trots att Lundberg utverkat inställelse i Rätten.

Befallningsman Paul Jönsson hade också utverkat inställelse till Rätten för sitt herrskaps och sterbhus vägnar på fru Anna Fleming angående skogsdelning mellan Ekhammar och Näs gårdar. Ursäktade rådmann Jonas Mehrling fru Flemings uteblivande med att hennes salig man skulle begravas just de dagarna.

Anders Hansson i Smeby, Fresta socken och Vallentuna härad uppbyder jord i Öråker till fasta tredje gången. Den del som tillkommer Johan Berg i Berga uppbydes sedan han erhållit lån i Rikets Ständers Bank efter landshövdingen Jacob Gyllenborgs skrivelse av 1689 till fasta andra gången.

Grevinnan fru Christina Stenbock uppbyder hus och jord i Berga Norregård köpt av fågelfångaren Daniel Danielsson Stake till fasta andra gången.

Gustav och Jacob Mårtensöners andelar i Berga, som de pantsatt till Erik Persson i Tibble uppbydes andra gången till fasta. Erik Persson har överfört panten till fru Christina Stenbocks salige herre.

Efter herr Jacob Gyllenborgs skrivelse, Uppsala Slott den 12 sept, blir här fört till protokollet, att kammarrådet herr Brynte Cronskiölds gård Ekhammar och tegelbruk samt Åkerby hemman 1 blir till Rikets Ständers Banks säkerhet. Här vid Rätten finns ingen inteckning eller någon belastning.

Efter herr landshövdingen Jacob Gyllenborgs skrivelse, Uppsala Slott den 12 sept, blir här förda till protokollet, att herr Johan Gyllenstiernas gods i Näs socken nämligen Tibble hemman 1, Frölunda hemman 1, Skälby hemman 1, i Bro socken Finsta hemman 1, Härnevi hemman 1, blir till Rikets Ständers Banks säkerhet. Här vid Rätten finns ingen inteckning eller någon belastning.

Baron herr Jean Sparre inlade genom befallningsman Petter Frisk en klagoskrift mot krögaren i Aspvik Erik Jönsson. Han skulle på ett olovligt sätt och maner tillhandlat sig en volm hö av Sparres dräng Erik Holm. Erik Jönsson brukar olovligt skytte och fiske. Han håller inte ordentliga hägn mot Sparres marker och med anledning av dessa fyra anklagelsepunkter har han förbrutit sitt kontrakt. Han begär att krögaren omedelbart skall drivas ifrån krogen. Krögaren försvarade sig, att han aldrig olovandes fått hö av baronens folk. Drängen hade kommit till krogen med höet och sade sig skickad av befallningsman på Aspvik för att få öl istället. Krögaren ville inte ge honom ölet, men han var så enträgen så han fick 3 stop svenskt öl. Han menar, att i kontraktet inte alls står att han skall vakta hägnen mot beteshagen, utan bara en liten bit vid krogen. Han tror inte att djuren gjort någon skada på Aspviks ägor. Han nekar till att ha olovandes skjutit eller fiskat.

Sedan klagade Erik Jönsson, att baronen lovat honom en lugn possession vid krogen om han bara betalar arrendet i tid, vilket han påstår sig gjort. Han visar kvitto och de 32 daler, som återstår har han dagen efter Mikaeli velat betala, men baronen inte velat ta emot, utan vill driva honom från krogen. Han begär nu av Rätten att de skall se efter om han på någon punkt brutit mot kontraktet och om så inte är fallet, han får sitta sina 3 år eller baronen betalar honom 200 daler, så skall han avstå krogen. Erik Jönsson klagar också över, att baronen insatt en soldat i husen, vilket inte ingick i kontraktet. Han klagar också att baronen kallat hans hustru för hora. Drängen Erik inkallades och tillstod, att han begärt öl för höet, men att han varit skickad av befallningsman. Befallningsman sade sig inte skickat honom och i fråga om ohägn kunde han inte bevisa någon skada och kände inte till någon syn. Det olovliga skjutandet och fiskandet kunde inte heller bevisas, men befallningsman sade sig ta på sin ed att så skett, vilket inte Jönsson erkände som bevis.

Rätten kunde inte finna något skäl för baronen att driva honom från krogen. Om drängen farit med osanning får baronen lagsöka honom bäst han gitter. Baronen får till nästa Ting inkomma med vittnen på de andra anklagelsepunkterna.

Befallningsman vid Aspvik Petter Frisk pliktar för begånget domkval i ovanstående sak 3 mark.

Trädgårdsmästaren vid Aspvik Per Matssons änka klagade över att kapten Jean Sparre i olaga tid vill driva henne från trädgården. Enligt kontraktet, som hennes man tecknade 15 aug 1688 skulle besittningsrätten vara 2 år om villkoren uppfylldes och betalning skedde.

Jean Berg anklagade sina grannar Hans Staffansson, Olof Ersson, Olof Andersson i Berga, Johan Johansson, Per Johansson i Tuna att de med sina elaka gärdesgårdar ätit upp en slätterhage, där han normalt brukar få 8-9 lass hö. Berg anklagade Hans Staffansson för att ha kallat honom hundsvätt, skälm och belghund samt hotat att bära hand på honom. Vidare framförde Berg befallningsman Paul Jönsson, vilken för någon tid sedan sett gårdsgårdarna, som alla varit ogilla. Hans Staffansson protesterade på sina grannars vägnar mot denna syn och sade sig inte vara stämd för skällsorden.

Rätten beslöt att ny syn skulle hållas och på Bergs begäran utsågs domaren i Tibble och Jöns Olsson i Näs.

Hans Staffansson klagade att Jean Berg och hans broder Olof Andersson genom ohägn låtit uppäta råg för honom, men som skadan inte var synad, beviljades, att saken skall lagligen besiktigas nästa vår.

På fru Christina Stenbocks vägnar begärde befallningsman Paul Jönsson delning mellan Näs kyrkbys och Ekhammars skog. De hade instämt fru Anna Fleming. På hennes vägnar svarade skriftligen herr Jonas Hansson att skogsdelningen beviljades så vida man går med på delning av åker och äng också.

Rätten samtyckte helst som även Paul Jönsson var nöjd, om fru Fleming bekostade delningen av åker och äng.

Jean Berg anklagade Olof Ersson i Berga, att han på grund av dåliga stängsel runt en källa mist en häst, vilken han begärde Olof Ersson skulle betala. Ersson menade att detta hänt när isgatan låg och hästen varit ofärdig efter en resa och blivit släppt på skogen, vilket Berg inte kunde neka till.

Rätten menar att eftersom detta hänt under vintern, när det inte varit laga tid att hålla gårdsgårdar och att hästen inte fallit i källan utan blivit sittande bredvid för maktlös att ta sig därifrån, kan inte Berg begära betalning för hästen.

Anders Holsberg tilltalade gästgivaren salig Per Anderssons i Tibbles arvingar angående en fordran. Arvingarna förklarade att stämningen till tinget inte varit som den borde och uppsköts saken till nästa Ting, vilket Holsberg antog.

Beviljades Jean Tillbergs anhållan att tolvmannen Jöns Olsson skall förrätta laga syn på Tibble hemman, som Bengt Johansson åbott och nu är lagligen frånsagd. Dock bör vid detta tillfälle domaren vara närvarande eller genom någon fullmäktig vara tillstädes.

Johan Johansson i Tuna tilltalar sin granne Carl Bengtsson, som hämtat vatten och inte lagt på brunnslocket, med påföljd att en ko drunknat. Han begär att Bengtsson skall betala kon. Då hela byn använder källan och den under många år varit ohöljd menar Bengtsson att han stängt den med några stänger. Ärendet uppsköts till nästa Ting eftersom det angår hela byn och grannarna bör vara lagligen instämnda.

Länsman Erik Johansson ställde inför Rätten drängen Nils Persson från Småland och anklagade honom för lägersmål med en piga Britta på Sylta frälsehemman. Hon hade fött ett gossebarn och drängen tillstod synden bötede 40 mark och remitterades till kyrkoplikt.

UKF:s pärm Sv4 - Svenngårds hembygdssamling - Pärm 31

Sammandrag av Gudrun Sandén 1999

Alla ärenden är medtagna i denna serie av protokoll, i sammandrag och moderniserad stavning

*****

Bro härads dombok 1600 - 1666 - utförliga sammandrag av alla ärenden

1600-05-30. Ting i Bro klockarestuga

Den 30 maj 1600 hölls ting i Bro klockarstuga med befallningsman på Ventholmen, Peder Karlsson och nämnden, Mats Benktsson i Nibble, domare, Christoffer i Örsta, Henric i Önsta, Peder Andersson i Näs Kyrkby, Peder Olsson i Frölunda, Mikael i Tranbygge, Mikael i Ladugården, Jacob i Skällsta, Lasse i Torsätra, Lasse Örjansson i Toresta, Anders i Älbrunna och Herr Anders i Ryd.

Herr Anders i Ryd tilltalade Bengt i Viby Ryds socken för att han grävt upp en kista på kyrkogården.

Han hade sedan slagit sönder den och kastat liket på gravbacken, så att hundar dragit omkring det. Han dömdes till 3 daler för nidingsdåd, men slapp betala för sin stora fattigdoms skull, sedan nämnden bett för honom.

Kom för rätten hustru Karin i Brunna, hustru Anna i Torsätra och Simon i Svedjesta i Ryds socken för att de undanhållit tionden. De dömdes till 3 dalers böter var.

Knut Pederson i Gryta i Kulla socken frågade häradsmännen och de 12 i rätten om Nibble i Ryds socken varit skatte och sedan förlänt till Herr Pontus. De flesta svarade att de mindes att det alltid varit skattehemman, men hur det kommit undan skatten vet de inte.

Hans i Ennesta, Täby socken, hans bror Olof i Berga och hustru Malin i Berga för sin lille sons vägnar som med Henric i Ennesta tillbytt tre hemman i Önsta, Berga och Finsta. Jorden är 8 markland tillsammans. Nämnden lät dela hemmanen mellan Erik Jordansson i Tibble, länsman Per Olsson i Frölunda, Mikael i ladugården, Håkon i Jursta, Cristoffer i Öresta och Jacob i Skällsta. Bytet skall ske vid Sankt Johannistid.

Lasse Örjansson i Toresta visade brev och bevis från Anders Nilsson i Åsby i Ryttern att han uppburit arv efter Lasse Örjanssons hustru Mariet i Toresta. Han hade fått halvsjätte daler. Håkan i Jursta i Bro socken bekände sig ha fått 5½ daler av samma arv. Även hustru Ragnil i Bodatorp i Ryds socken hade fått sin del, 5½ daler vilket bevittnades av Håkan i Jursta.

Mårten i Åby i Bro socken klagade på Anders i Björkeboda att han fördärvat ett ök för honom. Enligt Byggninga Balken förliktes att han skulle ge 2 daler till honom.

Lasse i Bista i Kalmar socken klagade på Bengt i Nibble i Ryds socken att han fördärvat hans häst.

Grannarna vittnade dock att hästen varit svårt sjuk och störtat i stallet. Han dömdes att betala en tredjedel av hästens värde, nämligen 2 daler.

Philip i Nyby i Ryds socken stämde Eric i Garpeboda till tinget att böta 3 mark för att han inte svarat och befalldes svara till nästa ting.

Hans i Tuna klagade på Peder i Frölunda och Olof i Berga att de slagit sönder hans båt. Han hade låst sin båt vid deras, så att de försummade sin resa. De förliktes med att de skulle laga hans båt så den blev lika god som tidigare.

Jöns i Torslunda har unnat hustru Anna, salig Tostes hustru på Ventholmen sin del i Torsåker. Annas broder i Torsätra har unnat henne sin del.

Jacob i Skällsta, Olof Larsson i Gillberga i Kumlaby i Sätuna socken och Hans i Öresta i Markims socken begärde delning av deras tre hemman. Det gäller Klintgården, Skällsta och Rydby. Två bröder och tre systrar skall ärva. Nils i Skillesta, Tomas i Knista och hustru Britta ärver på Tomas sida. Syskonen Tomas i Knista, hustru Marit i Kumlaby, hustru Elin i Skälby, hustru Karin i Gillberga ärver på Jacobs sida.

Kom för rätten landsknekten Anders Olsson från Simtuna socken. Han bodde i Råby i Simtuna och var gift med hustru Britta. Han kom till Bro socken och fäste en menlös piga samt med goda bönemän fick Herr Nils i Bro att viga dem. Efter bröllopet tog han en häst från Erik Jönsson i Långtibble i Fröshult socken och kom till sin första hustru och rövade från henne ett fårskinn, sju hyenden, två kvinnotröjor, ett par engelska byxor. Först dömdes knekten Anders Olsson för att han hade två äkta hustrur till livet. Även Tomas Jöns i Edeby, Jordan i Edeby och Anders i Killinge i samma socken till 40 mark var efter andra kapitlet i giftemålsbalken. (De var troligen bönemännen). Saken ställdes i höga överhetens nåder. Erik Jönssons mål är skjutit till höga överheten eftersom han inte var närvarande i rätten.

Erik Bengtsson i Ekeby, Låssa socken, hade för tre ting sedan blivit anklagad för mökränkning av sin egen legopiga. Han dömdes till 6 mark för lagfällning och 40 mark för mökränkning.

Erik Bryggare på Brogård, var född i Tavastland. Han kom för rätten därför att han slagit ihjäl välbördig Åke Anderssons gårdsfogde, Sigfrid stallmästare. Han kom om aftonen och hade givit två av Åke Anderssons tjänare två kannor öl. Samtidigt kom Olof Masson från Husby och klagade för fogden att Erik Bryggare störde ordningen vid malningen. Vid ordbytet kastade Sigfrid en tallrik på Erik. Han ville ta ett vedträ eller en eldgaffel och slå Erik, som vände sig och stack kniven i fogden. Sigfrid sprang ut och Erik slog omkull honom och trampade på honom och eftersom fogden var gammal och svag levde han bara 10 dagar efter misshandeln. Bryggaren fälldes enligt 2 kapitlet i dråpmålabalken till livet. Saken ställdes till höga överheten om nåd eller straff.

Karl Hansson, redesven vid Svartsjö, begärde vittnesbrev av Bro häradsmän. De bekände att de aldrig haft någon oro med honom, varken vid mälning eller annars. Vittnena var Jacob i Skällsta, Henrik i Örsta, Bengt i Råby, Bengt i Ålbrunna.

Bengt i Ålbrunna och Hans Jönsson i Ekeby begärde syn av en sexmannanämnd. Håkan i Jursta, Jacob i Skällsta, Henrik i Önsta, Anders Olsson i Ålbrunna, Jöns i Edeby, Lasse i Toresta förrättar synen på torsdagen.

Jacob i Skällsta begär syn. Den förrättas måndag efter tinget av Pär Olsson i Frölunda, Mikael i Ladugården, Anders i Aspvik, Henrik i Önsta, Håkan i Jursta, Bengt i Råby.

1600-10-20 ting i Bro klockarestuga

Den 20 oktober 1600 hölls ting i Bro klockarestuga i närvaro av Peder Jacobsson, skrivare på Ventholms gård med nämnden Jacob i Skällsta, domare, Mikael i Ladugården, Mikael i Tranbygge, Henrik i Örsta, Håkan i Jursta, Tomas i Öråker, Nils i Tranbygge, Cristoffer i Örsta, Klemens i Dävensö, Pär Olsson i Frölunda, Lasse i Toresta, Staffan i Tuna.

Bengt Jönsson i Råby begärde häradets vittnesbrev om 2 pund skattesäd och 5 daler för år 75. Där om vittnades av rätten för hela häradet att han ingen säd fick det året.

Klemens i Boda, domare på Värmdön tilltalade hustru Malin i Berga i Näs socken om en häst som hennes son ärvt. Simon i Karlhäll köpte hästen av hustru Malin för 9 mark. Erik Ersson i Onslunda som var hustru Malins målsman tog hästen från Simon. Dömdes att hustru Malin skall betala hästen.

Kom för rätta Gres i Kumlaby, Olof Larsson i Gillberga, Hans i Örsta i Lunda socken, Tomas i Kniesta och Lasse Örjansson i Skälby i Sollentuna socken och talade till Jacob i Skällsta i Bro socken om arvejord.

Mikael i Tranbygge och Pär Eriksson i Övernibble i Håtuna socken hade bevis av sina syskonbarn. De hade alla uppörd för sin jord i Torsätra. De hade alla lyst själva inför rätten. Ärendet uppsattes till lagmansrannsaking.

Olof i Berga frågade om den jorddelning som skett mellan 4 systrar. Det var hustru Malin i Berga, hustru Karin i Tibble, hustru Britta i Örsta och hustru Ungrid i Karlhäll som delat på arv. Delningen var gjord i närvaro av gode männen Jacob i Skällsta, Pär Olsson i Frölunda och länsman Erik Jordansson i Tibble.

Jacob i Tibble talade till Henrik i Lillsylta för att han beskyllt hans far för jordtjuv. Då han inte kunde bestå sina ord fick han böta 3 mark för läppgäld.

Olof Markusson i Tång klagade på Anders Persson i Fiskeby (Fiskeby ?) i samma socken för att han skällt honom för tjuv. Då han inte inställde sig till tinget bötar han 3 mark och ärendet sköts till nästa ting.

Jordan Andersson i Edeby i Låssa socken hade köpt Alista i Näs socken och skall betala till tjugondag jul.

Jacob i Skällsta stämde Bengt i Skysta för att han tagit hans häst. Då han inte kom till tinget dit han varit instämmd fick han böta 3 mark och ärendet uppsköts till nästa ting.

1602-01-19. Bro härads dombok

Den 19 januari stod ting i Bro klockarstuga i närvaro av välaktade och förståndige Peder Svensson, befallningsman på Ventholms gård i Bro härad. Nämnden var Jacob i Skällsta, domare, Henrik i Önsta, Mikael i Ladugården, Lasse i Toresta, Anders i Aspvik, Anders i Ålbrunna, Clemens i Dävensö, Bengt i Härnevi, Nils i Fiskeby, Anders i Österröra, Knut i Aspvik och Hans i Lerberga.

Kom för rätten dygderika hustru Malin i Berga och gjorde ett lagligt jordaskifte med sin systerson Olof i Berga hemman, som hon hade arvsrätt till. Olof Ersson och hans bröder Anders Eriksson, Hans Eriksson och Måns Eriksson hade upplåtit bl a Finsta hemman till henne istället. Olof Eriksson och hans kära hustru Marit lovade hustru Malin husrum och att behandla henne som sin egen mor.

Jan i Härnevi klagade på Clemens i Härnevi att han slagit hans folk då de vattnade hans boskap. Han bötede 3 mark.

Per Ersson i Tiuffnista i Hållnäs socken klagade på en dräng som var utskreven till knekt och rymt. Han hette Lukas Eskilsson och hade stulit 8 alnar lärft, en livkrage, 7 alnar gidelik, 2 par skor, ett par förgyllda kappspännen, 1 par strumpor, 1 par vantar och 2 alnar vadmal från honom. När han rymde ur tjänsten tog han också med sig böndernas pengar och kronans värja och en bössa. Han dömdes efter 6 kapitlet i tjuvabalken till galgen. Ärendet hänsköts till högre rätt. Han hade dessutom stulit pengar och häradssigill för Lasse Persson i Sätuna, som var domare. Sigillet fick han tillbaka.

Domaren i Bro härad Erik Jordansson i Tibble kom för rätten och berättade att hans jordabrev hade förkommit redan i hans fars tid. Hans Olsson i Tibble, som flyttade till Märby i Skå socken och Jordan Olsson voro bröder och bodde båda på Tibble gård. Jordan gifte sig med hustru Britta som ägde Östra gården i Tibble. Nu hjälptes bröderna åt att inlösa Östra gården och Jordan stannade där. Bröderna voro väl förlikte. Det vittnade Jan Hansson i Mörby, som är son till Hans Olsson och Erik Jordansson brorson. Erik Jordansson skall få nytt brev på sin egendom och skulle det gamla brevet komma tillrätta är det utan kraft och ogillas.

1602-02-08. 2:a tinget i Bro klockarestuga

Det andra tinget hölls den 8 februari 1602 i Bro klockarstuga i närvaro av Per Sunesson från Ventholms gård i Bro härad och nämnden Jacob i Skällsta, domare, Christoffer i Örsta, Anders i Aspvik, Mikael i Ladugården, Bengt i Härnevi, Tomas i Öråker, Lasse i Toresta, Mikael i Tranbygge, Hans i Tranbygge, Anders Olsson i Toresta, Anders i Ålbrunna, Clemens i Dävensö.

Herr Anders i Ryd klagade på att hans tjänare Karl Jonsson, som tjänat hos honom från mårtenmäss till 10 januari, då han fått sitt pass för att draga hem till Österbotten, Kimieta socken i Harrola by, där han var född, stulit från honom. När han fått sitt pass stal han skamligt från Herr Anders och drog sedan vidare med tjuvnad genom Stockholm till länsman i Huddinge socken Peder Ingealson och bjöd ut sitt stöldgods hos honom. Då länsmannen förstod att allt inte stod rätt till, grep han honom och förde honom till Stockholm. De goda herrarna där ville inte befatta sig med saken förrän den var rannsakad vid Bro häradsrätt. När han stod inför Bro häradsrätt erkände han att han bl a stulit en brun engelsk kjortel, en kjortel med rött överliv och en med grovgrönt överliv, en grov röd kjortel, två svarta engelska kappor med spännen, svart atlaströja med mårdrage, en svart jacka med utterskinn, en blå kalmutskrage, en krage med ulvskinn och en rävskinnsjacka med foder med flamskt mönster med guldtrådar, vidare täcken och åkkläden.

Från Herr Anders piga Elin stal han en svart engelsk kappa fodrat med grönt kläde, röd halvengelsk kjortel, en skinnkjortel med rött överliv, svart grovgrönskrage, 5 särkar, 3 halskläden, 6 huvudkläden och pengar.

Från Herr Anders stal han en häst, en långsläde. Enligt vittne lär han ha hotat att Herr Anders skulle lida skada.

Nämnden dömde honom efter Sveriges lag, 6 kapitlet tjuvabalken till galgen men om nåd till liv och död ställdes ärendet till höga överheten.

Abraham skräddare klagade på Jordan i Edeby, att han slagit honom ett yxslag på kyrkvägen. I två månader hade han vaktat honom på kyrkvägen. När tvenne goda män, Jan i Edeby och Simon i Holm stämde Jordan till tinget, där även Abraham skräddare stämt honom fick Abraham ett nytt slag. Jordan fick böta 3 mark och vite sades mellan dem, att den som förargar den andre, skall böta 40 mark.

1602-04-29 Tredje tinget i Bro klockarestuga

Tredje tinget hölls den 29 april 1602 i Bro klockarestuga i närvaro av Udde Bengtsson till Granhammar och Peder Svensson, befallningsman i häradet, samt nämnden Jacob i Skällsta, domare, Henrik i Önsta, Mikael i Ladugården, Klemens i Dävensö, Tomas i Öråker, Anders i Ålbrunna, Christoffer i Orista, Hans i Tranbygge, Nils i Fiskeby, Anders i Aspvik, Bengt i Jursta, Lasse i Toresta.

Herr Anders i Ryd beklagade sig inför ärkebiskopen och Kapitulares i Uppsala, att ett rykte gick att han

skulle dräpt sin hustrus systeman Mikael i Kärrboda. Ryktet hade spritts av två onda män, Erik Näll i Tång, Peder Jösses broder och Mikael i Kärrboda. Då man förhörde Erik Näll hade han inga andra besked än att Mikael, som blev död, sagt att Herr Anders slagit honom vid ögat så att det blev blått. När nästa ljugare och ogudaktiga människa Klemed i Kärrboda förhörde sade han att när Mikael skulle gå till Tranbygge fått ett sting i sidan. Han hade sagt: Råde Gud, att jag kommer någon tid till prästgården mer. Detta vittnade både de som spritt ryktet och andra män som inte borde varit där utan blev avvisade.

Sedan förhörde Mikael's hustru Elisabet. Man frågade om hon beskyllt Herr Anders för sin mans död och hon svarade att hon inget sagt och aldrig hört sin man säga så heller. Han klagade alltid över stinget i sidan och menade att det skulle bli hans död.

Herr Nils i Bro och hans kaplan Herr Abraham berättade att de frågat hustru Ragnil i Kärrboda som svept Mikael om hon hört honom anklaga Herr Anders för sin död. Hon berättade att han inte sagt annat än att han ville hon skulle läsa över honom för sting. Samma vittnade hustru Anna i Skräddartorpet och hustru Karin i Kärrboda, som varit med vid svepningen. De hade inte sett något tecken att han skulle varit skadad. Samma vittnade Anders i Vedeby när de tröskade i tiondeladan att Mikael klagade över hårt sting i sidan. Detta hände långt före Herr Anders slog honom. Flera vittnen hade hört Mikael klaga över sitt onda i sidan och säga att det nog blir hans död. Herr Ynge, Herr Anders kaplan, som gav Mikael Herrens sakrament på hans dödsbädd hade frågat honom om han förlåtit sina ovänner. Han hade då sagt att han endast hade satan till vän och bad Gud bevara honom för honom och förlåta honom hans synder.

Efter alla dessa vittnesmål steg Herr Anders fram och krävde att få uppläsa eden. Var människa i salen reste hår därvid, när de hörde de våldsamma föbannelser han uttalade över sig om han vore skyldig. Han friades men vite utsades till 40 mark.

Begärde välbördige Udde Bengtsson på Granhammar syn på ett ängsstykke. Synen skall hållas på Sankt Johannes dag.

Kom för rätten Lasse Oriansson i Toresta och begärde lyst och fast på den jord han köpt av dessa goda män, som är en välaktad och lydig person i Lilla Ullevi och gav honom lyst och fast på en broderdel i Toresta, Anders Staffansson i Aske en broderdel, Anders Staffansson och Olof Staffansson i Yttergran en systerdel, Per Larsson i Tyringe i Södermanland en systerdel, Pär Larsson i Högby en systerdel.

Kom för Rätten Christoffer i Örsta och gjorde själv känt att Anders hustrus föräldrar i Toresta voro utlösta ur Örsta. En broderdel av honom själv, Nils i Fiskeby, Mikael i Tranbygge, Olof Jansson i Fiskeby, Tomas i Örsta, Anders i Fiskeby, Hans i Lerberga och Mats Bengtsson i Nibble. Då han hade svårt att komma till ting hade han bett Herr Anders och unge Herr Anders att stadfästa hans beaktelse.

1602-10-20. 4:e tinget i Bro klockarestuga

Fjärde tinget den 20 oktober 1602 i Bro klockarstuga med Bror Andersson och Per Sunesson, befallningsman på Ventholms gård och Bro häradsnämnd, nämligen Jacob i Skällsta, domare, Erik Andersson, Henrik i Örsta, Klemens i Dävensö, Anders i Aspvik, Bengt i Jursta, Anders i Ålbrunna, Mikael i Ladugården, Jonas i Edeby, Jacob i Tibble, Mikael i Tranbygge, Ingemund i Väsby.

Herr Anders i Ryd kom för tinget och klagade över att den beskyllning han utsatts för fortsatte genom Ingjald i Tång och Klemens i Kärrboda. De voro nu stämde till ting och böte 3 marker vardera för att de inte infunnit sig och ärendet sköts till nästa ting.

Anders skraddare i Skräddarboda hustru Anna talade till Klemens i Kärrboda hustru Lussy och hennes dotter Agnes att de slagit henne tre blånader och rånat henne på en volm hö. Hon blev så illa slagen att hon legat för döden. De bötede 9 mark för 3 blånader och 3 mark för rån, enligt kapitel 41 i Edsöresbalken. Anna hade varit med barn och fått missfall på grund av deras misshandel. Till nästa ting skall hon ha vittnen.

Erik Ivarsson och Tomas i Frölunda var stämde till ting, men uteblev. De bötar 3 mark och skall infinna sig vid nästa ting.

Mikael i Torsätra lät uppskriva de män, som synat de hus som voro i Torsätra. Männen är Hans i Tranbygge, Mikael i Ladugården, Hans i Sundby, Christoffer i Örsta, Nils i Fiskeby. Förra gången var de skattade för 30 daler och nu för 15 daler.

Jacob i Skällsta begärde syn på den skada han fått av Kvistaborna, Anders i Klint, Peder i Finsta och Per Masson i Härnevi. De hade flyttat hans grind och gärdesgård så att snödrivorna lägga sig på Jacobs

åker och ställer till skada. De dömdes att betala och ställa grinden och gärdesgården på sitt gamla ställe igen.

Amund i Torsätra kom för rätten och begärde gode män att förena och förlika Engelbrekt i Torsätra och honom om hans fästmörs arv. Mikael i Tranbygge, Christoffer i Örsta, Per Andersson i Näs kyrkby och länsman Erik Jordansson utsågs till förlikningsmän.

1603-02-03 Ting i Bro klockarestuga.

Den 3 februari stod ting i Bro klockarstuga i närvaro av Peder Svensson, befallningsman på Ventholmen i Bro härad och nämnden Jacob i Skällsta, domare, Christoffer i Örsta, Tomas i Öråker, Hendrik i Önsta, Clemens i Dävensö, Anders i Ålbrunna, Mikael i Tranbygge, Anders i Aspvik, Bengt i Jursta, Jöns i Edeby, Hans i Tranbygge och Mats i Berga.

Daniel i Kävinge i Grans socken talade till Rasmus Olsson en landsknekt, att han och hans stallbröder slagit ihjäl hans mor. De fem knektarna kom från Uppsala där kröningen stod till Finsta i Bro socken och drucko. Sedan ville de ta hennes häst och när hon försökte försvara den så tog en av knektarna, Hans skomakare, och slog henne över hjässan med sin sabel, så att hjärnan syntes. Detta vittnade Herr Nils hustru, Christin i Bro. Hans skomakare som utdelat banesåret togs för dråp och fängslades och dömdes till döden. Han benådades för sin hustru och barns skull och skall betala manbot på 100 daler. Han har betalt 80 och återstår 20. Han är nu död och hans borgensmän som varit i flock och farnötta med honom är nu skyldiga att betala resten.

Bengt i Borna talade till Kristin Andersdotter som hade stulit från Mats Bengtsson i Nibble, säd, fläsk, strömming, korvar. Hon dömdes att mista händerna efter kapitel 11 i Tjuvabalken.

Nils Staffansson och Mats Bengtsson hade förlorat silver, vadmal, ett bänkkläde och annat smått och skylldes henne för det. Hon nekade.

Jacob i Skällsta talade till Anders i Tingsviken, Herr Nils torpare i Bro, att han hade stulit 4 nya släggor. Uppsköts till nästa ting.

1603-05-12 2:a tinget i Bro klockarestuga

Andra tinget den 12 maj i Bro klockarestuga i närvaro av Bror Andersson i Bro och Per Svensson samt nämnden Jacob i Skällsta, domare, Henrik i Önsta, Mikael i Ladugården, Jacob i Toresta, Anders i Tibble, Christoffer i Örsta, Clemens i Dävensö, Hans i Tranbygge, Miakel i Tranbygge, Jöns i Edeby, Bengt i Jursta, Jacob i Tibble.

Hustru Malin kom för rätta och klagade på Anders i Tingsviken att han stulit från henne en spann råg och ett fat strömming. Då han inget hade att böta med uppgavs hans sak till 1 daler för nämndens förböns skull.

Kyrkoherde Nils i Bro talade till Olof i Lövsta om en skuld han hade till flera och även till kyrkan. Då han inget hade att betala med skall man vänta till rågen är mogen, då var och en skall få något mark efter mark tills skulden är betald.

Kom för rätta Börje Larsson i Väppa i Kalmar socken och talade till Peder i Ekeby i Låssa socken att han stulit kassar från honom och hans granne Mats Ersson i Lista. Per är stämd till ting tillsammans med Clemens i Ålbrunna och Per Matsson i Toresta och bötede 3 mark då de inte infann sig och saken uppsköts till nästa ting.

Olof i Tång klagade på Karin i Tång, att hon kallat honom tjuv. Hon infann sig inte trots stämning. Bötar 3 mark.

Tillsades menige man att ringa sina svin, så att de inte gör skada i ängarna med sitt rotande, så fram de in vilja mista vart tredje svin enligt lagen.

Anders i Hållunda uppbjöd Berga i Ryds socken första resan.

1603-10-11 Ting i Bro klockarestuga

Den 11 oktober 1603 stod laga ting i Bro klockarstuga i närvaro av Peder Svensson, befallningsman i Bro härad och nämnden Jacob i Skällsta, domare, Henrik i Önsta, Mikael i Ladugården, Christoffer i Örsta, Hans i Tranbygge, Mikael i Tranbygge, Anders i Ålbrunna, Bengt i Jursta, Jöns i Edeby, Jacob i Toresta, Jacob i Spånga och Per Larsson i Näs byn.

Tomas Masson i Bärby i Skiefftuna socken gjorde ett lagligt jordbyte med Anders Masson i Målista i samma socken. Tomas gav Anders jord i Bärby och Anders gav Tomas jord i Frölunda och Berga i Näs socken. Anders skall ge Tomas emellan, då husen är bättre byggda i Bärby än i Frölunda.

Bengt i Toresta, i Låssa socken, välbördig Johan Pontus landbo, hade belägrat en piga och skylt på att en annan skulle varit där före honom. Detta kunde han inte bevisa och dömdes enligt giftomålsbalken till 40 mark för mökränkning. Ville han gifta sig med henne skulle han bara behöva betala 20 mark. Tomas Masson i Frölunda klagade till Olof i Berga, båda i Näs socken, att hans häst blivit borta i Olofs källa i Berga. Olof bötar halva hästens värde 2 daler.

Erik Hålstensson i Kvista var stämd till tinget. Han var där men gick sedan bort innan han svarat. Böte 3 mark för svarslösa.

Bengt i Ålsta i Näs socken bötar 3 mark för att han inte infunnit sig till tinget dit han blivit instämd. Ärendet uppskötts till nästa ting.

Forts domboken 1600-talet

1612-06-11. Laga ting i Bro sockenstuga

Den 11 juni 1612 stod laga ting i Bro sockenstuga ed allmogen i Bro härad och Kungl Maj:ts fogde Måns Andersson och nämnden Jacob i Skällsta, Mats Jonsson i Ullevi, Jöns i Edeby, Tomas i Öråker, Jacob i Tibble, Nils i Edeby, Bengt i Jursta, Per Matsson i Toresta, Tomas i Frölunda, Lasse i Torsätra, Hans i Fiskeby, Bengt i Råby.

Uppbjöds första gången hus och jord i Tibble i Näs socken, till Jacob Heeman som Johan i Kvek i Fröstuna socken ville sälja.

Hustru Margareta i Berga i Näs socken klagade på tredje året, att Carl Bondes skrivare, Anders Jörensso begärt skjutshästar av hennes salig man Olof Eriksson i Berga. Olof hade svarat att hans hästar varit på skjutsfärd nyligen och menade att någon annan bonde skulle skjutsa. Jörensso red iväg, men vände och kom tillbaka till Olof i Berga, som stod på en vält ute på sin åker. Jörensso högg Olof i ryggen bakifrån och gav honom ett dödligt sår. Efter 1½ år dog han. Jacob i Tibble och Erik Jordansson, länsman i Bro tillkallades efter dådet och förde Anders Jörensso till Stockholm, att de där kunde få livet för honom. Carl Bonde gick skriftligen i god för sin skrivare. Nu kräver hustru Margareta, Jacob i Tibble och Erik Jordanssons barn att få dråparen igen. Herr Anders i Ryd vittnar att Olof dog av hugget. Därför blev de tillsagde att söka Carl Bonde, att han skaffar dråparen tillstädes.

Henrik Andersson i Tuna fälldes till 3 marks böter för tingsstämpling Konungen 1 mark, häradshövdingen 4 öre och häradet 4 öre.

Kom för rätten Erland i Näs och David ängsvaktare, som kommit i träta om något gårdsel. De blev förenta och vite sattes mellan dem till 40 mark för den som först förbryter sig på den andre.

Olof Nilsson i Tuna klagade på hustru Karins son, Olof, att han i vintras kört bort bägge hans hästar under isen vid Stäket. Unge Olof kunde bevisa att han endast kört där andra kört med lass, så han kunde inte dömas att betala skadan.

Olof i Tång klagade till Tomas i Garpeboda att han haft ett torp på Tångs bolstad och huggit ved och sålt för 6 daler. Dömdes att Tomas skulle ersätta Olof och därmed var de förlikta.

Daniel Jordansson i Kyffinge i Övergrans socken, hade upplåtit och sålt till Jacob i Skällsta land och hus i Skällsta, som han ärvt efter ett barn han hade med hustru Karin, Jacobs syster.

1612-11-25. laga ting i Bro sockenstuga

Den 25 november 1612 stod laga ting i Bro sockenstuga i närvaro av Kungl Maj:ts Befallningsman Anders Person och nämnden Jacob i Skällsta, Per Matson i Toresta, Tomas i Öråker, Jacob i Tibble, Olof i Tång, Jacob i Dävensö, Mats Jonsson i Ullevi, Tomas i Frölunda, Lasse i Torsätra, Christoffer i Tranbygge, Bengt i Jursta, Jöns i Edeby.

Johan i Kvek lät andra gången uppbjuda hus och jord i Tibble.

Erik i Finsta klagade till Nils, tjänstedräng i Bro prästgård, att han huggit tummen av honom med en yxa, när han körde råg med prästgårdshästarna. Nils dömdes till 12 mark för såremål och 9 mark för lytet.

Samma dag fälldes Erik i Finsta till 9 mark för blånader, när han slog Nils i prästgården.

Anders i Ullevi fälldes till 3 mark för att han inte infunnit sig till tinget. Han skulle svara för att han kallat Jacob i Skällsta en bödel.

Ett komplicerat arvsskifte och köp av det lilla hemmanet i Torsätra.

Jöran Persson i Staf skall till nästa ting ha en sexmannaed, som bevisar att han inte stulit en rya från hustru Kerstin Henrik Franses.

Uppbjöds tredje gången Eneby skattehemman i Färentuna socken.

Erik fiskare i Djurgården fälldes för 3 mark för tingsstämpling.

1612-09-03 (?) Rättegång på Svartsjö gård

Den 3 september stod rättegång på Svartsjö gård i närvaro av dessa gode män: Nils i Nora, Mårten i Edeby, Erik Larsson, ladugårdsfogde, Mats Ersson i Berga, länsman, Olof Larsson i Degerby, Joen Hansson i Morrby, Mårten i Nibble, Tomas i Tuna och Herr Hans i Sånga.

Anders Persson, befallningsman på Svartsjö hus och län, klagade till Måns Anderssons hustru Elin i Bonde Svartsjö, att hon skällt hans hustru för hora. Hon nekade. Då trädde Jöran fogdekarl, hustru Britta i Bonde Svartsjö och Bengt Kåcks hustru, Ingeborg, fram och lade händerna på lagboken och svor att de vill vittna rätt. De berättade endräktigt att näst förliden julhelg bjöd Måns Andersson, Anders Persson och hans hustru till Bonde Svartsjö. Männen åkte för sig och kvinnorna för sig. När drängen kom körande med den häst kvinnorna åkt efter var den svettig. Hustru Elin ville veta varför och drängen menade att så många åkt med honom. När hustru Elin fick veta att fogdehustrun åkt där, sa hon, att hon må åka för sig den tusende djävla skrivarehoran. Hon hade fortsatt med oförskämdheter, vilket hon inför rätten inte ville vidkännas. Om hon sagt så hade det skett i hastighet och utan mening. Eftersom vittnena var samstämmiga dömdes hustru Elin till 40 markers böter.

Hans timmerman vid Svartsjö och Jacob i Degerby hade ryckt varann, så att Hans föll och var ofärdig i 15 veckor. Jacob skulle betala ½ bårdskärlön.

1613-09-01. Laga ting i Bro sockenstuga

Den 1 september 1613 stod laga ting i Bro sockenstuga med allmogen i Bro härad och Kongl Maj:ts Befallningsman Anders Persson och nämnden, Jacob i Skällsta, Mats i Ullevi, Per Matsson i Toresta, Jacob i Tibble, Hans i Fiskeby, Nils i Edeby, Lasse i Sylta, Thomas i Frölunda, Christoffer i Tranbygge, Bengt i Jursta, Hans i Tranbygge, Eskil i Ålbrunna.

Uppbjöds första gången land och hus i Torsätra i Ryd socken, som Engelbrekt i Österröra vill sälja till Anund i Torsätra.

Erik Hansson i Toresta kom för rätten och gav till känna att förliden vinter, när han skulle köra till Bergslagen tröttnade hans sväres, Jacob, häst i Toresta, så att han inte kom längre. Därför bytte Erik bort hästen och gav 6 mark penningar emellan. Det vill hans sväre inte betala honom. Rätten menade att eftersom Jacob fick en bättre häst skulle han betala 6 mark.

Herr Anders i Ryd klagade att hans sockenbonde Rasmus i Skälby i Näs socken hade överfallit honom med bannor och obekväma ord samt missbrukat Guds namn. Rasmus hade på kyrkbacken svurit och trätt med menige mannen och andra sockenbor. För det hade Herr Anders straffat honom och bett honom avstå med sådan handel. Sedan hade Anders hållit sockenstämma och med bönderna avhandlat om, att bygga färdigt kyrkans byggnad och bogårdsmuren kring kyrkan. Rasmus hade då protesterat och menat att man inte ens kunde göra färdig klockarstugan, som stod taklös. Herr Anders sa: - Tig du, jag vill inte höra dig. Rasmus svarade: - Tig själv, jag är inte din getpojke och jag giver dig tusan etc. Nästa söndag frågade Herr Anders sockenborna om de vill hålla med, att Rasmus skulle banna sin kyrkoherde. Detta ville man inte. Herr Anders sa, att han skulle sätta Rasmus utom kyrka och församling. Rasmus svarade, att han inte tänkte komma till kyrkan på år och dag. Men nästa söndag, när Herr Anders stod i predikstolen kom Rasmus in i kyrkan och när han blev tillsagd att stiga tillbaka, svarade han att jag skall stå bredvid dig och göra dig tull och tionde. Han slog stängen över bänken och sade: - Jag är inte din getapojke. Sedan steg han ur bänken och hans hustru bad honom tuga. Han svarade: - Tig du, eller jag slår dig på munnen. Vid kyrkdörren knöt han näven åt kyrkoherden. När Herr Anders drog till Färjestaden vid Stäket följde Rasmus honom dit och fortsatte att okväda honom. Bönderna vittnade att detta var sant. Rasmus var inte i Rätten och bötar 3 mark för tingsstämpling.

Troligen arvsfördelning och värde för Lilla Ullevi, Lövsta och Klöv. Sigfrid och Malin ärvde Annas barn. Thomas i Knijesta har bytt bort Klintgården. Svårt att förstå.

1638-02-09. Första tingsmöte

Första tingsmöte den 9 februari 1638 med befallningsman Anders Jönsson och nämnden Nils Andersson Sanda, Joran Andersson i Tibble, Jacob Thomasson i Finsta, Thomas Jacobsson i Dofsöö, Erik Eriksson i Edeby, Mats Andersson i Brunna, Hans Christersson i Örsta, Lars Mickelsson i Tranbygge, Jon Mickelsson i Skysta, Johan Larsson i Råby, Lars Thomasson i Härnevi, Bengt Eriksson i Tibble. Två öresland hus och jord uppbjöds tredje gången i Brunna.

Råby i Bro socken uppbjöds andra gången.

Axel Johansson i Lerberga besvärade sig att ett torp byggt på Lerberga ägor nu är under Tranbygge. Han begärde för den skull syn. Axel Drake som äger ett hemman i Tranbygge är icke stämd därför. Han skall först därom lagligen tillsägas och ägandesyn mellan dem hållas.

Befallningsman Anders Jönsson anklagade en soldat, Mårten Matsson, att han överfallit och slagit Hans Jöransson med en kniv, som gått rätt genom armen. Slagsmålet hände hos Henrik Fransson i Vallby och vittne var Jacob Thomasson i Finsta. Mårten dömdes för fullsår till 5 dalers böte.

Jacob Thomasson i Finsta klagade att Hans Mickelsson i Brolöfsta huggit ihjäl hans sto. Han bekände att han huggit ihjäl hästen med vilje. Han skall till fullo ersätta hästen med 36 daler och plikta 3 mark för att han högg hästen.

Hustru Valborg i Tuna klagade över Mikael Jacobsson i Tuna. Han och hennes salig man Per hade i Stockholm köpt en not av en man benämnd Bertil. De skulle betala en tunna säd vardera. Nu uppgavs att Mikael bara betalat en spann säd. Under ed berättade Mikael att han betalt sin andra spann och Pers ena spann. Han friades och hustru Valborg skulle betala sin salig mans sista spann.

Mats Persson, mjölnare vid Aspviks kvarn, besvärade att Mikael Simonsson malt 3 spann säd på hans kvarn och fört fullare säckar därifrån än han fört dit. Mikael piga Marie skulle ha tagit en ½ spann av tullsäden och lagt till sitt mjöl. Det fanns inga vittnen och då anklagelsen endast var en gissning, som ingen grund hade frikändes både Mikael och hans piga.

Befallningsman Anders Jönsson besvärade sig att välborne Herr Gabriel Bengtsson, riksskattmästare, för några år sedan sänt befallningsmannen 12 alnar rött kläde och 154 daler, som Lars i Tranbygge inte ville taga som betalning för sitt hemman utan sänt dem tillbaka. Herr Gabriel begärde att befallningsman skulle insätta allt uti rätten. Han satte både pengarna och klädet i Bro kyrka, i närvaro av goda män. Där låg de några år, men blev sedan stulna. Då ingen fullmäktig för Herr Gabriel fanns tillstädes kunde saken inte upptas.

1638-06-07. Andra tingsmöte

Andra tingsmöte hölls den 7 juni med befallningsman Anders Jönsson.

Råby i Bro socken uppbjöds tredje gången.

En utjord i Berga uppbjöds första gången.

Herr Gösta Lejonhuvuds tjänare och fullmäktige, Olof Hansson, ingav en skrivelse från sin Herre den 7 mars så lydandes:

Jon Mikelsson i Skysta, vid vilken by Lejonhuvud har ett gods, har begärt att skogen skulle skiftas.

Detsamma begärde Lejonhuvud och som inga andra skogsägare finns skall häradsnämnden dela och skifta efter öre och ortug.

Jöran Byfält, som Lars Erikssons fullmäktige kom för rätten. Eriksson hade tidigare bott i Hamra. Han ville genom en skrivelse bevisa, att ett kontrakt med överste Anders Körning inte var rätt. Han menade att han varit tvingad att godkänna kontraktet. Men kontraktet är fast dömt på häradstinget och sedan konfirmerat vid Lagmanstinget. Lars Eriksson hade klandrat båda instanserna. För detta blev han dömd till 9 mark i böter.

Klement Svensson i Tuna emot Mats Persson, mjölnare vid Aspvik, för stämning 3 mark.

Hans Bengtsson i Näs Kyrkby emot Mats, mjölnare vid Aspvik, för stämning 3 mark.

Björn Månesköld, Hamra, anklagade Lars Ersson, som förut bodde i Hamra att han hade slagit Aspviks tjänare. Han visade nu rätten en vittnesskrift underskriven av Olof Håkansson, Klement Svensson och Erik Bengtsson. Där stod att de friar honom från anklagelsen att ha överfallit och slagit Anders Körnings tjänare.

Halte Anders Skraddare är stämd för lönskaläger, men inte infunnit sig i rätten. Han bötar 3 mark.

Herr Göran Gyldenstiernas skytt, Johan, anklagades att han belägrat en piga, Karin. Han lovade ta henne till äkta och fick böta 20 mark.

Grevinnan Fru Ebba Lejonhufvud till Raseborg och Kaggeholm gavs fast jordebrev på ett frälsehemman i Skysta i Bro socken. Hennes salige man Clas Horn hade bytt till sig hemmanet av Bengt Soop.

Mats Bengtsson i Tuna anklagade sin granne Mats Knutsson att han i vredesmod ränt iväg från Bengtssons gård, där de hade kivats. Han sprang hem till sig och hämtade en stör för att överfalla Bengtsson. Knutsson bekände att han velat överfalla Bengtsson, men inte fullföljt sin avsikt och han dömdes till 40 mark.

Befallningsman Mårten Jönsson hade bott på ett hemman i Frötuna, som ägs av Mats Andersson och Staffan Engelbertsson. Han hade brukat det i 5 år och sedan hållit syn. Han blev ålagd att betala 15

daler kopparmynt för överbyggning förutan att han låtit göra fönster, som kostat honom 14 daler. Länsman Erik Jönsson, som varit med på synen, sade att Mårten Jönsson uppsatt en ny kammare. Mats och Staffan blev ålagda att betala honom för överbyggningen och för fönstren 20 daler. Ville de icke bekväma sig till det skulle Mårten Jönsson taga bort sin kammare och fönstren.

1638-09-24 Tingsmöte

Bro Härads tingsmöte den 24 september 1638 med befallningsman Anders Jönsson.

En utjord i Berga uppbjöds för rest andra gången. Resten utgjorde 123 daler, utav den ränta som tillkommer salig Christopher Assarssons arvingar.

Sekreteraren i Krigsrätten Nils Persson företrädde en fullmakt från Jacobi De la Gardie angående en syn mellan Tuna, 2 kronogods, De la Gardies 5 gods och Johan Patssons De la Gardies 1 gods, och skattegodsets Berga och mellan Tuna, Hamra och Kölsvik. De la Gardie menar att några ängsfjällar hör till Tuna. Då ärendet aldrig varit på tal tidigare bestämde rätten, att parterna skulle sammanträda och hålla syn och rannsaking sinsemellan.

Ett hus och jord i Lilla Ullevi uppbjöds första gången.

Mats Marcusson i Frölunda klagade att Johan i Öråker, som brukar ett hemman i Frölunda har en grind, där svinen kommer ut i gårdet och skadar Mats säd. Johan nekade inte, utan de förliktes och Johan skall ge Mats en halv spann säd.

Staffan Ingelbertsson i Tuna klagade över att Erik Matssons i Berga hade en gårdsgård som låg omkull. Boskapen hade, som synemännen sett, kommit igenom Eriks gårdsgård och gjort skada på Staffans säd. Erik blev ålagd att betala Staffan en spann säd.

Jacob Tomasson i Finsta anklagade Anders Matsson i Härnevi att Jacobs ston hade kommit in i Anderssons ärttäppa. Hans hustru hade tagit en skramla och föst ut djuren. Ett sto hade blivit hängande dött på gårdsgården. Anderssons hustru bekände att så hänt. Andersson skulle betala stoet och så var de förlikta.

Däremot klagade Anders, att Jacob Tomassons i Finsta hade huggit hans häst, så att den blivit ofärdig. Jacob kunde inte neka, men då Jacob hjälpt något med selafyllningen förliktes de genom att Jacob skall ge honom en spann säd.

Erik Andersson, en båtsman från Norrmalm i Stockholm upplät och sålde salig Per Olofssons i Bergas dotter, Margaretas jord och hus i Berga. Erik hade redan i hennes faders livstid av honom uppburet 50 daler vitt mynt. Han fick nu en tunna råg och 6 daler kopparmynt i mellanskillnad. De är nu överens och beviljades Margaretas man, Erik Matssons, fast jordebrev.

Jon Eriksson i Spånga för stämning emot hans granne Erik Matsson.

Notarius i Krigsrätten, Johan Nilsson, inlämnade en fullmakt av Olof Eriksson. Axel Johansson, blir av Olof Eriksson, som är målsman för Axels styvbarn, satt från alla de gods barnen äger. Axel var inte tillstädes och ärendet kunde inte vidare åtgärdas.

1638-11-12. Extra ordinarie ting

Den 12 november hölls extra ordinarie ting i Bro Härad angående några punkter, som Axel Johansson blev anklagad för.

Axel Johansson i Lerberga anklagades att han skulle bedrivit hor och haft lägersmål med sin styvdotter, Elizabeth Ekhorn. Han är därför kommen i ett uppenbart rop och rykte och nu skall det rannsakas. Hans hustru, som är mor till Elizabeth, tillfrågades genom vad orsak ett sådant grovt rykte uppstått. Hon berättade, att hon inte vågat ha dottern hemma, för Axels otillbörliga smekande, kyssande och klappande med hennes dotter. Hon hade sänt henne till Benhammar undan Axel. Han hade dock inte gett sig förrän han fick henne tillbaka till Lerberga. När hon kom tillbaka vid påsktid hade Axel legat till sängs med henne en gång. Hennes bror Lennart hade legat med dem i sängen, men inga mer var i kammaren.

- 1) 2) Axels hustru berättade, att dottern en gång rymde undan Axel till bagarstugan, där ett par pigor låg. Då han inte kunde komma in genom dörren, kröp han i bara skjortan in genom fönstret, Pigorna rymde ur stugan och han och styvdottern blev kvar.
- 2) Axels hustru berättade vidare, att i vintras när Axel låg i mellanstugan gick pigan Britta och lade sig hos honom. Då Axels hustru ville köra bort pigan och lägga sig hos honom, hotade han henne med sitt dragna svärd och sa: - Gack inte hit, din djävla krampa, för jag stöter detta i dig. Hustrun

nödgades vika från honom och tillbringade natten i bagarstugan. Pigan och Axel låg tillsammans, ända tills pigan lyfte haken av dörren och släppte in sin matmor. Dock lade hon sig inte hos honom utan bäddade på golvet.

- 3) Axels hustru berättade, att en flicka på 14 år vid namn Karin legat hos Elizabeth i målade kammaren, att Axel kommit när det ljusnat och befallt Karin att se om hästen, som är tjudrad på gårdet. Han är nog lös för han gnäggar. När hon kom ut till hästen, låg han. Hon gick tillbaka in, men gick till kammaren intill. Hon hörde hur Elizabeth visade bort sin styvfader med onda ord. Detsamma berättade Lennart, Elizabeths bror.
- 4) Axels hustru berättade, att han tagit styvdottern med sig till en holme i sjön, en fjärdingsväg från Lerberga. Brodern Lennart och fiskaren Erik Mickelsson hade varit med. De berättade att Axel hanterat henne otillbörligt och satt på sig hennes frieskjortel. Dock var de inte funna med själva gärningen.
- 5) Elizabeth själv berättade, att Axel inte skonat henne med kyssande och klappande och sängelag, men själva gärningen, sade hon sig vara fri för. För 3 år sedan hade de 8 dagar före jul varit i Stockholm hos Olof Larssons efterleverska. Axel och en mönsterskrivaren Povel Matsson och hennes bror Karl hade druckit om natten och Povel hade kastat Elizabeth i sängen till Axel. Där låg hon hos honom hela natten, men hon kunde inte minnas om hon låg hos honom flera nätter.
- 6) Elizabeth bekände att inte allenast nu utan alltid så ofta hon och Axel haft tillfälle, uppå Dalby gård eller annorstädes, hade Axel kysst och klappat henne utan blygsel i andra människors närvaro. De hade legat tillsammans på nätterna, hon i bara särken och han i bara skjortan. Han hade tagit upp hennes särk och lagt sig ovanpå henne. Trots detta sade hon sig vara fri för själva gärningen. När hon tillfrågades varför han behandlat henne så, svarade hon att hon inte visste varför. Efter hennes bekännelse, kallades Axel in och tillfrågades, hur han kunde så otillbörligen och obeskedligen handla mot sin styvdotter. Han var till en början djärv och nekade till allt hon berättat. Sedan hon övertygat honom om att hon inte ljugit, sade han att han ingen ond mening haft utan skyllde på fylleri och lustighet. Han erkände att allt hon berättat var sant. Oansett att Axel och styvdottern med kraftiga skäl borde fällas, sköts ärendet upp för synnerliga och särdeles orsaker.

Notarius i Krigsrätten Johan Nilsson fullmäktig för Olof Ersson och besvärade över Axel Johansson i Lerberga, att han inte ville erkänna Eriksson som målsman för sina styvbarn. Han var efter deras faders död erkänd som god man. Rätten menade att Olof Eriksson var barnens rätta målsman nu och tidigare.

Johan Nilsson besvärade sig över att Axel Johansson förslösat räkningen hans styvbarn haft från den tiden då han i moderns äktenskap inträdde. Axel Johansson skall visa räkenskaper för vad han använt till barnens underhåll och resten skall han betala igen.

För det tredje besvärade sig Johan Nilsson över översten Johan Yxkull, som utan landshövdingens, ståthållarens eller slottsfogdens vetskap tagit Axel Johansson ur fängelset vid Stockholms slott. Men eftersom händelsen har skett i Stockholm skall rannsakingen ske där.

Anders Jönsson besvärade sig över Axel Johansson, som enligt dom i Hovrätten skall betala 200 daler silvermynt för det våldsdåd han bedrivit i Ryds kyrka. Han har ännu inte betalt sina böter. Därför sattes han i arrest för att själv vara borgen för böterna. Ingen annan ville gå i borgen för honom. Detta är ransakat och avdömt med eget och härads sigill Olof Olofsson.

Forts. domböcker 1600-tal

1642-03-14. första årsting med Bro härad

Den 14 mars hölls 1642 års första ting med Bro Härad i närvaro av befallningsman Anders Jönsson och häradsnämnden: Nils Andersson i Sanda, Anders Eriksson i Tibble, Jöran Andrsson i Tibble, Jacob Thomasson i Finsta, Thomas Jacobsson i Dävensö, Lars Mickelsson i Tranbygge, Per Ersson i Tranbygge, Jon Mikaelsson i Skysta, Bengt Ersson i Tibble, Johan Larsson i Råby, Thomas Jacobsson i Finsta, Hans Christoffersson i Örsta.

Herr Hans Andre kom för rätten på Bror Anderssons vägnar och begärde fastebrev på en ängsfjäll, som är belägen i Bror Anderssons oxhage vid Sandbo torp. Det befanns att Bror Andersson för samma fjäll givit 15 daler vitt och 4 tunnor säd. Detta medgav Johan i Råby och hans släkt. Andersson sade sig aldrig vilja lösa fjällen igen, som ligger bortom Finsta och Löfsta och olagligen kan brukas av Råby. De var nöjda med betalningen och Andrsson fick fastebrevet.

Erik Bengtsson i Skällsta besvärade sig att han köpt 6 mark humle av Olof Hansson, fogde på Ådö. Han skulle betala 16 öre kopparmynt för varje mark. Han satte en silversked i pant, som brann upp med hela gården, där Olof bodde. Enligt lag skulle Olof inte vara skyldig att ersätta skeden, men han förpliktade sig själv att betala humlen.

Fältmarskalken Herr Lindorm Torstenssons till Forstena och Risa, fogde Stefan Persson, gav till känna, att Torstensson ämnade bygga en sätesgård i Töresta. Han fick ett intyg av rätten.

Måns Örnflyckt framhade sin torpare Olof Sigfridsson, som var gift och anklagade honom för sängelag med en kona Agneta Mårtensdotter. Olof nekade till beskyllningen. Då konan inte var närvarande fick han ställa sig i borgande händer tills hon kunde komma till rätten.

En kona Anna Pärsdotter i Vräda i Fröslunda socken hade låtit belägra sig i Skälby torp här i häradet. Hon har fött barnet. Nu är hon anklagad i sin hemsocken för att ha låtit barnet omkomma. Marie i Fröslunda torp och hustru Britta i Skälby avlade eden och berättade att de hjälpt Anna vid förlösningen och barnet varit dödfött. Hon fick ett intyg efter deras vittnesmål av rätten.

Erik Christoffer, som är gift med Lars Mickelssons i Tranbygge dotter och äger ena broderdelen tillsammans med hennes syskonbarn Mickael Andersson i Edeby, som påstår sig vara ägare till deras hemman i Tranbygge kom för rätten. Det var salig Lars Brodde som i 30 år byggt upp hemmanet. Mikael fader eller Mickael själv hade aldrig njutit någon fördel därav. Erik kunde inte bevisa att hans svärfar salig Lars betalt sina systrar för deras andel. Rätten beslöt att de sin emellan skulle förlika sig. Skeppskaptenen Lars Persson gavs fast jordebrev på ett skattehemman i Löfsta Norrgård, som han köpt av löjtnant Johan Podolina. Hemmanet var nästan skattevrak som jordebrevet utvisar.

Soldat Mats Ersson överlät sin del i Storegården i Löfsta till Jacob Thomasson i Finsta. Han var nöjd med de 30 daler kopparmynt han fått.

Bertil färjekarl vid Stäket besvärade sig att Erik Sigfridsson i Stora Ullevi är skyldig honom 2 fjärdings säd för färjekarlslönen, vilket han pålades att betala.

1642-05-23. Andra årstinget med Bro härad

Den 23 maj 1642 hölls andra årstinget i Bro härad i närvaro av befallningsman Anders Jönsson och nämnden: Nils Andersson i Sanda, Hans Andersson i Tibble, Jöran Andersson i Tibble, Anders Ersson i Tibble, Tomas Jacobsson i Dävensö. Jacob Johansson i Finsta, Tomas Jacobsson i Finsta, Jon Mickelsson i Skysta, Johan Larsson i Råby, Hans Christoffersson i Örsta, Lars Mickelsson i Tranbygge.

Ett skattehemman i Skällsta och en skattejord i Berga uppbjöds första gången.

Hans Kyhle skiftade ett frälsehemman i Börby mot ett frälsehemman i Ulleråkers härad tillhörigt Jacob Skytte. Uppbjöds första gången.

Måns Örnflyckts torpare Olof Sigfridsson, som förra tinget anklagades för hor har ännu inte efterkommit vad som då ålagts honom. Han skall nu skaffa konan till rätten för vidare beslut.

Hans Johansson i Aske tilltalade Erik Christoffersson i Tranbygge angående ett bälte som vägde 30 lod. Han bevisade att Eriks hustru, Ingrid, som är hans halvsysster ännu har bältet, trots att deras moder, hustru Anna, givit det i hedersgåva. Bältet var inlöst i Stockholm, där det var pant för alla deras oskiftade delar. Fördenskull fick var och en av arvingarna behålla sin lott i bältet.

En borgare från Stockholm, Mats Jacobsson hade en häst i bete hos Mats Stefansson i Jursta. Hästen gick i bet till Mickelmäss och dog sedan. Jacobsson menar att Stefansson farit illa med hästen och begär att han skall betala hästen.

Det är befunnet 1) att när Jacobsson tog hästen hade den inget lyte och ej heller talade han om något fel.

Utan han red till Hova på andra sidan Arboga, där han måste lämna hästen, som inte orkade mer. 2)

Han hade inga skäl eller vittnen att hästen skulle varit sjuk. 3) Ej heller hade han låtit syna hästen, när han måste övergiva den.

För den skull erkändes Stefansson saklösen för allt åtal.

Lars Mickelsson i Stora Ullevi besvärade sig över sin granne Lars Ersson, att han huggit hans häst i låret, så att den blivit lytt. Ersson dömdes att behålla den lytta och ge en olytt igen.

Olof Hansson trädde för rätten på Jöran Erikssons, smed på Alnön, vägnar och tilltalade Mats Matsson på Ålbrunna om en ökstock. Mats och hans granne hade på vintern för 4 år sedan funnit båten och med ök fört den hem och dolt den. Det var sant att Mats funnit ökstocken fastfrusen i isen på Stora Fjärden och dragit hem den och lagt den i skogen. Det kunde hans grannar vittna. När han sedan skulle låta lysa efter ägaren var ökstocken borta och ingen vet vem som tagit den. För den skull erkändes Mats

saklösen för allt åtal.

Pär Ersson och Jon Ersson i Spånga besvärade sig att Lars Mickelsson i Stora Ullevi utspritt ett ryckte om dem, att de skulle tagit 12 stavrum ved på Spånga skog. Lars nekade alldeles och då inga vittnen fanns erkände rätten såväl Pär som Jon och Lars saklösa för allt åtal.

Erik Åkessons Soops fogde, Anders Eriksson, lämnade en sedel lydande: att hans Junker hade förmedlat sitt frälsehemman i Bärby i Låssa socken för ett halvt frälse och begärde och fick vittnesbörd om detta.

1642-09-28. Tredje årstingen med Bro härad

Tredje tingsmöte i Bro härad hölls den 28 september 1642 i närvaro av landshövdingen Ture

Oxenstierna, befallningsman Anders Jönsson och nämnden: Nils Andersson i Sanda, Anders Ersson i Tibble, Jöran Andersson i Tibble, Bengt Eriksson i Tibble, Jacob Thomasson i Finsta, Thomas Jacobsson i Finsta, Jon Mickelsson i Skysta, Hans Christofferson i Örsta, Johan Larsson i Säby, Per Eriksson i Tranbygge, Lars Mickelsson i Tranbygge, Thomas Jacobsson i Dävensö.

Uppbjöds andra gången ett skattehemman i Skällsta, en skatteutjord i Berga och ett frälsehemman i Bärby.

Måns Uddssons torpare, Olof Sigfridsson, som är gift och anklagades för hor med Agneta Mårtensdotter.

Hon dog förleden sommar och nu bekände Olof gärningen och dömdes efter 20 kapitlet Levitici.

Måns Örnflyckt besvärade sig över sin salig fader, Aron Örnflyckt. I hans testamente stod att hans hustru, Karin, i sin livstid skulle njuta och behålla ett hemman i Bärby i Låssa socken. Måns menade att det hemman som talades om i testamentet av den 9 augusti 1637 inte ägdes helt av fadern. Ena halva hemmanet var faderns arvegods, men den andra hade han bytt sig till av Johan Skytte. Den delen är Måns och hans syskons efter deras moder Sophia Andersdotter Rosenqwist i Sycklinge i Vallby socken. Adliga Privilegier artikel 16 bekräftar att ingen må döma något jordagods, någon riddare eller sven från eller till utan att Riksens Råd erkände saken. Därför sändes ärendet till dess rätta forum.

Isak Grelsson i Brunnsviks torp besvärade sig att Clas i Granskogs torp sänt sin hustru att bryta ned Isaks gärdesgård. Han pålades att med vittnen bevisa att detta var sant.

Erik Matsson i Berga besvärade sig att han inte fått de 12 får, som hans svärmor, Margareta, är skyldig honom som arv efter hans hustrus fader. Hans klagomål befanns riktiga och han skall först ha hustruns fädernearv och vad sedan efter modern kan finnas delas mellan båda kullarna efter vars och ens laglott. Anders Andersson, skräddare i Stäket, besvärade sig att han lånat Erik Mattson i Berga 3 tunnor säd. Han hade inte fått någon fördel därav. Erik medgav och erkände sig skyldig. Han lovade Anders 4 fjärdingar säd och därmed var de förlikta.

Församlingen i Näs hade ingivit ett brev till rätten, där de klagade över att komedianten Christer Thun ville tränga sig in på klockaretomten och där lägga sitt hemman. Han hade fått hemmanet i Näs kyrkby av kronan. Själv menade Thun att han ville byta med klockaren och ge honom en del i sin tomt. Rätten erkände, att han efter Konung Karls 1454 hållna räfst och Konung Gustafs den förste 1538 den 26 maj därpå givna konfirmation, skulle lämna ärendet till Konsistorie fullmyndigande och förbehavande att besluta.

Mats Eskilsson, fiskare på Granhammar, besvärade sig att Christoffers i Tranbygge son, Pär, som nu var död, var skyldig honom 15 daler för 3 halvtunnor strömming. Nu hade han inga vittnen att Pärs far ärvt, då han hade barn efter sig. Rätten erkände att Mats skall söka få igen pengarna av barnens förmyndare.

Bengt, klockare i Bro besvärade sig att Pär Matsson i Önsta tagit hans häst i borgen för 28 daler. Pär sade sig inte tagit hästen för egen del utan för sin mågs. Rätten dömde honom att betala de 28 dalerna och sedan söka dem hos mågen.

Mikael Andersson i Edeby i Låssa socken upplät och sålde till Erik Christoffersson i Tranbygge, som är gift med Mickaels syskonbarn, en broderdel i Tranbygge. Han hade fått 60 daler, vilket han var nöjd med och som han nu på tinget levererade. Därmed skulle de nu och i framtiden vara förlikta.

Sedan bevisade Mikael, att hans fader, Anders Mikaelsson, lånat sin fader 11 daler, vilka är inlagda hos hans broder. Herr Lars Johannis, kyrkoherde i Bro, hade en förseglad vittnesskrift av den 5 januari 1639, som förmäler att han då besökte Mikael Andersson på hans yttersta. Mikael bekände att han lånat dessa pengar till sin fader och att de nu stå inne hos hans broder Lars Mikaelsson i Tranbygge. Erik Christoffersson på sin hustrus vägnar, som är Lars Mikaelssons dotter och hennes syskon skall betala 11 daler till Mikael Andersson.

Erik Bengtsson i Skällsta och hans svåger Johan Larsson i Råby tilltalade Erik Jönsson i Klöv. Han är

gift med deras halvsyster på mödernet. Deras svärfader Bengt Larsson hade någon gäld efter Erik Jönssons svärfader, Jöns, som han borde betala. Ty sedan Jöns dött, gifte sig Bengt med änkan, med vilken Bengt hade två döttrar, som nu är gifta med Jonas och Erik. De hade förra året vid tinget blivit ålagde att taga fram vittnen eller en konfirmerad längd. De kunde även nu bara visa en lös längd, där de själva antecknat och som därför inte är duglig. Erik Jönsson avlade ed på att han aldrig haft någon skuld och då ingen kunde bevisa motsatsen blev han frikänd.

Johan Larsson och Erik Bengtsson tilltalade Erik Jönsson om de morgongåvor deras svärfader givit deras svärmoder, som också var Erik Jönssons svärmoder. De blev ålagde att skäligen bevisa hur mycket deras fader Bengt givit deras svärmoder. Därefter skulle de dela så långt det räcker. Skulle det inte räcka skulle de taga jämt i lösöre. Skulle morgongåvan bestå av jord, skulle var och en behålla det som var givet såsom Sveriges Lag uttryckligen förmåler.

Signete, Actum ut Superius Olof Olofsson, mpria.

1645-03-24. Första årstingen med Bro härad

Den 24 mars 1645 hölls Bro härads första ting med befallningsman och nämnden: Nils Andersson i Sanda, Anders Eriksson i Tibble, Jöran Andersson i Tibble, Stefan Andersson i Tibble, Bengt Eriksson i Tibble, Thomas Jacobsson i Dävensö, Bern Tönnitsson i Tibble, Jon Mickelsson i Skysta, Henrik Fransson i Vallby, Hans Christoffersson i Örsta, Erik Bengtsson i Skällsta, Erik Christoffersson i Örsta.

Ett skattehemman i Lerberga och ett frälsehemman i Svista, vilkas ränta Posse skänkt till evärdeligt frälse och nu köpt bördsrätten av Ingel Hanssons efterleverska, Anna Lennartsdotter, uppbjöds första gången.

Måns Uddesson Örneflyckt gav till känna, att hans broder Josua Uddesson dött barnlös och han ännu inget arv, varken löst eller fast fått efter honom genom hans hustru Ingeborg Tott.

Fru Ingeborg inlade nu ett morgongåvo- och gåvobrev av den 16 juli 1632. Det var underskrivet av Josua Uddesson, Herr Christersson, Herr David Andreae, kyrkoherde i Ryds socken, Herr Olof Laurentii, kaplan i Ryd, samt Herr Hans Andreae, kaplan i Bro och konfirmerat. Där står att Josua har givit fru Ingeborg Tott hela sin del i Granhammar till morgongåva. Det är 6 pund ränta och allt lösöre som de tillsammans ägde. I Sveriges Lag står att den som får en morgongåva i löst eller fast, får som överlevande behålla den. Rätten erkände de båda gåvobreven.

Fru Ingeborg erbjöd Måns Uddesson att lösa halvdelen. Hon begärde uppbud första gången.

Nu besvärade sig Måns Uddesson på sina och medarvingarnas vägnar att han innan broder Erland Uddesson, som dog den 26 oktober 1629, hade sått rågen. Sedan hade Erland med sin moder sått kornet, men tagit hela skörden. Fru Ingeborg skulle behålla sin del och betala de övriga arvingarna.

Måns besvärade sig att Josua undanhållit mycket av arvet efter Erland. Fru Ingeborg, som gifte sig efter sedan arvet efter Erland var delat, har inga fordringar. Arvingarna har heller inte klandrat arvet, när deras moder dog och menat att Josua undanhållit något. De har heller inte klandrat skiftet efter Erland, som hölls för 15 år sedan. I lagen står att klander skall ske inom 3 år. Fru Ingeborg meddelade med en självpålagd ed, att hon inget hade av det klandrade med mindre det fallit på Josuas andel. Rätten ansåg att skiftet för 15 år sedan skall gälla.

Fru Ingeborg klagade att Måns Uddesson, som hade kontrakt med henne att bruka hennes halvdel i Granhammar på två år, nu utan hennes lov brukat det ett tredje år. Han har inte betalat avraden på de första två åren. Han dömdes att träda ifrån det tredje året och hålla sig till kontraktet. För det arbete och utsäde han nedlagt skall han med gode mäns mäklande det bästa han kan förena sig med fru Ingeborg. Fru Ingeborg lät honom dela upp avraden på två år. Hon besvärade sig också över att han bara levererat 17 lass sommarhö mot 29, som stod i kontraktet. Han dömdes att nästa sommar leverera 29 lass. Fru Ingeborg eftergav hälften av det höet, som Josua ärvt efter sin moder, men han skulle leverera resten av årets skörd. De skall nu och i kommande tider vara förlikta.

Kyrkoherden i Bro, Herr Lars, besvärade sig att Herr Gustaf Lejonhuvuds torpare, Anders Skinnare, anklagat honom för att huggit ved olovandes på Löfsta skog. Herr Lars sade, att han aldrig huggit någon ved där och Anders nekade till att han sagt det. Då inte Herr Lars kunde övertygas med vittnen vad han blivit beskylld för, blev Anders frikänd för åtal.

Borgaren Johan Hansson i Sigtuna besvärade att Jöran i Viby i Ryds socken hade tagit hans båt med 5 halvtunnor strömning, då Johan Andersson varit med båten vid Granhammars brygga. Jöran sade att greve Jacob De la Gardies tjänare tagit båten med strömningen, därför att Johan Andersson slagit

Jöran i Lerberga. Varken Johan Andersson eller de andra som togo båten var vid tinget. De skall nu stämmas och sedan skall beslut ges.

Pär Mattson i Önsta besvärade sig över att hans salig sons efterleverska hustru Barbro, hade tagit sig en ny man och rest från häradet till Stockholm och där låtit hemligen viga sig. Fördenskull upplät nu Pär Mattson att hans systerson, Nils Ersson, som är åbo på Önsta, skall bruka och hävda hemmanet tills Pärs sonson, som är Barbros barn, växt upp och kan ta över.

Erik Christersson i Tranbygge emot två hustrur, Anna och Margareta, för att de inte hörsammat stämning, bötas 3 mark.

Olof Johansson i Hacksta i Husby socken besvärade sig över att Anders Bengtsson i Spånga tagit Olofs styvson, Nils, arv till sig. Det var 2 kor, 1 kviga och 5 får. Nu befanns att Pär Matsson i Önsta har gått i löfte för samma boskap. Han skulle som en rätt löftesman svara och sedan söka den han borgat för.

Anders Pärsson i Ekeby anklagade Bengt Ersson i Toresta, att han givit honom 2 yxslängar i skogen. Bengt kunde inte försvara sig och därför blev han ålagd att plikta sina brott med 6 mark.

1645-06-13. Ting med Bro härad

Den 13 juni 1645 hölls Bro härads andra ting i närvaro av befallningsman Anders Jönsson och nämnden: Nils Andersson i Sanda, Anders Eriksson i Tibble, Jöran Andersson i Tibble, Bern Tönnitsson i Tibble, Stefan Hansson i Tibble, Tomas Jacobsson i Dävensö, Jon Mikelsson i Skysta, Bengt Eriksson i Tibble, Henrik Fransson i Vallby, Erik Bengtsson i Skällsta, Hans Christoffersson i Örsta, Erik Christoffersson i Tranbygge.

Lerberga, Svista och Granhammar uppbjöds andra gången.

Fältmarskalkens Herr Lindorm Torstenssons fogde, Stefan Pärsson, besvärade över att Bärbyborna tränga sig för långt in på Töresta skog. De går över den rågång, som av ålder varit mellan dem. Han begär nu rannsaking. Rätten bestämde att en ägosyn först skall hållas mellan dem och sedan kan man besluta.

Drängen Johan Svensson i Önsta anklagades att ha lägrat en piga Britta Andersdotter. Han skall plikta 40 mark.

Jon Mickelsson i Skysta och grannen Tomas Larsson besvärade sig att Erik Hansson i Stora Ullevi och Mats Sigfridsson i Spånga hade huggit ned en ny baddvidjegård - 600 alnar, som de på sina ägor satt upp. De anklagade är Nils Posses bönder och menade att hans fogde, Sven Anderson, tvingat dem till gärningen. Han å sin sida menade att den var uppsatt på Stora Ullevi's ägor. Rätten ansåg att bönderna skulle infinna sig och jämföra och sedan skulle beslut komma.

Erik Christoffer i Tranbygge emot hustru Annan i Hälleby för stämmings försittande 3 mark.

Erik Oloffson, klockardräng i Löfsta, är stämd för lönskaläger och inte betalat böterna 3 mark.

Erik Bengtsson i Tuna besvärade sig att Erik Jönsson, hans grannes pojke, kört hans häst ur hagen och skadat den, så att den blivit ofärdig. Erik Jönsson nekade inte och blev ålagd att taga hästen till sig och läka den. Erik Bengtsson skulle få en olytt häst till selafyllning och därmed var de förlikta.

Hustru Ingeborg från Stockholm besvärade sig att Lennart Ekhorn genom sin fogde Lars Jönsson låtit taga 2 tunnor korn till låns och inte betalt. Nu framkom att Ekhorn hade befallt fogden att låna säden, men också att betala den, vilket han inte gjort. Lennarts syster, Ingeborg, och hennes mor hade ärvt honom. Lars Jönsson ålades att betala hustru Ingeborg för säden och sedan söka betalning av Lennarts syster och mor.

Jöran Andersson i Kvista, som tidigare åbodde på Jöran Gyllenstiernas hemman i Finsta, ålades att uppsätta en ny stuga för 3 års byggning, och sedan råda med de andra som han ville.

Olof Jacobsson i Härnevi besvärade sig att ohägn var inkommen i hans vret och gjort stor skada på hans säd. Erik Persson i Härnevi bekände att skadan var 8 skylar och skett genom att Erik Bengtssons i Skällsta och Anders Olofssons i Finsta gärdesgårdar låg omkull. Rätten dömde att Erik Bengtsson och Anders Olofsson skulle svara för halva skadan var och därmed var de förlikta.

1645-10-05. Tredje ting med Bro härad

Den 5 oktober 1645 hölls tredje tinget med Bro härad och befallningsman Anders Jönsson och häradets nämnd: Nils Andersson i Sanda, Anders Eriksson i Tibble, Jöran Andersson i Tibble, Bern Tönnitsson i Tibble, Stefan Hansson i Tibble, Tomas Jacobsson i Dävensö, Jon Mickelsson i Skysta, Bengt Eriksson i Tibble, Erik Bengtsson i Skällsta, Hans Christoffersson i Örsta, Henrik Fransson i Vallby, Erik Christoffersson i Tranbygge.

Lerberga, Svista och Granhammar uppbjöds tredje gången.

Mats Jonsson i Lödersta besvarade sig att en ängsfjäll är pantsatt från Råby åt Bror Andersson, av Erik Bengtssons i Skällsta, salig fader, för 3 tunnor säd och 15 daler silvermynt. För pengarna köptes en utjord i Finsta, som Eriks far fått fast på. Rätten beslutade att gode män skulle förordnas, som av Skysta ägor skulle avmäta ett stycke motsvarande den bortsålda fjällen. Denna mark skall läggas och lyda under Råby för evärdelig tid och införas i jordaboken.

Måns Uddesson besvarade sig att Ingeborg Tott skulle ha några jordebrev, som lydde på Granhammar. Hennes fodge, Erik Hansson, sade sig inget veta om detta. Därför fick han pålagt att rannsaka härom. Erik Christoffersson i Tranbygge emot hustru Anna och hustru Margareta för att de inte svarat på stämning, bötar 3 mark.

Bern Tönnesson i Nibble besvarade sig att Povel i Gällesta har grävt upp en sten som tillhörde ett rör som gått mellan byarna. Han begär att stenen skall sättas tillbaka på sin gamla plats. Nu framkom att Povel inte med vilje grävt upp stenen utan hans tjänstefolk gjort det. Beslöts att 4 ur nämnden tillsammans med parterna skall sätta stenen på plats.

Riksmarskalk Jacob De la Gardies fodge, Anders Brynnilsson, tilltalade Erik Östensson i Hamra, angående en holme, som ligger mellan Tuna äng och sjön nedanför Hamra. Han begär syn. Brynnilsson blev ålagd att med fullmakt från riksmarskalken inlägga klander i rätten. Sedan med vittnen bevisa att holmen ägs av Tuna efter hävd. Sedan tar rätten beslut.

Anders Brynnilsson besvarade sig över att Herr Lennart Tostenssons bonde, Erik Bengtsson i Skällsta, mycket svedjat på deras oskiftade skog och därmed årligen fördärvat skogen. Han har nu huggit en sved och sått 1 tunna råg. 4 av nämnden förordnades att rannsaka om grannarna också svedjat, sedan skall beslut fattas.

Förlikning mellan Anders Hansson i Stora Ullevi och hans granne Lars Mikaelsson, att Lars skall ge 6 fjärdingar säd för den skada Anders svin gjort i hans sved.

Förlikning mellan Anders Eriksson i Kyrkbyn och hustru Marie i Kyrkbyn. Han skall giva henne 2 fjärdingar säd.

Att alla saker är rannsakade och avdömde, konfirmeras med egen hand och häradets sigill. Olof Olofsson.

1646-02-16. Första årstinget med Bro härad

Den 16 februari 1646 hölls första tingsmöte med Bro härad i närvaro av befallningsman Anders Jönsson och nämnden: Nils Andersson i Sanda, Anders Ersson i Tibble, Jöran Andersson i Tibble, Bernt Tönnitsson i Nibble, Stefan Hansson i Tibble, Bengt Ersson i Tibble, Jon Mickelsson i Skysta, Tomas Jacobsson i Dävensö, Pär Matsson i Önsta, Henrik Fransson i Vallby, Erik Bengtsson i Skällsta, Hans Christersson i Örsta.

Måns Uddesson trädde inför rätten och klandrade den dom mellan honom och fru Ingeborg Tott, som den 24 mars förra året blivit avkunnad. Han menade att det var mer infört i domen än vad som blivit beslutat. Han kunde inte förete bevis och rätten beslöt att den förra domen var riktig till alla punkter.

Därför kunde domen inte hänvisas till högre rätt och Uddesson blev bötfälld till 3 mark för dombrott. Bengt Jönsson, borgare i Stockholm, hade haft sin häst i en hage på Råsta gård i Spånga socken, därifrån den försvunnit. Den fanns på fru Kerstin Mörners gård på Norrmalm. Nu tilltalades fru Kerstin Mörners fogde, Anders Martensson, som tagit hand om hästen, men inte upplyst om den. Det blev nu känt att Anders låtit upplysa att han hittat hästen, men ägaren hade aldrig nåtts av budskapet. Han blev frikänd.

Anders Andersson, skraddare i Stäket, anklagade Erik Jöransson i Hårsgärde i Eds socken, att han huggit honom under ett barnsöl på Stäksön. Han hade fått ett blodssår i armen efter en täljkniv. Erik skall betala 6 mark och betala bårdskäraren, sedan är de förlikta.

Anund Ersson i Aske besvärade sig för egen och sina medarvingars del över att Erik Christersson i Tranbygge hade sålt hus och jord i Brunna i Ryd, som var hans och medarvingarnas arvedel. Han hade fått full betalning av greve Jacob De la Gardie. Erik bekände att han förfarit brottsligt och skall plikta 3 mark. Han avsåg sig lika mycket jord i Tranbygge till dem, som han sålt för dem i Brunna. Detta företag efter lagen.

Grels Matsson i Tibble Kyrkby besvärade sig över att han gått i löfte för Henrik Grelsson i Bro Kyrkby, som blivit skyldig 59 daler för utlagorna han hade för ett kronohemman i Aske i Tibble socken. Han hade inte in till denna dag fått betalt. Rätten fann hans besvär skäliga och en utmätningsnämnd skall tillsättas, som mäter av Henriks lösöre så att Grels får sin betalning, så långt de hinna utmäta.

Clement Nilsson i Frössvik besvärade sig över att han lånat Stefan i Frölunda en båt, som kostat 2 tunnor säd. Båten fördärvades på Strömmen. Stefan kunde inte försvara sig med annat än att han levererat båten till någon som skulle återföra den till Clement. Beslöts att Stefan måtte skaffa båten igen eller betala den och sedan söka sin fångstman, var han kunde finna honom.

Erik Persson i Skällsta kom med kraftiga skäl och bevisade att han gjort ett fast jordköp med sin medarvingar. Det gällde Skällsta, land i bolbyn, utjord i Ullevi, land i Råby för vilken Erik gav sin hustrus syster, Britta Jacobsdotter, Karl i Fjälbys hustru, 300 daler och en äreskänk i silver 12 lod för den halvdelen Karls hustru ägde. Han fick fastbrev på sitt köp.

Landshövdingen över Uppland och Roslagen, Axel Thuresson, har hållit extra ordinarie ting på Färingsö den 24 mars 1646. Där undertecknades en skuldfordran med Bro häradsnämnd mellan Dnm Johannem Forscovium och Johan Bergenfält. Framsteg för rätten Forschovius och inlade salig Bengt Larssons till Hammartorp två handskrifter. Den ena daterad 16 oktober 1645 sade sig vara skyldig Herr Johan, som var Forsschovis fader spannmål och pengar. Den andra handskriften daterad 21 oktober sade han sig vara skyldig Herr Johan stångjärn. Forschovius hade inte fått betalt för något. Tygmästare salig Erik Jönsson hade tillägnat sig all salig Bengt Larssons egendom. Hans arvingar förpliktas att betala hans skuldfordran. Johan Bergenfält, som är Erik Jönssons hustrus broder såsom förmyndare för hennes barn skall svara därför.

Men som nu rannsakat och befunnet att oavsett Forschovius genom sina nu inlagde skäl ville bevisa att han hade rätt till skuldförbindelserna genom 1) att dessa poster av Forschovius fader till Bengt Larsson levererade, 2) att slotsloven i Åbo, Hans Rahm, genom vittnesskrift intygat att Erik Jönsson förordnat uppborrdsmän över Bengt Larssons förläning, 3) att hans salig fader om samma skuldfordran bemött Herr Johan Pontusson De la Gardie utan att kunna uträtta något, 4) att hans salig fader gjort Per Erlandsson fullmäktig för att söka sin rätt av målsmännen och arvingarna. Han hade fått till svar att en borgare i Söderköping skulle svara.

Bergenfält bevisade med kraftiga skäl att salig Erik Jönssons arvingar inte skulle betala på grund av 1) att Forschovius inte kunde bevisa att Erik Jönsson var Bengt Larssons arvinge eller något efter honom

ärvt, 2) att Erik Jönsson icke heller varit salig Bengt Larssons arvingars förmyndare. Hans arvingar var hans köttslige bröder- och systerbarn som ärvt honom, vilket Bergenfält med goda skäl bevisade. 3) att godsen salig Bengt Larsson i sin livstid innehade var en donation av Gustaf II Adolf den 22 september 1621. 4) När Erik Jönssons första hustru Brita dog och arvet skiftades hade ingen enligt lag fordrat gälden. 5) Inte heller när skifte skedde efter hans andra hustru. Varken Forschovis eller hans släkt hade klandrat gälden. 6) Inte heller när Erik Jönsson dog och arvet efter honom skiftades hade någon fordran inkommit. Forschovius fader hade i sin livstid levererat De la Gardie handlingarna och breven, men ingen hade velat befatta sig med dem. 8) Forschovis moder salig hustru Anna hade skrivit till Per Erlandsson och fordrat gälden av Erik Jönsson, vilken inte han kunnat ha, utan sagt att en borgare i Söderköping tagit den.

Emot dessa kraftiga skäl kunde inte Forschovius skäl godkännas. Rätten ansåg att Erik Jönssons nuvarande eller kommande arvingar vara fria för gälden.

1646-03-27. Andra årstinget med Bro härad

Bro härads andra ting hölls den 27 mars 1646 i närvaro av Anders Jönsson och nämnden: Nils Andersson i Sanda, Anders Eriksson i Tibble, Jöran Andersson i Tibble, Bengt Ersson i Tibble, Bernt Tönnitsson i Nibble, Stefan Hansson i Tibble, Jon Mickelsson i Skysta, Pär Matsson i Önsta, Tomas Jacobson i Dävensö, Henrik Frantsson i Vallby, Erik Bengtsson i Skällsta, Hans Christersson i Örsta.

Kongl Högl Hovrätten skriftliga befallning att Bro häradsting skulle rannsaka en tvist mellan Herr Gabriel Bengtsson i Vällesta och Herr Johan Berndes ägor i Skilligne, Överby, Viby och Svartinge, angående skogsskillnad mellan bebälte byar. Rannsakingen skulle lämnas den 30 juni.

Bror Anderssons skomakare, Anders Persson anklagades för att ha besovit en piga, Brita Bengtsdotter. Han bekände och pliktade 40 mark.

Lars Ersson, fogden på Bro gård anklagades att ha belägrat samma piga, Brita. Han fick plikta 3 mark. Soldaten Erik Persson besvärade sig att, när han drog ut i danska kriget hade han deponerat 80 daler hos sin styvfader Erik Matsson. När han kom tillbaka var 30 daler borta. När han for hade hans mor tagit hand om nyckeln till kistan, där pengarna låg. Då han kom tillbaka hade han fått nyckeln igen. Han hade inte inför vittnen låtit räkna pengarna, varken då han lämnade dem eller hämtade dem. Därför dömde rätten både modern och styvfadern fria och saklösa.

Bror Anderssons snickare, Johan Ingvaldsson, och hans hustrus broder förliktes om ett arv. Erik skall ge Johan 2 tunnor säd och aldrig mer något klander inväva.

Johan Svenson i Spånga besvärade sig över att han inte hade sina ägor i hagar och andra lägenheter rätt mätta emot Johan Oxenstiernas och Nils Posses hemman. Då ingen av deras fogdar fanns närvarande bestämde rätten att 4 nämndemän skall rannsaka tillsammans med parterna.

Lucas Hillebrand på Löfsta besvärade sig över sin dräng, Mats Mikaelsson, att han slagit en oxen så att den fyra dagar senare dött. Mats kunde inte neka, men sade att Pär också slagit samma oxen. Man beslöt att höra Pär innan saken dömdes.

Mats Ersson hade infört öl i en backstuga vid allmänna landsvägen och besvärade sig att han fått fönstren sönderslagna. Han anklagar soldat Nils Jönsson och Jö--- Hansson, tegeldräng vid Ädö. De var inte tillstädes och inte heller stämde. Rätten pålade honom att låta stämma dem.

Den gamle soldaten Mats Jönsson beviljades skattefrihet på sitt torp. Det ligger i en skogsbacke, där han inte ens kan så 2 fjärdingar säd och höet han får, kan han bära hem på ryggen.

Herr Johan Berndes till Sollentunaholm och Strömsborg, landshövding över Bergslagen och Dalarna, jordägare i Viby, Skillinge, Överby och Svartinge beklagade sig tillsammans med skattebönderna Hans Ersson i Skillinge och Mats Nilsson i Överby och Berndes landbönder för dessa byar, att friherren till Mörby och Lindholmen, Sveriges Riksråd, skattemästare och General Gubernator över Lifland samt lagman över Värmland, bonde och åbo i Vällesta, Erik Persson. Han gör intrång på torp, skogsmark, rörgångar och kärr under Vällesta. Han har låtit röja en stor del av byarnas egendom och lagt under Vällesta. Krögaren vid Stäket, Jacob Ellers, har huggit och avröjt innanför Vibys rågång till byarnas och åbornas obotliga skada.

Den 29 april 1646 befallde Hovrätten att Bro häradsnämnd skulle rannsaka, vilket svar den inlämnat den 30 juni.

Både parter framlade gamla vittnesmål och urkunder om äganderätten bl a donationsbrev från kung Sigismund av den 11 juni 1594. När parterna avträtt ventilerades ärendet och beslöts följande: 1) att

denna tvist inte uppstått i parternas ägande i åkrar och ängar, utan i skog- kärr och moras, där man inte så lätt kunnat se gränserna. Alla tre byarna hade huggit på skogen, som om det varit en bys. Så kunde Berndes med ed och vittnen åberopa. 2) Jacob Abrahamssons dom angår inte denna tvisten, då det gäller den andra änden av Vällesta, där Evertstorpet är beläget och där Berndes inte heller har något åtal. 3) Båda parternas åberopande av urminnes hävd och lagliga rör kan inte gillas. 4) Hovrätten har befallt att parternas tvist skall rannsakas och låta levereras. 5) Häradsrätten kunde inte utföra Hovrättens begärda befallning, då man inte hade tillräckligt underlag. 6) De kunde inte efter 18 kapitlet i Jordabalken och mycket mindre efter 1 kapitlet gillas. 7) Berndes uppvisade gamla vittnen. 8) Rätten begärde, att hans vittnen skulle förhöras under ed. Fiskal Westin begärde att få betänketid till morgonen därpå, då han meddelade att han inte accepterade beslutet. Men då Berndes hade sina vittnen närvarande begärdes deras vittnesmål, då man kunde befara dödsfall. De bekände alla med en mun och begärde få avlägga sin ed. Det fick de inte, då svarande var frånvarande. Rätten i Sollentuna begärde att saken skulle få ett slut.

1646-10-16. Tredje årstinget med Bro härad

Den 16 oktober 1646 hölls tredje tinget med Bro härad och befallningsman Anders Jönsson och nämnden:

Nils Andersson i Sanda, Anders Ersson i Tibble, Jöran Andersson i Tibble, Bengt Ersson i Tibble, Stefan Hansson i Tibble, Bernt Tönitsson i Nibble, Jon Mickaelsson i Skysta, Per Matsson i Önsta, Erik Bengtsson i Skälby, Hans Christoffersson i Örsta, Tomas Jacobsson i Dävensö, Henrik Frantsson.

Excellensen, fältmarskalk Lindorm Torstenssons bönder i Töresta besvärade sig att Bärbyborna överträtt deras rågång, som skiljer skogen åt. De hade huggit på Töresta skog. Landshövding Axel Turesson inlade en attest, att samma stridiga plats skall stå i kvarstad, tills tvisten är löst genom laglig rannsaking, till vilken Bärbys jordägare skall lagligen stämmas.

Hans Mikelsson i Sandboda besvärade sig över Mats Matsson i Björkeboda. Hans hade lånat Mats en häst, som han köpt av Erik Bengtsson i Skällsta för 26 daler. Mats hade haft hästen i 6 dagar och när han lämnat igen den, var den fördärvad och dog. Mats hade inte sett att hästen skulle vara sjuk, varken då han tog den eller lämnade den. Erik bekände att hästen haft skabb då den såldes. Mats skulle ge Hans 12 daler och Erik skulle hjälpa Mats med en tunna säd och så var alla parter förlikta och oklandrade.

Isak Hindersson på Granhammar blev anklagad av Erik Matsson, dräng på Runsa, för att han gått i borgen för 3 tunnor 4 fjärdingar säd och lovat honom 6 daler för varje tunna. Nu kan han inte betala.

Det befanns att kornet var mycket skämt, vilket Erik inte kunde neka till. Därför blev de förenade att Isak skulle ge Erik 5 daler för varje tunna och sedan vara fri för allt åtal.

Erik Matson i Berga besvärade sig att hans granne, Mårten Anderssons boskap kommit in genom en Martens dåliga gärdesgård och gjort skada. Synemännen bedömde skadan till 1 tunna säd. Nu framkom att även Erik hade en dålig gärdesgård genom vilken djuren gjort ohägn. Rätten ansåg skäligt att Marten skulle giva 8 fjärdingar i böter. 4 till Erik och 4 fick han behålla.

Erik Matsson besvärade sig att Anders Bengtsson tagit ett lås från hans bod. Anders kunde inte bevisa annat än att Erik ägde låset och fick sig pålagt att lämna igen det. Därmed var de förlikta.

Herr Andreas, kaplan i Ryd, besvärade sig att Jacobs i Brunna dräng, Simon, tagit städja hos honom och fått städjepenning, men inte kommit. Han fick nu inte ta ut sin lön hos Jacob och blev stämd till 3 mark.

Jöran Jacobsson i Dävensö besvärade sig att hans granne, Hans Perssons drängar, tagit en hund och låtit ha ihjäl ett ungt får för honom. Detta befanns vara sant och de dömdes att betala 6 mark och därmed var de förlikte.

Lars Mickelsson i Ullevi besvärade sig att hans granne, Sigfrid Matssons, hund bitit ihjäl ett svin för honom. Sigfrid nekade och Lars kunde inte bevisa beskyllningen. Han pålades att bevisa sitt påstående och sedan skulle saken avgöras.

Mikael Jacobsson i Spånga torp besvärade sig över att hans granne Johan i Spånga drivit honom från torpet i skogen, där han bott. Det befanns att huset var hans och skall genom gode män värderas och om Johan inte behagar köpa, får Mikael sälja till vem han behagar.

Olof Simonsson i Sanda besvärade sig över att han blivit överfallen av Mats fiskare i Säby. Då det inte blivit varken blånader eller håravfall friades Mats. Olof besvärade sig över att Mats lagt katsor i han notvarp, så att den blivit sönderriven. Han kunde inte bevisa skadan. Den skulle nu mätas och gode

män skulle rannsaka. Sedan skulle han få betalt de skulle vara förlikta.

Mats Matsson i Gällesta (Gällövsta?)torp anklagade Povel Tomasson i Gällesta att han blivit huggen ett blodsår i armen. De voro fulla och trätte. Det visade sig vara sanning och Povel fick böta 6 mark och betala bårdskärlön samt säd. Sedan var de förlikta.

Alla saker är nu rannsakade och avdömde vilket konfirmerat med egen hand och häradssigill på rättens vägnar Olof Olofsson, lagförare i Uppland.

1647-01-18. Första årstinget med Bro härad

1647 års första ting hölls med Bro härad den 18 januari med kronans befallningsman Anders Jönsson och samma nämnd som året innan.

Alla gods och räntor, som Lennarts Torstensson bytt till sig av fru Margareta Munck uppbjöds första gången.

Tre frälsehemman i Töresta, som Johan Nilsson Ekeblad för sin gård Årsunda tillbytt sig och nu till Lennart Torstensson sålt för 3124 daler Specie uppjudes första gången.

Hans son i Örsta, Anders, anklagades att han besovit en piga, Anna Mikaeldotter. Han pliktat 40 mark. Erik Christensson i Tranbygge mot Jacob Eriksson i Svarvartorpet för att han försuttit stämning, bötar 3 mark.

Skräddaregesällen Johan Bengtsson beviljades börsbrev, som visar att han är född av ärliga föräldrar.

1647-06-28. Andra årstinget med Bro härad

Andra tinget 1647 höll den 28 juni i närvaro av befallningsman Lars Larsson och nämnden.

Alla gods och räntor, som Lennart Torstensson bytt till sig av fru Margareta Munck uppbjöds andra gången.

Tre frälsehemman i Töresta, sju hemman i Tuna, en frälseutjord i Olesta, två halva frälsehemman i Hamra och Kolsvik uppbjöds andra gången.

Herr Knut Posse gavs fast jordabrev på Svista och Lerberga, som han köpt av hustru Elisabet Ingelsdotter Ekhorn.

Tomas Stefansson i Ågersta i Löt socken besvärade sig att Måns Larsson i Spånga lovat honom att hugga timmer på Spånga skog, men att hans granne nekat honom timret. Han menade att han inte fått någon inkomst av det. Måns menade dock att grannen Johan flera gånger lovat åtskilliga personer att hugga. De förliktes dock genom att Johan får 1 tunna säd för timret.

Mats Jonsson i Låddersta i Kalmar socken besvärade sig att Erik Bengtssons moder, hustru Kristin hade sålt ett stycke i en hage åt Bror Andersson. Han hade fått fastebrev på Råby. De förliktes genom att Mats skall ge till Råby en fjäll kallade Sandbofjällen, som rörlades med femstena rör i alla fyra hörnen. Den skall därefter för alltid höra till Råby. Det är full betalning för den fjällen Eriks mor sålt.

Häradets skrivare, Karl Johansson, besvärade sig över att Sigfrid Jacobsson i Granskog sagt okvädningsord åt honom och Lars Larsson i Granskog. Han hade inga vittne och blev ålagd att skaffa sådana.

En änka, hustru Vendela, besvärade sig över sin svärfader, Simon i Sylta torp. Han hade tillfogat henne och hennes barn orätt vid ett arvsskifte efter hennes svärmoder. De förliktes att Simon skall ge henne en kittel värd 5 daler och en daler i en matspann, som kostat 3. Dessutom skall hon ha en tredjedel i husen efter värdering.

På Lennart Torstenssons vägnar kom hans fogde, Stefan Person, och gav till känna att hans husbonde var sinnad att bygga en sätesgård av Tuna, Hamra och Kolsvik. Han fick rättens intyg härom.

Borgmästaren i Sigtuna, Mårten Jönsson besvärade sig att fru Margareta på Torsätra gör intrång på Sigtunabornas skog. Hon är inte stämd, men skall lagligen kallas och sedan beslutas vad som är skäligt.

1647-10-11. Tredje årstinget med Bro härad

Tredje tingsmötet 1647 hölls den 11 oktober i närvaro av skrivaren Karl Johansson och nämnden.

Alla gods och räntor som Lennart Torstensson bytt till sig av fru Margareta Munck uppbjöds tredje gången.

Tre frälsehemman i Töresta, sju frälsehemman i Tuna, en frälseutjord i Olesta två halva frälse i Hamra och Kolsvik uppbjöds tredje gången.

Clas Rålamb's fogde, Lars Nilsson, besvärade sig att Spångaborna tillfogade Jurstaborna intrång på deras ägor och begärde rannsaking mellan byarna. Då det ännu inte fanns någon syn beslöts, att sådan skulle hållas innan laglig stämning togs och sedan skall skäligt beslut utfärdas.

Lars Nilsson besvärade sig över ett svärd, som hans piga hittat och som en Stockholmsbo tappat vid Härnevi. Lars Mansens son, Jöns, tog svärdet från pigan. Det befanns, att när pigan hittat svärdet, hade Lars Nilsson låtit lysa efter ägaren och då ingen infanns sig skall svärdet tillfalla pigan enligt tjuvabalkens 32 kapitel.

Henrik i Vallby besvärade sig att samma man som tappat svärdet, inte förlikt honom för en häst som han lånade. Han begärde att svärdet skulle sättas i arrest tills ägaren kom till rätta, vilken begäran godkändes.

Förliktes Johan Svenson i Spånga, Per Matsson i Önsta och länsmannens son, Mats Eriksson om båten Mats köpt av Per, såsom förmyndare för Johans styvbarn. Han betalade 10 daler. Mats skall behålla båten på sin hustrus tredjedel.

Olof Andersson besvärade, att hans mor sålt några lass hö till Gösta Lejonhuvud och hans rättare Jöron i Kvista förde bort det. Han skulle första gången tagit 3 såtar över och andra gången 2. Jöron förklarade att höet inte fått plats på lasset och han måste lämna. Därför blev Olof pålagd att bevisa sina skäl.

Per Brahes fogde, Per Eriksson besvärade sig att grevens bonde i Frölunda inte hade rätt mätning i byn efter öre och ortug. Det visade sig att fru Ann Skytte också ägde ett hemman i byn, som inte var kungjort. Hon skall först låta kungöra sitt hemman, sedan skall parterna sig emellan mäta.

Blev avkortningarna upplästa och för allmogen publicerade.

Sedan lästes Hennes Kongl Maj:ts förordningar upp. 1) om allmänningarna och torpen. 2) om ekehuggande och hur därmed skall förfaras. 3) om djurskytte och hur där med handskas skall.

Jon Tomasson i Husby besvärade sig över att hans granne Marcus huggit hans häst ofärdig. Han nekade men kunde inte förklara hur hästen blivit skadad i hans gård. De förliktes genom att Marcus skall läka hästen och under tiden ställa dragare till Jon sysslor.

Därmed var allt rannsakat och dömt vilket konfirmeras med egen hand och häradets sigill Olof Olofsson. Anno 1648 den 7 april är denna dombok för Bro Härad av oss undertecknad och reviderad och riktig befunnen. Carl Rosinger J Gyllenstierna

Forts Domböcker 1600-talet

1648-01-12. Första årstinget med Bro härad.

1648 års första ting med Bro härad hölls den 12 januari i närvaro av kronans befallningsman Lars Larsson och samma nämnd som senaste året.

Ålsta, två utjordar i Ålsta, Hamra, Kölsvik, Svartviken, Svartkärret, Hällkana och Tingsviken, som fru Christina Mörner köpt av Herr Lennart Torstensson uppbjöds första gången.

Ett skattehemman i Bro Löfsta uppbjöds första gången.

Ett skattehemman i Tång, som Knut Posse köpt av Bartel Stefanssons änka för 100 riksdaler uppbjöds första gången.

Fru Ingeborg Totts till Torsätra, fogde och fullmäktige Erik Andersson kom med kraftigt inlagde skäl angående testamente och köpebrev, att Josua Uddson när han trädde i äktenskap med Ingeborg givit henne till morgongåva 7 pund ränta i Granhammar. Det var hans rättmätiga arv och morgongåvobrevet daterat den 16 juli 1632 är underskrivet av både adel och oadel. Sedan har fru Ingeborg sålt till Gustaf Rignalt Rosencranz till Granhammar, Gryta och Torslunda 6 pund ränta med 4 fjärdingar i Lövhagen av sin morgongåva. Hon har fått nöjaktig betalning i ungerska dukater och riksdaler 1680 riksdaler efter köpebrev den 10 januari förra året. Det har nu framkommit att fru Ingeborg bjöd ut del av samma morgongåva till makens bror Måns den 24 mars 1645 och satte tinget att inlösa. Ena delen uppbjöds första gången andra delen andra gången. Då inget är klandrat i laglig tid resolverades att Rosencranz får egendomen på evärdelig tid, vilket jordabrevet utvisar.

Båtsman Clement Bertelsson gav till känna att hans syskonbarn, Margareta, tjänat hos Johan i Spånga och dött. Han besvärade sig nu att Johan sålt hennes kläder. Johan androg att hon stulit ett lakan för honom, som nu fanns hos Johan i Draget, vilket han inte kunde bevisa.

Därför blev Johan pålagd att leverera hennes kläder till Clement.

Anders skomakare, Brogård dömdes betala 3 mark för att han inte hörsammat stämning.

En dräng vid Runsa, Erik Martensson besvärade sig att Povel Thomassons i Gällesta,(Gällövsta?)

svärfader är skyldig honom 5 tunnor spannmål. Då Povel inte hade något skäl till uppskov, dömdes han att omedelbart betala.

Länsman Erik Jönsson i Klöv gav jordebrev på hus och jord i Klöv, som han köpt av sina medarvingar för 170 daler kopparmynt.

Erik Eskilsson i Tegneby i Trögds härad besvärade sig att länsmannen Mats Eriksson, Johan humlegårdsmästaren på Bro gård, Marcus i Husby och en ryttare vid namn Marten slagit honom vid Spånga. De måste först stämmas, innan beslut kan tas.

Olof i Skälby besvärade sig över att han statt en piga, Ingeborg, som ännu inte kommit i tjänsten. Då det var sant det han berättade, blev han tillåten att foga henne uti sin tjänst, när det behagade.

Erik Andersson i Örnäs emot Johan i Snickartorpet bötar 3 mark för stämmnings försittande.

Erik Matsson i Berga besvärade sig att Stefan i Frölunda tränger sig över rätta rågången in på hans skog. Beslöts att parterna skall samsas om ägosyn. Om de inte komma överens skall de vänta på beslut.

Johan i Draget besvärade sig högeligen över att hans systerson, Ambrosius i Kiletorp hade tillfogat honom stort vitesmål och beskyllt honom för kyrkotjuv, horkarl och mördare. Han skall först stämma honom och sedan skall rätten skäligt besluta.

1648-05-09. Andra årstinget med Bro härad

Andra tinget år 1648 hölls den 9 maj i närvaro av Lars Larsson och samma nämnd som tidigare.

Ålsta, två utjordar i Ålsta, Hamra och Kölsvik, som fru Kristina Mörner köpt av Lennart Torstensson uppbjöds andra gången.

Ett skattehemman i Bro Löfsta uppbjöds andra gången.

Ett skattehemman i Tång, som Knut Posse köpt av Bartel Stefanssons änka för 100 riksdaler uppbjöds andra gången.

Mats Jönsson i Lödersta i Kalmar socken och hans medarvingar till ett hemman i Råby i Bro socken besvärade sig över att Erik Bengtsson i Skällsta och Johan Svensson i Tång gjort en försäljning av någon del i Råby. Lennart Torstensson sände sin fullmäktig, Olof Classon, till tinget och ville samma hemman uppbjuda, men rätten måste först rannsaka ärendet. Då nu detta gjorts visade det sig att Erik och Johan hade olagligen upplåtit hemmanet till Lennart Torstensson. Ett jordabrev från 5 juni 1644 visar äganderätten i släkten och inget klander har varit därpå. Trots detta blev brevet och betalning levererat till Lennart Torstensson. Köpet skulle återgå och parterna plikta 3 mark för ohemult uppförande. Erik Bengtsson pålades att skaffa jordabrevet till rätta. Olof Classon, som tagit upp ett ärende, som var olidligt för rätten skulle betala rättegångsprocessen. Han erbjöds sig dessutom att betala 5 öre extra, som skulle delas ut bland de fattiga av kyrkoherden.

Anders Jacobsson i Tranbygge klandrade Tång i Ryds socken och menade sig vara närmast att igenbördas hemmanet. Han ålades att bevisa detta.

Lars Ersson i Sundby besvärade sig över att han kommit i dåligt rykte för hustru Malin, Erik Mikelssons tegeldrängs hustru. De som baktalade honom var Olofs i Viby pojke, Mats, Bern Tometssons flicka, Valborg, och Povels i Gällesta (Gällövsta?) piga, Elisabet. Då ingen av dem var närvarande kunde inte någon rannsaking göras.

Länsman Erik Jönssons son, Mats klandrade ett skattehemman i Löfsta, som Henrik Frantsson i Vallby och Jacob i Finsta av bördemännen börjat lösa. Men då de som inlåtit sig på köpet inte var närvarande, blev beslutat att de skulle lagligen stämmas och sedan rannsaking ske.

Mats Larsson i Hållhagen, som byggt ett torp på Spånga ägor, besvärade sig att Johan Svensson i Spånga vill driva honom från torpet utan betalning. Då Johan inte hade något skäl för sin fordran, skall han själv bestämma om han vill ha torpet på sina ägor, men betala för husen efter skälig värdering.

Clas i Granskog besvärade sig att Erik i Edeby vill förbjuda honom att hugga i skogen till sitt nödtorftiga uppehälle. Det befanns att Granskog var avgärdaby på Edebys ägor och att Clas hade rätt att ta sitt gärdafång och eldbrand, men inte att sälja något av veden. Detta kunde inte Edebys åbor hindra honom.

Johan snickare besvärade sig att Erik Andersson i Örnäs sagt okvädningsord till honom. Erik hade sagt det i vrede och hastigt mod och ålades betala 3 mark i böter.

Johans i Ålbrunna styvson, Jöron Mattson, anklagades för att ha belägrat en piga, Malin Johansdotter. Han bekände och pliktade 40 mark.

1648-10-02. Tredje årstinget med Bro härad

Tredje tinget 1648 hölls den 2 oktober i närvaro av befallningsman Johan Larsson och nämnden.

Ålsta, 2 utjordar i Ålsta, Svarvarviken, Svartkärr, Hällkana och Tingsviken som Kristina Mörner köpt av Lennart Torstensson uppbjöds tredje gången.

Ett skattehemman i Tång uppbjöds tredje gången.

Ett skattehemman i Brolöfsta (Brolövsta) uppbjöds tredje gången.

Hamra och Kolsvik uppbjöds tredje gången.

Bengt Eriksson i Töresta anklagade en dräng, Nils Andersson, att han besovit hans dotter. Då drängen inte var lagligen stämd kunde inget beslut ges.

Stefan Persson, Lennart Torstenssons fogde, besvärade att Bärbyborna trängde in i skogen vid Toresta och överträdde den rätta rågången. Han begärde syn. Rätten ålade syn och att de sedan skulle besluta.

Besvärade sig åter Mats Larsson i Hållhagen, att det torp han byggt på Spånga ägor är värderat till 40 daler, vilket Johan Svensson vägrar betala. Det befanns att Mats byggt torpet med egna medel och därför skall Johan betala honom efter värdering och sedan må han göra vad han vill.

Hustru Malin i Gryta i Kulla socken, salig Knut Pärssons änka, och hustru Margareta i Örnäs, vilkens man är Malins syskonbarn klandrade Nibble i Ryds socken, som greve Jacob De la Gardie för sitt eget frälse hade innehaft i många år. Hustrurna framlade gamla brev och attester, att de var de rätta ägarna till Nibble skattejord. Rätten är helt okunnig om hur De la Gardie fått samma hemman och varför det är frälse, därför kunde de inte besluta. De begärde en förklaring av greven.

Hustru Margareta, salig Pär Erikssons i Tranbygge änka, sålde till Knut Posse sin arvejord i Tång. Hon hade fått full betalning 100 daler genom Posses fogde Lars Jönsson. Dessutom hade Knut Posse köpt av Bartel Stefansons änka, hustru Brita i Västtibble 5 öres land.

Erik Marcusson i Lund gavs häradsbevis på att elden kommit lös på hans hemman genom gnistor ur skorstenen. Han var vid tillfället på kyrkobygge i Låssa. Han mistade både mangården och fähusen samt mycket av husgeråden, vilket attesten utvisar.

Sven Anderssons i Vallby tjänare, Jöns Nilsson innehade en skrift som Erik Marcusson i Lund utgivit.

Där stod att han var skyldig Sven Andersson pengar. Det fanns en andra skrift som han nu inte hade med sig. Där hade Jacob Jönsson, ryttare och Johan Sigfridsson i Spånga gått i borgen. De bekände sig ha borgat för skulden och Sven Anderson dömdes betala.

1648-11-06. Extra ordinarie ting med Bro härad

Extra ordinarie ting den 6 november 1648 med befallningsman Johan Larsson och den vanliga nämnden.

Christer Rålamb's ? till Bro tjänare, Måns Rysse, anklagades av Mats Stefansson i Jursta för att ha dräpt hans son, Stefan Matsson. Dråparen bekände att det börjat med träta och slutade i oskyldigt dråp.

Det hölls barnsöl hos Mats Larsson i Härnevi. Bland de bjudna var Mats Stefanson och hans son Stefan.

Dit var också Måns Rysse bjuden. När de blev druckna hade Måns flera gånger bitit Mats Stefansson i huvudet, vilket han inte gillade, utan gick därifrån. Måns menade att han skämtat. Sedan anklagade Måns, Mats, för att inte ha lämnat igen en båt som han lånat. Då hade Mats svarat: - Käre Måns, du skall få båten igen och ingen träta var mer. Som de sutto sade Måns till Stefan: - Jag sände en halmkärve med dig till Stockholm för att du skulle köpa tobak åt mig, men jag fick ingen. Stefan svarade: Käre far om jag fick en kärve skall du få fyra igen. Sedan sade han inget mer, ty alla vittnade att han var en enfaldig och from dräng.

Måns tog efter en ljusstake på bordet, men Erik Pärsson hann före och kastade staken åt Måns, så att en tand skadades. Måns kastade ljuset på Johan Kåks hustru. Därav blev Johan misslynt och ville slå Måns, men ingenting hände. När de skulle gå till sängs följde Stefan med Måns och talade vänligt till honom. I det samma tog Måns en kniv och högg Stefan mitt i bröstet, så att han omedelbart avled. Han erkände att han aldrig haft för avsikt att döda och dömdes enligt andra kapitlet i dråpmålabalken till att giva liv för liv.

Alla saker var nu rannsakade och dömda vilket konfirmerades med egen hand och häradets sigill. På rättens vägnar Olof Olofsson.

1649-01-19. Första årstinget med Bro härad

Bro härads första ting 1649 hölls den 19 januari i närvaro av Johan Larsson och nämnden.

Soldat Johan Eriksson tillkännagav att han fått en kona till Ensta, som belägrats av en dräng, Mats Finne.

Han är nu försvunnen. Det befanns att han tjänat hos Erik i Berga året innan och ännu inte fått ut sin lön. Lönen sattes nu i arrest till dess han kommer tillbaka och står till svars.

Sven Andersson, Nils Posses fogde, begärde att den stridiga plats på skogen mellan Töresta och Bärby, som är satt i arrest av landshövdingen, skäligen skall lösas. Men då det fanns ett beslut om syn och att Mauritz Posse publicerade ett brev, att han unnade sin tjänare Mats Simonsson sitt hemman, Norrgården i Säby, att bo på.

Fru Ingeborg Totts fogde, Erik Hansson, gav till känna att fru Tott köpt hus och jord i Tranbygge av Erik Christoffersson, som ägdes av hans hustru Ingrid. Fru Tott begärde nu uppbud på köpet. Men då framträdde Mats och Erik Larssons söner, som var syskonbarn till Ingrid och klandrade köpet och begärde att få lösa jorden enligt bördslag, vilket inte kunde förvägras dem. Då ingen närvarande klandrade beslutet fick Mats och Eriks lösa jorden. Erik Christoffersson skulle lagligen svara för sitt olagliga säljande.

Johan Svensson, fogde på Lennartsnäs, besvärade sig att en försvarskarl, Simon Matsson stulit en oxhud, som kostade 6 riksdaler och mera annat. Mats och Stefan i Frölunda hade gått i borgen för honom, att skaffa honom till lag och rätta. De hade inte uppfyllt sina löften. Rätten dömde att de skulle skaffa fram tjuven som de lovat eller själva svara för hans sak.

Länsmannens son, Mats Eriksson fick fast jordebrev på ett skattehemman i Löfsta, som han igenlöst med 211 daler av Henrik Frantsson i Vallby och salig Jacob Tommassons i Finsta arvingar.

Erik Tommasson i Myrby i Skå socken besvärade sig att Johan i Öråker brukat hans jord i Öråker flera år och endast givit honom 4 tunnor spannmål. Pär Tommasson i Gillberga och hans broder Hans Tommasson äga också jordlotter där. Gode män skall fördela marken, så att ett beslut om själva hemmanet finns.

Hustru Margareta i Ålbrunna i Låssa gav tillkänna att Conrad von Falkenberg en månad före jul rest ur landet. Han hade tagit ett sto till skjutfärd av henne och helt fördärvat djuret, så att det dött. När man nu rannsakade framkom att djuret varit fördärvat redan innan skjutsfärden. Hon fick intyg att så var fallet.

Länsmän Erik Jönsson besvärade sig att kyrkoherden i Bro understått sig att taga konor i kyrkan, utan att de varit för lag och rätt. Länsmansdrängen Marcus hade belägrat en kona och Herr Lars hade sedan vigt honom vid en annan kvinna utan att någon av dem fått svara inför rätt. Herr Lars är inte stämd, viket länsmanen skall göra.

1649-05-21. Andra årstinget med Bro härad

Bro härads andra ting hölls den 21 maj 1649 i närvaro av Johan Larsson och nämnden.

Land och hus i Öråker, som Erik Tommasson i Myrby i Skå socken har sålt till Lennart Torstensson uppbjods första gången.

Befallningsmannen i rätten inlade ett Brev från Hennes Kongl Maj:t vår nådiga drottning angående mantalskröning och deputerad gård, vilket för allmogen publicerat blev. Sedan blev utskrivningslängderna upplästa.

Drängen Per Ersson anklagades att han belägrat soldat Johan Nilssons hustru, Margareta Grellsdotter, medan mannen var i Finland. Antingen hustrun erkände eller inte kunde inget göras, då ingen visste om Johan var i livet eller inte. Målet uppsköts.

Aron Uddsons änka, Karin Avelsdotter krävde sin styvson på 14 tunnor spannmål, som hon påstod sig inte ha fått. Säden skulle levererades av Aron Uddsons bonde, Anders Person. Kvittenser visade att hon fått det mesta och det som saknade fick hon söka hos bonden.

Hjulumakare Johan Henriksson på Bro gård hade köpt en häst av Margareta i Löfsta Tång. Då han reste med hästen hade Pär Larsson i Kragsta i Vallentuna socken känt igen hästen och bevisat att den tillhörde honom. Margareta sade sig ha köpt hästen i Stockholms ladugård. Hon ålades att betala Johan tillbaks hästens värde och sedan söka sin man vid Stockholms ladugård.

Johan Ingvaldsson i Snickartorpet besvärade sig att Marten Tommasson i Löt hade skadat hans häst. Marten nekade och inget utslag kunde komma innan rannsakingen var gjord.

Anders Martensson på Aspvik anklagade Bengt Grellson i Tranbygge, att han huggit två kvarnstenar på Tångbo ägor. Knut Posse och Kristina Mörner äger var sitt hemman i Tång och eftersom skogen inte är skiftad erkände rätten skäligen att man kan hugga stenar var man finner dem.

Drängen Johan Bengtsson på Lennartsnäs anklagades att han hade belägrat en piga, Valborg Jacobsdotter. Han erkände gärningen och pliktar 40 mark.

Knut Posse gavs fast jordebrev på hus och jord i Tång, som han köpt av salig Bartel Stefanssons änka, hustru Brita Lennartsdotter för 100 riksdaler specie.

Borgmästaren i Sigtuna Marten Jönson besvärade sig att ännu ingen betalning kommit för den rest, som salig hustru Margareta i Berga är skyldig och han har att fordra av hennes arvingar. Det har nu gått 15 år. Margaretas måg, Anders Bengtsson, som bor och har byggt på Berga lovade nu att betala till midsommar 106 daler. Räntan på 60 daler för 15 år lovade han till mickelmäss. Han skulle också med sina medarvingar förenas och förlikas.

Greve Lennarts Torstenssons fogde, Stefan Pärsson besvärade att Bärbyborna överträtt landshövdingens salig Axel Turessons förbud att hugga på den stridiga plats i skogen, som Töresta och Bärby tvista om. Rätten är dock okunnig om att detta förbud överträtts och gode män skall tillsättas att rannsaka ärendet.

Upplästes Hovrättens skrivelse, underskriven av landshövding Bengt Skytte av den 31 oktober. Besväret gällde Conrad von Falkenberg emot Bernhard von Reijtelenn angående skillnaden mellan Falkenbergs utjord Hallunda och Reijtelenns gård Sillvik i Botkyrka socken i Södermanland. Landshövdingen har befallt Bro härads nämnd att hålla rannsaking den 6 november. Rannsakingen måste ske på plats och då Sveriges lag säger att alla syner efter Allhelgonadagen är ogilla kunde rannsakingen inte fortsätta. Parterna skulle också vara stämde. Ärendet rannsakades vid Bortkyrka tingsplats den 28 juni istället. Kammarrådsbrev utvisar att Falkenberg fått utjorden. Han hade låtit sin torpare bygga där. Åkrarna hade han låtit fru Ebba Lejonhuvud lägga till sin gård Arvhulta på behaglig tid. Han har också oklandrat njutit ängen, som gränsar till Sillvik.

Då det var undermåliga rå och rör mellan ägorna menade synemännen att parterna borde sätta sig samman och komma överens.

1649-09-28. Tredje årstinget med Bro härad

Den 28 september hölls 1649 års tredje ting med Johan Larsson och nämnden.

Upplästes och förseglades avkortningslängderna.

Herr Svante Sparres brev om Stäkets bro framlades.

Erik Sigfridsson i Stora Ullevi, Nils Posses bonde, anklagades för ett dråp för 4 år sedan på en finsk ryttare, Johan Eriksson. Han kom ridandes från Danmark hem till Finland. Han red vägen fram och stannade och frågade Erik efter vägen till Nämninge. Han slog Erik med en käpp och kom sedan tillbaka med halvdraget svärd, där Erik stod och högg. Erik slog honom med en stake vid örat. Han föll av hästen och dog något därefter. Enda vittnet var pigan Karin och hon stod långt därifrån. Ryttarens bror och hans hustru Margareta, är de enda åklagade. Ryttaren har hustru och barn i Finland. Erik har god borgen och ärendet uppsköts tills antingen ryttarens bror eller hans hustru kommer från Finland.

Jacob Eriksson i Granhammarstorp, som är fru Margareta Farensbäcks bonde, anklagades för att ha bedrivit hordomslust med sin piga Elisabet Knutsdotter. Båda bekände sig till detta brott och blev båda dömda.

Hans Tommasson i Fresta by och hans bror Pär sade sig vilja igenbördä Öråker och inkastade därför kländer.

Förliktes Pär Olofsson i Skälby och hans granne Erland Jöronsson. Erland skall ge Pär 1 tunna säd för ett gammalt sto, som han fördärvat för honom.

Anders Rasmusson i Sylta anklagade Pär Olofsson i Skälby att han slagit honom. Han fick en blånad. Pär erkände och dömdes att plikta 3 mark.

Johan Ersson, Stefans dräng i Tibble, anklagades att han belägrat en piga, Brita Eriksdotter. Han erkände och dömdes betala 40 mark.

Förliktes Olof Andersson i Bög, Sollentuna socken och hans farbror Pär Pärsson i Bärby i Låssa socken om ett arv Olof fordrat.

Gustaf Lejonhuvuds fogde, Clas Eriksson besvärade sig att, Marcus byggt ett torp på svinvallen i Skälby. Då flera ägare finns skall rannsakas om torpet hör till Lejonhuvuds hemman eller till alla jordägare i byn.

Mats och Erik Larsson, som är hustru Ingrids i Tranbygge syskonbarn tillbjöd sig sätta in 64 riksdaler i rätten, för att återlösa Tranbygge från fru Ingeborg på Torsätra. Rätten tog inte emot pengarna utan tillhöll parterna hålla sig till det som tidigare varit beslutat.

Erik Matssons i Berga son, Mats, anklagades belägrat en piga, Brita Larsdotter. Han erkände och pliktade 40 mark.

Kyrkoherden i Bro Herr Lars dräng, Marcus Sigfridsson, anklagades att ha belägrat pigan, Margareta Nilsdotter. Han bekände och pliktade 40 mark.

1649. Extra ordinarie ting hölls i Färentuna härad

Extra ordinarie ting hölls i Färentuna härad.

Befallningsmannen på Färentuna, Lars Larsson hade kommit i rykte för salig Anders Jönssons hustru.

Hovrätten begärde han skulle försvaras av en 12 manna ed.

Ännu ett ärende mellan Jacob Abrahamsson och Måns Månson var för Färentunatinget. Bro häradsmän fogade sig över sjön med stort besvär och framkomna hade lagföraren Abrahamsson inte ens lämnat in en stämning. Ärendet handlar om att en nämndeman blir vräkt ur rätten. Bro häradsmän har med största besvär inställt sig utan att kunna uträtta något då ärendet inte varit förberett. De är missnöjda och menar att Hovrätten inte skall medverka till sådant.

Forts. domböcker 1600-talet

1651-01-20. Första årstinget med Bro härad

1651 års första ting hölls den 20 januari med kronans befallningsman Johan Larsson och nämnden: Nils Andersson i Sanda, Anders Persson i Tibble, Jöron Andersson i Tibble, Stefan Hansson i Tibble, Bernt Tönnesson i Nibble, Jon Mickelsson i Skysta, Bengt Ersson på Stäket, Erik Bengtsson i Skällsta, Per Matsson i Önsta, Hans Christersson i Öråker, Lars Christersson i Örsta, Tomas Jacobsson i Dävensö. Tre frälsehemman i Sylta, 20 penningland i Tång, ett frälsehemman i Näs Kyrkby, ett frälsehemman i Skälby och en utjord i Ullevi uppbjöds tredje gången.

5 tunnor landränta i Brunna i Ryds socken, för en skuldfordran fru Ingeborg Tott har av Måns Uddson Örnflyckt att fordra uppbjöds andra gången.

Drängen i Frölunda, Per Matsson, anklagades ha belägrat en piga, Brita Mickeslsdotter. Han får plikta 40 mark.

Mats Stefansson i Jursta avlade ed och sattes sedan i häradets nämnd.

Jöns Persson i Kråmsta i Litslena socken, tilltalade Johan Schomerum i Bredsand för en häst Johan fått och inte betalat. Han försvarade sig att Olof Erikssons måg, Erik Eriksson tagit hästen av Jöns och betalt Schomeros hustru. Saken hade hänt i Trögd och blev nu hänskjuten dit.

Hustru Margareta, Erik Andersson i Viby hustru, besvärade sig att ett skattehemman i Nibble, som greve Jacob De la Gardie har i besittning som frälse, egentligen är hennes föräldrars. De hade fått det i konung Johans tid. Hon visade några jordebrev som styrke hennes rätt. Rätten kunde inte avgöra saken, utan menade att hon fick visa greven breven och försöka göra upp med honom i godo.

Lars Helgesson, fru Anna Skyttes på Stäket skrivare, besvärade att han blivit bestulen ur sin kista på Stäkets gård. Det saknades 4 riksdaler, 4 silverskedar, 2 guldringar, en silverbeslagen krutflaska, 5 alnar engelsk boy, 5 alnar lärft och 5 alnar kläde. Han misstänkte trädgårdsmästaren Tomas Matsson. Vid vintertinget hade han beskyllt honom, men han nekade. Han hade haft samma kruthorn, som blev borta ur kistan. Hornet sade Tomas sig fått av en dräng Måns från Småland. Nu blev bestämt att denna dräng Måns skall infinna sig här och försvara sig.

En soldat Johan Eriksson klandrade på sin hustrus vägnar någon jord i Berga, som skulle tillkomma henne och ännu vara obetald. Erik Matsson och Marten Andersson i Berga menade att de betalt henne, när hon var ogift. Därför blev de förlikte. Erik och Marten skall till hösten ge Johan en tunna spannmål och ett lass hö.

Greve Lennart Torstenssons tjänare, Johan Svensson, besvärade sig att han givit trädgårdsdrängen Anders Jonsson 9 daler kopparmynt att gömma. Nu saknades 4 daler. Anders blev dömd att betala Johan 4 daler och sedan söka sin man så vida han kan och gitter.

Anders Jonsson anklagade Erik Andersson, greve De la Gardies snickare, att han skulle tagit de 4 dalerna.

Han hade låtit stämma honom, men han hade inte inställt sig vid tinget och skulle betala 3 mark i böter.

Mats Eriksson i Bärby emot Johan Svensson, greve Lennart Torstenssons skrivare för att han inte ålytt stämning, bötar 3 mark.

Margareta Palmbäckes trädgårdsmästare, Mats Mickelsson besvärade sig att han lånat en badstuga av Måns Uddssons torpare, Johan Tomasson för att torka säd. Han hade torkat 2 tunnor, men bara fått igen 1 tunna.

Sedan besvärade sig Johan att han lånat en badstuga i Granhammar och torkat 1 tunna säd och köttet efter

en ko. Alltsammans blev bortstulet. Han beskyllde Johan Tomasson för alltsammans. Johan bekände att han hade två nycklar till badstugan. Den ena hade han själv den andra lånade han Mats. Att Mats fann Johan i badstugan, där han höll på och tog ut rågen. Han hade då givit Mats en fjärding råg och en såt hö. För dessa skäl kunde han inte bli frikänd, utan blev ålagd att med tolvmannaed befria sig vid nästa ting.

Hustru Lucia i Skälby besvärade sig över att ha lånat sin sonhustru, Brita, en ko, som hennes bror sedan sålt. Britta nekade inte och blev dömd att betala Lucias ko, och sedan söka sin bror om hon kan och gitter.

Pigan Brita Eriksdotter besvärade sig att Mats Nilsson i Näs Kyrkby stätt henne i tjänst och betalt 16 öre i städselpeng. När hon varit hos honom i 5 veckor visade han henne ur tjänsten och nu är hon tjänstelös. Mats bekände att hon inte begått något fel, varken med tjuvnad eller annat och dömdes att betala henne så mycket hon blivit lovad. Om han inte vill taga henne tillbaka får hon göra vad hon lyster.

1651-05-12. Andra årstinget med Bro härad

Bro härads andra ting den 12 maj med Johan Larsson och den vanliga nämnden.

Fyra tunnland ränta i Brunna i Ryd socken för en skuld fru Ingeborg Tott har att fordra av Måns Uddson Örnflyckt uppbjöds tredje gången.

En skattejord i Berga och en skattejord i Finsta uppbjöds andra gången. 5 öresland frälsejord i Tång uppbjöds första gången.

Lars Helgesson, fru Skyttes skrivare, kom till rätten angående det tjuveri han beskyllt trädgårdsmästare Tomas Matsson för. Drängen Måns, som skulle komma till tinget och som skulle givit Tomas kruthornet kunde inte komma. Därför blev saken upphävd och Tomas, såframt inte bättre skäl framkommer frikänd.

Hustru Därde i Skälby torp besvärade sig över att en hel del persedlar blivit stulna från henne. Hon beskyllde den torpare, Hans, som hon bott inhyses hos och en soldat, Johan. Soldaten håller till i Stockholm och ingen vet var Hans finns. Hans hustru, Gertrud säger sig inte veta något om tjuveriet. Hon har dock fått 2 fjärdingar säd av hustru Därde att gömma, vilka Hans tagit tillbaka samma afton. Det blev nu beslutat att vad som kan finnas i huset skall tas tillbaka och till rätta sättas.

Mikael Jacobsson i Sandvik i Järfälla gav till känna att hans bror Mats Jacobsson förra vintern drunknat. Hans hustru Gertrud förmenar honom arv efter brodern. Gertrud inlade för rätten ett testamentsbrev av 1642. Det var underskrivet av den åldrige nämndemannen Pär Matsson i Önsta. Han fanns nu tillstädes och berättade att Mats Jacobsson och hans hustru testamenterat allt sitt lösöre till varandra, emedan de båda vore åldriga. Efter bådas död skall deras arvingar skifta det som finns. Detta testamente var efter Sveriges lag och kan inte klandras. Om hustru Gertrud gifter om sig, då skall boet skiftas.

Nils Posses fogde, Sven Andersson inlade landshövdingen, Herr Svante Sparres, skrivelse att veden, som bönderna huggit på Ullevi ägor och lagt vid råänden, skall arresteras. Arvid Hansson bekände att han huggit 115 lass, medan Erik Sigfridsson inte huggit mer än sin egen vedbrand. Det befanns att de i dessa dyrtider måste ha biuppehälle och till hemmanens förbättring köpa spannmål, att så på sina åkrar. Det beslutades att de skulle få njuta sin ved och lösas ur arresten. Men som Arvid Hansson huggit för mycket skulle han göra upp om detta med sin herre.

Förliktes Olof Hansson i Verka och Måns Larsson i Spånga om en ko, som Måns haft hos sig och som dött. Måns skall giva Olof 8 daler kopparmynt.

Marcus Hansson i Bro kyrkby anklagade Anders Eriksson i samma by att han rivit ihjäl en häst för honom. Anders kunde inte neka utan fick plikta 3 mark. Nu anklagade Anders att Marcus rivit honom i skägget. Han erkände och bötede 3 mark.

1651-06-27. Extra ordinarie ting med Bro häradsrätt

Extra ordinarie ting hölls i Bro härad den 27 juni.

Överstelöjtnanten Christer Rålamb's änka, fru Beata Kaggess stallmästare, Hans Hanson, anklagades av fogden och fullmäktig Engelbert Andersson för att han stulit från fru Beata 2 alnar och 1 kvarter svart plysch, 1 älghudsgehäng med silverbeslag, 1 halv safianshud, 1 halvt grönt sparlakan av taft, 1 par tofflor med pärlstickat arbete, 2 par något nötta silkestrumpor, 1 par lädertömmar, 1 grimma, 1 huvudställ, 1 par stövlar, 1 par sporrar, en tysk historiebok, 1 polackssabel med silverbeslag, 1 stycke rött kläde, 1 svart klädesjacka, 1 grann hollandslärtsskjorta, 1 örngottsvar, 2 par strumpor, 1 liten

sammetsmössa, 1 ny svart atlaskjol, klippingmynt, en låda full med allehanda apotekaresaker, som ingen kunde värdera, 1 lakan, 1 skjorta, 1 vagnshjul till en karté. Det sammanlagda värdet var omkring 414 daler.

Bryggaren Grels hade tillsammans med Hans Hansson stulit detta på Bro gård och med egen häst fört det till sitt torp. Det skedde om natten. Grels påstod att kistan var hans. Fru Beata har fått tillbaka allt med undantag för kjolen. Grels bekände att han tagit hjulet till karten och dolt det. Hans Hansson blev fast för resten. De dömdes till gren och galje, vilket beslutades.

1651. Tredje årstinget med Bro härad

1651 års tredje ting i Bro härad med Johan Larsson och nämnden.

En skatteutjord i Berga och en i Finsta uppbjöds tredje gången.

I Tång uppbjöds 5 öresland andra gången.

Fru Beata Kagges, Brogård, fogde Engelbert Andersson, uppbjöd ett skattehemman i Löfsta första gången.

Olof Jöronsson Hökeflyckts tjänare, Nils Larsson, tillkännagav att han ingått ett lagligt jordaskifte med överstelöjtnanten Christer Rålamb. Han hade fått Valla i Gåsinge socken för Kvista i Bro socken.

Därför lät han uppbjuda Kvista första gången

Henrik Frantsson i Vallby, som flyttat från häradet till borgerskap i Stockholm, fick häradets attest, att han suttit 18 år i häradsnämnden och att han är en ärlig man.

Drängen Erik Andersson anklagade Nils Posses bonde, Erik Sigfridsson i Ullevi att han dräpt hans farbror Johan Eriksson. Han var ryttare under ryttmästare Otto Bergs regemente. Dråpet skedde vid Ullevi, när finska ryttarna for hem till Finland efter danska kriget. Det fanns inga vittnen till dråpet och rätten förmanade Erik att sanningsenligt berätta vad som skett.

Innan ryttmästare Otto Bergs rytteri kom till Ullevi, kom Johan Eriksson ridande. Erik stod på sin fägård och högg på en stock. Johan red mot honom och sade: - Du skälm, var är vägen till fjärdingsman? Det kom till ordväxling dem emellan. Johan red bort, men vände och ryckte ut sitt svärd. men innan han fått ut det halvvägs ur skidan tog Erik en vedyxa och slog honom över halsen. Han föll genast av hästen och var död. Erik flydde men sansade sig och återvände. När ryttarna kom tog de hand om liket och begravde det, innan de drog till Finland. Ryktet säger att Johan skulle haft hustru och barn i Finland, men ingen har kommit med något åtal förrän nu.

Rätten tror på Eriks berättelse och då Johan hotat och överfallit honom på hans egen fägård, har han begått hemfridsbrott. Johan är då enligt 6 kapitlet Edsöresbalken förklarad ogill. Gode män skulle förlika parterna till sämja så vida de kunna och gitta.

Borgmästaren i Sigtuna, Marten Jönsson, besvårade sig att fru Ingeborg Tott tränger sig in på Sigtuna urminnes allmänning, Kungsmarken. Han har utverkat av landshövdingen av den 22 september kallelse till stämning. Hon hade dock inte fått kallelsen, så nu kunde man inget göra.

Johan Andersson i Skälby besvårade sig att han stätt en pojke hos sin granne, Jöron. Nu ville han inte låta pojken komma i tjänsten. Jöron hade tagit pojken till sig under sommaren, då han gick manne mellan och tiggde. Man ansåg det skäligare att pojken stannade hos Jöron.

Marcus Hansson i Bro kyrkby besvårade sig att Mats Stefansson i Jursta intaget hans syn på skogen och inte betalt den. Mats hade bett Marcus utlösa synen, vilket han inte gjort och sedan var skogen bortkommen. Rätten ansåg att Mats Stefansson skulle frikännas.

Hustru Margareta i Hällkana anklagade torparen Mats Eriksson att han stulit ett får av henne. Mats nekade. Margareta åberopade sig på Henrik i Sylta, att han kunde vittna. Därför blev hon pålagt att skaffa Henrik tillstädes och sedan skulle beslut tagas.

Erik Jacobsson i Finstatorp mot sin styvson, Mats Andersson Stora Ullevi för stämmings försittande plikt 3 mark.

Fru Beata Kagges kock, Daniel Larsson, besvårade sig att hans målsmän Herr Andrae och Mikael Jönsson bortfört åtskilliga saker av hans arv, spannmål, boskap och annat. Det blev beslutat att målsmännen skulle skaffa sakerna tillrätta efter inventarielängden och göra en riktig räkenskap, så att Daniel blev skadelös.

Herr Andrae, kaplan i Bro och Låssa socknar gavs häradets vittnesbörd att den kronojorden, som ligger i Bärby i Låssa, salig Lars Skyttes, gavs för frälse. Den är alltid sedan urminnes tider brukad och besutten av klockaren i Låssa. Inget annat klockarbord eller lägenhet har funnits, vilken attesten visar.

Clas Jacobsson i Stora Ullevi fick häradets attest att hans mangård och fähus och allt han ägde brann upp. Häradet skall efter lag vara pliktig att hjälpa honom.
Allt är nu rannsakat och beslutat, vilket konfirmeras med egen hand och härads sigill. Olof Olofsson, lagförare i Uppland.

1660-01-10. Laga ting med allmogen i Bro härad.

10 januari 1660 hölls rätt laga ting med allmogen i Bro Härad i närvaro av kronobefallningsman Mårten Jönsson och nämnden: Bengt Gregelsson i Tranbygge, domare, Mikael Larsson i Vallby, Simon Eriksson i Edby, Erik Persson i Härnevi, Mats Larsson i Tranbygge, Mats Nilsson i Holm, Christoffer Hansson i Öresta.

Mats Eriksson i Klöf antogs i nämnden och avlade eden.

1 tunna ränta i ett frälsehemman Bärby, som fru Anna Stake hade köpt av fru Beata Örneflyckt. Fru Sara Hjort genom sin fullmäktige Per Svartling klandrade i börd. Även torpet Draget på Spånga ägor.

Daniel Säterman protesterade och sade Johan Svensson inte kunde uppbjuda fruns egendom, fru Karin Oxenstiernas panträttighet i Granhammar. Fordran på 1000 daler i Granhammar.

Petrus Stigh protesterade allenast på andra gången Ekeby frälsehemman som förbytt är från fru Christina De la Gardie till fru Sara Hjort. 2 öresland i Skällsta, som är hustru Anna Haakzdotters morgongåva av Erik Bengtsson.

Hon fordrar en mark lödigt silver i Ekhammars frälsehemman i Näs socken till Johan Bure.

Olof Krake trädde fram på arrendatorn Mickael Heeitmans vägnar och började en aktion emot fru Christina Mörners bokhållare Olof Klint om Aspviks gårdsarrende. Först för ett tjuvanamn, som Johan Jöransson sagt Mikael Heitman, att han borde hängas utan lag och dom. Drängen förklarade att han sagt det i hastigt mod, sedan Heitman vid förra tinget haft 13 obevisade tjuvpunkter mot honom. Han dömdes till endast 3 mark.

Bokhållare Olof Klint invände att Mikael Heitman stulit fruns silverkanna.

Sedan trädde parterna fram med sina räkningar, som efter noga examination och muntlig konferens likviderat och av sagt. Vad som finns i rest hos bönderna skall Heitman gottgöras för och avdragas i hans summa. Vad som blir över står det frun fritt att söka bäst hon kan och gitter.

Olof Klint fordrar en silverkanna, som var i arrest i Tibble och nu är borta. Per Andersson i Tibble vittnade att Heitman uppbrutit den förseglade kistan och tagit kannan. Beslöts att Heitman och Krake skall skaffa igen kannan.

Carl i Säby klagade att Herr Anders i Låssa hade kallat honom tjuv och båttjuv, när han bjöd honom till barnsöl. Han framvisade en vitskaftad kniv, som han bytt till sig av en pojke. Det blev beslutat att gaffeln, som säges finnas hos befallningsman på Vårby, skall framvisas på nästa ting. Vad beskyllningen om båten är Carl fri och Herr Anders hade endast i hastigt mod sagt båttjuv och bad om förlåtelse.

Daniel Säterman, fru Anna Stakes fogde och fullmäktige begärde häradsbevis på Stora Ullevi, hans husfrus 4 frälsegårdar, som nu ligger öde och utan åbor. Ett skall undantagas och sedan skall säterifrihet vinnas, eftersom hon själv låter bruka det genom sin fogde med torpare och sin egen avel.

Häradsmännen sade att alla de övriga bönderna blir öde på grund av alla de säterifriheter som utverkas. Bönderna brukar den sedan för avrad som förr. Hälften av mantalen i Bro härad är nu under säterifrihet. Säterman begär attest, då hans husfru låtit bygga en byggnad.

Torparen Tomas Olofsson i Örnäs skall inställa sig till nästa ting och svara fru Elsa Skytte för en häst hon misstänker honom för.

Fru Ingeborg Totts på Torsätra, fogde Erik Hansson visade ett kontrakt mellan salig Måns Uddesson Örneflyckt och hans principalinna upprättat den 20 september 1642 angående arrende under två år på Granhammar i Ryds socken. Han har dragit över tiden och man begär att han skall lämna ersättning för detta. Då uppträdde Örneflyckts fullmäktige, Martinus Bulinius och invände att ärendet är debatterat inför Kongl Hovrätten och Tingsrätten och under goda män likviderat. Erik Hansson begärde en specifikation på vad Måns Uddesson var skyldig från 1642 till dags dato. Bulinius svarar på Örneflyckts vägnar att han fått betala för mycket för del i Brunna hemman och att fru Tott hållit undan några arvsaker som var hans. Rätten gick noga igenom räkningarna från båda sidor, vilket finns redovisat Herr Olof, Herr Davids måg i Ryd socken, klagade att svärfadern förra året ingen säd fått mer än ett lass råg, som vid tröskningen gav en spann. Han fick också 10 skylar odugligt korn. Han begärde att

häradsmännen skulle vittna härom, så att han kunde söka överheten om hjälp. Rätten sade att det var sant, att den gamla och sjukliga prästen inte kunde föda sig utan behövde hjälp av överheten under detta missväxtår.

Trädgårdsmästare Hans Persson skall betala pigan Karin Olofsson på Öresta en silversked om 3 lod, som hon lånade honom att äta med och som därigenom förkommit.

Stefan Hansson i Bärby i Låssa socken skall försäkra befallningsman Mårten Jönsson 12 daler för pant för obetalda utlagor, som Jacob Joensson pantat för. Då skall Jacob få igen sin pant, två silverskedar, som Mårten har.

Anders i Lagmansbo skall betala den bössa som salig Johan Nielsson i Hammartorp har köpt och inte betalt och som han nu ärvt. Anders bekände sig endast ha tagit en ko, som han borgat för. Jonas Person vid Bro gård hade tagit 11 kor, 8 får, 5 svin och en kalv samt en plåt som en pojke kastat i en brunn. Beslöts att Anders skall skaffa fram ett edsvuret inventarium som fanns efter den döda.

Mikael Mikaelsson i Lundatorp misstänker sin granne Erik Jöransson för att han stulit 4 rågband ur hans lada. Då parterna inte själva kunde förlikas, skall Erik Jöransson vid nästa ting befria sig från misstanken.

Petrus Stigh på sin husbondes, Rosenkrantz vägnar, protesterade ännu en gång mot att Nils Persson på grevinnan Karin Oxenstiernas vägnar håller några bord och sängar för honom vid Granhammar. Snickaren Bengt framsteg och erkände ett bord och en rulle, sängen hade en annan snickare gjort. Beslöts att Rosenkrantz skall dessa saker njuta. Katsrummet, som man också tvistade om skall efter nämndens vittnesbörd höra Rosenkrantz till. Eftersom Nils Persson olovandes vittjat katsorna skall han böta 3 mark, för skällord han fällt bötar han 3 mark.

Grevinnan Katarina De la Gardies fogde, Johan Svensson, inlade i rätten 30 daler kopparmynt till fru Anna Stakes bokhållare, Daniel Säterman på torpet Draget, som han ville inlösa till Spånga skattegård, därunder det legat. Säterman menade sig inte vara särskilt insatt i saken, men han visste att 30 daler var inlagt av hans principalinna. Annars hade Johan Svensson inte rätt att uppbjuda torpet. Rätten kunde nu inte döma förrän parterna stämt varandra lagligen. Johan Svensson protesterade och ville tillträda sitt torp. Han nekade inte att han slagit omkull en skorsten och var redo att bränna torpet, om så vore. Sade sig också vilja skänka frun pengarna om så behövdes. Säterman begärde attest vilket fördes till protokollet.

Petrus Stigh begärde äntligen utslag om de 30 lass ved och 5 tunnor humlerötter som var bortförda från gården. Nils Persson erkände endast två säckar humle och att han bortfört 20 lass ved från Granhammar. Torparen som huggit veden erkände dock 30 lass ved.

Grevinnan har låtit föra 9 lass hö från Granhammar till Alsike, vilken tvist gavs anstånd tills panten var igenlöst.

Hustru Anna Haaksdotter, änka efter salig Erik Bengtsson i Skällsta, Bro socken, begärde utfäst morgongåva av sina styvbarn. Det gällde jord i Finsta, en mark lödigt silver, en femårig fåle och fyra tunnor säd, som han lovat henne eftersom han låg sjuk och hon inte fick några brudkläder. Hon visade med Andrea Petri Gasvinij en attest av den 24 oktober 1659. Mågen i Källsta Erik Jönsson invände att det fanns en stor skuld efter den döde, så att ingen morgongåva eller testamente kan bli. Beslöts att morgongåvan skall utlösas, medan testamentet inte gäller förrän skulden är betald. Arvingarna skulle betala jorden kontant vid nästkommande mickelmässa och ge 1 lass hö i bjudarlön.

En tabell som visar de sakören som betalats vid detta ting.

1660-06-06. Laga ting i Bro härad

Den 6 juni 1660 hölls ordinarie laga ting i Bro härad i närvaro av kronobefallningsmannen Mårten Jönsson och samma nämnd som tidigare.

Andreas Scheder, på grevinna Karin Oxenstierna Axelsdotters vägnar uppbjöd Granhammar i Ryd socken för tredje gången. Häremot protesterade Lennart Rosenkrantz fogde, Johan Eriksson angående sin herres bördsrätt.

Hemmanet Ekeby är uppbjudet andra gången av Sara Hjort.

Ekhammar är uppbjudet tredje gången av Jonas Bure.

Sara Hjort klandrar 1 tunna ränta i Bärby gård, som fru Beata Örnflyckt sålt.

Staffan Hanssons arvingars jord i Tibble uppbjöds för utlagor till Lars Skytte första gången. Häremot

protesterade Erik Eriksson i Tibble och begärde att räkning skulle tillställas honom innan fler uppbud sker.

Martinus Bulenius fullmäktig för Erik Eriksson i Tibble tilltalade Elias Hanssons hustru från Stockholm, hur hon och hennes man kommit till förmyndarskapet för salig Stefan Hanssons barn i Tibble och på vad sätt hennes man kommit att hantera barnens egendom. Hon svarade att hennes man aldrig varit förmyndare. Hon visade ett brev från Bro ting den 25 september 1658. Bulenius undrade hur fastebrevet och andra dokument kommit i Elias Hanssons händer, när han inte var förmyndare. Hustrun svarade att det var mellandottern Karin Stefansdotter som givit honom dem. Bulenius frågade rätten om fastebrevet är uppläst förrän första domen är avgången 1658 den 27 februari. Ingen i nämnden kunde minnas. Bulenius tillfrågade rätten om Elias Hanssons barn må njuta fastebrevet på Tibble, som var daterat 29 mars 1639. Elias hustru menade att som delat var skulle egendomen inte enbart höra till Stefan och hans barn utan även till hennes man. Då protesterade Anders Hansson, trädgårdsdräng på Lindormsnäs emot fastebrevet, då hans faders del i Tibble inte var utlöst.

Elias hustru var inte sin mans fullmäktig och när han nu var sjuk, vilket några i nämnden vittnade om, kunde inte detta mål avgöras. Hon skulle inställa sig med laga fullmakt och tillsammans med opartiska män lösa tvisten med sina brorsbarn. Elias Hansson skall också lägga fram alla dokument han har och när det är skett skall rätten döma. Fastebrevet skall under tiden förvaras av rätten, vilken mottog det och lade det i häradskistan. Därefter sattes vite på 40 mark mellan Elias Hanssons hustru Maria och Erik Eriksson, om de överfaller varandra med ord eller gärningar.

Tolvman Peder Andersson i Tibble kårade till Erik Eriksson i Tibble angående 42 daler, som han fordrade av Erik. Erik sade sig inget veta, då gälden gjordes innan han trädde i gifte och menade att han betalt Per. Per ville gå ed på att han endast fått 48 daler av de 90. Erik pålades att betala 42 mark med avdrag för vad han kunde bevisa han skäligen betalt och inte bara bestå i ord och munbruk. Erik Eriksson i Tibble och hans hustru pålades inställa sig till nästa ting och svara för sin sak, eftersom han helt nekar. Anders Olofsson, Stockholms stads stallmästare fordrade av Mattias Erikson, klockare Granius ränta och utgifter för 112 daler efter sin obligation daterad Stockholm den 28 augusti 1650. Klockaren invände att han visst skulle betala räntan men bara för de 2 åren med 6 % och inte 10 % som han fordrade. De förliktes med handslag.

Adam Barckner från Stockholm protesterade mot fru Kristina Mörner över hennes uteblivande från lag och rätt. Han hade hennes underskrift och begärde att få behålla sin ränta.

Erik Jöransson i Granhammarstorpet bötrade för oljud och hot 3 mark.

Erik Jöransson och Mikael Mikaelsson i Granhammarstorpet bötrade vardera 3 mark för sitt munbruk och hot emot varandra. Skulle de fortsätta ställdes vite på 40 mark mellan dem.

Hustru Margareta Larsdotter i Runäs fälldes till 3 mark då hon klagade över en dömd sak. Hon dömdes även till 3 mark för att hon beskyllt hustru Märta Jonsdotter i Trädgårdstorpet för tjuv och inte kunnat bevisa sin beskyllning.

Hustru Anna Mårtensdotter i Skottsimonstorpet för oljud och hot böte 3 mark.

Beviljades Peder Örneflyckt häradsbevis på Brunna i Ryd socken att det har varit gammal säteri.

Tolvman Mikael Larsson i Vallby avlade ed, att han inte ärvt sin svärmöder, hustru Sigrid Månsdotter i Salbans.

Fru Beata De la Gardies fogde, Johan Svenson, begärde att rör äntligen skulle uppsättas mellan Sanket och Märbacken, vilket beviljades.

Kvarstad på skogen mellan Toresta och Bärby som det tvistades om, tills Rätten fattat beslut.

Erik Johansson i Tranbygge bötrade 3 mark för svärjande inför rätten. Han hade också skällt Lars Hansson i Trappeberga för tjuv. Det kunde han inte bevisa utan tog sina ord tillbaka och sade sig känna Lars och hans hustru för ärliga människor. Han bötrade 3 mark.

Även Mikael Erikson i Näs kyrkby hade haft misstanke och skällt Lars Hansson för tjuv, men nu erkände han honom och hustrun som ärliga och redliga personer. Han bötrade dock 3 mark.

Forts domböcker 1600-talet

Beslöts att Mats Persson i Skälby ger Johan Tomesson i Sylta 1 par skinnbyxor och 1 par handskar, som resterar på hans lön.

Fogden vid Bro gård, Jonas Persson, framlade Gustaf Banérs frihetsbrev på några hemman. Brevet är daterat 30 augusti 1655. Bönderna har inte åtnjutit sin rätt. Befallningsman Márten Jönsson svarade att varken han eller rätten är orsak, utan han har uttagit utlagorna efter order.

Beviljades häradsbevis på Edeby, som till hälften är uppbrunnet.

Beviljades syn av Bro och Håbo härader mellan Klöv och Bälby, angående torpet Sättra, som det tvistas om. Håbo häradsnämnd skall kallas till synen.

Beviljades häradsbevis på Tranbygge.

Erik Persson, tolvmän i Härnevi besvärar sig över att hans granne Olof Jacobsson i Härnevi slagit ihjäl 3 gäss för honom. Olof bötar 3 mark, men behöver inte ersätta gässen eftersom Erik själv ätit upp dem.

Anders Johansson, murarmästare på Bro gård, fick bevis på hustrun, Brita Olofsdotters, arv i Hammartorp.

Upplästes Hovrättens brev angående häradshövdingepengarnas och böternas fordran.

Mellan Staffan Hanssons barns fullmäktige, Martinum Bulenium, och salig Elias Hanssons änka, Maria Bengtsdotters fullmäktige, Christophum Mellinum, angående förmyndarskap för Staffans barn, undangömt fastebrev, verkställda domar, utgifter, som parterna tvista om avsades på Extra ordinarie ting i Tibble gård, Bro härad den 21 juli 1660.

Rätten hade sett och önskat att parterna ställt sig till efterrättelse till den domen som avkunnades den 6 juni 1660 vid Bro härads ting. Men när parterna fortsätter tvisten förklarar rätten följande:

- 1) Rätten kunde inte påbörda salig Elias Hanssons eller hans änka något förmyndarskap för brodern Staffan Hanssons barn. Han kan inte lagligen påtvingas detta. Barnen erkänner honom inte och han har inte haft något av deras goda, utan de det lösa hanterat tills Elias Hansson genom dom skall bruka hemmanet Tibble.
- 2) Fastebrevet daterat den 29 mars 1639, vilket Bulenius sade att Elias Hansson aldrig fått efter broderns död, betygade Anders Matsson i Torslunda att Elias något efter Staffans död rest till Tibble. Dottern Karin tog då fram en pergamentspåse, som nu uppvisades på tinget och därur tog hon brevet. Elias läste det och sade att brodern handlat illa. Han hade bett Karin hämta något i källaren och under tiden stoppade han brevet på sig. Mellinus svarade, att Staffan hade påtagit sig förmyndarskap för sina syskon och disponerat över deras egendom, så var det väl inte underligt om han tog fastebrevet. Bulenius svarade, att ingen kunde bevisa att Staffan varit syskonens förmyndare än mindre gömt brevet, utan protesterade mot ett sådant tillmäle.
- 3) Elisabeth Hansdotter i Önsta och Hacksta socken och trädgårdsdrängen Anders Hansson på Lindormsnäs, som var Staffans syskon, sade sig aldrig vara utlösta av brodern och inte finns nämnda i fastebrevet. Enligt det lagliga brevet äger Staffan Hansson och hans arvingar jord i Västergården i Tibble. Det är fastslaget både i tingsrätten och hovrätten och kan inte nu klandras.
- 4) Vad beträffar den dom, daterat den 27 februari 1658 i Bro häradsrätt, emot att Staffan Hansson och hans arvingar skulle äga halva hemmanet i Tibble, medger rätten att de var alldeles vilseledda. Rätten vill nu i ödmjukhet hemställa hos hovrätten i ett betänkande att 1657 års dom skall gälla. 1657 och 1658 års köp av Anders Hansson och Erik Eriksson kan inte ogillas efter så lång tid.
- 5) Åtskilliga skuldposter som Elias säger sig betalt, men som man nekar. Hustru Maria skall till nästa ting visa sin mans räkenskapsbok.
- 6) Rätten säger att man nu rannsakat huvudsaken och de beklagliga utgifter och oförrätter som återstår får man ta senare.

Mellinus framlade 3 mark som appellationspengar för att ärendet skulle gå till högre rätt. När han tillfrågades vilken del av domen han ville ha prövad svarade han hela domen. Bulenius protesterade att någon appellation mot fastebrevet inte kunde göras. Rätten tog inte emot de 3 marken för denna del av domen, men i övrigt stod det fritt att apelera.

1660-09-10. Laga ting i Bro härad

Den 10 september 1660 hölls ordinarie ting i Bro härad i närvaro av den vanliga nämnden med Bengt Gregorsson som domare och Mikael Larsson i Vallby, Erik Persson i Härnevi, Simon Eriksson i Edeby, Per Mikaelsson i Tibble, Per Andersson i Tibble, Mats Larsson i Tranbygge, Christoffer Hansson i Örsta, Mats Nilsson i Holm, Mats Eriksson i Klöv

Fiskal Laurentz Franck lät på herr Lars Skyttes vägnar uppbjuda Stefan Hanssons hemman i Tibble andra gången. Vederbörande pålades vid straff att göra räkning om utlagorna.

Peder Öhrneflyckt (Örnflyckt) lät uppbjuda 4 tunnor ränta i Brunna och 3 fjärdings ränta i Granhammar.

Han köpte för 323 riksdaler av fru Anna Bredenberg första gången.

Ekeby hemman uppbjods tredje gången bytt, av grevinnan Christina De la Gardie till fru Sara Hjort.

Sven Andersson, fru Anna Stakes fogde, uppbjöd 1 tunna i ränta i Bärby andra gången. Häremot protesterade Anders Gustafsson, tjänare hos fru Sara Hjort och förbjöd fasta.

Henrik Andersson i Stockholm lät inteckna en obligation, daterad Stockholm den 15 augusti 1660 given av Erik Eriksson i Tibble på 370 daler kopparmynt. Han hade därför pantsatt sitt och sina syskons hemman i Tibble.

Claes Hartig lät inteckna på hemmanet Tibble en räkning för öl av Staffan Hansson bestående av 80 daler.

Fru Ingeborg Totts fogde, Erik Hansson, anklagade Mårten Eriksson, fru Totts gårdsfogde angående våld han förövat mot Gertrud Andersdotter på Torsätra. Mårten kunde inte neka, utan berättade att det hänt på en sved i skogen en afton, när de skulle hämta boskapen. Han kom ifatt henne och fick omkull henne och rev upp hennes kläder. Hon ropade vet skam och gör inte sådant på sveden, utan bad honom gå upp i skogen. Hon försökte på så sätt undslippa honom. De gick båda mot skogen och höll varandra i händerna. Vid gårdsgårdsöppningen ville hon att han skulle släppa henne, så att hon kunde driva igenom korna. Han svarade, jag släpper dej springer du bort. Hon lovade att inte springa från honom och som pant fick han hennes sticksöm. Sedan sprang hon över kärr och mossar hem och Mårten gick också hem. Dagen därpå kom han för att lämna igen stickningen och talade vid Gertruds mor och bad henne inget säga till frun. Han höll Gertrud för en redig piga och mö. Ärendet sköts till häradsnämnden, som hade att honom värja eller fälla. De sade sig inte kunna fälla honom enligt Edsöreslagen. Han är trolovad med en ärlig mans dotter, Margareta Persdotter i Roslagen och Faringe socken. Hon har givit honom sitt ja, inför kyrkoherden i Rimbo och med släktens medgivande. Han hade begått hor tidigare medan han varit gift och bötat, men inte rättat sig i sin vanart och otukt. Ärendets ställdes nu till Kungl Hovrätten.

Fru Ingeborg Totts fogde, Erik Hansson, anklagade Erik Johansson i Tranbygge, att han på fruns gods belägrat och kränkt Elin Matssdotter. De hade förlikts, men nu ville han inte ha henne, utan bötede 40 mark.

Herr Lars, pastor i Bro härad, anklagade Mikael Larsson i Vallby, angående 1 pund lin och 4 alnar lärft, som Mikael med släde skulle fört från Uppsala förra vintern. Han kunde inte neka att sakerna ramlat av lasset, men urskuldade sig med att pastorns dräng bundit fast dem slarvigt. Det kunde han inte bevisa. Han får antingen lämna igen linet eller betala det med 18 mark kopparmynt och lärften för 1 daler.

Adam Barchner från Stockholm fordrade av fru Christina Mörner efter inteckning och underskriven räkning, 826 daler, 84 daler för 6 alnar kläde, 247 daler för Jurgen Didrich böcker, 18 daler för fruns sons vigonie hatt, 10 daler för unge herrns sidenband med silver i, förutom 321 daler ränta och utgifter. Häremot säger Adam Barckner att frun har betalt 360 daler genom Jacob Fromandt, 70 daler efter kvitterad räkning av Anders Mårtensson och 120 daler genom assignation till Jacob Froman. Hon erbjuder sig att betala resten till mikaelimäss. Rätten menade att hon skulle fullgöra detta och kunde man inte komma överens om ränta och avgifter söka rättens utslag.

Häradsrätten betygar att Bärby i Låssa socken inte är mer än tre halva hemman, som dock klagas för hela uti pantbrev.

Henrik Matsson från Salberga tilltalade sin svåger, Erik Bertilsson i Trädgårdstorpet, på systerdottern Lisabeta Erikssdotters vägnar angående 16 daler kopparmynt fadern till henne utfäst. Han nekade inte utan lovade betala till morbrodern.

Mats Olofsson i Grinnetorpet (Grindtorpet) klagade över att Lisabeta Persdotter, som var barnfödd på Barka gård i Vittinge socken, stulit en svart klädeskjol, ett grönt raskförkläde, en lärftsskjorta, ett huvudkläde, och en kvinnfolkshatt, två armkläden, ett litet lärftslakan, en vadmalströja, ett par

kvinns folk ullstrumpor. Hon räknade själv upp det stulna och bekände att hon sålt det i Stockholm och menade sig kunna få det igen. Om hon inte kunde få det skulle hon plikta med kroppen.

Per Andersson i Tibble besvärade sig över att Bengt Nilsson, fogde vid Stäket, skulle skällt honom för tjuv. Fogden svarade att han sagt ord efter en annan och erkände Per för en ärlig och redlig man. Fogden framdrog då sin sagesman, som var Staffan Engebretsson i Frölunda, vilken bevisades med länsman och tolvmannen Per Mikaelssons i Tibble vittnesmål. Han hade sagt att Per Andersson krupit genom svinhålet och stulit halm, vilket han nu ville ta tillbaks. Men eftersom vittnena övertygade honom att han olagligen beskyllt Per bötede han 40 mark.

Johan Jöransson i Aspvik beklagade sig över fogden Bengt Nilsson, som var fru Anna Skyttes utskickade, angående någon råg och husröta i Tibble. Johan Jöransson bevisade att han ärvt rågen efter sin salig fader och inte en penning fått i arv efter sin broder Anders Jöransson, som orsakat husrötan. Rätten gav honom rätt och fann skäligt att fogden för sin principalinna sökte Anders Jöranssons arvingar för husrötan bäst han gitter.

Elisabet Eriksdotter i Önsta, fälldes till 3 marks böter för skällsord mot Britta Hansdotter i Röby.

Arvid Hansson i Berga klagade över att rustmästare Olof Larsson var skyldig honom 30 daler för en häst. Rustmästaren Peder Joensson och länsman Mats Hansson uppvisade en kvittens, som visade att rustmästaren efter befallningsman salig Lars Larsson och med länsman Hanssons värdering betalt 25 daler för samma häst, som han köpt för kronans utlagor.

Rustmästaren erkändes fri för Arvids tilltalan och han fick söka befallningsman Lars Larssons änka, som sålt hästen bäst han gitter.

Det beslöts att av salig Anders Mårtenssons egendom skall utbetalas den fordran handelsmannen från Stockholm Adam Barckner haft mot Per Anderssons i Tibble och Näs kyrkby. Enligt räkning får Barckner 40 daler och Andersson 20 för Näs kyrka. Därmed var de förlikta.

Kerstin Månsdotter i Smedstorpet anklagade Olof Larsson att han slagit henne så hon fått tre blånader. Han tillstod två och bötede 3 mark för varje.

Pålades Anders Jöransson i Lagmansboda att han byter lagligen sina barn och arvingar ifrån sig efter deras moder, innan han ingår nytt äktenskap.

Beslöts att 3 gode män skall syna gårdsgården mellan Aspvik och Härnevi samt Husby äng.

Beviljades häradsbevis på att Per Andersson i Tibble hade mödosamma skjutsningar och gästningar. Anders Persson, humlegårdsdräng på Aspvik, anklagades av länsmannen Anders Johansson i Frölunda för att han begått lägersmål med Karin, piga på Lindormsnäs. Han ville inte gifta sig med henne, utan de är nu förlikta och han har betalat 40 daler för mökränkning och dessutom gav han 2 daler kopparmynt till de fattiga och stod den vanliga kyrkoplikten. Hon är nu gift i Stockholm.

Jöran Matsson i Spånga hade stämt fogden, Johan Svantes hustru och hennes piga, som inte hade inställt sig för rätten. Han bötar 3 mark.

Sålunda var klagat och rannsakat och avdömt, betygas av mig och under häradssigillet Per Olofsson Carling.

Sammanställning av de böter, som utdömds vid sommar- och hösttinget 1660. Underskrivet Petrus Carling.

1663-01-26. Laga ting i Bro härad

Den 26 januari 1663 hölls ordinarie laga ting i Bro härad, närvarande kronobefallningsman Mårten Jönsson och nämnden Bengt Gregersson i Tranbygge, häradsdomare, Mikael Larsson i Vallby, Erik Persson i Härnevi, Simon Eriksson i Edeby, Per Mickelsson i Tibble, Per Andersson i Tibble, Mats Larsson i Tranbygge, Christoffer Hansson i Örsta, Mats Nilsson i Holm, Erik Jonsson i Skällsta, Bengt Johansson i Finsta, Hans Mikaelsson i Berga

Salig herr Lejonhuvuds utskickade lät uppbjuda Elsa Skyttes hemman Löfsta andra gången. Anna Stake uppbjöd Horshagen första gången.

Beviljades Erik Hansson fyra års skattefrihet på hemmanet, som brunnit och nu skall byggas upp igen. Kongl Maj:ts placat av den 23 december 1662 publicerades. Det gällde förbud för duellering. Då allmogen inte sköter sitt tionde skall tiondefogdar tillsättas, vilket är publicerat i tiondeförordningen. Beviljades Erik Johansson i Ekeby häradsbevis på detta hemman, efter fru Anna Stake, nu förmedlat till sitt halva hemman på grund av den ringa åker och äng som finns.

På Herr Lars Johannis Pastoris i Bro och Låssa arvingars vägnar kärade deras fullmäktige Andream Millandrium och hans änka Justina Perdotters fullmäktige, Johan Lechovium, som svarande. De hade anklagat varandra angående arv, testamente och annat som tvistas om, men nu var avsagt i rätten den 26 januari 1663.

Arvingarna hade själva kommit överens om testamentet, så att änkan fick 2/3 och hans arvingar 1/3 av kvarlåtenskapen. Detta efter lagligt upprättat inventarium och när all skuld är betald. Därpå låter rätten det bero. De 213 daler som arvingen Karin i Klöv påförts henne för bröllopskostnader skall hon slippa. Morgongåvan, som änkan beräknar till 140 daler, kunde man inte döma om, då inget bevis finns att det gällde just 140 daler. Ärendet uppsköts till nästa ting. Arvingarna kunde inte läggas till last ankans köpta sorgkläder, då de ju kom henne till nytta och var dyra nog. Nu har hon för sjuklighet inte haft någon fördel av kläderna men hon bör allenast njuta sin hustrurätt efter lagen.

Emot denna dom inlade Lechvonus 3 mark för att ärendet skulle gå vidare till Lagmansrätten. Millander protesterade högljutt över uppskov och skada, som skulle bli.

Rätten fann skäligt att Erik Eriksson i Tibble betalar David Staffansson de 3 daler kopparmynt som han efter sin obligation och kvittens tillstår sig vara skyldig. Har han mer att tilltala David för, får han söka honom bäst han gitter. Härom vädjade Erik Eriksson i rätt tid.

Lennarts Rosenkrantz ombud, Petter Stigh, besvärade sig över intrång och åverkan, som Per Örneflyckt gör på Granhammars och Tibble skogar och ägor. Han begär att detta skall upphöra och skadan ersättas.

Örneflyckt svarade att han inget förfång eller åverkan gjort, utan har all rätt att hugga på sina egna ägor och enskilda skog. Stigh svarar, att han naturligtvis får hugga sin egen skog, men inte andras. Han visar ett gammalt lagmansbrev om syn och rågångar mellan Tibble och Granhammar, vilket upplästes. Örneflyckt nekade till alla anklagelser. Stigh begär nu syn och att ägorna kanske kan bytas och justeras. Efter mycken diskussion medgav Örneflyckt att en syn borde göras och häradsnämnden förordnade lantmätare.

Mats Jöransson, som tjänade dräng på Granhammar anklagade fogden Johan Eriksson för att han slagit honom, när de varit i smedjan. Smeden Mårten Mikaelsson och Henrik Henriksson och Per Eriksson båda tjänare på Granhammar vittnade, att Mats fått 2 små blodsår. Fogen bötede 6 mark för 1 sår.

Fogden Olof Wastensson framdrog för rätten Anders Henrikson i Skälby och konan Walborg Mattsdotter på samma gård för lägersmål. De erkände båda, men han ville inte äkta henne. Olof pliktade med 3 mark, medan Walborg fick böta 15 mark, då det var andra gången hon straffades för samma brott. Han gav henne i förlikning 2 tunnor säd och båda underkastades kyrkplikt.

Bengt Johansson i Skysta besvärade sig över fogden på Säby gård, som skulle huggit ned en gårdsgård på hans ägor. Han stämmer fogden till nästa ting.

Fru Annan Skytte begärde rättens utslag på den hållna synen på Tibble utmark. Synemännen vittnade att Per Andersson och Erik Eriksson innehade bästa platserna av utmarken. Fru Skyttes del var sämre. Men så länge inte samtliga hemmanets intressenter var stämde sköts ärendet till nästa ting.

Elsa Persdotter från Stockholm klagade till Erik Erikssons hustru i Tibble angående gift och mercurium, som Eriks hustru skulle givit henne. Erik bekände att mercurium legat i fönstret dit Elsa gick, tog det och stack det i munnen. Eriks hustru ropade då: - Akta dej, är du galen, ät inte upp det. Vidare protesterade Erik mot Elsa, att hon måtte plikta för att sprida en sådan beskyllning. Elsa försvarade sig med att hon hade vittnen, som dock inte var närvarande. Hon pålades att skaffa fram vittnen till nästa ting.

Ingeborg Olofsdotter i Berga begärde att utan vidare få bruka sin jord i Stora Berga. Hon har jord i Lilla Berga, men ligger i får och skifte med Stora Berga. Nu vill hon lösa jord som Olof Eriksson och Kerstin Olofsdotter har i Stora Berga. De menade att de skulle få lika hög skatt om hon skulle få njuta sin jord, men nekade att hon skulle få lösa jord. Rätten beslöt att hon skulle få bruka den jord i Stora Berga, som hon äger och eftersom egendomen är stor nog att räcka även till åborna, har de ingen anledning att klaga. Ingeborg skall dock betala sin del i utlagorna.

Pigan i Aspvik, Karin, är nu stämd tre gånger för att hon löpt ur tjänsten hos trädgårdsmästaren vid Brogård, Jon Jonsson. Hon har inte inställt sig i rätten, men dömdes nu att betala fästningspengen på 3 mark och legan på 20 mark. Skor och linnekläderna fick hon behålla.

Rannsakingen och domen över tjuven Erik Bäck som upphängder är påstås i Kongl Hovrätten. Johan Olofsson i Järfälla som stämt Bertil Mjöltnare vid Stäkets kvarn och befallningsman Mårten Jönsson som stämt Per Jöransson på Aspviks gård bötar 3 mark för att de inte infunnit sig i rätten.

1663-05-11. Laga ting i Bro härad

Den 11 maj 1663 hölls laga ting i Bro härad i närvaro av landshövdingen Claes Rålamb, kronobefallningsman Mårten Jönsson och nämnden.

Fru Elsa Skyttes hemman Löfsta uppbjöds av salig Erik Lejonhuvuds ombud tredje gången.

Jord i Stora gården i Berga uppbjöds första gången.

Fru Anna Stake uppbjöd Horshagen andra gången.

Häradshövdingen Gudmund Krok besvärade sig att han inte fått torparen Jonas Persson i Lissleboda till Hagunda ting för rån. Han håller sig undan, trots att han är stämd. Landshövdingen befallde fogden på Örnäs, Johan Johansson, att ställa honom inför rätta. vilket han lovade.

Salig Erik Lejonhuvuds bokhållare, Isak Danielsson, anklagade Jöns Matsson och Johan Jöransson på Dävensö, för att de huggit två björkar vardera på Ådö. De kunde inte neka utan bötade 3 mark vardera och ersatte skadan för varje björk med 3 mark kopparmynt.

Olof Eriksson och Kirstin Olofsdotter i Berga besvärade sig över den fördel de skulle ge till Erik Bengtsson i Tuna. De vill lösa hans jord i hemmanet, som var en liten del. Erik svarade, att han inte ville sälja, utan hans barn skulle behålla. Olof och Kristin svarade att de begärde rättens förklaring. Beslöts att det är skäligt att Erik Bengtsson i Tuna skall sälja sitt lilla jordstykke. Rättens förra värdering skall gälla med 50 daler för varje öresland och vängåva på 20 daler. Det är inte brukligt eller billigt att ett hemman skall brytas för bara 2 öres land och 2 tunnland.

Nils Matssons hustru, Karin Larsdotter i Sanda, kårade till soldaten Gunnar Eriksson på Dävensö, angående ett par hästar han förra vintern kört ned på Åsundafjärden. Hon vill ha betalning för hästarna, eftersom han på eget bevåg kört av landsvägen och tagit vägen över isen från Stockholm. Beslöts att Gunnar som utan befallning tagit vägen över isen, för att komma fortare hem, skall betala 30 daler kopparmynt.

Befallningsman Mårten Jönsson framförde tolvman Mats Larsson i Tranbygge, som han skulle förlikat med drängen Johan Månsson i Tibble Löfstatorp och därför lovat honom 8 mark humle. Då upplästes Norrköpings beslut punkt 6, att han inte hade rätt att förlika någon om hemgång, tjuveri eller annan halsak. Mats Larsson sade att det inte var annan hemgång än att Johan hade huggit i väggen i torpet Sättra där han besovit en kona. Johan nekade till detta och tjuveri och skällsord. Mats Larsson kan inte bevisa sin klagan, inte heller övertyga Johan att bekänna. Som straff för att ha tagit saken i egna händer skall han hålla sig från rätten och sitt tolvmannaskap tills han övertygat Johan.

Malin Persdotter, barnfödd i Hägeby socken och nu tjänstehjon i Löfsta, erkände lägersmål med Lucas Lucasson Hillebrand i Löfsta. Han är nu borta och kan inte dömas, men hon bötar 20 mark och står den vanliga kyrkoplikten.

Anna Skyttes ombud, Erik Jonson begärde utslag mot Per Andersson, Erik Eriksson och flera intressenter i Tibble. Det gällde tvisten om skogen, beteshagar och torpställen. Erik Eriksson ville bara svara för sin hustru och inte för sina svägerskor. De kunde svara för sig själva. Christophus Mellinus sade sig svara för salig Elias Hanssons omyndiga barn. Han hade styvfaderns, Petter Schatlöfs brev med fullmakt. Brevet godkändes inte och då Erik Eriksson inte svarade för sina svägerskor, fann rätten skäligt att alla jordägare skulle kallas till rätten och förklara sig. Kvarstår förbudet att hugga och all åverkan i hagarna. till salig Staffans barn i Tibble skall meddelas, så att de kan ta barnens intresse i akt.

Tolvman Per Andersson i Tibble begärde att de gode männen skall redogöra för förhållandena vid Tibble hemman och landshövdingens verkställande brev, efter den förra domen angående Elias Hanssons barn. Erik Eriksson sade sig inte beviljat någon delning mellan hustrun eller de omyndiga syskonbarnen. Bengt Gregersson i Tranbygge berättade, att när han och flera av nämnden var i Tibble för att förrätta delning efter landshövdingens utmätning, infann sig inte Erik Eriksson. Nämnden delade ändå hemmanet mitt itu och delarna lottades ut. Per Andersson som arrenderat av Peter Schatlöv de omyndiga barnens del lät bruka den. Erik Eriksson brukade hela åkern, vilket han ansågs sig ha rätt till. Rätten dömde honom till 40 mark för våldsverkan och att Per och han skulle dela skyl för skyl på det de sått tillsammans.

Per Andersson i Tibble begärde Kongl Hägn och Försvar mot sin granne, Erik Eriksson, som lägger sig i försåt för honom, skäller honom och hans hustru för allt ont. Erik Eriksson sade att ingen kan bevisa det, men att han själv blivit skälld för både tjuv och skälm. Han begärde nu att vite skulle sättas dem emellan, vilket skedde med 40 daler silvermynt.

Erik Eriksson sade att Per Andersson i Tibble hade köpt tjuvgods, vilket han ville bevisa.

Pålades Per Andersson och Erik Eriksson att komma med sina vittnen angående svinen de tvista om.

Fru Anna Stakes fogde Sven Andersson tog emot 75 riksdaler av fru Sara Hjort för ränta i Bärby, som det var klandrat om. Åreskänken var inte upptagen i köpebrevet, så den kan inte tillerkännas henne.

Fogden Sven Andersson, sade sig vilja betala det resterande efter förra domen, vilket landshövdingen pålagt honom.

Domare Bengt Gregersson i Tranbygge, Erik Persson i Härnevi och Mikael Larsson i Vallby skall rannsaka mellan Skysta och Ullevi angående den gårdsgård, som Maurits Posse låtit hugga ned.

Rättens gode män skall införa Per Anderson i Tibble i den jord han arrenderat av Schatlöv efter given dom och sätta upp stenar mellan åkrarna.

Fru Sara Hjort beklagade sig högeligen över att hon inte får njuta sitt utsäde på sin igenlösta jord i Bärby.

Anna Stake söker tränga henne därifrån. Hennes bokhållare Johan Andersson sade att fru Hjort inte kan ta den feta jorden och lämna den magra till fru Stake. Rätten menade att det fru Hjort sått skall hon skörda. De menade, att Johan Andersson skjutit skulden på att köpebrevet inte varit tillstädes. Han ansåg nu, att de var förlikta och att fru Hjort skulle äga 4 stänger i den feta jorden och 1 i den magra. Ändå betalade bokhållaren 3 mark för att ärendet skulle gå till Lagmansrätten.

Per Jöransson i Aspvik har försuttit sina laga stämningar och befallningsman Mårten Jönsson inte svarat angående det arv hans omyndiga brorsdotterdotter, Britta Matsdotter skall ha. Per är oförmögen att längre sköta förmyndarskapet och då barnet bor hos Mårten, som kläder och föder och uppfostrar henne borde han ta arvet till sig. Detta skulle enligt lag komma barnet till godo.

Johannes Leuchovig visade upp Herr Martini Petri Alzinj, pastor i Kalmar, attest, daterad i Kalmar prästgård den 25 mars 1663 och så lydande: att salig kyrkoherden i Bro, Lars Johannis på Hindersdagen givit sin hustru 100 riksdaler och 10 dukater i morgongåva. Andreas Millander protesterade att morgongåvan var för stor och emot lagen. Leuchovig svarade att det inget står i lagen, vad en präst bör giva. Även rätten tyckte summan var för stor, men som det fanns bevis på att han givit så mycket kunde inte rätten göra något.

Beviljades Mathias Bergfeldt häradsbevis på hemmet Lunan (?) som han fått frihetsbrev på.

Christina Mörners gårdstjänare Johan Jöransson och Karin Olofsdotter båda på Aspvikskrogen, anklagades för lönskaläger, vilket de tillstod. Hon sade att han lovat henne äktenskap, då de lågo ihop i stugan. Han nekade och hon hade nu fött ett barn som var dött. Han bötar 40 mark och hon 20 mark och han skaffar henne till kyrkan. Dessutom lovade han henne 30 daler i förlikning eftersom han varit hennes husbonde.

Mikael Andersson i Toresta kan inte bevisa att han givit Johan Sigfridsson i Ullevi kon tillbaka. Därför skall han betala 16 daler efter den förra domen, den 24 september 1662.

Erik Eriksson i Tibble lovade betala 40 daler till Lars Jönsson, trädgårdsmästare från Stockholm, för den obligation han lånat av honom. Han betalar med hö nästa sommar. Rätten pålade honom att utan uppskov betala vid nästa höand.

Elsa Perdotter från Stockholm klagade ännu en gång på Erik Eriksson i Tibble, att hans hustru skulle givit henne gift. Erik begärde att hon skulle bevisa detta, vilket hon inte kunde. Hon bötar 3 mark för beskyllningen och han frikändes.

Dessa personer bötar 3 mark för att de inte infunnit sig i rätten efter de blivit stämnda. Torparen Clement i Draget av hustru Per-Anna Johansdotter och Carin Jönsdotter. Erik Eriksson i Tibble mot Börje Pihl i Asker. Erik Jönsson, tjänstedräng i Tibble mot Erik Bengtsson i Tuna, Jöns i Härnevi mot Erik Bertilsson i Trädgårdstorpet.

Forts. domböcker 1600-talet

1663-06-12. 1663-06-13. Extra ordinarie ting i Bro härad

Den 12 och 13 juni 1663 hölls extra ordinarie ting med Bro häradsnämnd.

Efter förra tingets beslut var jag och nämnden på syn och jorddelning mellan Lennart Gustaf Rosencrantz och Per Örneflyckt angående en rågång mellan Granhammar och Tibble. Rosencrantz tillkommer 3/4 delar och Örneflyckt 1/4 i Granhammar. Parterna var närvarande.

Konungens nämnd har den 24 oktober 1621 i yttrande bekräftat Philip Schedingz, Johan Månsson Ulfsparres, Olof Nilssons, Jacob Jacobsons och Carl Jonssons händer är dömt att Tibble efter domen och ett gammalt häradsbrev skall råda i mulbete och skog tillsammans med Granhammar efter byns andel. För att parterna skall veta var gränserna går finns fem större rör. Troligen är ett rör flyttat. Per Mikaelsson i Tibble, som har bott där i 26 år, kunde berätta var rågången gått. Örneflyckt åberopade av hävd att något han kallar Rännelen är hans, vilket inte nämnden gillade, då det namnet inte finns i de gamla domarna. Man bestämde att det gamla bör gälla.

Örneflyckt protesterade mot lantmätaren Johan Wachthusen, som han ansåg inte var tillräckligt kunnig. Wachthusen sade sig kunna bevisa att han konsten rätt lärt och protesterade mot Örneflyckts påstående. Rosencrantz fick fritt disponera sin del, där han rothuggit. Torpen skulle delas, då skogsdelningen sker. Hästhagen delades och revades av nämnden. Den öde och nedfallne källaren på gårdstomten tillerkändes Rosencrantz för den skada han lidit av skogshuggningen.

Den 19 september 1663 är synen och besluten redovisade på det ordinarie tinget i närvaro av båda parter. Örneflyckt protesterade mot lantmätaren och betalade 3 mark för att få ärendet prövat i högre instans.

1663-09-19. Laga ting i Bro härad

Den 19 september 1663 hölls ordinarie ting med Bro häradsrätt i närvaro av den vanliga nämnden.

Horshagen uppbjöds av fru Anna Stake tredje gången.

Jord i Stora Berga uppbjöds andra gången.

Leonard Gustaf Rosencrantz obligation och pantskrift till advokaten Petter Håll av den 11 september 1663 redovisades med summor och vittnen. Räntan skall betalas varje halvår och panten är Tibble ladugård och Sanda i Låssa socken.

Maria Bengtsdotters Apelrotz obligation av den 28 augusti 1663 givit sin broder slottsfogden Johan Bengtsson. Panten är del i hemmanet Tibble.

Beviljades häradsfastebrev på Dragtorpet, sålt av Barbro Bengtsdotter efter lagligt uppbud.

Fogden Erik Hansson vid Torsätra tillkännagav att tvisten mellan Sigtuna stad och Torsätra är över och vissa rör uppsatta av tre nämnder, nämligen Vallentuna, Erlinghundra och Bro härader. Domaren i Tranbygge och Christoffer Hansson i Örsta tillsades att gå dit och ta bort de gamla rören, medan man minns var de fanns. Såvida inte Sigtunaborna hade något att invända.

Malin Persdotter, född i Häggeby socken och tjänstehjon i Löfsta framkom för rätten och tillstod att hon haft lägersmål med Lucas Lucasson Hillebrand i Löfsta. Han är nu försvunnen. Hon bötar sina 20 mark och hans sak är öppen tills han kommer tillstädes.

Valborg Simonsdotter förliktes med ett skålpund smör och räckte handen till greve Johans, fogde, Johan Johansson. Hon hade i ilska skadat hans ko och pliktar 3 mark dessutom. Kon är nu frisk.

Fru Christina Dorotea Bauers frihetsbrev, som hon givit Björn Svensson på torpet Granskog upplästes och beviljades häradsbevis på.

Bulenius frågade, på herr Per Örneflyckts vägnar, om inte beslutet av den 26 januari 1663 angående Granhammar mätning och syn avgått. Han fick jakande svar och var nöjd därmed. Däremot protesterade han mot lantmätare Wachthusen, som han ansåg gå Rosencrantz ärenden. Petrus Stigh protesterade på sin herres Rosencrantz vägnar över all den skada han lidit.

Erik Eriksson i Sanda klagade över att Tomas Bengtsson i Toresta slagit honom förra sommaren. Han nekade. Då steg Erik Johansson från Ekeby fram och vittnade, att Tomas slagit två slängar med en käpp över armarna på Eriksson. Han måste nu erkänna och betala 3 mark vardera för två slag. Dessutom sattes 20 mark i vite, eftersom han är orolig.

Kanslisten Bernhard Lärman klagade över Mikael Jonsson i Härnevi, som rånat honom på landsvägen mellan Tibble och Stäket och tagit hans penningpung ur hans byxficka. Mikael nekade till att ha tagit pengar, utan endast ett rivjärn av bleck. Man frågade vad han hade att göra i Bernhards byxficka och

han svarade att: - Jag visste inte bättre, när han låg på vägen och sov. Det enda vittnet var Christian Mattsson och eftersom han inte var tillstädes kunde inte definitivt dömas. Dock skall Mikael ställa borgens för sin person till han kommer till svars.

Staffan Engelbretsson i Frölunda och tjänstedrängen vid Brogård, Mikael Zachariesson, förliktes om galten, som Mikael slagit ihjäl för Staffan. Han skulle betala 8 daler. Han anser dock att fogden Jonas Perssons pojke på Brogård är lika skyldig som han. Han får söka honom bäst han gitter.

Karin Jöransdotter och hennes bror Johan i Dävensö borgade för soldaten Gunnar vid Dävensö angående de 30 daler han skall betala till Karin Larsdotter i Sanda. De bör fullfölja sitt borgensåtagande och eftersom soldaten är borta, får de söka honom bäst de gitter.

Erik Eriksson i Tibble tillstår att han är skyldig Per Mikaelsson 30 daler för en häst och skall betala. Dock avgår 2 daler, som han givit i faddergåva. Har han något att fordra på sin hustrus syskonarv, som han menar, får han söka bäst han gitter

Erik Andersson i Svartbäcken bötar 3 mark för att han slagit hustru Elisabets i Kvarntorpet galt. Han är fri från skadan, då hon själv slaktat och förtärt grisen.

Beviljas rannsaking mellan fru Anna Skyttes hemman i Frölunda och Tomas Anderssons också i Frölunda.

Stämda utan att ha infunnit sig betalar 3 mark.

Tomas Bengtsson i Toresta har stämt Lars i Ullevi. Per Jansson i Sanda stämt fogden vid Ådö, Anders Carlsson. Sekreterare Mauritz stämt Johan Månsson i Löfstatorpet. Johan Månsson i Löfstatorpet stämd av Lasse i Tranbygge.

Avhört och avdömt betygar jag med min namnunderskrift och sigill Pär Olofsson Carling.

1664-01-22. Laga ting i Bro härad

Den 22 januari 1664 hölls ordinarie ting i Bro härad i närvaro av kronobefallningsman Mårten Jönsson och den vanliga nämnden: Domare Bengt Gregersson i Tranbygge, Mikael Larsson i Vallby, Erik Hansson i Härnevi, Simon Eriksson i Edeby, Per Mikaelsson i Tibble, Per Andersson i Tibble, Mats Nilsson i Holm, Bengt Johansson i Finsta, Erik Hansson i Skysta, Lars Hansson i Nibble.

Petrus Stigh, ombud för Lennart Rosencrantz, uppbjöd vad han köpt av sin svåger Georg Osten i Granhammar.

Publicerades Kongl Maj:ts brev om riksdagen som skall hållas 1 maj i Stockholm. Även om de som avvikit ur riket och hästmarknaden.

Erik Hanssons i Fiskeby och hans hustru Anna Andersdotters testamente, daterat den 29 oktober 1657 intecknades till säkerhet.

Per Anderson i Tibble anklagade Hans Johanssons Swart, Erik Erikssons soldat, för att han stulit, när han slaktat på hans gård. Han bekände att han stulit 2 får och 1 svin hos Per Andersson och 1 får hos Per Mikaelsson. Han stal fåren om natten och lockade svinet om dagen in i ett stall, där han slog hjäl det. När han tog fåren var hans hustru och Eriks piga, Anna Olofsdotter med. De slaktade i Eriks stuga. Erik kom till rätten och nekade, att ha något med saken att göra. Pigan Anna önskade berätta under ed, att han ätit av stöldgodset och vetat om det. Erik nekade och ville inte hon skulle svära eftersom hon i hans tjänst varit otrogen.

Beslöts att eftersom soldaten Hans Swarts bekänt, skall han betala målsägaren med 3 får á 7 daler och svinet med 3 daler. Pigan skall betala 3 gånger så mycket, då hon varit i samma flock. Erik som nekar och förkastar vittnen skall sig med ed befria.

Länsman Anders Johansson i Frölunda kärade å sina styvbarns vägnar till Staffan Engelbretsson i Frölunda och hustru Maria Andersdotter i Skälby, angående jord, som han ville lösa in å de omyndiga barnens vägnar. Staffan och Maria protesterade och parterna sköto ärendet till rätten. Man ansåg att barnen skulle få 50 daler för öreslandet och en äreskänk på 20 daler till vardera system. Häremot vädjade Staffan och Maria till lagmansrätten.

Salig Mats Larssons i Tranbygge arvingar från Håtuna Erik och Gabriel Larssöner klandrade arv efter sin bror i Tranbygge. Då visades Mats och hans hustrus testamente daterat den 25 juli 1663, där de allt lösöre testamenterat till den överlevande, så länge den efterlevande inte ingick nytt äktenskap.

Arvingarna begärde då att få träda till sin jord och börja bruka den. Rätten beslöt att arvingarna skulle få bruka jorden om änkan får njuta detta års utsäde. Lösöret skall änkan enligt testamentet behålla.

Mikael Jonsson i Härnevi anklagade Christer Matsson för att han rånat honom i höstas och tagit en säck med 210 plåtar i. Christian svarade att han inte blivit anklagad på en gång eller vid nästa ting efter lag, än mindre hade han begått något rån. Befallningsman Mårten Jönsson sade å landshövdingens vägnar att ingen må taga någon häst eller annat från någon på vägen. Christer svarade att ingen kunde bevisa, att han trugat eller tagit något ifrån någon. Han hade endast blivit ombedd att föra den druckne som låg på vägen till Stäket. Säcken och pengarna lade han in hos Hans Tanto vid Stäket, som vittnade, att han inte var hemma och att man sedan fört säd i säckarna till Svartsjö. De kom tillbaka och Tanto hade erbjudit Mikael pengarna, men han ville inte ha dem.

Häradsnämnden kunde binda Christer Matsson antingen för röveri eller råneri. De ville inte döma honom för rån, men för våldförande borde han plikta 40 mark.

Christer Matsson avlade sin ed i kanslistens sak och berättade, att då han kom ridande, låg Mikael Jonsson över Lårman. När Christer kom reste Mikael sig upp och sade sig vilja betala om Christer tog den berusade karlen i sin kärra. När Christer nekade ville Mikael under knivhot undersöka hans byxficka. Han fann ett dubbelt rivjärn med 3 muschåter i. Han befallede också Christer att ta karln med sig och stanna hos honom tills han kommer sig och kan se om han saknar något mer.

Häradsnämnden vittnade att Karlhällshästarna löper över ½ fjärdingsväg till Vallby.

Fogden vid Stäket Bengt Nilsson besvarade sig över att Tomas Jacobsson i Frölunda flyttat en hagegård.

Fogden vid Görveln Jon Nilsson svarade på sin herres vägnar att hagen ligger under hans gård.

Länsman vittnade, att hagen legat under Stäket i 9 år. Rätten beslutade att hagen skall ligga under samma gård tills dess det blir dömt annorlunda. Tomas får plikta 3 mark för att han egenmäktigt har flyttat stängslet.

Tomas Jacobsson i Råby lovade betala 20 daler till Anders Olofsson från Stockholm, för en häst han köpt.

Uteblivna från stämningar: Sekreteraren Getrop som stämt Johan Månsson i Löfstatorpet bötar 3 mark.

Petrus Stigh stämt Per Eriksson i Trappbög 3 mark. Herr Örneflyckt stämt någon i Tranbygge 3 mark.

1664-05-21. Laga ting i Bro härad

Den 21 maj 1664 hölls ordinarie laga ting i Bro härad med befallningsman Johan Johansson och den vanliga nämnden.

Upplästes befallningsmans givna fullmakt av Kongl Kammarkollegiet och landshövdingen Claes Rålamb att beträda salig befallningsman Mårten Jönssons ställe.

Landshövding Claes Rålamb fullmäktige, Erik Mattson, publicerade fogdetjänsten i Bro.

Anders Erikssons i Klöv köpekontrakt till sin broder, kaplan Jöns Erici i Ginsta och Gryta, daterat Säby i Hagunda härad den 4 februari 1661. Han har upplåtit sin jord och hus i Klöv till sin bror.

Petri Stighs obligation på Lennart Gustaf Rosencrantz vägnar intecknades på 100 daler med pant för kapital och ränta. Daterat den 30 maj 1664.

Uppbjöds Lennart Gustaf Rosencrantz i Granhammars köp av Georg von Osten andra gången.

Maurits Posse beviljades häradsbevis på Ullevi, vilken ladugård han vill bruka under Säby sätesgård.

Lars Hansson i Nibble och Erik Johansson i Tranbygge antogs till tolvmän och avlade eden.

Erik Persson i Hernevi och hans hustrus Ingrid Matsdotters testamente daterat Hernevi den 20 sept 1664 publicerades och bekräftades med häradssigillet.

Lisabeta Mårtensdotter i Kolhamra, Odensala socken var 20 år gammal och anklagades för barnamord, som skulle ha skett i Tranbygge. Hon erkände att hon den 15 augusti förra året blivit med barn på Åla gård med tjänstesträngen Johan Olofsson på samma gård. 3 dagar före Andraetid, när hon skulle bära en spann vete från logen, halkade hon på en stock, när hon klev över en stätta. På morgonen drevs fostren från henne och hon fann två köttklumpar i sängen. Hon lade ett armkläde om dem och bar dem till pörtet och lade dem i askmörjan. Hon grät och ömkade sig.

Rätten läste i barnamords plakatet och kunde inte finna att detta var mord och hittade ingen lag att döma detta efter. Ärendet remitterades till Kongl Hovrätten.

Elin Mårtensdotter Lerberga bekände att hon haft lägersmål med Per Matsson, tjänstehjon vid Lerberga.

Hon bad att få en sedel till kyrkoherden för att få komma till kyrkan, vilket beviljades. Då han är borta står saken öppen.

Erik Hansson i Fiskeby anklagade sin tjänstesträng Olof Jöransson angående stöld han begått hos honom.

Han tillstod att han tagit en fjärding korn. Erik ville påbörda honom mera och då erkände han att han en

gång tagit en kanna öl i källaren. Olof skall betala kornet med 6 mark och plikta 3 gånger så mycket för stölden. Sedan får Erik söka honom, om han finner skäl därtill.

Ingeborg Johansdotter och Lisabeta Eriksdotter i Örsta skall plikta vardera 3 mark för otidigt munbruk. Det sattes vite mellan dem på 20 daler.

Rätten kunde inte upphäva eller ändra salig Mats Larssons i Tranbygge testamente av den 26 juli 1663, som var bevittnat av trovärdiga män.

Johan Persson i Österöra och Mats Larsson på samma gård avlade ed och vittnade på salig Mats Larssons i Tranbygge arvingars begäran, att han satte sig sund och frisk i båten, men att den sedan stälpte utanför stengrunden i Norrström i Stockholm.

Per Andersson och Erik Eriksson i Tibble har angivit varandra för beskyllningar och ingen kan övertyga den andra. De skall böta 3 mark var för sitt gjorda oljud. Per Andersson bliver vid sitt tolvmannaämbete om han så lyster. Vite sattes mellan dem på 40 mark.

Erik Eriksson presenterade två räkningar. Den ena angående Hans Skytte och den andra hans hustrus syskon. De hade bägge stämt honom, men inte infunnit sig i rätten.

Erik Johanssons i Tranbygge och Erik Matsons i Rölinge bytesbrev av den 20 oktober 1663 lästes upp och häradsrättens beviljande stadfäster.

Kanslisten Lårman beklagade sig högeligen över det rån han blivit utsatt för mellan Tibble och Stäket av Mikael Jonsson i Hernevi. Han hade legat bredvid sin häst på Stäketskogen, när Mikael kommit och tagit vad han haft i byxfickorna med sig från Falun. Han begärde nu ersättning med 91 daler. Mikael nekade, men Lårman åberopade sig på Christer Mattsons vittnesmål, vilket han avlade efter ed. Han hade hittat Lårman på vägen med Mikael över sig. Då han misstänkte att Mikael gjort honom illa och då han inte ville köra honom på sin kärra, trots att Christer lovade honom betalning, sökte han igenom hans byxficka. Då rev Mikael fram en kniv, men blev övermannad. Christer fann ett revjärn av bleck med två musköter i. Christer sade, att Mikael skulle ta honom på kärran och stanna hos honom till dess han nykrat till, så att han kunde se, om han var bestulen på mer. Mikael sade att han av oförstånd tagit järnet, men aldrig någon penningpung eller guldring. Han besvärade sig också över att Christer tvingat honom att ta hand om karlen. När Lårman vaknade beskyllde han honom för tjuv, då ingen annan hanterat honom på landsvägen. Mikael sade: - Om jag skall mista livet är jag oskyldig. Lårman begärde inte hans liv, utan bara sakerna igen.

Rätten dömde Mikael mot hans nekande, att ersätta Lårman. Särskilt som rivjärnet finns hos honom, måste man misstänka att även det andra finns där. Om han skulle mista livet kunde nämnden inte avgöra, utan remitterade ärendet till Kongl Hovrätten.

1664-09-28 Laga ting i Bro härad.

Den 28 september 1664 hölls ordinarie laga ting i Brohärad i närvaro av befallningsman Johan Johansson och den vanliga nämnden.

Förlikningsskrift mellan Mats Andersson och hans grannar i Berga daterat den 28 juni 1664 lästes upp och blev av häradsrätten stadfäst.

Upplästes Riksdagsbeslut och speciellt för allmogen givna resolutioner.

Rosencrantz praetention i Granhammar av Georg von Osten uppbjöds tredje gången.

Befallningsman påbjöd, att häradsborna skulle till Stäket framföra goda stockar, som inte behövde skarvas.

Skattebönderna lovade till bättring herredagsmannen Mats Ingemundsson i Håtuna socken 1 daler.

Erik Jeremiesson i Tibbletorpet anklagades av Jöran Mårtensson i Syltatorpet att han för åtta dagar sedan dräpt Samuel, Jörans son. Erik var ångerköpt och bekände gärningen. Han berättade, att de lördag för åtta dagar sedan varit på vedhuggaröl hos Peder Andersson. Samuel skulle då ha lagt sig i en förlikningssak, som angick Henrik Olofsson i Ängstorpet. Erik tyckte inte de skulle förlikas utan vänta till tinget. Samuel sade: - Jag springer dej rätt i håret för dina ord. Erik bad honom inte ta honom i håret. Detta gjorde han dock och båda hamnade under bordet. Erik fick fram sin täljkniv och högg Samuel. Två hugg i bröstet och ett hugg under vänster öra. Erik kastades ut och Samuel lades till sängs. På fredagen i nästa vecka kallade han till sig Erik och sade att han skulle skaffa honom läkare och sedan skulle de bli vänner. Erik hämtade med stor kostnad en barberare från Stockholm. Tolvman Per Andersson i Tibble och Henrik Olofsson i Ängstorpet vittnade, att det var sant, att Samuel skulle

överse med gärningen, bara han fick leva. Men skulle han dö, sköt han saken i Guds och överhetens händer. Man frågade nu om den dödes fader, Jöran Mårtensson, stod efter Eriks liv, vilket han sade, att han inte alls gjorde.

Rätten läste både Guds- och världslig lag och kunde inte annat finna, än att Erik hade begått dråpet inte av lust, utan av livsnöd och häpenhet. Samuel var känd, som en ond och arg person, som hotat en och annan till livet. Eftersom varken Samuel i sin krankhet eller fadern önskade Eriks liv, kunde Rätten inte döma honom till döden. Dock skulle han skäligen böta och dråparen sedan för Konungen och härads-saken fri vara, om Hovrätten gav samma svar.

Erik Eriksson i Tibble betalar länsman Anders Johansson i Frölunda för lagmans- och härads-pengar.

Dock avkortas den gamla båten länsman haft till låns, men som nu är borta. När han betalat allt tager han sin pant tillbaka, som nu står hos Per Mikaelsson.

Erik Eriksson i Tibble tillstod att han var skyldig Olof Eriksson i Tuna 15 daler, vilka han betalar.

Uppvisade Erik Erikssons i Tibble obligation, som han givit mästern Jörgen Linmeier, på 50 daler, daterad Stockholm den 15 mars 1661. Erik svarade, att hans moder i Västerås betalt. Beslöts att Erik får fjorton dagar på sig att bevisa detta, annars skall han betala. Mot denna dom protesterade Erik i rätt tid.

Avsades att Erik Eriksson i Tibble betalar kapitalet i obligationen till Sven Falk. Röntan finns inte uttryckt i obligationen. Det står Falk och andra kreditorer fritt att söka.

På rådman Nils Nilssons Emporagri vägnar läste hans fullmäktige Bulenius upp brevet om jordskiftet, som är skett mellan hans principal och Staffan Hanssons barn, daterat Stockholm den 17 juli 1664, i gode mäns närvaro. Han begär att det skall bekräftas. Erik Eriksson i Tibble svarade att jordskiftet blir fullkomligt bestående i alla punkter. Han vill dock inte träda från Tibble, förrän rådmannen fullgjort sina åtaganden. Då alla var överens ansåg rätten att man skulle stadfästa skiftet. Kommissarien i Banco Henrik Andersson, vilken haft hemmanet Tibble i pant för 307 daler begär sina pengar.

Erik Johansson i Hernevi skall betala 2 daler för 2 gåsungar till Erik Persson, som hans sugga ätit upp.

Länsman Anders Johansson i Frölunda klagade över skällsord som Erik Eriksson i Tibble sagt, då han sökte honom i Sven Falks sak. När han nekade, tog länsman fram två vittnen, hustru Maria Persdotter i Sylta och hustru Maria Hansdotter i Frölunda, vilka svuro att Erik Eriksson skällt honom för skälm, rövskägg och länsmanshynda. Beslöts Erik Eriksson skulle plikta 40 mark.

Johan Månsson har åberopat sig på vittnen för en tjuvsak han är anklagad för av sekreteraren Getrop och inget framkommer. Alltså skall han till nästa ting inställa sig tillsvars och förklaring. Olof Blårsson i Löfstatorpet svarade för honom.

Per Örneflyckt beviljades häradsbevis på att han tagit Staffan Eriksson i Gropen till sin rättare och dagliga tjänare.

Lars Mikaelsson i Ålbrunna skall betala Erik Sigfridsson i Garpeboda det förlikningen av den 14 december 1663 utvisar, under pastor Andrae Petri Gåses betygande.

Per Jöransson i Hammartorpet betalar till Sara Eskildsdotter i Hernevi den ½ spann råg han tillstår att han är skyldig henne. Därefter är han fri, då inget annat kan bevisas.

Pastor Andreas Petri Gåse angav en löskona, Kristin Andersdotter, tjänstehjon hos Bengt i Önsta angående lönskaläger 2 resor. Han kom inte trots att han var stämd av Bengt i Skysta. Han skall efterslås och framhavas.

Allt som är ovanbemänt är nu förrättat vid Brohärads Ting 1664, vilket jag betygar med egen hand och sigill. Petrus Carling.

En lista på de personer som bötar och för vad de ådömts böter från Sollentuna och Bro härader.

Forts domböcker 1600-talet

1666-03-17. Laga ting med allmogen i Bro härad

Den 17 mars 1666 hölls laga ting med allmogen i Bro härad i närvaro av kronobefallningsman Johan Johansson och vanliga nämnden: Bengt Grelsson i Tranbygge, Mikael Larsson i Vallby, Per Mikaelsson i Tibble, Simon Eriksson i Edeby, Mats Nilsson i Ullevi, Per Andersson i Tibble, Lars Hansson i Nibble, Erik Joensson i Skälsta, Erik Johansson i Tranbygge, Hans Mikaelsson i Asker, Bengt Johansson i Finsta

Publicerades Andrae Milandri fullmakt på häradstingsämbetet, given av Erik Gyldenbring den 15 mars 1666 i Bro och Sollentuna härader. Han erbjöd sig att avlägga domareden, men häradsborna var nöjda

med den domared han avlagt vid de andra tingsställena.

Stora eller halva gården i Berga i Näs socken uppbjöds första gången av hustru Kirstin Olofsson i Berga, som hon ärvt, köpt och bytt. Däremot protesterade hennes systerson Olof Eriksson i Tuna att han inte varit utlöst. Hon visade en häradsdom från 11 maj 1663, där står att Olofs far, Erik Bengtsson i Tuna bör lösa sin del i Berga. Den domen var inte klandrad och därför kunde inget hinder för uppbudet gälla.

Engelbrekt Andersson i Tång begärde häradsbevis på halva hemmanet i Tång, att han har det fritt av fru Christina Soop, som hennes brev av 1664 innehåller. Nämnden menade att han gjort utlagor och ingen frihet njutit. Han fick inget bevis förrän han bevisat att han njuter hemmanet fritt.

Befallningsman Johan Johansson anklagade sockenmännen i Låssa, att de trots befallning inte levererat kyrkotionde den 15 maj, då han sänt Per Eriksson och Erik Matsson att hämta. Bönderna sade att kyrkoherden Anders Gåse kastade sin vederlagssäd tillbaka och ville ha 12 tunnor istället för som efter gamla avkortningen 10 tunnor. Han sa till bönderna att de inte skulle ta ut något. Kyrkvårdarna Erik Nilsson i Tibble och Per Jöransson i Dävensö ville alltså av den orsaken inte utmäta. Per Jöransson var inte stämd och inte närvarande. Kyrkoherden ursäktade sig i brev att han inte kunde vara närvarande. Rätten tillsade sockenmännen att de efter befallning skulle utföra tionden, men eftersom varken kyrkvårdarna eller kyrkoherden var närvarande uppsköt saken till kommande ting.

Länsman Anders Johansson i Frölunda talade på sina styvbarns, Mats Anderssons barns, vägnar på den jord de ville inlösa i hemmanet Frölunda mot faderns systrar salig hustru Maria Andersdotters i Skälby barn. Däremot svarade Staffan Engelbretsson för sin hustrus del att de fått 240 daler. Maria Andersdotters måg, Jöran Sigfridsson, menade på sin hustrus syskonbarns vägnar, att systerbarnen var lika nära till att inlösa jorden som brodersbarnen. Så länge de är omyndiga kan de inte tvingas sälja sin jord. Lagmansdomen av den 7 september 1664 återopades och länsmannen å sina styvbarns vägnar tilläts sätta 400 daler för jorden i rätten. Det skulle han få igen enligt de villkor som stod i rätten. Beviljades Mats Anderssons barn häradsfasta på jorden.

Brännvinsbrännare Erik Larsson från Stockholm klagade över någon otidighet Erik Eriksson sagt honom, när han enligt landshövdingens order skulle indriva sin skuld. I juni månad 1659 hade han lånat Erik Eriksson 50 daler. Han skulle få hö till hösten för 7 daler lasset och även öl och brännvin. När han på hösten inte fick något hö, begärde han ett mandat av landshövdingen att låta länsman göra utmätning. Erik skickade sig så att de måtte återvända med oförrättat ärende. Åter fick Erik Larsson landshövdingens brev och då pantades ett föl, en ko och något mera. Per Andersson i Tibble bad att Erik skulle få behålla kon, för sina små barns skull. Erik efterlät och han fick behålla kon till på nyåret. När han sedan inte uppfyllde sitt löfte, reste Erik Larssons hustru till Per Andersson och han skaffade ut kon, som leddes på vägen till Stockholm. Då kom Erik efter, högg repet av kon slog henne med en yxa och körde hem henne till Tibble igen. Erik Eriksson bötar 3 mark för sitt uppförande. Skulden får parterna i framtiden visa sina skäl och diskutera, om de inte själva kan komma överens.

Nils Eriksson i Malma, Härkeberga socken och Trögdbö härad talade för sitt modernearv i Önsta, Bro socken. Han begärde antingen jorden eller betalning för den. Det finns ett fastebrev av den 23 mars 1631, som visar att Nils moder, Christin Matsdotter inte sålt. Bengt Andersson som brukar hemmanet visar en attest från dagen efter alltså den 24 mars 1631, att hustru Christin sålt all jord till sin bror Per Matsson. Parterna skall rätta sig efter fastebrevet, som är offentligt publicerat. Bengt Andersson ville inte gilla fastebrevet, utan den överenskommelse som skett dagen efter. Rätten anser dock att Nils Eriksson äger del i Önsta och har rätt att disponera den. Ärendet hemställs till Hovrätten.

Ryttmästare Körnings hovmästare, Måns Goddag på Aspvik, klagade på jordägarna i Brogård, Prästgården, Hernevi och Finsta angående gårdsgården över Lindängen. Han begärde att man skulle skilja ängarna från varandra, då Aspvik lider skada av de andras inträngning. Bokhållare Erik Ling och pastor i Bro nekade. Rätten kunde inte pålägga dem att hålla gårdsgård, eftersom de inte varit vana vid det. De skulle vid laga plikt hålla gårdsgård runt ängen och inte släppa in djuren förrän ängen var bärgad.

Bokhållare Erik Ling framställde en skuldräkning mot Lars Joensson, som arrenderat Brogård 1659 till 1665. Brogård var Gideon Rålams sätesgård. Rätten tyckte att ärendet var så stort att man borde ha extraordinarie ting, då bokhållaren skulle visa arrendekontraktet.

Beviljades befallningsman Johan Johansson häradsbevis på att av kyrktiondet i Bro socken är stulet 4½ tunna korn, allt efter befallningsmans prov och prästens längder. Detta visste häradsnämnden om.

Per Andersson i Tibble protesterade åter mot att Zacharias Eriksson uteblivit efter stämning för våld. Landshövdingen Maurits Posses fogde, Gunnar Johansson i Säbyholm, tadelde som vid förra tinget, om vägen som går över Bärby och Edeby gärde. Säden blir skadad. Ådöfolket vill ha sin kyrkväg där. Fru Christina Baners fogde, Sven Holm, sade att det var Ådö kyrkväg till Låssa kyrka. Domaren Bengt Grelsson, Erik Svensson i Skällsta och Erik Johansson i Tranbygge vittnade att de efter förra tinget synat platsen och där kan inte hållas någon rid- eller åk väg. Det var väl inte nödvändigt med den vägen heller, när det på norra sidan av gärdet gick en väg och det var ingen stor omväg. Men när gärdet är i träda, kan man resa däröver. Eftersom Sven Holm åberopar sig på vittnen, att där skulle ha varit väg tidigare, skall han vid nästa ting bevisa att så varit fallet. Innan dess kan det inte tillåtas någon farväg. Tomas Persson i Överby klagade på pigan Malin Henriksdotter i Asker, att hon i fjol varit hans stadda hjon, men bara stannat från Mickelmäss till Påsk, trots att hon tagit emot städjepengar. Han hade lovat henne 12 daler, linkläder och 3 par skor, vilket hon nu skulle återbetala. Olof Olofsson i Slängan avlade ed på att han inte fått mer än 15 daler för de 4 skedar han haft i pant för en häst, värd 14½ daler av Bengt Mattson i Tuna för 6 år sedan. Varken Bengt eller arvingarna hade betalat honom och han var nu fri för arvingarnas vidare åtal. Nils Matssons hustru Karin Larsdotter i Sanda, fordrade på sin sonsons Erik Anderssons vägnar av hans styvfader, Olof Rasmusson i Ålbrunna, 2 tunnor säd, en skinnfäll och 1 sugga. Rasmusson skall betala 2 tunnor säd och skinnfällerna med 2 daler. Suggan, som han tagit för att fodra, hade dött och han skall betala halva skadan 10 mark. Pålades Nils Matsson i Sanda att betala Mathias Bergfelt i Lundby 1 tunna råg, för att hans son Jacob Nilsson brutit benet under lek i Mattsons hö. Gunnar Johansson i Säby, som stämt Mikael Andersson i Toresta genom fjärdingsman Bengt Joensson i Skysta och inte inställt sig, bötar 3 mark. Bengt Matsson i Toresta stämd av Gunnar Andersson på Säby infann sig inte, bötar 3 mark. Mathias Bergfelt stämt Bengt Johansson i Spånga, vilken avvek från tinget innan tingslov gavs bötar 3 mark. Tomas Johansson i Frölunda stämd genom Johan Andersson i Skälby av Tomas i Ekhammar och inte infunnet sig, bötar 3 mark. Johan Jöransson i Stäket bötar 3 mark för att han olovligen gick från tinget mot fogden Jonas Persson.

1666-05-10. Laga ting med allmogen i Bro härad

Den 10 maj 1666 hölls ordinarie ting med allmogen i Bro härad, i närvaro av länsman Anders Johansson i Frölunda och häradsnämnden. Per Johansson i Sanda i Låssa socken antogs efter avlagd ed till tolvman. Hustru Margareta Pedersdotter i Uppsylta fordrade betalning för fäderne jord i Berga. Olof Eriksson, hennes syskonbarn, lovade henne 13 daler till de 8 som hans fader redan betalt till Margaretas fader. De räckte varandra händerna inför rätten och var därmed förlikta. Beslöts att Olof Eriksson och hustru Christin i Berga, som efter var sin syster, bör äga halvparten i Berga, efter en häradssdom den 11 maj 1668, skulle utlösa Olof Eriksson i Tuna. Men om Olof Eriksson i Berga gitter bevisa att farbrodern, Simon Eriksson har sin jord i Kallhäll, som han säger, skall hustru Christin betala Olof så att de blir jämnlösta. Sedan får hon söka sina pengar hos Simon Eriksson eller hans arvingar om hon kan och gitter. Per Andersson i Tibble klagade över sin sak mot Zacharias Eriksson i Stockholm om våld och rån. Pigan Karin Mårtensdotter inlade en skrift från Zacharias, att han alla 3 gångerna blivit stämd för sent. Beslöts att Per Andersson skall bevisa det och sedan skall utslag över hans klagomål ges. Landshövdingen Maurits Posses klagade genom sin fogde, Gunnar Johansson på Säbyholm, att Torestaborna och särskilt Mikael Andersson, slagit Säbyholms boskap, när han farit över Torestagärdet åt Ullevi. Han hade också slagit landshövdingens pigor Britta Olofsdotter och Gunnela Olofsdotter. 2 gånger har Mikael Andersson med våld tagit sin boskap ur landshövdingens gård och med våld rivit ned planket och taket. Mikael sade sig bara veta att boskapen varit tagen ur Toresta skog, medan landshövdingen menade att de var tagna på Ullevi ägor. Mikael Andersson i Toresta säger att hans dräng, Mårten Eriksson, utan hans vetskap tagit hans boskap i Säbyholm, medan han själv var i Stockholm. Han kan dock inte förneka att de varit i Ullevi skog. Till nästa ting må han framföra

drängen eller själv svara. Han bötar dock 3 mark för att han slagit landshövdingens pigor, vilket han inte kunde förneka.

Förbjöds Johan Svensson i Spånga att lova någon släppa sin boskap på Spånga skog utan landshövdingen Maurits Posses tillåtelse. Posse har ett hemman där i byn. Svensson lovade att göra honom till viljes.

Hustru Maria Andersdotter, Bengt Matssons i Toresta hustru, medgav att hennes man, som var stämd, men inte infunnit sig, skall betala Maurits Posse 1 tunna havre för att hans boskap gått på Ullevi skog.

Förordnades tolvmännen Mikael Larsson i Vallby och Per Joensson i Sanda att besiktiga den gårdsgård, som Torestaborna skulle sätta upp på landshövdingen Maurits Posses ägor.

Fru Christina Baners fogde, Sven Olofsson, kunde inte med vittnen bevisa, att det av ålder varit väg över Säby och Edebygårde, som han vid förra tingen erbjöd sig att visa och av nämnden blev pålagt. Maurits Posses vittnen, tolvman Mats Nilsson i Ullevi, som är född och uppvuxen i Edeby och fogden Sven Andersson lät intyga, att det aldrig varit farväg över gårdet. När gårdet ligger i träda förnekas inte körväg där. Synemännen har betygat att körvägen skadar säden och en god och duglig väg finns utan för gårdsgården, vilket inte är någon omväg.

Förordnades 3 av nämnden, Erik Joensson i Skälsta, Bengt Johansson i Finsta och Mikael Larsson i Vallby att bese den åverkan, som fru Sara Hjort skulle ha gjort på Högholmen med huggning. Maurits Posse som har intresse där besvärar sig.

Landshövdingen Maurits Posse klandrar på de lövhagar, som skall vara från Bärby och lagde under Holm. Även att hans ladugård ligger på Edeby ägor.

Tillsades Kvistaborna vid 12 marks böter, att hålla goda och lagliga gårdsgårdar mot Säbyholms äng. Landshövding Posse klagar. De lovade reparera gårdsgårdarna.

Häradsnämnden beviljade bevis på att landshövding Posse brukar och under några år brukat 2½ gård i Bärby under Säby med egen avel.

Landshövding Posse klagade på sin före detta rättare, Johan Andersson, som bott på hans hemman Bärby, för tjuvnad. Han skulle för några år sedan stulit en säck säd ur landshövdingens lada. Tagit en upphittad galt och slaktat. Trätt ifrån hemmanet Bärby i olaga tid. Landshövdingen fordrade resterande utlagor. Johan skulle trots förbud huggit på landshövdingens skog.

Beslöts, att eftersom Johan i olaga tid och hemligen flyttat från hemmanet och inte blivit vräkt, som han påstår, kan rätten inte annat finna, än att han försagt sitt arvode och rågsäde. Dessutom skall han betala resten av utlagorna: 5 tunnor i avrad, 3 fjärdingar havre, 7 daler i pengar, ½ lispund torra gäddor, 2½ daler fodernötspengar, 3 lass ved, 3 stycken timmerstockar, 1 tilja och ½ notslinga. Johan inte kan förneka att han burit en säck från landshövdingens lada, men säger att den innehöll agnar. Lars Andersson vittnar dock att säcken var rörd. Johan skall till nästa ting med 3 män värja sig mot anklagelserna att han bar säd från ladan.

Han skall böta 40 mark för 28 lass ved han huggit och sålt på Posses skog. Han kan inte med vittnen bevisa att han upplyst om den upphittade galten, som han slaktat för 4 år sedan, därför vill rätten uppskjuta till nästa ting, så att rätta ägaren kan ge sig tillkänna och själv söka Johan Andersson.

Fogden Johan Hansson vid Brogård, klagade på dejan Ingeborg Eriksdotter angående otrohet i tjänsten. Hon hade olovandes fört bort 4 kannor söt mjölk till snickaren i Granskog, 5 kannor till Herr Daniels hustru, 1 ullragg och 1 docka hampa. Hon skall betala 8 öre kannan för den söta mjölken och 4 öre för den sura. Hon borde plikta för sin otrohet, men då hon ingenting velat dölja och menat sig ha lov att ge bort så mycket mjölk, slapp hon böterna.

Per Andersson upplyste om en häst, en klövsadel och en säck med matvaror, som en kapten hittat vid Solna kyrka och lämnat hos Per.

Beviljades bevis att fru Sara Hjort låter bruka ½ gård i Bärby under sin sätesgård Holm i Låssa socken med egen avel.

Mats Jacobsson i Ålbrunna fick tillåtelse att behålla sveden. Han hade huggit och sått råg i frälsebonden Johan Anderssons hage i Kvista. Han är stämd av fogden på Ådö, Sven Olofsson.

Beviljades häradsbevis att bonden Jöran i Spånga brukar land i Ullevi, som är ladugård under Säbyhom, vartill Maurits Posse givit honom frihet, enligt frihetsbrev den 2 januari 1665.

Hans Tanto vid Stäket har stämt skraddaren Jöns Jönsson vid Stäket som inte infunnit sig. Bötar 3 mark.

Johan Ingmundsson i Väsby har låtit stämma torparen Nils vid Torsätra och inte själv infunnit sig, bötar 3 mark för svarslösa.

1666-09-15. Laga ting med allmogen i Bro härad

Den 15 september 1666 hölls ordinarie laga ting med allmogen i Bro härad i närvaro av kronobefallningsman Johan Johansson Wigg och den vanliga nämnden.

Halva Storegården i Berga uppbjöds andra gången av hustru Christin i Berga.

Erik Johansson i Skällsta uppbjöd en utjord i Finnsta första gången.

Beviljades häradsbevis att soldat Lars Andersson, som 1663 var utskreven för greve Johan Oxenstiernas, Gustaf Rosencrantz och Ingeborg Totts bönder, för vilka Mikael Eriksson i Tarf, Knutby socken varit rotemästare. Andersson hade efter generalsmönstringen vid Tomasmässan, stulit åtskilliga saker från tolvman Per Joensson i Sanda.

Pastor i Bro Herr Anders Petri, befallningsman Johan Johansson, fogden Erik Hansson, länsman Anders Johansson, domare Bengt Grelsson, Lars Hansson och Erik Johansson hade med egen hand eller bomärke skrivit under attesten den 24 maj 1666.

Upplästes salig konung Carl Gustafs tiondeplacat av den 15 maj 1658, som åberopar sig på 1638 års riksdagsbeslut om tiondeutgiften. Allmogen förmanades till att lämna riktig tiondeutgift.

Annika Andersdotter i Skutturpet anklagades av länsman Anders Johansson i Frölunda för lönskaläge.

Hon erkände att hon fött ett oäkta barn med Nils Staffansson i Nora, Färentuna socken. Lägersmålet har skett i Väntholmen och han är inte tillstädes. Ärendet remitterades till Färentuna.

Isak Larsson i Öströra besvärade sig över pigan Christin Larsdotter i Torsättratorpet, som han givit fästepenning, men hon kom aldrig i tjänsten. Hon erkände, att hon med sina föräldrars samtycke tagit emot fästepenningen, men fått lov av sin förra husbonde Björn i Granskog. Hon hade tidigare varit anställd hos Isak Larsson och där resterade en friströja, ett par skor och en överdel på hennes lön. Isaks hustru lovade henne nu när hon städde henne en raskkjol, linkläden, skor och tröja. Därefter tog hon tjänst hos Jöns Olofsson i Torsätra, dit hennes far lovat bort henne, fjorton dagar tidigare, vilket inte kunde bevisas.

Rätten ansåg, att då hon brutit mot Kongl Maj:ts utgående placat om tjänstefolk, bör hon ge Isak hälften av den utfästa lönen, som nämnden beräknade till 10 daler. Dessutom bör hon korta den lön hon av Isak hade att fordra från det förra tjänstetillfället. Helst som hon givit sig i tjänsten utan faderns vetskap.

Presenterades ett köpebrev av fru Sara Hjort daterat den 22 juni 1665 på frälsejord i Ålbrunna by i Låssa socken, sålt till Rikskanslern greve Magnus De la Gardie och uppbjöds första gången.

Uppvisades fru Christina Dorotea Baners frihetsbrev av den 31 mars 1666 på 4 års frihetsår, givet till smeden Erik Jöransson på frälsegården Brunnsvik, att upprätta och reparera. Det har mest varit öde. Nämnden kände till att åker och äng alltid varit väl hävdad. Däremot är husen fördärvade och kan behöva någon frihet för att kunna repareras. Ärendet hemställdes till landshövdingen.

Uppvisades greve Anders Torstenssons frihetsbrev av den 9 augusti 1664, som han givit till kammartjänare Anders Olofsson Swart på frälsehemmanet Edeby i Låssa socken. Utom sin lön skall han fritt njuta i sin och hustruns livstid och även om hon överlever honom få ha kvar stället. Häradsbevis beviljades.

Landshövding Maurits Posse begärde aktion angående hans ärende mot Mikael i Toresta vid sista tinget. Han hade anklagat honom för att ha gjort hemgång på hans säteri Säbyholm och olovandes tagit hästar, som landshövdingen hade på sina ägor, brutit ned en balk i ladugården och brutit sönder taket. Vid förra tinget hade Mikael skjutit skulden på sin dräng, Mårten Eriksson. Drängen tillstod, att han i husbondens frånvaro och utan hans vetskap och befallning tagit hästen. Men han menade att de fanns på landsvägen och inte i Säbyholms skog. Landshövdingen begärde att Mikael skulle straffas efter lag och Konung Gustafs Gårdsrätter och Adliga privilegier.

Nämnden beslöt att eftersom drängen gjort hemgång och inte gitter bevisa att han begärt att få återlösa hästarna, utan gjort skada på husen, skall han böta 40 mark för hemgången och 3 mark för rånet. Dessutom beslöt rätten ta upp landshövdingens ärende mot drängen Mårten Eriksson och Mikael hustru i Toresta, Sara. De skulle sönderbrutit en skulle och ett trälås på Smedstorpet vid Säbyholm. Båda bestred och bötade tillsammans 40 mark.

Efter landshövdingens Maurits Posses begäran intygade tolvmännen Mikael Larsson i Vallby, Erik Joenson i Skällsta och Bengt Johansson i Finsta, att de efter sista tingbeslutet hade utmärkt den rätta

linjen mellan Spånga och Toresta skog. Där finns en gårdsgård, vilket tolvman Per Joensson i Sanda också intygade, att han sett.

Mikael Andersson i Toresta lovade betala landshövding Maurits Posse en tunna havre för mulbete på Ullevi skog.

Simon Eriksson i Edeby betygar och erkänner inför rätta, att den häst Mikael Jacobssons häst i Toresta bitit ihjäl för Bengt Matsson i Toresta hade varit mycket utsvulten. Den kunde inte värderas till mer än 10 á 12 daler. Mikael Jacobsson pålades att betala hälften.

Pålades Torestaborna och Ullevi jordägare att vid vite av 12 daler förfärdiga gårdsgårdar mellan Toresta hagar och Ullevi äng.

Fru Sara Hjort, som var stämd av landshövding Maurits Posse och inte infunnit sig antecknades av rätten. Tolvmännen Erik Joensson i Skällsta, Bengt Johansson i Finsta och Mikael Larsson i Vallby sade sig efter sista tingets beslut synat den ved, som fru Sara Hjort låtit hugga på Högholmen. Efter stubbarnas antal skattade de huggningen till 40 lass.

Erik Jöransson i Brunnsvik skall betala till Per Olofsson i Lövhagen för de svin, en sugga och en gris, som han slagit ihjäl med 9 daler kopparmynt.

Ekebyborna tillsade sig vilja stänga sina gårdsgårdar mellan Ekeby och Brunnsvik, vilket båda sidor pålades.

Bötade Per Matsson i Snickartorpet 6 mark för 2 blånader han givit hustru Cecilia Hendriksdotter i Lagmansbo. Hon bötar 3 mark för att hon dragit honom i håret.

Publicerades ett köpebrev av den 30 juli 1666, där fru Sigrid Bjelke säljer ½ frälsehemman i Bärby, Låssa socken till landshövding Maurits Posse för 340 daler. Han brukar det under sätesgården Säbyholm med egen avel, vilket beviljades häradsbevis på.

Mårten Markusson i Lagmansbo skall ge Henrik Nilsson i Raskeboda 2 daler för den sugga, som dränkte sig i hans brunn. Han hade inte vederbörligen höljt och stängt brunnen.

Pigan Christin Nilsdotter i Spånga hade tagit fästegåva av Per Jacobsson i Ekeby, men vill inte komma till tjänsten. Hon skall betala tillbaka den utfästa lönen, 10 daler.

Fogden Joen Nilsson på Görveln infann sig och begärde att få höra sig för om banken i Stockholm begärt fasta på Hertig Adolfs pantsatta gods. Svarades att ingen begärt fasta, utan ägaren kan efter privilegierna ackordera med banken.

Gästgivaren och tolvmannen Per Andersson i Tibble, Näs socken, betygade att han stämt borgaren Zacharias Eriksson i Stockholm till tinget fjärde resan. Befallningsman Johan Johansson intygade att rån och våld, var begånget mot hans dräng och häst på allmänna landsvägen. Han hade inte infunnit sig i rätten efter de stämningar Ståthållaren och Executionskollegiet gjort. Per Andersson begär nu efter lag att äntligen få ett utslag i ärendet. Han framkallade nu drängen, Erik Mårtensson i Frölunda, som berättade att han vid Matsmässotid, skulle köra ett fat mumma från Stäket hem till Tibble. Strax vid Stäksbron mötte han Zacharias Eriksson, som frågade var han hörde hemma, slog honom två örfilar och spände från kärran och lämnade hästen på vägen. Erik Eriksson i Tibble kom just gående och vittnade hur han sedan red bort med Per Anderssons häst. Den häst han kommit med lämnade han. Drängen spände den för kärran och fortsatte till Tibble.

Andersson medgav att han inte varit hemma, när Eriksson kom för att leja häst, utan hustrun vinnlade sig att skaffa en häst, eftersom det inte fanns någon hemma. Hon skickade honom och en dräng till Anders Tomasson i Ekhammar och han lovade leja ut en häst mot 2 daler ända till Stockholm. Det brukar vara svårt att få häst i Spånga. Eriksson blev arg, kallade Tomasson hundsfott och belghund och red iväg. Drängen Johan Eriksson vittnade att han på sin matmors begäran följt Zakarias till Ekhammar och att han inte blivit nekad häst till Stockholm. Han hade dock skällt och brukat ond mun och ridit sin väg. Vittnena kunde gå ed på att så skett.

Per Andersson begärde att bli skyddad enligt lag och att få njuta Kongl Maj:ts utgivna gästgivareordning. Eftersom Eriksson försummat att infinna sig och svara för alla sina oegentligheter dömer rätten honom till 40 mark för rånet. 6 mark för örfilarna samt att ge dubbel lega för hästen som han tog olovandes och red 2½ mil med, 30 öre silvermynt. Dessutom skall han betala Per Andersson 8 daler för hans utgifter

Karin Cortsdotter i Sollentuna socken fordrade en skuld av Erik Eriksson i Tibble. Hon förelade hans obligationer, vilka han erkände. Dock sade han sig ha betalt skulden till Sven Falk, efter landshövdingen brev. Länsman Anders Johansson i Frölunda hade tagit 9 lass hö och 5 1/4 tunna säd

av Erik och menat att skulden därmed var betald. Hustru Karin påstod att det fanns en skuld till, vilket Erik Eriksson förnekade. Rätten kan inte döma förrän Sven Falk kommer tillstådes eller det blir bevisat att det finns en skuld till.

Förordnades domare Bengt Grelsson i Tranbygge, Per Andersson och Per Mikaelsson i Tibble att bese husen i Öråker, som Olof Tomasson skall ta emot.

Beviljades bevis att salpetersjudare Joen Bengtsson sedan Persmässan varit sjuk i torrvärk och varit oduglig att utföra kronans arbete.

Bevisades av häradsrätten att Mikael Andersson i Björktorpet i Bro socken, för tre veckor sedan blivit bestulen på 1 röd kvinnfolkskjol, 1 grov grön kjol, 1 skjorta, 1 särk, 1 lärftslakan, ½ lispund smör, 10 kakor bröd och 15 penningar i silver och koppar. Tjuven hade varit hemmahörande i Stockholm och antastat hans hustru.

Hans Tanto i Stäket stämde hustru Anna, skräddarens hustru, men hon infann sig inte, bötar 3 mark. Han stämde även hennes man, men han föregavs vara sjuk, vilket rätten noterade.

Nu var ordinarie Bro Häradstinget 1666 rannsakat och avdömt vilket är undertecknat med namn och sigill av Anders Milander.

1666-04-10, 1666-04-11. Extra ordinarie ting i Bro härad

Den 10 och 11 april 1666 hölls extra ordinarie ting i Bro härad i närvaro av kronobefallningsman Johan Johansson Wigg, länsman Anders Johansson i Frölunda och häradsnämnden.

Upptogs det klagomål och besvär bokhållare Erik Ling på sin principals Gidieon Rålamb's vägnar, framlade vid sista ordinarie tinget mot Lars Johansson. Gidion Rålamb's sätesgård Brogård hade i några år från 1659 till 1665 till hälften brukats. Nu har uppstått fordran mellan ägaren och hälftenbrukaren. Lars Joensson skulle förklara sig. Han menar att räkningen skall klaras med Henrik Franssons hustru Margaret, som det året brukade, vilket ett kontrakt mellan henne och Lars Joensson bevisade.

Ärendet rör bl a smörleveranser och fisk under åren.

Lars Joensson blir frikänd för räkningen på 66 daler från 1658, eftersom han inte tagit emot hälftenbruket förrän året därefter.

Smöret avkortades till ½ lispund, då en ko hade haft 2 spenar fördärvade och inte givit nog mjölk. Åren 1661 och 1662 har han betalt smörräntan.

Utav de 1177 daler, som Lars Joensson påföres för tre års spisning och förtäring på fem gårdstorpare skall han betala 280 daler.

Lars Joensson var skyldig att leverera 1 lispund torr fisk för varje par katsor han hade på gårdens fiskevatten enligt kontrakt av den 14 februari 1663. Det betygas årligen varit 12 par. Eftersom inte alla katsor varit i skick avkortas hans åtagande. Han skall dock hålla gårdens dammar med 20 rudor och 20 braxar.

oensson frikännes från anklagelserna att han inte brukat åkern väl.

De 174 daler han ålades att betala för boskapens störtande och omkommande frikänns han ifrån, då man inte kan bevisa att han varit skuld därtill.

Fönster till gamla och nya stugan skall han förfärdiga och igenleverera. Gäller även redskap, som han mottog vid tillträdet.

Han skall återfå sin egendom, som han med laga skäl gitter bevisa.

Rättegångskostnader kan Rätten inte utlåta sig om förrän räkning inkommer.

Mot denna dom protesterade Erik Bengtsson Ling i rätten tid till Lagmansrätten.

Detta är på Extra ordinarie Ting rannsakat och avdömt intygar Anders Milander.

UKF:s pärm Sv4 - Svenngårds hembygdssamling P1, P24

Ur häradsprotokoll Bro 1700, 1701, 1704, 1705

Av Gudrun Sandén 2001-01-30

fritextsök: textfil3.dbf

Sammanförda från filerna sven9932.doc, sven9933.doc, sven9934.doc

Placerade tillsammans med flertalet häradsrättsprotokoll år 2004-12-21 i Sv4

Renskrift från Svenngårds pärm Diverse anteckn i pärm 24

*****

1700

Studerande Petter Bürsell inställde sig i Rätten då han blivit anmäld enligt ett rykte att ha haft olovligt umgänge med Högvälborna Jungfru Stina Leijonhufwudz Kammarpiga Kerstin Bram på Ådö. Detta lär skall ha skett för 1 ½ år sedan, men man har inte fått saken till ett slut, då man inte känt till var personerna befunnit sig. Bürsell nekade att ryktet skulle vara sant och anhöll att Kerstin Bram skulle plikta för att hon spritt det. Då man inte vet var hon finns kan man inte instämna henne till Rätten. Bürsell bad att bli befriad från ryktet, då han innan vårtinget tänkte sig till armén. På fråga om någon visste var hon fött barnet, svarade länsman Brant, att det skett hos trädgårdsmästaren vid Ådö, Eric Andersson.

Trädgårdsmästaren som var närvarande i Rätten sade sig inte ha något med saken att skaffa. Man sände bud på hans hustru Karin Jönsdotter i torpet Hackholmsund, Låssa socken, som utan att svära eden berättade följande.

För ett år sedan 6-7 veckor före jul bad Hans Nåde Herr Axel Leijonhufwud och Hennes Nåd att pigan Kerstin skulle få bo hos hustru Karin åtta dagar. Hon såg att Kerstin var havande och flickan grät och sörjde mycket. När hon tillfrågades vem som var barnafadern, skyllde hon på praeceptoren, men om honom vet hon inget.

När hon verkade friskare gick hon tillbaks till herrgården, där hon bodde i ett valv med spis och där hon födde barnet. Efter en tid hade hustru Karin gått till henne och frågat hur det stod till med henne. Hon svarade att hon fött ett barn och visade på ett litet gossebarn, som hon lagt i en låda. Det hade full skapnad och Kerstin bekände att det levte i några veckor i hennes liv. Hustru Karin kunde inte säga om det levte vid födseln. Benen var tillbakaböjda för att få rum i lådan och konan (?) sade att barnet varit länge dött i moderlivet.

Ladugårdspigan Anicka hade burit lådan till klockaren i Låssa, Jöns Jönsson, som satt det under ett ror. Hustru Karin har varit hos kyrkoherden i Bro, Herr Anders Schonfelt, som sagt att eftersom barnet levte får man sätta det på kyrkogården. Därefter har Kerstin rest till sin släkt i Stockholm.

Bürsell hade besökt henne på herrgården åtta dagar efter barnets födsel och då hade hon inte skyllt honom. Första eller andra advent hade han rest till Hammarskog och där fått ett brev från kammarpigan Sara, där det stod att Kerstin skyllt honom. Han lovade att skaffa fram brevet. Man kunde inte komma vidare just nu.

1701

Drängen Johan Svensson, Frösunda, Kalmar socken, tillät att drängen Johan Andersson från Väfteby avlade sin vittnesed vid Bro ting, angående det lägersmål han begått med tjänstepigan Margareta. När han avlade eden, sade han, att han inte ville betala de böter som kunde bli. Fördenskull blev han allvarsamt förmanad, att tänka sig för om han kunde säkert och tryggt vittna om han antingen sett eller hört Johan Svensson ha något att beställa med Margareta. Han avlade eden och berättade, att båda drängarna legat tillsammans i en säng. När elden släkts hade Margareta lagt sig vid kanten. Då hade Johan Svensson haft köttsligt umgänge med henne. Om hon blev havande den gången, vet han inte.

1701

Landbon på frälsehemmanet Spånga i Bro socken, Anders Ersson, visade rätten det frihetsbrev på 6 år, som han fått av landshövding Mauritz Posse den 16 januari 1701. Han skall bygga upp berörde hemman, som genom elaka åbor råkat i ödesmål. Nu begärde han Rättens bevis därom. Enligt landshövdingens och häradsfogdarnas givna instruktion skall först hållas husesyn och besiktning. Till det förordnades länsman Brant, tolvmännen Erich Jönsson och Erich Olsson i Härnevi.

1701

Specifikation på behållna bördsrätter eller skattehemman, där jordägaren betalar räntan till ridderskapet och adeln. De kommer därför att betala dubbelt mot frälse. Det befanns att bönderna, som är uppsatta på dessa skattehemman betalar räntan till frälseman, vilket attesterades under häradets specifikation, som häradskrivare Paul Larsson visade.

1701

Kamrer Albert Reben anklagade gårdsfogden vid Lejondal, Erich Ersson, för att han begått sabbatsbrott den 6:te Trinitatis. Han hade kommit i träta med smeden på gården och försökt hugga honom med lyan. Hans principalinna, Christina Maria Lejonhufwud, hade förmanat honom, att inte bära sig så oskickligt åt. Det hade han inte brytt sig om, utan fortsatt i sin galenskap, att försöka skada smeden. Trots att friherrinnan Lejonhufwud samma dag tagit natt varden, var hon tvungen att springa ut och ta Ersson i armen för att avböja sår och livsfara. Hon hade med största besvärlighet dragit honom från smeden som säger att han inte trätt mot honom utan velat tala om ängsslåttern, som hustrun Annika Pärsdotter önskat. Ersson protesterar att stämningen kommit för sent. Han är stämnd för slagsmålet, ett sparlakan och att redogöra för sin tjänst. Det vill han gärna göra om han får komma i frid till gården och det fullborda.

Beslutet blev, att man accepterade att stämningen kommit för sent, varför man inte kunde ta upp saken denna gången.

Sist protesterade kamrer Reben mot den städsla, kyrkoherden i Bro, Herr Anders givit Erich Ersson, som var given av friherrinnan till kronans tjänst.

1701

Kammarpigan vid Ådö gård i Låssa socken, Kerstin Bram, som 6-7 veckor före jul 1699 fött ett gossebarn i ett valv på gården. Saken var uppe vid senaste vinterting där trädgårdsmästaren Erik Anderssons hustru, Karin Jönsdotter berättat, att födseln skulle skett i enslighet.

Nu tillfrågades Kerstin om detta var sant och med ängsligt mod svarade hon, att hon varit i sin frökens kammare och där blivit besoven av praeceptoren Petter Bürsell. Fröken hade dock sovit. Kerstin hade blivit havande och i förtid fött ett gossebarn i ett valv på gården. En utgammal piga, Anika, som passade hönsen hade varit närvarande. Nu var gumman död och andra vittnen hade Kerstin inte. Hon berättade att barnet varit kvickt i henne en 6 veckor, men sedan fötts dött och ofullgånget. På fråga, om hon känt barnet röra sig sade hon, att hon inte visste riktigt. Hon hade bett alla på gården att känna på hennes mage för att säga om hon vore med barn. Gamla pigan Anika hade klippt av navelsträngen med en sax, men som barnet varit dött i moderlivet hade det varit något ruttet och skinnet något förstört, så man kunde inte säga hur det sett ut.

Nu upplästes hennes förklaringskrift att hon blivit lovad äktenskap av Bürsell. På eftermiddagen inställde sig både Bürsell och Kerstin i Rätten. Han svarade att det aldrig kunde bevisas att han besovit henne och att han skulle vara far till barnet nekar han till. För det första därför att, hon bekänt inför både frun och fruns kammarjungfru, Sara Viktoria, att han inte var far till barnet. För det andra har hon för ett par dagar sedan förnekat, som frun säger, att han varit far till barnet. Hon har nämnt någon annan på fruns fråga, vem vet han inte. Han begär därför att någon skall sändas till Ådö, för att fråga jungfru Sara, vem Kerstin bekänt vara barnafadern. För det tredje återopar han brevet av den 21 november 1699, som jungfrun sände honom, när han var på Hammarskog, att hon fött ett barn, som hela gården också visste.

Rätten erbjöd honom att svära eden, att han skulle vara far till barnet hon fött. Han svarade att han inte inom de 40 veckorna hävdat henne. På fråga om han hävdat henne utom de 40 veckorna, svarade han att det får hon bevisa. Han har inte med den saken att göra. Rätten påminde honom att han inte skulle stå och le inför dem, då svarade han att han inte haft samma medhåll i Rätten som hon. Han nekade till att legat varken naken eller klädd i säng med henne.

Kerstin Brem androg å sin sida att när hon en gång skulle fara till Wåsa?, hade han talt med gårdsdrängen och sagt att han inte behövt skaffa en fruntimmerssadel, eftersom hon skulle bli hemma. Hon fick alltså lov att rida med en karlsadel och när hon kom till Säby kvarn i Tää, hade hästen kastat av henne och hon fastnat med foten i stigbygeln och släpat efter hästen. Väl framme fick hon ett brev, som började Min lilla Aldrakäraste Hustru och där han beklagar att hon blivit avkastad och fått släpa efter hästen så länge. Detta brev hade jungfrun kastat på elden.

Sedan lästes hennes skrift upp och när man kom till orden, att han ville äkta henne, sade han att det inte var sant. Kerstin kallade då trädgårdsmästarhustrun hustru Karin, som berättade att när Kerstin låg

sjuk hade Bürsell kommit med en förlikningsskrift och läst upp den och hustru Karin mindes ordet fästekvinna.

När rätten frågade varför han skrivit en sådan skrift, berättade han att friherrinnan fru Maria Gyllenstierna skickat kammarjungfrun Sara Viktoria till honom, med en begäran att han skulle upprätta en förlovningsskrift. Hon lovade att den inte skulle vara till någon skada för honom, det gick friherrinnan i god för. Hon sa att om pigan dog skulle han få böta 900 daler. Som han var ung och enfaldig skrev han en skrift, men hörde sig ännu en gång för att han inte skulle råka illa ut. Man försäkrade honom att så inte skulle ske, om han skrev en skrift, visade den för Kerstin, men inte skrev under den och sedan tog den tillbaka. Han skrev skriften där han lovar att taga henne till hustru, när han blivit karl och visar henne skriften, vilken är densamma som hustru Karin minns.

Kerstin förklarar under tårar att om hon skall dömas till döden för barnet, skall hon alltid framhärda att hon aldrig haft någon annan man än Bürsell.

Andra dagen frågade Rätten åter, om Bürsell inte vill tillstå, det han är anklagad för. Han svarar, att det där har han inte med att göra. På Rättens fråga om han svarar nej till anklagelsen, svarar han absolut ja. Då upplästes kyrkoherden i Bro, Herr Schonfeltz brev till häradsdomare Dykman med innehåll, att Bürsell begärt att få gå till Herrens Heliga nattvard, från vilken han varit avstängd i 2 år för ryktet att han skulle begått lägersmål med pigan Kerstin. Efter hans uträkning kan han inte vara far till barnet. Kyrkoherden gick hem för att leta upp brevet. Det var skrivet den 8 december 1700. I brevet ber Bürsell att få salighetsmedlen. Han erkänner att han felat, men detta har skett för att stå väl i det högvälborna huset och att han bara är en fattig gosse, som ännu ej gjort sin lycka.

Sedan avlade trädgårdsmästaren hustru Karin vittneseden och berättade vad hon visste om både lägersmålet och barnafödseln. När herrskapet på Ådö upptäckte att Kerstin väntade barn befallde de att hon skulle bege sig till trädgårdsmästaren i Håkelsundh. Hon dröjde dock ett par veckor och blev sjuk på Ådö. När man förstår att hon skall föda kommer hennes Nådes kammarpiga jungfru Sara Viktoria och ber hustru Karin ta emot henne, ty man kan inte försvara sig inför herrskapet att hon är kvar på gården. Det är mitt i natten och man lyfter upp Kerstin på en häst. Pigan Annika Matzdotter leder hästen och drängen håller om Kerstin. Hon blev kvar på Hackholmssund och hustru Karin gick och talade med hennes Nåd om Kerstins tillstånd och födseln. I närvaro av hennes Nåd, kammarpigan och hustru Karin steg Bürsell in till den sjuka, där hon låg, med en skrift, där hon minns att det stod att han erkände henne som sin fästekvinna. Han frågade om hon ville ha skriften, men när han gick tog han den med sig. Hon stannade på Hackholmssund 10 dagar men därefter gick hon tillbaka till Ådö och bodde i ett valv med spis. Gamla Anrika låg där om nätterna, troligen insläppt av Sara Viktoria, som också låg där några nätter. Annat folk var där inne på dagarna och hade sett Bürsell gå och spatsera på golvet. Själv säger han, att han endast varit där, när han blev kallad.

Där vistades Kerstin tills hon fött barnet. Hon vet inte vem som varit hos henne under födseln. Hustru Karin betygade att när Kerstin 10 dagar före födseln, hämtades från herrgården, hade hon blött kraftigt och varit så svag, att de måste lyfta henne av hästen.

När frun sedan skickade hustru Karin ned i valvet för att fråga hur det stod till med henne, hade hon sagt, att hon fött fostret nu. Det var på aftonen och en eld brann i spisen, men det var mörkt. Då låg redan fostret i en fyrkantig låda med lock. Det var Anrika som lagt dit det, då hon själv var så svag att hon inte kunde röra sig. Man skulle dock hålla händelsen hemlig, så att frun inget fick veta. Men när Kerstins efter två dygn visade innehållet i lådan för hustru Karin, blev hon förskräckt och talade om det för frun. Hustru Karin synade barnet, som inte var navelbundet, inte hade hår och naglar. Kerstin menade att det varit dött i moderlivet. Hon hade talat med andra kvinnor, som sagt, att man kunde bära ett dött foster 3-4 veckor.

Hustru Karin tillade att Bürsell i hennes hus frågat Kerstin om hon vill låta göra en ring av sitt eget guld. Hon visste inte riktigt vad som sagts, då hon uppfattade allt detta som lappri. På Bürsells nya begäran, frågades hustru Karin, om han talat mer med Kerstin, när han hade varit i hennes stuga, än att han läst upp skriften att han i framtiden ville erkänna henne som sin fästekvinna. De hade talat om en ring, som Kerstin skulle låta göra av sitt eget guld, något Bürsell sade var osanning. Alla dessa omständigheter i denna mörka sak överlades, men närmare information från Ådö måste inhämtas. Framst från tjänstefolk, som tjänat där då och kunde vittna att Kerstin varit havande. Först skall jungfru Sara Viktoria bli förhörd.

Sedan tillfrågades kyrkoherde Schonfelt om hustru Karin kommit till honom och begärt att barnet måtte få sättas i kyrkogården och om han givit klockaren tillstånd. Han svarade ja, eftersom hustru Karin

kom från Kerstin Brem och omständigt berättat om födseln och tillståndet för födseltiden samt att hon sett barnet. Vidare kunde man inte göra i målet just nu.

1701

Nils Johansson i Husby, Bro socken, kärade till Pär Johansson från Kongsberga i Färentuna socken, att han den 28 oktober förledet år, när han varit brudgum mottagit 18 silverskedar. När han lämnade igen dem fattades en. Den vill Nils nu ha betalt för. Däremot har Pär stämt Nils för rykte att han skulle stulit skeden. Nils nekar att ha satt Pär i vanrykte, utan vill bara ha tillbaka den saknade skeden. Han åberopar sig på sitt vittne pigan Justina.

Pär säger att han endast mottagit 17 skedar, vilka han sedan levererar till tolvman Erik Olofsson i Härnevi, som var en gammal skaffare. Han var inte drucken och hade inte tappat den.

Pigan Justina Perdotter berättade under ed följande. På morgonen kom Nils Johanssons svärmor in i stugan och ropade: - Skedarna, skedarna. Pär gick två gånger till skåpet innan han fick fram den rätta nyckeln. Han låste upp och tog ut skedarna, som han räknade till 18. Det är rätt, så skall det vara, sa svärmodern. Mer visste hon inte, utom att han tagit skedarna i höger hand och en korg på vänster arm. Därifrån gick han till gäststugan och lämnade den till tolvman.

Pär Johansson drog fram sin kyrkoherde Herr Svens syneattest av den 19 maj 1701 att han var en ärlig man, som väl tjänat sina husbönder. Rätten frågade Pär hur han ville bevisa att Nils fört honom i vanrykte. Han svarade att det fanns inget bevis, annat än att han sagt honom mellan fyra ögon att han varit hos en viss kvinna, samt att han skulle betala skeden.

Eftersom pigan Justina under ed berättat att han tagit 18 skedar ur skåpet, måste han med ed befria sig, att det endast fanns 17 skedar, De lovade han.

Rätten fann något äventyrligt att göra fred då Pär Johansson var något drucken. Men man erbjöd dem förlikning, vilket de gick med på och delade skadan av skeden med 12 daler var. Dock satte rätten ett vite på 40 mark silvermynt för den som ofredar den andra.

1701

Bonden Nils Matsson i Finsta och Isak Johansson i Råby, båda Bro socken, förliktes om löftesbot, barberarlön och sveda, så att Isak giver Nils i ett för allt 15 daler och ett lass sommarhö. De skall därmed vara årskilda och goda vänner, vilket de tog varandra i handen på.

1701-05

Landshövding Hans Clerks utskickade Måns Lars Hasselblom fordrade av landbönderna på skattehemmanet Råby, Bro socken, Isak Johansson och Erich Andersson flera års rest på skatten för en utjord kallad Råby. Enligt Hasselbloms uträkningar skulle räntan vara 12 daler 16 penningar silvermynt årligen. Landshövdingens förfäder och släkt av den Skyttiska familjen hade erhållit den räntan många år tillbaka, men nu var räntan inte betald på 13 år. Så hade bönderna hört och att utjorden kallats Salta utjord. Nu vet de inte längre var i Råby jorden finns. Dessutom hade inte Isak Johansson bott länge på gården och kunde väl inte behöva betala för åren han inte haft med Råby att göra.

Stämningen till Rätten hade kommit i fredags genom länsman i Tibble gästgivargård och på lördagen hade de visat den för sin husbonde Landshövdingen Mauritz Posse, vilken är jordägaren. Han fullgör rustningen för gården. De ville inte svara denna gången. Hasselblom visade Reduktionskommissionens brev av den 20 maj 1696 till Landshövdingen Hoghusen att utjorden skulle indragas till kronan. Vidare visades Kommissionens brev av den 20 januari 1700, där det stod att jorden skulle vara under ägarens fria disposition, vilket ärende denna gången blev avgjort.

Då bönderna på skattehemmanet i Råby, Bro socken, föregiva sig inte vara jordägare, utan skatterättigheten tillhör Landshövding Posse och de inte fått stämningen förrän i fredags i Tibble gästgivargård av länsman Brant vill de inte svara landshövdingens fullmäktige. Länsman medger att stämningen inte kommit dem tillhanda förrän sent.

I anledning av lag och rättegångsprocessen, kan Tingsrätten inte upptaga detta mål till rannsaking och dom denna gången.

1701-05

Så framkallades konan Karin Johansdotter från Wi herrgård i Övergrans socken. Hon har två gånger varit kallad till tinget för att svara för en barnafödsel. Fjorton dagar före jul skall hon ha fött ett flickebarn, som ännu lever, i torpet Örboda, under Örnäs gård i Ryds socken. På rättens fråga, varför hon inte inställt sig i

rätten tidigare, svarade hon att hennes husbonde, löjtnant Axel Bure, lovat att företräda hennes sak i Norra Förstads Kämnärskammarrätt i Stockholm. Lägersmålet hade skett där i en kvarn på Kungsbacken av en båtsman Lennart Olof Larsson Berg, som i fjol vår rest bort med ett skepp. Hon säger att hon inte är trolövd med honom.

Rätten förhåller henne att tala sanning, då hon anger en obekant person. Men hon vidhåller sin berättelse, att när hon tjänat hos en trädgårdsmästare på sal. Assessor Strobills tomt på Norrmalm, fordom kallat gamla Canullerens tomt, har det skett. Hon nekar till något olovligt umgänge med någon annan, vilket hon är villig att gå ed på. Men då lägersmålet skall ha skett på Norrmalm i Stockholm remitteras ärendet dit.

1701-05

Överräckte häradshövdingen Petter Dykman till domaren Hans Staffansson i Berga, häradsskrivaren Paul Larssons räkning av den 2 maj detta år. Räkningen gällde Bro härads tingsgästningspengar, där nämnden får 10 daler 13 öre silvermynt. Häradshövdingen låter förstå att han inte vetat att tingsgästningen varit så liten. Han har dock betalt dem 1 daler om dagen. I fortsättningen får de hälften mot häradshövdingen.

1701-05

Friherrinnan Fru Maria Leijonhufwud lät inför Häradsrätten uppläsa sin skrivelse, där hon meddelar att hon vid ett syskonskifte efter sin sal Fru Moder Friherrinnan Christina Banér fått på sin lott och därefter gjort ett byte med sin Käre Broder Axel Gabriel Leijonhufwud, bland annat ett hemman i Kvista och ett halvt i Hernevi, båda i Bro socken. Det ena är alldeles öde, fast hennes broder försökt att upprätta det och därför njutit frihetsår. Dessa är snart slut och hon anser sig inte kunna bygga upp hemmanet utan att frihetsåren förlängs. Hon begär 4 år.

Nämnden frågade om båda hemmanen är öde. Svarades att ett är brukat och bebott. Men det i Hernevi legat öde i 20 år. Ängen är bärgad till soldatens lön, hus finns inte en knut.

Kronobefallningsman Litz ansåg det vara illa att kammarherren som haft friheten inte dragit försorg om uppbyggandet. Det finns skog till gårdsel och ved, men ingen timmerskog. Däremot mulbete, men inget fiske. Jorden skall upplöjas med plog. Nämnden betygar, att Friherrinnan i år låtit draga fram en del timmer till byggnader. Beslutades att häradshövdingen reser till hemmanet, som ligger strax invid kyrkan och själva skaffar sig en uppfattning innan någon attest utges.

1701-05

Vid sitt syskonskifte med brodern Axel Gabriel Leijonhufwud hade Friherrinnan Eva Leijonhufwud fått tvenne hemman i Kvista och halvt marklands hemman i Härnevi, Bro socken. De är mycket svaga och förfallna, särskilt ett av Kvistahemmanen. Rättens attestdatum av den 26 maj 1696 och landshövdingens den 12 maj 1697 givna resolution för frihetsår är snart till ända. Då inget är uppbyggt ser sig friherrinnan ingen annan råd än att begära förlängning av frihetsåren.

Det var välbekant för Rätten att hemmet var ruinerat och genom ödesmål helt fördärvat, men kunde Tingsrätten inte utan besiktning ge ny frihetsattest. Då hemmanet ligger nära Tingsplatsen begav sig häradshövdingen dit och fann att husen mestadels var borta, utom en gammal bod och ett stycke av en lada. Ingen människa kunde bo där förrän nya hus var på plats. Det fanns timmer till mangårdsbyggnad och ladugård på tomten, ditfört av friherrinnan. Åkrarna ligger i hård linda, ängen är bärgad till soldaten. Det finns ingen skog till byn, knappt mulbete och inget fiskevatten. Flera år av missväxt och fattiga åbor är orsaken till att detta hemman flera år varit öde

Baron Axel Leijonhufwud har inte kunna få någon åbo, som varit kapabel att uppbygga hemmet förrän Friherrinnan tar på sig kostnaden. Rätten inser att här behövs 4 frihetsår, som blir om Landshövdingen godkänner 1702, 1703, 1704 och 1705. Här sätter jag mitt och Häradsrätten sigill.

Friherrinnan Eva Leijonhufwud, vilken blivit ägare till två frälsehemman i Kvista by, Bro socken, anhåller om laga rev och mätning av byn, för att se om något under ödesmålets tid kommit under andra byars hävd. Denna gången kan inget beslutas, utan skriftligt meddelande går till Fru Funk, som också är ägare av hemman i byn. Man måste utröna om hon har något att påminna.

1701-05

Torparen i Philipstorp, Bro socken, Mats Staffansson kärade till torparen i Bastbrinken, Gösta Pärsson, att han fjorton dagar i går, när Gösta kom för att köra upp åkern, hade Mats kommit och bett honom inte

börja köra. Mats ville först veta av sin husbonde Landshövdingen Maurits Posse varför inte han, som bott på torpet i 25 års tid, alltsedan Siettingarna skrevs, skulle få bo kvar. Gösta hade då börjat slå honom med en ensveg, som han hade i handen. Mats var den tjockare och Gösta den smalare. Gösta tillstår att han slog Mats i huvudet, så att där gick hål, vänstra ögat blev blått och han fick många slag över ryggen.

När Mats barn såg Gösta slå deras far sprang de till modern. Hon ger sig ut på åkern för att hjälpa sin man. På åkern är redan Göstas hustru Margareta Ersdotter. Nu blir det fullt slagsmål, där Mats barn också är inblandade. Det är två pojkar, 14 och 12 år gamla.

Gösta tillstår att han slagit, men att de slagit tillbaka. Han berättar, att första dagen han körde var det ingen som sade något. Andra dagen kom Mats hustru ut och frågade, vem som givit honom lov att köra. Han svarar, att det har fogden. Hon går in och hämtar Mats och sonen, som kommer med varsin yxa och påkar i händerna. Självt har han bara en stör. Hustrun ryckte tömmarna av honom, så att de visserligen gamla och knutiga, gick av. Sedan lämnade han åkern och körde hem till Bastbrink. Han går till befallningsman Måns Hultman, och frågar om han skall fortsätta att köra, som han fått lov till.

Han börjar för tredje gången köra och när han hunnit ett trekannors land, kommer Mats ut och bad Göstas hustru att inte köra, då hon inte hade gagn av det. Har inte jag, mindre du, svarade hon. Till vittne kallades skytten Erich Johanssons syster hustru Brita Johansdotter från Skyttorpet. Hon avlade eden och berättade, att Göstas hustru på måndags morgonen kom till henne. Hon hade en blånad på vänstra armen, som hon smorde med droppar, en blånad i pannan och skinnet avskrapat på högra handen. Vem som slagit, visste inte hustru Brita. Göstas hustru hävdade att det var Mats gossar som slagit henne, och inte gubben och gumman.

Tolvman Anders Johansson i Stora Ullevi, avlade följande edliga berättelse. Mats hade samma dag slagsmålet ägt rum, skickat efter tolvman och smeden mästare Wellam. De gick till Philipstorp och synade gubbens och gummans sår. Gubben hade ett blodsår i huvudet och ett blåslaget vänsteröga. Gumman hade ett blodsår i huvudet, ett på kinden, ett på armen och en blånad i vänster sida stort som en barnsko. Två tvärfingrar högre upp en svullnad, med blod och på vänstra axeln en blodsvullnad.

Rätten frågade efter Landshövdingen Maurits Posses fogde, Hultman, för att få veta, vad han gjort för disposition på Philipstorp, på Landshövdingens vägnar. Hade Mats Staffansson varit rätteligen tillsagd, att upplåta torpet åt Gösta Pärsson? Man vill också få klarare besked om slagsmålet. Hultman hade rest bort, så Rätten lät saken bero till nästa ting, då fogden skulle vara närvarande.

1701-05

Drängen Johan Svensson är stämd till Håbo ting för att ha lägrat konan Margareta i Låddersta, Kalmar socken. Hennes vittne Johan Andersson kom inte. Johan Svensson menar att om Johan Andersson kan gå ed vid Bro ting, att Svensson haft umgänge med henne i Låddersta säng, skall han erkänna sig som barnafadern.

Så framkallades Johan Andersson inför Häradsrätten Bro och blev förmanad att tänka på sin själs salighet och vittna sant. När han avlagt eden ville han säkert och visst säga att Svensson haft sådan beställning med henne i Låddersta säng. Det hade han hört under natten och visste att han flera gånger legat under fällen med henne. I höladan hade han dock föst henne ifrån sig, men det är dagsens sanning att han hävdade henne. Därmed tog han avträde.

1701-05

Kronans befallningsman Mårten Litz begärde att få avkortningslängderna på Kongl Maj:ts och kronans räntor för år 1700 upplästa och examinerade. Därefter antecknades varje bonde, som befriats.

Därpå examinerades 1700 års Mantals avkortningslängd. Likaledes häradernas förseglinglängder för år 1700, då Ridderskapet och Adelns betjänter blev påmind om att säterierna skall vara bebyggda på vederbörligt sätt.

Således var rannsakat och dömt, vilket betygas med mitt namn och sigill samt Härads sigillet. På Bro Häradsrätts vägnar Petter Dykman.

Vid detta ting har inga sakören fallit. Petter Dykman.

1701-09-27-28

Anno 1701, den 27 och 28 september, hölls ordinarie Höstting med allmogen i Bro Härad, i närvaro av kronobefallningsman Mårten Litz och underskrivne nämnd.

Tolvman Bengt Johansson i Torrista, Erik Jönsson i Jursta. Mårten Johansson i Giällsta, Per Andersson i Tuna, Mats Bengtsson i Österröra, Anders Johansson i Stora Ullevi, Erich Olsson i Ernevi, Jacob Staffansson i Tuna, Erich Hindersson i Tibble, Mats Larsson i Sanda, Johan Andersson i Ernevi.

Domare Hans Staffansson i Berga är sjuk och hans hustru har just dött, varför han inte kan bevista tinget denna gången.

Kungl Hovrättens brev av den 19 juni upplästes, angående uppbud och inteckningar, som sänts in till hovrätten efter förra tingets slut.

Kungl Hovrättens brev av den 6 september angående utgifter avdömda parter emellan.

Häradshövdingen Petter Dykman förmanade allmogen för den klagan som ofta hörs, att den inte följer Kungl Maj:ts Nådiga förordningar, när det gäller tjänstefolkets städsel. Blir någon angiven och övertygad att ha städslat något tjänstehjon i otid, får han lagligen plikta.

Landshövdingens brev av den 16 till Häradshövdingen, där han uppmanas att allvarligen förmana allmogen att giva rätt tionde av årsväxten, så framt de vilja undvika böter.

Upplästes Landshövdingens brev av den 31 maj 1701 angående uppförande och klädedräkt vid kyrkplikt samt begånget hor och lägermål.

I anledning av kyrkoherde Anders Schonfelts skrivelse av den 20 augusti 1700, framkallades framlidne torparen Olof Matssons änka i Tåtorp, hustru Brita Andersdotter och deras son Nils Olsson och hans hustru Kerstin Jöransdotter i Tåtorp. De senare är angivna för att de med ord och gärningar överfallit modern och svärmodern.

Hustru Brita hade besvärat sig hos kyrkoherden, hur sonen i vintras slagit en yxa i bordet framför henne och hotat dräpa henne, när han inte fick som han ville. Han hade också stött henne för bröstet så att hon fallit baklänges. Då ingen sett det, anklagade hon nu sonhustrun att ha retat sonen, så att han blev så vidrig mot henne. Dessutom skall hon ha lärt pigan, Margareta från Närkie, att stjäla mat från gumman.

På fråga om hon fått ont, svarade hon ja. Varför hon inte besvärat sig tidigare, då det varit lättare att få kunskap om vad som hänt, svarade hon, att hon inte visste.

Nämnden, som kände gumman som orolig och tråtsam, tyckte det var bäst att de skildes åt till hus och hem, eftersom gumman alltid låter illa och vill regera i huset. Gumman svarar, att hon blir förtrytsam, då de inte lyder henne som är gammal och vet hur det skall vara. Sonen ges lovord för sitt leverne.

Att sonhustrun skulle stött gumman, så att hon fick ett sår på benet, fanns heller inga vittnen till.

Hustru Kerstin tog fram sin lille son, Olle 10 år. Han berättade, att farmor ville att några smågrisar skulle vara kvar i stugan, men att mamma kört ut dem. Farmor hade då hållt ett ämbar vatten över mamma.

Hustru Kerstin tillstår att hon skjutit iväg gumman, så att hon stötte sig. Olle sa, att det var farmor som stötte upp såret och inte mamma.

Så skickade man efter torparen Jöran Andersson i Haga, som under ed betygade att när han i fjol höst varit och tröskat hos gumman, tillsammans med sonen, hade gumman kommit med en yxa. Han tog ifrån henne yxan och visste inte om hon tänkt slå honom.

Gumman sa att sonen inte givit henne något slag, utan skyllde allt på sonhustrun. När hon fick veta vilka straff de kunde få om hennes anklagelser kunde bevisas, sa hon, att hon inte begärde något straff, utan att hon bara önskar att sonhustrun lyder henne. Rätten förmanade med tjäniga ordformer både henne och sonen och avgav följande utslag.

Eftersom hustru Brita i Tåtorp inte kan bevisa sina anklagelser mot sonen Nils Olsson eller sonhustrun Kerstin Jöransdotter, om att de med ord och gärningar skulle överfallit henne och rätten inte kan få vidare underrättelse om vad som hänt, befrias sonen och sonhustrun från svärmoderns tillmälen. De togo i hand av gingo sin väg.

Kronobefallningsman Mårten Litz levererade årets tingspengar 18 daler 3 öre silvermynt mot tolvman Erich Jönssons kvittens av den 27 sept 1701.

Sedan gjorde kamrer Reben, på friherrinnans fru Maria Christin Lejonhufvuds vägnar, begäran till Rätten, om laga förbud, mot vederbörande att föröva olagligt skogshuggning på Lejondals herrgård. Både på deras enskilte och underliggande frälsehemmans skog. Då denna begäran är skälig och laglig blev dessa skogar lysta i frid och helgd för andras intrång och åverkan. 40 daler silvermynt i böter för den som förser sig. Detta förbud skall publiceras i sockenstugorna allom till rättelse.

Sedan begärde kamrer Reben att förbudet för illasinnade människor som utan lov högg skog på Kvista frälsehemman, också skulle publiceras. Kvistas skog hörde under Lejondal. Under ödesmålstiden fick ingen skada tillfogas. Härför blev den som förbryter sig 40 marker plikt och med annat laga straff försett, så att vederbörande kan taga rättelse. Detta förbud skall uppsättas i sockenstugan.

Hustru Malin i Finstatorp, Bro socken, klagade på Lars Ersson i Elssbrotorp, Bro socken för att han slagit hennes lilla dotter Maria, då hon i somras, veckan efter pingst kommit för att låna eld. Lars tillstod att han slagit henne, men det berodde på att flickan lagt elden på gården, för att hämta en nyckel som hon glömt vid spisen. Hustru Anna i nästa torp betygade, att hon släckt elden på gården och att Lars slog flickan med en käpp. Lars reagerade för att flickan varit ohövlig och svurit, vilket han inte kunde bevisa. Han fick plikta 2 slag med 6 mark silvermynt och ge modern, hustru Malin 2 daler kopparmynt för hennes utgifter.

Efter tingsrättens förra resolution inställde sig jungfru Sara Viktoria, Kerstin Brems vittne, för att berätta om hennes lägersmål och barnafödsel. Trots att inte Kerstin var närvarande första tingsdagen tog Rätten Sara Viktorias vittnesmål, som hon avgav under ed. Hon sa att alla visste att Kerstin var havande och att det inte stod rätt till med fostret. Det hade både trädgårdsmästarhustrun och Kerstin själv berättat. När det blev uppenbart efter tre veckor och Kerstin började ängslas gick Sara Viktoria till henne en afton, där hon bodde i valvet. Kerstin var rädd och bad henne hämta trädgårdsmästarhustrun. Sara bad hustrun ta med Kerstin och hjälpa henne. De fick drängen Erich vid Ådö att frakta henne, men hade bara en karlsadel att låta henne rida på.

Sara hade inte varit med vid födseln men sett att hon blött mycket innan och ju närmare födelsetiden dess smalare blev hon

Andra tingsdagen var Kerstin tillstädes och berättade som tidigare, att hon inte fött i lönnedom. Födseln hade börjat på natten och gamla pigan Anika var hos henne. Anika är död, men under tårar bedyrade Kerstin att fostret varit murket och hade föga skapnad. Pigan lade fostret i ett skrin och bar det till Låssa kyrkogård. Trädgårdshustrun Karin gick till kyrkoherden och fick en sedel till klockaren att nedsätta fostret.

Sara Viktoria inkallades och fick allvarsamma förmaningar med anledning av ärendets angelägenhet och att hon skulle ha klart för sig farligheten av att vittna falsk under ed. Hon bedyrar på sin själs salighet att alla på herrgården visse Kerstins belägenhet och att flickan sedan midsommar klagat över ont i magen. Då hon ofta kräktes var det ingen tvivel att hon var havande. Med vem, visste man inte, men proceptoren var misstänkt. Innan födseln förstod man att något var galet med fostret, då hon var sorgsen och ängslig och hade stark blodavgång, som syntes på kläderna. Tre veckor efter det herrskapet fått vetskap om hennes situation, kom Sara till henne i valvet, där hon bodde innan hon av trädgårdsmästarhustrun Karin förts till Hackholmsund. Sara och Kerstin voro vänner och kamrater. Efter vistelsen på Hackholmsund besökte Sara henne ånyo i valvet och fann henne mycket svag. Hon var inte närvarande vid födseln och vet alltså ingen om barnets beskaffenhet.

Rätten fann att Kerstin Brem inte dolt sitt havandeskap och inte sökt enslighet vid födseln. Man läste noga igenom vad Kongl Maj:ts Påbud om Barnamord av den 15 november 1684 säger och med ledning av vad de genom Kerstin själv och vittnen fått veta, anser de inte att hon mördat barnet eller undanstuckit det. Hon frikändes. Domen underställdes i djupaste ödmjukhet Kungl Hovrättens omdöme.

Företogs nu till äntligt slut lägersmålssaken mellan Kerstin Brem och studenten Petter Bürsell. Han nekade nu som tidigare. Han försvarar sig med att det finns ett underskrivet projekt, där Kerstin vill binda honom till lägersmål under trolovningslöfte. Detta har han skrivit för att undslippa de dryga böter, som Fruen på gården hotat med. Originalen är försvunnet, men han har hittat ett utkast som lyder:

Alldenstund Kerstin Hansdotter Brem på olyckligt vis sig försatt, att hon alldeles må bliva utskämd, utan som en ärlig människa kan ligga i graven, har jag i denna proforma uppställda förlovningskrift velat meddela, att jag erkänt henne som min fästekvinna. Dock med förbehåll att det inte nu eller framledes må hända mig till skada, eller av henne dragas till något forum, medan detta varken kan eller bör anses för någon förlovnings efter Kongl Maj:ts Kyrkolag, utan endast är en handling av medlidande. Eftersom jag inte är skyldig att detta ingå, då hon lämnat klara skäl, som mig nog från hennes tillmäle kan befria. Kerstin nekade till att ha fått en underskriven kopia.

När skrivelsen upplästes frågades Sara om hon hört den uppläsas av Bürsell och att han skrivit den. Hon svarade, ja, men kunde inte svära på om något var tillagt eller borttaget. I den andra skriften, som han på Fruns begäran uppsatt, stod att när hans år och villkor tillät ville han äkta Kerstin. Ingenting i skriften hade han givit ifrån sig.

Sara avlade vittneseden på Bürsells begäran och berättade att Kerstin bekant för henne att han var barnafadern och ingen annan. Om hävdvälet och oärlighet de haft sinsemellan kunde hon inte vittna, men eljest hade det varit mycket rädd och gasning med varandra. Varken hon eller någon annan i huset trodde dem om något, förrän hon visade sig havande. Då gissade de och att även Fröken nämnde honom. Att

skrifterna var så formulerade att han aldrig skulle ta henne till äkta. Hon hade givit Frun förslaget att han på Fruns befallning skulle avge en skrift.

Kerstin medgav att lägersmålet med Bürsell skett i Herr Knuts kammare sista gången i påskveckan och första gången i Fröken Stinas kammare i fastan. Hon är dock tveksam om dagen och teg.

Bürsell begär att jungfru Sara innan hon avreser och på sin avlagde ed skall berätta hur Kerstin svarat i pigkammaren och i Frökens närvaro på frågan om Bürsell lovat henne äktenskap. Viktoria svarade, att Kerstin nekat därtill. Sara sade, att hustru Chatarina Höök kan inte vittna mera. Kerstin sa att sista lägersmålet skedde då Herr Axel Gyllenstierna var där annandag påsk. På fråga svarade Sara, varför hon var så ängslig, att övertala honom till en sådan skrift, som ingen sanning var och mest synes underlig, svarade hon att hon inte ville bli inblandad om det gällde någon vid Hovet eller Herrskapets anhörig. Sedan avgick parterna. Efter noga överläggningar med alla omständigheter stannade man för efterskrivning. Då man inte med säkerhet kan fastställa tiden för lägersmålet på att Kerstin födde barnet ofullgånget, frikändes Bürsell från hennes tillmäle i detta fall.

1701-09

Landshövdingen Hans Klenks bokhållare Lars Hasselbom begärde att bonden Isak Johansson i Råby, flyttar därifrån vid nästa midsommar. Han krävs på en del av en utjord, som han brukat något år. I år har han endast 7 ½ tunna och 7½ daler i pengar, varför hans egendom till stor del måste in-tecknas. Bonden protesterade, då det inte är bevisat att han har jorden. Även landshövding Posse, befallningsman Hultman, protesterade för rustningsrättans skull, som bonden är skyldig för med förra årets rest.

1701-09

Fjärdingsman Johan Andersson i Härnevi, Bro socken, begärde avsked från fjärdingsmannatjänsten, som han haft i 4 år. Han föreslår länsman Brant Anders Ambjörnsson i Härnevi under ett halvt år. Nämnden ansåg att förslaget var gott, så att man fick tid att locka folk till tjänsten, som är mycket besvärlig.

1701-09

Att besiktiga frälsehemmanet i Gällöfsta, Ryds socken, som Olof Larsson upptagit på ett års frihet, beordrades tolvmän Matz Bengtsson och bonden Anders Ingemundsson. De blev tillsagda att i god tid vidtala jordägaren och låta uppskriva allt i hans eller hans ombuds närvaro.

1701-09

Landshövdingen Hans Klenks utskickade, bokhållaren Lars Hasselblom, uppvisade rättens beslut av den 27 och 28 maj att bönderna i Råby, Bro socken, Isak Johansson och Erich Andersson, varit stämde till tinget för att de hade en skatterest på en utjord, Råby utjord kallad. Då det befanns att de inte voro ägare utan marken tillhörde Landshövding Posse och att stämningen kommit bönderna för sent tillhanda, hade man ingen rannsaking gjort.

Landshövding Posse hade kvitterat sin stämning på Stora Säby i Västergötland den 8 augusti. Efter Klenks uträkning är han skyldig 45 tunnor korn och 74 daler i pengar.

Posse's fogde, Måns Hultman, infanns sig, men hade ingen riktig fullmakt utan endast ett brev till häradshövding Dykman från kommissarien Isak Arvidsson. Brevet är daterat 26 september och berättar att Arvidsson fått Posse's brev med instruktion att Hultman skulle protestera mot åtalet. Posse är sjuk och kunde inte sända någon fullmakt, berättar Anders Hagelsten i brev av den 16 september. Men som Hultman är Posse's betjänt kan han betyga att landshövdingen menat att Hultman skulle företräda honom. För egentligen kan varken principalen eller fullmäktigen agera, då hemmanet tillhör kronan och innehades av Posse för rustningsränta. Så vill man återvinna något av ägorna här skall man vända sig till Kungl Maj:ts Höga Rätt.

Bönderna tillfrågades om de visste var utjorden låg och om de betalt ränta till Posse. De nekade och Hultman bekräftade att det ingen ränta fanns i räkenskaperna.

Häradsskrivare Paul Larsson har sett efter röntan på hemmanet och inte för utjorden. Enligt en gammal räkning har bonden Erich Andersson i Råby levererar till Klenk från år 1671 till 1696, då hemmanet kom under kronan.

Hasselbom visade en räkning på 97 daler för utlägg, som Klenk haft för att återvinna utjorden. Rätten ansåg att Posse var ägare av skatte och stamhemmanet Råby, och betalade rustningsränta till Kungl Maj:ts Livregemente till häst. Då det svaras att en sådan utjord inte finns eller brukas till Posse's

tjänst och ingen ränta betalas, kan rätten inte definitivt göra slut i saken, förrän auditören för Råby Milice kommer tillstådes. Under tiden skall ingen som har sin skatt i kronans jordebok oskyldigt krävas.

1701-09

Anders Andersson, som bor i Härnevi by i Bro socken, och Johan Ersson också i Bro socken, kärade till varandra. Den förra för ohägn att svin och hästar kommit in genom Johans gårdsgård. Johan svarade, att gårdsgården, som var gammal, hade blåst omkull. När tolvman Johan Andersson i Härnevi synat skadan, låg 5 par stör omkull och en halv tunna havre var skadad.

Däremot klagade Johan Ersson, att när de talat om gårdsgården, hade han blivit kallad skälm och ingen ärlig karl. Anders svarade, att han i hastighet sagt, att du har lagat gårdsgården som en skälm och ingen ärlig karl. Han visste att Johan var en ärlig karl. Anders ville ha ersättning för sädestrampet. Därför begärde han tid till nästa ting, att visa att Johans gårdsgård varit gammal och att djuren kommit igenom, utan hans förskyllan. Det var inte heller hans djur som trampat. Det vill han låta sin vederpart bevisa.

Saken uppskötts till nästa ting, då parterna skulle ha sina skäl och vittnen till reds, eljest skulle det dömas efter de bevis som fanns nu.

Så var rannsakat och dömt betygas med mitt namn och sigill, samt häradssigillet undersättande. På Bro häradstingsrätts vägnar Petter Dykman.

Fil: sven9933.doc för att ernå kronologisk ordning har några stycken flyttats till föregående fil

1704-01

Ingavs en skrift av baron Axel Gabriel Lejonhufwud att alla hans 5 frälsehemman på Dävensö i Låssa socken har stått för 5 hela mantal, så är de nu så försvagade att de hädanefter aldrig kan svara för så mycket. De förmår inte betala hel ränta varken till kronan eller sitt herrskap

Han åberopar svårigheter och knektförhållanden och begär att all utgifter skall räknas till $\frac{3}{4}$ för vart hemman. Rätten kunde ingenting göra utan hänvisade till landshövdingen.

1704-01

Fogden på Brogård, Olof Ekeroth, tilltalade torparen Mats Andersson i Roligheten, för att han utan lov huggit en hop björkar på fru Funks skog. Han tillstår att han gjort det men försvarar sig med att han gjort det efter gammal hävd. Då Silfwercrantz var ägare av några hemman i Tångby. Nu hade de delat skogen och torparen hade hamnat på fru Funks del. Han bad om tillgift och lovade att aldrig göra så mer. Fogden lade ner målet. Torparen blev varnad, att inte vidare göra åverkan, helst som den skogen vid vite är förbjuden att hugga i.

1704-01

Anders Andersson, Kurbacka, kärade till Staffan Matsson och hans hustru Brita Jönsdotter i Ekeby angående en säck med spannmål, som kommit bort, när de nu i vinter förde säd till assessor Ehrenbergh på Södermalm i Stockholm. När de letade efter säcken, hade hustru Brita lagt den fram i Anders släde, vilket Simon Tomasson skall kunna vittna. Eftersom hustru Brita velat lägga en skamfläck på honom måste han stämma henne och göra sig fri.

Staffan Matsson sade sig inte varit med, när säcken kom bort och visste inte hur det varit. Han nekade dock till att hustrun skulle lagt någon säck i Anders släde.

Anders åberopade sig på drängen Nils Nilssons vittnesmål. Han lär ha sett, att när hans och hustru Britas slädar stod bredvid varandra, fann han säcken i sin släde med litet halm över. Då Anders nu vill befria sig från misstakar om stöld, men händelsen passerat i Stockholm, hänsköts ärendet till Rätten på Södermalm, där han sin vederpart må tilltala bäst han gitter.

1704-01

Besvärade sig kyrkoherde Schonfeltz änka, dygdesamma hustru Elisabeth Stake, genom sin fullmäktig Johan Nobergh, att bonden Mickell Mickelsson i Skälsta överfallit hennes piga Brita Ersdotter och givit henne en örfil. Detta hade hänt några dagar före jul, men för 4 veckor sedan, när pigan skulle uträtta ärende åt sin husmor, hade han ånyo ställt sig i bakhåll för henne och slagit henne en stor blånad på kinden med yxskäftet och en svullnad på ryggen. Tolvman Erich Olsson kan intyga skadorna.

Även soldaten Robergs hustru Sara Jönsdotter blev anfallen, men lyckades springa undan. Senare hade han dock passat henne i farstugudörren, när hon skulle släppa in kreaturen och trakterat henne illa med

samma yxa. Hennes arm var helt uppsvullen. Både pigan och soldathustrun begär att Mickelsson skall plikta. Mickelsson nekade enständigt till att ha slagit dem, men menade att de ofta överfallit honom med skamlöst munbruk. Han vill heller inte acceptera tolvman Erich Olsson som vittne, då han är dess avundsman. Han hade hos änkan berättat, att när de bytt något, hade han tagit det bästa. Olsson nekade och Mickel kunde inte överbevisa honom. Tolvman intygade att han suttit hos änkan, när Mickelsson och pigan och soldathustrun trätt ute på gården, men inte sett när han slog till. Hustrun hade dock kommit in och visat sin arm och på kvällen lät pigan syna sin kind. Mera vet han inte. Johan Ersson säger sig ha sett hustruns skada samma afton hon blivit slagen men pigans blånad har han aldrig synat. Änkan anhöll att han måtte påläggas en del saker, som inte är läsbara, men han nekar då han inte är stämd.

Resolution. Mickel Mickelsson kan inte övertygas att han uppvaktat soldathustrun och då slagit henne varför han befrias. Att han däremot slagit både pigan och soldathustrun, när de trätt sinsemellan på gården kan han inte neka och för de såren får han böta 6 mark. Vad det övriga som änkan anför angår, kan man inte ta upp, då han inte blivit stämd.

1704-01

Förordnades på kammarherre Axel Gabriel Lejonhufwuds ansökning tolvmännen Mats Larsson, Sanda, och Erich Jonsson i Djursta att förrätta husesyn på två frälsehemman på Dävensö. Bönderna Mats Olsson och Johan Persson hade åbott och för några år sedan flyttat därifrån.

1704-01

Besvärade sig tolvman Erich Olsson, Härnevi, att någon understått sig hugga på skogen inom hans hagställe vid Sandboda. Han begär nu laga förbud, vilket rätten ansåg skäligt. Vitet sattes till 40 .... Silvermynt och att gällda skadan. Detta förbud skulle publiceras, så att ingen kunde vara ovetandes därom.

1704-01

Föredrogs den rannsaking som landshövding Fägerschöld på begäran av landshövding Hoghusen sänt Rätten vid förra tinget. Det gällde ryktet att Jacob Korp vid Segersjö varit vållandet till högkaren från Stockholm, Erich Mickelssons, död. Det skulle ha skett, när Korp och hans hustru följt högkaren över Stäkets färja. Korp nekar till anklagelsen. Drängen Erich Olsson, som rest med Korp och hans hustru och moder från Stockholm, hade inte sett något slagsmål. Vid Järva krog, dit Korps två bröder och systersonen Linsell följt dem, hade Korp skurit sig i handen på fönsterglas. Hur det gått till visste inte drängen, då han varit ute och sett om hästarna. Med en näsduk om handen hade de sedan rest vägen till Segersjö. Både Korp och Olsson är på fri fot, då ännu inga skäl finns att han begått något dråp. Härvid kunde Rätten inget mera göra denna gången.

1704-01

Länsman Öhman lät uppläsa den besiktning som efter Rättens beslut var utförd på gårdsgården mellan Råby, Finsta och Härnevi gården den 11 november 1703. Då de inte ville komma överens skall han sig i Rätten lagföra. (Fattas ord i översättningen).

1704-01

Per Erssons arvingar i Ullevi som påstår sig ärva, men Westfahl däremot njuta återstoden betald ränta till Råby rusthållingsstam 416, pålades att innan nästa ting upprätta ett riktigt inventarium över lös egendom, som funnits i boet vid Erssons död. När de visade inventarieförteckningen för Rätten skall utlåtande lämnas.

1704-01

(Här är ofullständiga översättningar).

Befallningsman Stenning betalade 40 daler för två ting.

Fjärdingsman Anders Ambjörnsson tillstod att Stenning fått sin lön oavkortad, vilket antecknades.

Sammaledes tillstod närvarande tingsmän att de fått sin betalning.

Blev landshövding Hoghusens order till inspektör Hofstedt av den 2 juni 1702, med remiss till lantmätare Ketzling angående Husby hemmans rev och skattläggning. (Översatt till hälften). Verkar som man inget hade att påminna, utan herrskapet hade inte uppgivet mer än ett mantal och med de underliggande dagsverkstorpen krontorpet Karlholmen skall skattläggas till 3 ¼ mantal samt jordboks och

mantalsränta. Husby som stått i kronans jordebok för helt mantal förmedlades till halva, och brukas under rå och rörs rättighet, skattlades till 3 ¼ mantal.

Sakören som betalats. Mickel Mickelsson i Skällsta för att han slagit hustru Sara Jönsdotter och pigan Brita Ersdotter 6 daler kopparmynt. Kungen och målsägarna delade böterna. Tolvman Erich Olsson i Härnevi för att han inte gjort något ? åt kronan bötar tredubbelt. 7½ skyl gör i ren säd 2 tunnor 6½ fl vete. Halvparten betalas till kronan och andra halvparten till treskiphtes. Johan Ersson för 9 skylar efter uträkning 3 tunnot 3 fl ren säd.

Således vara felat, prövat, rannsakat, befunnit, angivit, slutit och dömt atterteras med egen hand och sigill, så även häradsigill . Anders Wijnblad von Walter.

1704-05-16

Hölls ordinarie sommaring med allmogen i Bro härad i Bro sockenstuga i närvaro av länsman Johan Ödman och nämnden.

Domare Hans Staffansson i Berga, Erich Jönsson i Jursta, Bengt Johansson i Toresta, Per Andersson i Tuna, Mårten Johansson i Gällövsta, Erich Olsson i Härnevi, Jacob Staffansson i Tuna, Ander Johansson i Ullevi, Mats Bengtsson i Öströra, Mats Larsson i Sanda, Erich Hindersson i Tibble, Johan Andersson i Härnevi.

Efter tingspredikan upplästes några av Kongl Maj:ts förordningar för allmogen. Nr 1 om skogseldar av 1690, nr 2 om barnamord av 1684, nr 3 angående förbudna grader i äktenskapsmål av den 2 december 1703.

Frälsehemmanet Dävensö i Låssa socken, som kammarherre Axel Gabriel Lejonhufwud pantsatt för ett lån i Kungl Maj:ts ständers bank, uppbjöds 3 gånger.

Trädgårdsmästare Staffan Jacobsson lät genom sin fader tolvman Jacob Staffansson, som är hans fullmäktige, uppbjuda 4 öresland i Skällsta andra gången.

Angav länsman Johan Ödman drängen Mats Bengtsson, som är i tjänst hos tolvman Bengt Johansson i Toresta och kvinnspersonen Karin Turesdotter, som vistas i ett torp på Toresta för olovligt umgänge. Båda är ogifta, han 23 år och hon omkring 20. De erkände sammanlaget, som skett förra året på Toresta i Lossa socken och att hon vid påsk i år fött en flicka som lever. De har inte haft med någon annan att göra. Drängens fader Bengt Ersson och hennes moder Ingeborg Johansdotter är kusiner. De blev förlikta och ville äkta varandra, varpå de räckte varandra handen. I och med det frikände Rätten dem från länsmans tilltal.

Länsman tilltalade torparen Hans Ersson i Lilla Lagmansboda i Bro socken och hans hustru Brita Jacobsdotter för tjuveri av boskap i Bro socken. Han är över 60 år och hon 22. Brita anklagas för att hon natten mellan långfredagen och lördagen stulit två gäss i fjärdingsman Anders Ambjörnssons fähus i Härnevi. Annandag påsk om natten har hon gått in i Mikael Mikaelssons i Skällsta fähus och lossat en ox och lett honom till dörren. Där mötte hon bonden, som tagit fast henne i kjolen. Hon släppte kjolen och kom undan. Bonden hade sett en karl upp vid boden, som han trodde var hennes man.

Länsman berättade att åtskilliga i socknen mist boskap och att dessa två var skäligen misstänkta. Befallningsman vid Brogård, Olof Ekerot, sade att på Bro gård hade tre gamla får kommit bort för fru Elisabeth Funk. Trädgårdsmästaren hade förlorat ett får och ett som tillhört frun blev borta, när det låg bundet på gårdet. Vem som gjort det visste han inte. Länsman berättade att en kostor kviga kommit bort för Johan Andersson i Husby by. Johan Andersson, som var närvarande bekräftade att det var sant, men visste inte vem han skulle anklaga. Kyrkoherden i Bro, Eric Arrenius besvärade sig att i höstas hade 4 kalkoner kommit bort i hans lider. Per Ersson i Prästtorpet klagade att han i höstas blivit av med en gumse, men de visste inte hur det gått till.

Brita Jacobsdotter svarade, att de två gässen var hon skyldig till att ha tagit med hjälp av sin man. Han hade mött henne på vägen och burit den ena gåsen. De hade sedan tillsammans ätit upp fåglarna. Rätten förmanade Hans Ersson att erkänna att han hjälpt hustrun, men han nekade. Han hade inte heller ätit av fåglarna. Hustrun hade den natten sagt att hon skulle besöka sina föräldrar, som bodde strax intill och dit trodde han hon gått. Hustrun påstod att han både vetat om stölden och njutit av den, men hon hade inga vittnen. De ha varken piga eller dräng, utan bor ensamma på torpet. Hon berättar att Hans Ersson sagt, att han skall göra av med henne om hon säger något om hans deltagande. Han nekar till den anklagelsen. Han har sagt det till hustru Kerstin i Snickartorpet och hustru Beata i Krogaretorpet. Båda kvinnorna blev efterskickade. De vittnade efter ed att Ersson sagt, att han skulle bli hustruns dödsvallare för det hon sagt hos sin fader Jacob Matsson, att han varit med när hon tog oxen i Skällsta.

Vad gässen angår hade han frågat henne på natten var hon varit. Då hade hon lagt ned gässen på golvet och sagt, att det ser du.

Beata Hemmingsdotter avlade eden och berättade att hon inget annat visste än att Brita Jacobsdotter klagat för henne att mannen hotat henne med hugg, så hon inte vågat gå hem. Mera visste hon inte.

Fjärdingsman Ambjörnsson menade att det var konstigt om mannen inte vetat vad hustrun gjort. Trots upprepade försök från Rätten, att få honom att erkänna, nekade han.

Angående oxen, som Brita Jacobsdotter anklagas för berättade Mikael Mikaelsson i Skällsta, att han vid midnatt dagen efter påsk, sett Brita Jacobsdotter komma in på hans gård. Hon gick till fähuset och han följde henne dit. Där såg han hur hon löste oxen och höll på att vända honom och föra ut honom. Hon försökte komma undan, men han grep tag i kjolen och i hastigheten rev han den av henne. Han fick inte fatt henne, men såg en karl upp vid boden. Brita Jacobsdotter nekade inte, utan sa att hennes man manat henne att gå till Skällsta. Han hade varit med henne vid gården och gått av och till.

Rätten förmanar honom att säga sanningen och han säger sig vara oskyldig och att hustrun ljuger på honom. Domare Hans Staffansson i Berga framhöll att Hans Ersson för en del år sedan stulit säd från Staffan Ersson i Sättra i Ed socken i Sollentuna härad. Det blev inte påtalt eftersom det varit endast en spann säd och bonden strax fått igen det. Rätten säger att det är mycket troligt att han varit delaktig i hustruns brott och att hon bekänt både för sig och honom. Dessutom är han skyldig för liknande tidigare. De bortkomna fåren på Bro gård nekar de båda till. Hustrun säger att om så vore, så hade det skett före deras äktenskap. De gifte sig i julas. Däremot säger hon att mannen en gång sagt åt henne att gå till Brogård och ta kalkoner. Det nekar hon till att ha gjort. Båda nekar till att ha slutlit den bortkomna kvigan på Husby, kyrkoherdens kalkoner samt gumsen på Prästtorp. Mannen nekade och hustrun bad om överseende och lovade bättra sig. Endast en gång tidigare hade hon tagit något. En flicka och hon hade tagit en kjol från Husbytorpet, men strax lämnat den tillbaka.

Rätten tog i betänkande att gässen voro värdefulla på våren och satte värdet till 6 daler kopparmynt.

Hur man skall döma, när någon stjälar och bortför egendom, men blir hindrad, visste man inte. Därför kommer tingsrätten att i djupaste underdånighet fråga Kongl Hovrätten, vad som gäller. Sedan skall man ta upp ärendet igen. Både Hans Ersson och Brita Jacobsdotter har anstånd till dess, men han får en förmaning att han inget döljer av det han vet sig vara skyldig till.

Länsman Johan Ödman tilltalade bonden Johan Staffansson och hans hustru Anna Ersdotter för att de på påskdagen, försummat att gå i kyrkan. De hade varit i granngården under gudstjänsten. Anna hade varit i Husby och tubbat Nils Johanssons styvdotter att ge henne litet mjöl, bröd, torr fisk och fläsk. Johan hade haft svår frossa och till ottesången hade ingen varit hemma hos barnen. Sedan hade han tänkt gå i högmässan men kommit för sent och sedan var där inga fler gudstjänster den dagen. Kyrkoherde Arrenius berättade, att det berodde på att han hade frossan och därför bara höll en gudstjänst. Anna sade, att hon hemma hade ett sjukt barn, som längtade efter fisk. Detta bekräftade hustru Anna Andersdotter, som var närvarande. Eftersom hon ingen fisk hade, visade hon Anna Ersdotter till Nils Johansson i Husby. När hon kom dit frågade hon styvdottern efter föräldrarna och fick veta att de var i kyrkan. Hon bad då om lite fisk till sitt sjuka barn. Hon fick 2 små gäddor och lite fläsk. Nils Johansson visade ett litet stycke knytning ungefär 2½ kvarter långt som hon gett flickan. Anna påstod att flickan fått knytningen innan hon givit henne matvarorna. Hon hade också fått 2 bullar bröd och litet mjöl.

Den fjortonåriga dottern, Anna Ersdotter, framkallades och berättade att hustru Anna kommit till henne, när föräldrarna varit i kyrkan. Hon hade begärt litet mat för sitt sjuka barn. Hon gav henne 2 torra gäddor, 1 skiva fläsk. 2-3 nävar mjöl och 2½ kakor bröd. Knytningen hade hon fått tidigare. Nils Johansson sade, att han inte fått veta detta förrän efter en vecka, medan hustrun visste det redan 3:dje dag påsk. Nils hade angivit det hos kyrkoherden i Bro församling. Kyrkoherde Eric Arrenius sade, att de aldrig tidigare försummat kyrkobesök. Så småningom förklarar Nils och länsman Ödman att de tar tillbaka sin anmälan. Rätten låter sig därmed nöja. De varnas dock att inte försumma att gå i kyrkan.

Kamrer Johan Brusell tilltalade på kammarherre Axel Gabriel Lejonhufwuds vägnar, frälsebönderna Anders Andersson och Johan Bengtsson på Dävensö för att de givit skomakare Anders Håkansson lov att hugga 56 granstockar, 8, 9 och 11 alnar långa på frälseägor på Dävensö. Han visade ett brev från kammarherrens kamrer Lorentz Ekman, daterat Stockholm den 26 april 1704, med innehåll att han skulle stämma och inför tinget föra saken. Häremot svarade Anders Andersson att skomakaren utan lov huggit 4 stockar i hans hage, varav 2 låg kvar. Sedan hade han givit honom lov att hugga mer i hagen, då han ändå skulle röja upp där. Han hade inte tagit någon vedergällning och skomakaren hade tagit 11 stockar till.

Johan Bengtsson svarade att han givit Håkansson lov att hugga några stockar nere vid sjöstranden, eftersom han ändå tänkt röja där. Han hade inte tagit betalt.

Brusell påstod att saken skulle avgöras och bönderna plikta, men Rätten ville ha en laga fullmakt innan de tog upp ärendet.

(Ännu ett protokoll i samma ärende och från samma ting).

Kamrer Johan Brusell tilltalade sockenskomakare Anders Håkansson ifrån ett torp på Kongsberga ägor i Färentuna, på kammarherre Lejonhufwuds vägnar, angående olaga skogshugge på Dävensö ägor. Han hade i februari huggit 56 granstockar, som han fört dit han bodde. Uppvisades tolvman Erich Olssons i Härnevi och fjärdingsman Anders Ambjörnssons i Härnevi attest, daterad Ådö den 16 mars 1704, att de funnit 54 granstockar 8, 9 och 11 alnar långa hos skomakare Håkansson i ett torp på Kongsberga ägor på Svartsjölandet. De påstår att han gjort åverkan och måste plikta.

Håkansson säger att han huggit några klabbar på Dävensö. En del har han fått av sina sockenmän de övriga har han med böndernas Anders Anderssons och Anders Bengtssons lov och utan vedergällning huggit på Dävensö. Han visste att Dävensö hörde till kammarherren och beklagade att han inte gått till honom. Brusell krävde laga plikt, men Rätten lät ärendet anstå tills laga fullmakt för Brusell kunde uppvisas.

Kamrer Brusell tilltalar på kammarherre Lejonhufwuds vägnar, bonden Johan Persson i Bälby i Tibble socken, Håbo härad angående att han i olaga tid flyttat från frälsehemmet i Dävensö samt för utlagors rest, som hans underskrivne räkning skall utvisa. Han anklagas för husröta och att åkern och gårdsgårdarna inte är skötta, brukade och hanterade, som husesynsordningen pålagt honom. Fiskal Nils Höök, som är Johan Perssons fullmäktige, säger att eftersom Brusell inte kan uppvisa formell fullmakt och stämningen är för sent utfärdad så varken borde eller skulle han bestrida ärendet. Men eftersom han vill få utslag i saken, vill han vara nöjd, om herr Brusell ändå vill fortsätta i de mål han tilltalar kammarherren. Först att hemmanet Dävensö är 6 öresland, som han uppdragit från öde, nu är avstympat två vretar som ryttaren slagit. Är pålagt odräglig ränta och skatt. Inte fått husesyn och kontrakt och inte njutit de utlovade frihetsåren. Kammarherrens betjänt har drivit honom från hans rågsäde och bruk i olaga tid, tagit säd, halm och hö ifrån honom och all annan egendom och husgeråd ovärderat. Att kammarherrens betjänt hållit egen syn tillsammans med två tolvmän, men att han inte fått vara med eller någon från hans sida blivit kallad. En häst, som kammarherrens folk på Ådö alldeles skämt och förstört för honom. Samma folk har en hel sommar haft två dragare och fördärvat samt för utgifter och skadestånd.

Brusell svarar att då kammarherren inte är stämd, kan han inte svara, utan protesterar på det högsta. Fiskalen, som bondens fullmäktige vill inte han heller ingå i aktion, men tror inte kammarherren vet alla svårigheter bonden fått utstå från folket på gården. Detta bör han få veta innan nästa ting. Bonden, som är en oförmögen och enfaldig man, bör få detta till protokollet.

Beslöt att eftersom stämningen kommit för sent och Brusell inte har någon fullmakt kan ärendet inte tas upp. Det som bonden vill ha till protokollet räcker inte för en stämning och eftersom ingen å kammarherrens vägnar blivit hörd och Brusell i överflöd sig utlåter att han inte kan svara, får bonden Johan Persson rätta sig efter lag och laga process.

Fru Elisabet Funk, kammarherre Axel Gabriel Lejonhufwud samt dess dotter fru Christina Ebba Lejonhufwuds obligation och förskrivning på 4000 daler silvermynt är till laga säkerhet in-tecknat. Bevittnat av fru Christina Gyllenstierna och daterat Ådö 23 februari 1704.

Begärde kammarherre Axel Lejonhufwuds fullmäktige, kamrer Johan Brusell, att all olaga åverkan på Ådö och Dävensö ägor skall vara förbjuden. Detta beviljade rätten och varnar alla och envar att vid laga plikt gör åverkan på egendomarna.

Togs upp den sak, som vid sista tinget Jacob Staffansson erinrat mot fru Elisabet Funk, Han klagar över att hon i 11 års tid låtit hugga på hans hemmans skog i Finsta. Det gäller timmer, gårdsel, stör och ved. Hon har försäkrat att det skall dras av på ett lån han tagit hos henne. Han uppvisar en attest av den 15 maj 1704, där Olof Olofsson berättar, att han av sin salig far hört, att frun låtit hugga i fyra fogdars tid nämligen Sven Svenssons, Anders Sifferssons, Brinks och Förjogens. Han har tagit både timmer, gårdsel, stör och årsved, som skulle räknas från hans skuld. Den attesten har fogdeänkan Kerstin Nilsson och Anders Ersson i Spånga skrivit under.

Därtill uppvisades en skrift till tingsrätten, som fältmarskalkinnan och grevinnan fru Beata Wittenbergs, kamrer Petter Wennerman uppsatt på hennes vägnar. Där står att Jacob Staffansson är

skyldig 213 daler 18½ öre kopparmynt. Wennerman framhåller att det lånet skall betalas före andra krediter.

Fru Funks fullmäktige, Johan Frondberg säger att den första attesten är ogiltig, då den endast berättas efter andras utsagor. Vad gäller Wennermans påstående att lånet skall gå före andra har det inte med denna saken att göra nu. Det ingår inte i stämningen heller. Frondberg visade Staffanssons lån, den 7 oktober 1686 120 daler till 8 %, den 10 november 1687 90 daler á 8 % och den 22 mars 1688 100 daler á 6 %, tillsammans 310 daler. I första och tredje obligationen ges frun tillstånd att hugga på skogen. Hur mycket och hur länge vet han inte. Han visade också Staffanssons förskrivning att han den 26 mars 1689 lånat 4 tunnor korn. Han skulle betala med 45 daler eller ge lika igen plus bytarlön 2 fjärdingar på varje tunna. Staffansson svarar att den skulden är betalt i spannmål och den tredje obligationen med hygge på hans skog. Staffansson varken äger eller bor på Finsta sedan 9 år tillbaks, men så länge han bott där har frun låtit hugga.

Rätten frågar om det finns skog på Brogård. Frondberg svarar, att där finns inte stor skog och frun har köpt både timmer och skog från andra platser och inte endast huggit i Finsta. Staffansson säger att man tagit timmer till ett stort stall och plank runt trädgården. Rätten beordrar länsman Johan Ödman och två nämndemän Mats Larsson i Sanda och Anders Johansson i Ullevi att besiktiga och nästa dag redogöra för synen.

Nästa dag redovisade synemännen, vad de besiktigat på Brogård. Där fanns ett stall av 99 stockar och 5 gamla plank gjorda av 40 stockar samt 10 stycken plankstickor gjorda av stockar. Alltsammans tagna på Finsta skog. Dock var det osäkert om planken är de som det talas om. Frondberg frågar om alla gamla fogdar är döda, vilket bägge parter svarade ja på. Man frågade Frondberg, om han kunde bevisa var frun skulle låtit hugga på andra ställen under den här tiden. Det visse han inte. Staffansson vidhåller att frun har huggit 300 stycken timmer á 1 daler styck = 300 daler, 200 lass gårdsel á 16 öre = 100 daler, 100 lass stör á 24 öre = 75 daler, 150 lass årsved á 16 öre = 75 daler, samt plankvisrke för 30 daler. Summa 500 daler. Vill frun efterge sin fordran, skall han inte tala vidare om detta. Frondberg svarar, att vad som kan bevisas skall frun sig inte undandraga och vad som står i obligationerna håller han sig strikt till. Stallet byggdes för 18 års sedan, minns tolvman Erich Olsson i Härnevi, som varit med och satt upp en knut. Han visste att timret kom från Finsta hage. Frondberg ville inte antaga Olssons blotta berättelse. Rätten lät Olsson och parterna avträda en stund.

Därefter vittnade Olsson under ed att timret till stallet på Brogård blivit byggt av träd som växt på Finsta skog. 1687 hade han mellan pingst och midsommar varit med och huggit upp till stallet. Folk från Husby hade också varit med, men han visste inte vad de hette. Frondberg godtog inte Olssons vittnesmål att stallet blivit upphugget 1687.

Rätten finner nödvändigt att ha den exakta tiden för när stallet byggdes, så man ger saken anstånd till nästa ting. Staffansson får höra med folket på Husby om någon vet tiden för bygget. Fru Funk får skaffa bevis att hon fått timmer från annat håll under tiden hon huggit på Finsta skog. Parterna skulle utan stämning infinna sig till nästa ting.

Kärade torparen Erik Andersson Asp på torpet Högholmen, Säbyholm i Låssa socken, till trädgårdsmästaren Carl Erichsson på Bona gård, Munsö, på Svartsjölandet för 2 gamla och 3 unga får, som han några dagar före påsk avhänt honom för en silversked. Aspens son hade lånat skeden av Carl Erichssons hustru och förskingrat den. Hustrun Karin Andersdotter hade hämtat fåren, då endast hans dotter Sara, 22 år gammal, varit hemma. Först hade det varit 2 gamla och 2 unga får. Men dagen efter hade ena fåret lammat. Nu ville han ha sina får igen.

Trädgårdsmästaren Carl Erichssons hustru, Karin Andersdotter, infann sig med en skrift från maken, där han berättar, att Aspens son kommit och lånat en silversked av 4 lod, samt på Sigtuna marknad utan deras tillstånd sålt den. När hustrun hade förstått detta och Aspen givit sig till soldat hade hon påtalat detta och han lovat skaffa skeden tillrätta. Han sa, att han hade fått hos sina föräldrar, som de kunde ta medan han skaffade fram skeden. Hans hustru och 2 pigor hade begivit sig till Högholmen för att höra sig för om fåren. De mötte två av Aspens döttrar, vilka tillstod att fåren tillhörde deras bror. Det var en resen tacka samt en tacka med två utsvultna lamm. Hustrun hade fått fåren utan våldsamheter. Nu vill han inte släppa fåren förrän han hade pengarna för skeden, vilken sonen lämnat hos fadern. Därför blev Asp stämd till valborgsmässotinet vid Svartsjö, dit han inte infunnit sig. Rätten där hade svarat, att de kunde behålla fåren tills de fått betalt för skeden. Karin Andersdotter hade inte det beslutet med sig, men erbjöd sig

skaffa fram den till nästa dag. Man frågade om döttrarna samtyckt. Erich Andersson svarade att när hustru Karin varit hos honom och tog fåren hade hon sagt till hans 22-åriga dotter, att om hon inte fick fåren, skulle hennes man komma och skjuta ihjäl både folk och får. Flickan blev rädd och lät henne ta fåren. Hustru Karin nekade att hon uttryckt sig så. Hustru Karin sade att den andra dottern följ med till Högholmen och sett att där inte skett något under hot. Erich Andersson säger att han inte har därmed att göra och att sonen inte haft några får hos honom.

På fråga var sonen Asp finns nu, svarar fadern att han är i fält under Upplandsregementet och Överste Löjtnantens Kompani. Hustru Karin medger att Aspen inte precis sagt att hon skulle ta fåren, men att han haft dem och att han skulle kunna betala med dem. Karin säger att hon inte kunde vänta till föräldrarna på Högholmen kommit hem, då isen var svag och kanske skulle gå upp. Hon säger att hon fått fåren av dottern utan hot, vilket pigan Brita Ersdotter på Bona kunde vittna om. Hon var närvarande nu, men Aspen ville inte godkänna henne som vittne, eftersom om varit med och tagit fåren. Rätten beslöt att Aspen till i morgon skall ha med sin dotter Sara och att hustru Karin skall visa upp vad Svartsjö rätten svarat henne.

Kärade bonden Måns Nilsson i Ålsta till gästgivaren i Tibble, Adam Persson, för en ny oskodd arbetsvagn, som gästgivaren tagit för resande, men som sedan kommit bort. Han vill ha betalt för vagnen. Gästgivaren svarade, att det var Nilssons hålldag och han fått ut både hästar och vagn till en, som rest till Grans krog. Enligt häradsfogde Mårten Litz den 18 mars 1698 underskrivna hållista borde han inställa sig med hållhästar och vagn. Därför har gästgivaren inget ansvar för vagnen, men han vet, vem som tog den. Det var kornetten vid Adelsfanan, Jöns Hall, som enligt madame Grubb hos fru Maria Hägerstierna, visste att karlen fanns i Stockholm. Domare Hans Staffansson i Berga sade, att vid olofsmässotid hade madame Grubb i Stockholm, bett honom säga till Måns Nilsson och gästgivaren att kornett Hall fanns på Halvmånen i Stockholm. Nilsson berättade att han träffat Hall, som inte velat kännas vid saken., utan sagt att det finns många Hallar. Nilsson sade, att han fått ut hästar och vagn samt pojke, men att han inte fått igen vagnen efter resan till Gran. Därför gör han gästgivaren ansvarig. Han erkände att det varit hans hålldag och att skjutpojken fått betalt.

Rätten beslöt, att eftersom det varit Nilssons hålldag och han fått hästar och vagn och skjutpojken fått betalt för resan kan inte bevisas att gästgivaren skulle varit vållande till att vagnen kommit bort. Rätten frikände honom.

Samma dag berättade Erich Andersson Asp och hustru Karin Andersdotter, att de i deras sak angående fåren är förlikta.

Kärade rättsaren vid Säbyholm, Erich Andersson, till torparen Jöran Andersson i Åsboda och Erich Staffansson i Härshagen angående ett rykte de spritt, att Erich Andersson skulle olagligt tagit en tunna korn från Säbyholms loge. Erich Staffansson nekar. Jöran Andersson berättade att när han arbetat på gården hade han beklagat sig att rättsaren drev arbetet så hårt. Staffansson skulle svarat: - Än då när Claes fick kornstunnan av honom. Staffansson nekar.

Rätten frågade, vilken Claes det handlade om. Det var Staffanssons måg, som nu tjänar soldat under Sigtuna kompani. Han heter Claes Persson Wahlbom och är nu i fält.

Jöran Andersson säger att han inte vet annat än rättsaren är ärlig och att han inte visste om kornstunnan varit stulen, bara att Claes fått den av rättsaren. Jörgen säger att han endast sagt detta till rättsaren och inte spridit det vidare. Rättsaren hade berättat om ryktet för bokhållare Niclas Westfahl, som sagt det till ryttmästare Maurits Posse.

Rätten undrade varför han stämt dem. För att Jöran Andersson sagt, att Staffansson sagt sånt om honom. Rätten föreslog att parterna skulle förlikas. Bägge förklarade att rättsaren var en hederlig man och Jöran Andersson bad honom om förlåtelse och rättsaren eftergav sin talan. De räckte varandra handen.

Bonden Nils Johansson tilltalade bonden Mats Jönsson båda från Härnevi, för en vrensk häst som han motat mot en gårdsgård. Den hade brutit lårbenet och strax dött. Härtill nekar Mats Jönsson och säger att hästen hela året varit van att följa med in i hans hage. Nils Johansson medger att hästen varit van att vara i den hagen och att han inte har några vittnen att övertyga Mats Jönsson med. Han har inte heller sett när det skett.

Rätten beslöt, att eftersom Mats Jönsson inte kan övertygas om att ha jagat hästen, så att den skadat sig och djuret varit van att följa med i hagen befrias han från tilltalet enligt 10 kapitlet 5 § i L:L.

1704-10-05

Togs åter upp saken om de stulna djuren, som länsman Johan Ödman angivit torparen hans Ersson och hans hustru Brita Jacobssdotter i Lilla Lagmansboda för. Svar hade nu kommit från Hovrätten, vilket löd

att saken skulle avgöras efter lag och process. I närvaro av de bägge åtalade, länsman Ödman, fjärdingsman Anders Ambjörnsson och bonden Michel Michelsson upplästes protokollet från förra tinget. Rätten förehöll de anklagade, att de skulle bekänna sanningen. De vidhöll sin tidigare bekännelse. Brita Jacobsdotter att plikta för de stulna gässen, som Anders Ambjörnsson mistat. Han skulle få ersättning. Hans Ersson erbjuder sig, trots att han anser sig oskyldig, att han skall betala dem, då hustrun inte har att något att vedergälla med

Michel Michelsson tar tillbaka anklagelserna om oxen, bara de lovar att hålla sig därifrån. Rätten beslöt att Brita Jacobsdotter skall ersätta Anders Ambjörnsson med 6 daler kopparmynt för de två gässen. För sin gärning skall hon efter straffordningen av år 1698 böta tredubbelt, alltså 6 daler silvermynt. Orkar hon inte betala böterna, skall hon sitta i Sigtuna stads fängelse. Då avräknas efter Kongl Maj:ts förordning av år 1698, 6 daler kopparmynt och 24 öre silvermynt för varje dygn. Därefter skall hon i stillhet i sakristian i Bro kyrka få absolution och avlösning. Detta efter Kongl Maj:ts resolution av år 1699. Vad Hans Ersson beträffar kan han inte övertygas om, att ha varit med vid stölden av gässen. Därför blir han av rätten befriad. Dock skall han efter eget medgivande betala Anders Ambjörnsson för gässen med 6 daler kopparmynt.

Vad oxen anbelangar, som Brita Jacobsdotter låssat i Michel Michelssons fähus, men blivit av honom hidrad att ta bort och Mickel sålunda inte mistat sin ox och då han eftergiver sin talan, kan varken kvinnan eller hennes man övertygas. De frikänns.

*****

fil: sven9434.doc

Bro Häradsrättsprotokoll 1705

Ursprungligen placerad under rubriken Diverse anteckningar i pärm 24

1705-05

Kärade tolvman Anders Johansson i Stora Ullevi till smeden Wellam Wellamsson och hans hustru och dotter i Ullevi torp. De hade givit honom skällsord och slagit vatten över honom. I somras, när smeden slagit sig väg genom hans äng, hade Wellamsson hotat att slå honom. Tolvman hade skickat sin dotter, att hämta tjuren, som Wellamsson lånat. Då hade Wellamssons hustru sagt åt henne: - Fan ta dej, ha era svin hemma och inte i vår badstuga om nätterna. Sedan hade smedens hustru tagit tillbaka tjuren. När tolvman skickat sitt folk att ta vatten ur en källa, som är på smedens svinbacke, hade han sagt att de fick fuller taga vatten där, då de är så ordentligt folk. Andra gången hade smeden kallat tolvmans dotter Kerstin, stornäsa och fåttsa, du har en stor knöl på näsan och där sitter en pärla. Smedens hustru hade slagit vattnet över henne och förstört hennes skinnkläder. Sedan hade hon stjälp omkull karet med vatten, så att de fått gå därifrån vattenlösa. Tolvman har lika rätt till källan som smeden, vilket hans legoflicka Anicka Andersdotter sagt honom. Smeden har skällt honom för skurk, skälm, ingen ordentlig karl, halsstrypare. Häremot nekade smeden och hans hustru Marreta Erichsdotter. Hon berättade, att dottern Kerstin kommit en dag i mars för att ta vatten ur källan, som ligger på smedens tomt. Samma dag skulle hon bränna och behövde allt vatten som fanns. Kerstin hade svarat, att hon tänkte ta vatten mitt för näsan på henne. Smedshustrun svarade, att gjorde hon det skulle hon slå vatten över henne. - Är du en ärlig hustru så slå till, sade Kerstin. Då tog hon ett stop vatten ur källan och hällde över flickan två gånger. Det kom dock bara några droppar på axel. Kerstin menade att hon hällde vatten över henne 3 gånger och kallat henne fåttsa. Hustrun nekade. Smeden medgav att han slagit omkull ett kar vatten för henne, då dottern sagt, att fadern skulle komma. Smeden nekade till att ha sagt att det är väl för hans stora skäggs skull och andra skällsord.

Tjänsteflickan Anicka Andersdotter vittnade att smeden kallat tolvman skurk, skälm och att han inte var någon ärlig karl. När smeden fortsatte att neka, kallade tolvman femmänningsryttaren Erich Erichsson hustru Kerstin Larsdotter i Ullevi till vittne. Häremot protesterade Wellamsson, då hon den tiden varit i tjänst hos tolvman, vilket hon inte är längre. Rätten menade att det anförda jävet inte var av någon vikt och skulle hindra henne från att vittna. Efter mera krångel från Wellamssons sida gav han tillåtelse att Kerstin Larsdotter skulle avge vittnesed. Hon berättade, att när hon varit med tolvmans dotter vid smedens källa för att hämta vatten, hade han mött dem och sagt åt henne: - Varför skall du gå efter vatten din falskracka och västgötatacka. Samtidigt kallade han dottern stornäsa. Smeden medgav att han kallat dottern näspärla och att han endast ville ha sin källa ifred, eftersom det inte var mer vatten i henne än vad han behövde själv. Tolvman menade att även han hade del i källan. Smeden menade att om han bett om

lov, hade han inte förolämpat honom med skällsord. Vitet som var satt den 10 februari 1703 mellan dem bröts och Wellamsson kårade i sin tur till Anders Johansson.

För det första för att tolvman tagit bort halvp parten av två ängstegar för honom. För det andra att han slagit honom i hans eget hus och slitit sönder en halsduk för honom. För det tredje att han beskyllt hans hustru för att hon stuckit ihjäl en kviga för honom. För det fjärde att dottern med trug tagit vatten ur källan på hans tomt. För det femte att dottern skällt på honom och hans hustru. Anders Johansson ville inte svara förrän han var stämd.

1705-05

Angav Nils Johansson i Härnevi och hans hustru Kerstin Tomasdotter samt Erich Olssons hustru i Härnevi, Kerstin Johansdotter, att tvisten dem emellan om någon hampa var förlikat. De förklarade på båda sidor, att de inte visste annat än ära och gott om varandra. De räckte varandra handen. Rätten fanns deras begäran att vite på 40 daler skulle sättas mellan dem.

Samma dag förliktes också tolvman Anders Johansson i Stora Ullevi och smeden Wellam Wellamsson och hans hustru Marreta Erichsdotter i Ullevi torp, angående tvistigheter de haft sinsemellan. Det gällde skällsord, slagsmål och vattenkastning. De förklarade nu, att de endast visste gott om varandra. Men vad deras ägotvister angår, vill de söka sitt herrskaps avgörande. Skulle herrskapet inte befatta sig med detta skulle de begära lag och rätt. Därefter räckte de varandra handen, och smeden nekar inte tolvman att ta vatten ur den tvistiga källan.

Kårade för sin moder, änkan efter kyrkoherde Anders Schonfeldt hustru Elisabet Stake, sonen bokhållaren Andreas Julin till bonden Mickel Mickelsson i Skällsta. Nr 1 rest på nådåret för 1702, 1703. Han nekar och säger att han inte haft några lamm och endast 2 kor. Nr 2 rest för ett skåp han köpt av henne för en tunna råg och humle. För skåpet har han lånat henne en bod och för humlen har hon fått svinmat. Julin säger, att boden varit taklös och svinmaten har hon aldrig fått. Nr 3 har han fördärvat en kärra som han lånat. Där svarar, Mickel att hon fått 6 kärvar korn, vilket Julin nekade. Nr 4 har han tagit en järnvigg till ett värde av 30 öre kopparmynt. Han svarar, att han lånat den av pigan och lämnat igen den. Nr 5 utdrivit en ox, som dött. Han har inte kunnat ha den vid gården, då den låtit så förfärligt. Han hade inte haft bort oxen, utan bett henne ta bort den, vilket hon vägrat. Nr 6 har han gjort ohägn på hennes säd. Han svarar, att hon kört dynga genom sädesgårdet och att det var hennes egna svin, som kommit in och gjort skadan. Julin påstår, att det är Mickelssons gårdsgårdar, som varit så förfallna att djuren kommit in. Nr 7 hade hans ox, som han haft i svinhuset i 12 ½ dygn dragit ner hö och ätit, vilket han bör ersätta. Michelsson säger, att han haft oxen där om nätterna, eftersom det är hans hus, men vet inte hur oxen skulle kunnat dra hö från skullen. Tolvman Erich Olsson i Härnevi, har värderat höet till ½ volm. Nr 8 att han kallat henne Satans människa och andra skällsord, nekar han till och säger att de också svurit. Julin begär för rättegångsutgifter.

Nu kårade Michel Michelsson i Skällsta till hustru Elisabet Stake. Nr 1 att hon sått hans åker och lovat honom halvp parten. Julin svarar på moderns vägnar, att mot det hon fått bruka åkern har han fått 2 dagsverken med 1 par oxar, som pigan kört. Det påstår han var för romlandet och kålgården, för det andra har pigan kört ½ dag och blev sedan av matmodern hindrad. Nr 2 och 3 har hon lovat honom hälften av ärter och bönor, rovor och kål, som hon sått på hans åker, men han har bara fått ¼. Julin svarar, att Michelssons hästar gjort skada och hon bärgat så litet att hon inte kan ge bort något. Nr 4 att hon kört dynga och lämnat grindarna öppna, så att ohägn skett, vilket han inte låtit syna. Därtill skall hennes folk brutit sönder grindarna. Nu protesterar Julin, att grindarna inte är sönder och att hans egen gosse är oskyldig.

Bägge parter inlade sin inlaga och Julin ville kalla som vittne hustru Sara Jonsdotter i Härnevi att förhöras under ed. Däremot protesterade Michelsson eftersom hon ibland arbetar hos kyrkoherdeänkan. Till sist gav han med sig och hon berättade, att Michelssons egna kreatur har gått in och gjort skada både på änkans och hans eget sädesgårde. De är alltid oense om detta och om husen och han brukar svära och banna. Hon har aldrig hört honom kalla änkan satkärring. Grinden där dyngan blivit utkörd genom, har änkan alltid stängt. Sedan hade vittnet inget mer att säga.

På fråga, varför han svär och bannar, svarar Michelsson att hon inte stänger gårdesgårdarna, som man bör. Här förliktes parterna i denna sak. Angående trätan om gårdesgårdarna och husen låter de bägge lämna sådant till lag och rätt. Även här räckte de varandra handen och Rätten satte 40 daler i vite för den som hädanefter förolämpar den andra.

Samma dag kårade tolvman Anders Johansson Stora Ullevi till smeden Wellam Wellamsson Ullevitorp för skällsord på honom, hans hustru och dotter samt att han slagit vatten över dem. Vid sista

tinget blev de förlikta, men nu menar tolvmän att smeden brutit förlikningen. Smeden anklagas för att ha tussat sina hundar på tolvmäns svin, så att de sprungit till skogs. Han har därför förlorat en gris och en sugga. Smeden menar att han kört ut svinen från gården, där tolvmän släpp in dem, men han vill veta om någon synat att de skulle blivit bitna. Tolvmän har inte låtit syna djuren, men påstår att de blivit så bitna att de dött. För det tredje kände tolvmän till smeden för ett uttalande om att han "slagit ben" på ängen vid slåttern. Fogden hos ryttmästare Posses bokhållare Petter Brun hade varit med vid slåttern och när de kom till ett korsvad var ett ben nedslaget. Smeden lär ha sagt, att det benet aktar jag inte utan ger Fanen, för det har ni satt dit. Wellamssons vittne var tolvmän Bengt Johansson i Toresta som aldrig hade hört honom säga så. Några andra vittnen var inte tillstädes.

Nästa anklagelse gäller att smeden sagt att tolvmän skulle släppt in sina svin i hans badstuga för att äta upp hans bönor. Smeden säger att svinen ätit upp en spann bönor, men att han inte beskyllt någon för det. När Johan Andersson och Anders Ambjörnsson en söndag red ut för att syna gårdsgårdarna, hade de kommit i tal med Wellamsson vid Vallby och han hade då sagt att Johans svin ätit upp en spann bönor i hans badstuga och att det skett genom tolvmäns vållande. Tolvmän kände till att smeden kallat honom sakramentskade skurk och skälm och ville ha plikt på honom för det. Smeden nekade och tolvmän hade inga vittnen. Nästa punkt gällde att smeden i 8 års tid haft undan ett lass sommarhö från Ullevi äng och brukat det under Spånga, Nu ville han ha betalt. Wellamsson svarar att både Ullevi och Spånga lyder under ryttmästare Posse och att han aldrig tagit mer till Spånga än vad av ålder lyder. Han visade en skrift från Posse av den 28 maj 1705, där han säger att de inte skall träta om hans egendom. Om det inte angår hans egendom må de söka varandra lagligen. Emellertid beviljades Wellamsson att bruka de tegar som kallas Spånga tegar och ligga i Ullevi skogsäng. Från gammal tid hörde de till Smedstorpet, vilka tegar han befäller sin fogde att dela mellan två bofasta män, Bengt Johansson i Toresta och Anders Ersson i Kurbacka. De säger att vid utstakningen i år har smeden måst avstå något av ängen till Ullevi. De menar att smeden inte inkräktat utan att han besuttit, vad förra smeden brukat. Tolvmän vill också ha betalt för utgifter för förra tinget, vilket smeden menar hört till förlikningen. Nästa punkt gällde att tolvmän ansåg att han blivit hotad. Däremot svarar smeden, vilket länsman Johan Ödman och tolvmän Erich Jönsson i Jursta vittnar, att Johansson sprungit på honom och slitit sönder hans halsduk. Tolvmän försvarar sig, att de stötte ihop, men att han inte smugit sig på honom, som smeden antytt. Här finns inga vittnen. Sedan gällde osämjan utlägg för utgifter som de vice versa begär av varandra.

Denna inlaga upplästes och som vittne, att Wellamsson tussat hundarna på tolvmäns svin, återopade han femmänningsryttaren i Stora Ullevi, Erich Ersson. Han säger under ed, att han inte sett smeden tussa hundarna på svinen, utan endast att hans barn som är små gjort det. Om svinen blivit skadade vet han inte. Mer hade han inte att berätta. Tolvmän vidhåller att smeden själv tussat hundarna efter svinen.

Rätten lyssnar på anklagelserna och menar att det mesta var förlikt vid förra tinget. Vad svinen beträffar kan man inte göra något, då skadan inte är bevisad eller synad. Beskyllningen att Anders Johansson slagit ned ett ben vid huvudvadet i Ullevi äng, kan man inte utlåta sig om i dag, utan vill höra bokhållare Niclas Westfahl och fogden Petter Brun, som lär ha hört vad smeden sagt. Wellamsson frias både för svinen och okvädingsorden, då det inte kan bevisas. Att han skulle inkräktat på Ullevi äng befrias han ifrån, då han bara gjort som tidigare åbor gjort. Anders Johansson har ju fått tillbaka sin del efter nya utstakningen. Wellamsson befrias från att betala utgifterna för förra rättegången. Däremot får de skaffa vittnen vad gäller de utgifter de fordrar av varandra.

Emot denna dom protesterade tolvmän Anders Johansson och betalar 3 daler silvermynt för att ärendet skall tas upp i Hovrätten.

Spridda tingsprotokoll 1708-1760.

Från Svenngårds pär 25 Diverse anteckningar 2 och UKF:s pärm Sv6

Domboken 1708.

Löjtnant Forsman och hustru Stina Forsman, Skälby.

Fru Faxens andra uppbud, den 5/10 1708 på Norrgården i Frölunda 14 öre 6 (?). Köpebrev 26 februari 1708. Köpare bokhållare i Kommers Kollegiet Anders Hök för 1100 daler kopparmynt.

I oktober begärdes hos Rätten att få hugga timmer på Bro allmänning. Rätten ansåg att länsman Johan Ödman och tolvmännen Erik Hindersson i Tibble och Nils Andersson i Tuna skulle undersöka om ej skog fanns på gårdens ägor och sedan låta denna undersökningens resultat uppvisas för tinget. De fann att det ingen skog fanns och tillstyrkte att skriva till Landshövdingen om tillstånd.

Tillstod länsman att parterna var hans åbor Per Persson i Sylta och hans granne Lars Jönsson samt pigan Kerstin Mattsdotter i Österröra. Dem hade korpralen låtit instämma till tinget angående en kjortel, som tolvman Anders Ingemundsson i Österröra tillstod att hans granne Mats Bengtsson hade levererat. Härvid inföll länsman: Jag ger vår herre vite och de som gav den ut säjandes då han på Rättens befallning befalls taga avträde: -Eftersom jag inte får dom här, så får vi väl dom i himmelriket. Får se vilkendera tid först kommer. Resolutionen finns inte.

1709-02-16 hölls ordinarie vinterting med allmogen av Bro härad i Bro sockenstuga, i närvaro av kronobefallningsman Petter Stening och häradets edsvurne nämnd.

1709-06-02 hölls ordinarie sommarting med domare Hans Staffansson i Berga. Upplästes plakat angående skogseldars och deras förekommande. (utfärdat 10 mars 1690).

Samma dag angående 4 hemman i Tuna by $\frac{3}{4}$ jämte Frölunda hemman $\frac{1}{2}$, som framlidne greve Clas Flemings arvingar avstått till greve Fabian Wrede mot hans byte mot Norunda härad och Tensta socken Odenslunda hemman. Tuna beboddes av bönderna Nils Andersson och Per Andersson, Erik Johansson och Erik Mattsson.

$\frac{1}{2}$ Frölunda hemmanet besitts av Erich Persson. Utom dessa 4 hemman i Tuna by är och där sammastädes 4 hemman, varav 3 tillhör baron Nils Posse och det fjärde ligger och lyder under Lennartsnäs, som 4 torpare åbor. Det är således 8 hemman i hela Tuna by.

1710 Kyrkvaktare Lars Jansson bodde på Långsand. Domare Hans Staffansson i Berga, nämndemännen Anders Indemundsson i Österröra och Olof Larsson i Gällöfsta.

1710-02-03 vid vintertinget uppbjöds 4 frälsehemman i Tuna by och $\frac{1}{2}$ frälsehemman i Frölunda för greve Fabian Wrede tredje gången.

S d kärke gästgivaren Adam Persson till frälsefogden Måns Hultman och tolvman Anders Johansson i Skällsta, bonden Hans Bengtsson i Vallby och bonden Olof Olufsson i Kvista angående att de försummat sina hästhållaredagar med påstående av laga plikt. Hultman menar att rustningsstammen han sitter på bör vara fri för hållskjutsning. Han säger att han inte vet om, att han finns på hållistan. Häruppå visade gästgivaren landshövding Hoghusens förordning angående hållskjuts av den 19 april 1709. Där uppfördes Hultman att varannan vecka hålla häst vid gästgivargården. Hultman nekar till att ha hört detta, som blev uppläst i Bro sockenkyrka andra stora böndagen. Hultman hade inte varit kvar i kyrkan då, utan gått hemåt.

De övriga säger, att de försummat sin skyldighet, då de haft nog att göra med hästarna under vårbruket. Gästgivaren uppläste listan, där de var upptagna att varannan vecka infinna sig med två hästar. Vilket de lovade.

S d kärke kronobåtsman Abraham Bengtsson Hielm på egna och broder Anders Bengtsson och systrarna Annicka och Christins vägnar efter uppvisad fullmakt, angående att kyrkoherden innehållit något av arvet efter deras fader bonden och kyrkvärden Bengt Bengtsson i Garpeboda. De fordra nu tillbaka summan plus rättegångskostnaderna. Uppvisades en kopia av kyrkoherdens kvittens av den 17 januari 1704, att han fått 88 daler kopparmynt i Ryds kyrkas fordrans betalning, jämväl efter häradsfogden Mårten Litz sedel eller kvittens av den 30 november 1700, men påstår att kyrkoherden måste bevisa sin fordran och varför han låtit sig de penningarna betala. I vidrigt fall om han inte gitter göra det anhåller han om återbetalning.

Kyrkoherden säger sig inte ha något av Bengt Bengtssons kvarlämnade egendom. De 88 dalerna har han tagit för kyrkans fordran, men nu efter 15 år har han inget bevis. De 30 dalerna på Litz kvittens känns han inte vid. Båtsman vill ha tillbaka pengarna, då kyrkoherden inga bevis har kvar.

S d kårade båtsman Abraham Bengtsson och hans broder Anders och systrarna Annicka och Christin till gästgivaren Adam Persson i Tibble för det första, för 120 daler som han under 8 års tid uppburit för deras moders jord och för det andra för faderns inventarier, för det tredje för ränta på pengarna och rättegångskostnaderna.

Adam Persson svarar att han för Kista(?) i Sollentuna härad uppburit köpeskillingen av 50 daler öreslandet. Han minns inte hur mycket men det utvisas av köpebrevet. De 120 dalerna har han för några skulder som han betalt för arvingarna. Gästgivaren menar att detta skall klaras ut innan något döms. Han säger sig uti saldo att han betalt 7 daler och ett par knivar och en häst för 30 daler. Han säger att knivarna har han tagit i avbetalning och hästen har han betalt till avlidne länsman Brant, som sedan sålt den till Bengt Bengtssons avbetalning för kyrkskulden.

Uti detta tings instämnda sak mellan båtsman Abraham Bengtsson och hans syskon och Adam Persson angående 120 daler som han under 8 års tid uppburit för deras moders bortsålda jord och faderns inventarier samt räntan och rättegångskostnaderna. Rätten prövar för skäligt att gästgivare Persson skall till syskonen Bengtsson betala det efter Kungl Maj:ts intresseplakat av år 1687 med en ränta av 5% om året. Han skall för inventarierna betala 30 plus 7 daler.

1720-06-08 Uppbjöds för tredje gången Tranbygge säteri i Ryd socken med underliggande hemman och lägenheter för 15.000 daler kopparmynt kapital med ränta svara kan. Fru Maria Hägerstierna säljer och fasta begärs för denna lägenhet för statskommissarien Georg Walrave.

1710-10-01 förliktes Adam Persson i Tibble med Bengtsson Hielm i Österröra.

1711-02-20 vid ordinarie vinterting upplästes Kungl Hovrättens brev av den 5/12 1710 där personer från besmittade byar förbjuds att inställa sig vid tinget.

S d upplästes landshövding Johan Hoghusens fullmakt för länsman Knut Persson Ekman att vara länsman i Bro härad efter avlidne Johan Ödman.

S d blev hälftenbrukarna Olof Persson och Dan Larsson i Frölunda egendom intecknades för en skuld av 90 daler 26 öre kopparmynt till bokhållare Anders Höök.

S d blev friherrinnan Ursila Bielkes frälse- och arvinge hemman i Näs nämligen Berga hemman, ett med stadgeutjord där och Skälby hemman som friherrinnan för 2000 daler silvermynt avkänt, uppbjuda för bokhållaren i Kungl Kammarkollegie Anders Höök enligt köpebrev av den 14 februari 1710 till fasta tredje gången.

Häradsdomare Hans Staffansson påstod med stor protest att ej härigenom måtte honom som själva jorden och skatterättigheten i Berga äger, något förnär ske i dess äganderätt av jorden darsammastädes.

S d tilltalade länsman Knut Persson Ekman krögerskan vid Aspviks krog Maria Boudries omyndiga son, Jan Jansson Bröms, om sina 10 år och inhyses Per Janssons i Långsand omyndige son, Erik Persson om sina 8 år för att de skolat emellan ottesången och högmässan under skriftemålet å sistlidne första dagen jul sinsemellan slagits, påstående därför laga plikt. Gossen Jan Jansson Bröms tillstod och vidgick att domare Staffanssons dräng lockat honom mot klockarvägen. Där han skuffat Erik Person så att han börjat blöda. Han hade blivit retad och förolämpad. Beslöts att då Jan Jansson Bröms begått sabbatsbrott skall han av sin moder i närvaro av länsman risagas och näpsas. Modern blir allvarligen förmanad att ha sitt barn under nogare uppsikt.

1711-02-20 Till följe av landshövding Hoghusens brev till Rätten av den 15 januari 1711,

blev Stäkets färja utbjuden och allmogen tillfrågad om någon ville bjuda högre arrende.

Avlidne Erik Carlsson hade haft arrendet för 700 daler kopparmynt om året. Ingen erbjöd sig att arrendera färjan.

S d anmälde grevinnan Christina Stenbock, genom sin fullmäktige Johan Brant att arrendator Anders Törngren på Lennartsnäs inte fullgjort sina skyldigheter. Bl a har han inte skött kvarnen vid Tuna utan låtit den förfalla och förstöras. Slutligen har han flyttat vid midfastan från gården.

1711-09-18 problem med arv och ägande. Inga personnamn.

1711-09-18 blev instämnda till nästa ting av kronobefallningsman å ämbetets vägnar mot anställda käromål, nämligen Adam Persson i Tibble för det han har tagit betalning för skjutshållet. Erik Jönsson i Jursta för att han städjat 4 personer på olaga tid. Mats Matsson på Dävensö för att han har städjat änkans dräng på olaga tid. Drängen för att han tagit städja på olaga tid. Arrendator Werner på Lejondal för det han tagit från krögaren Daniel Persson. Ängsvaktaren Anders Ersson för att han städjat Erik Hinderssons gosse i Tibble. Gossen Abraham för att han tagit städja. Adam Perssons dräng för begånget lägersmål med en änka hos Erik Hindersson i Tibble. Änkan instämdes också.

1711-09-18 instämde kronobefallningsman Petter Stening å ämbetets vägnar, kamrerskan på Asker, Fru Birgitta Göding, för att hon städlat drängen på Lennartsnäs, Per Ersson, mot förbud och hans husbonde ovetande. Detta var emot landshövding Hoghusens förordning att man denna sommar inte fick byta tjänstehjon, för den smittsamma farsotens skull. Senare hade pesten försvunnit och Fru Göding blev frikänd och fick behålla drängen.

Västra gården i Skälby hade att betala en årlig frälseränta av 8 tunnor spannmål och 16 daler 10 öre 16 penningar silver mynt. Markegångspriset för år 1709 var 70 daler och för år 1710 30 daler. Av tre år hade arrendatorn bara betalt 3 tunnor råg och en tunna blandsäd samt skjuts och dagsverken. Trots detta och den kullblåsta kvarnen, som arrendator Törngren haft ansvar för blev han frikänd. Han hänvisade till inventarieinstrumentet av den 7 juni 1707, att kvarnen varit i dåligt skick. I pesttiden hade torparna Jacob Jansson, Joanas Mattson och Per Jansson tagit virke från kvarnbyggnaden för att tillverka likkistor till sina döda. Under denna tid låg Törngren med de sina sjuk i farsoten.

S d lät kaplansänkan i Frölunda hustru Christina Örn hos rätten ingiva en skrift eller testamente, som hon fått av sin avlidne man kaplan Nicolaus Betulius. Den var daterad 10 november 1710 och innehåller ungefär detta: Såsom vi i denna tiden, då den ena efter den andra ryckes bort genom en hastig död. Hon verkar ha fått allt som allt 14 öre kopparmynt. Det fanns en skuld på 392 daler 11 öre plus 8 tunnor spannmål.

Västra gården i Skälby var förfallen till hus, gårdsgårdar och diken. Hemmanet skulle besiktigas och därtill utsågs häradsdomaren i Berga, Hans Staffansson, samt tolvmännen Nils Andersson i Tuna och Anders Bengtsson i Skälby i närvaro av jordägaren och åbon.

1712-02-21 det av kamrer Anders Höök mot åbon Johan Ersson i Skälby instämnda käromålet angående husröta på frälsehemmanet Skälby, såväl som det begångna domkvalet med det. Jan Ersson hade inte följt sistlidne tingsprotokollet och inte haft omsorg om Skälby hemmanets behöriga bruk, träda och hävd och därför förvärrat skadan och förorsakat rättegångskostnaderna. Domare Staffansson och tolvmännen som gjort syn där den 5 november 1711 uppläste syneprotokollet, där intygades att hemmanet var bofälligt och en brist på 428 daler uppkommit. Eftersom Jan Ersson inte handlat efter senaste tingsbeslut, hade kamreren måst lägga åkern i vinterfårar och uppsäga Ersson till Tomasmässodagen. Ersson hade inte framfört storr och gödsel och inte heller stängt och byggt, vilket han erkände. Orsaken påstod han vara att en annan man, vid namn Eric Persson i Frölunda skall ha antagit samma hemman. Kamreren nekade till detta och sade att han betalat för detta och därför inte skaffat egna djur eller vårdat hemmanet. Kamreren begär 108 daler av Jan Ersson.

1712-02-23 kårade kammarförvanten Anders Höök jämte hans fullmäktige vice häradshövding Anders Winblad von Walter efter stämning till länsman Knut Ekman för att han emot lagen utan att ha uppsagt sin landbo Jan Ersson i Skälby till att bruka hans boställe i Sylta. De hade inte kunna träffats då länsman inte förmedlat stämningen. Dessutom hade han olovligen filat av ett lås på ladudörren i Skälby fast det varit kammarförvantens och förorsakat honom skada. Han fick också nya rättegångskostnader då länsman inte följt hösttingets beslut utan tagit Jan Ersson från Skälby till att arbeta på hans hemman Sylta. Han visar domen. Ekman nekar till att ha tagit Ersson från Skälby, men medger att han brukat Jan Ersson mot lön att köra åkern vid Sylta, så och nedköra och annat tarvligt arbete. Han hade också vid mantalsskrivningen den 20 januari låtit Jan Ersson inskrivas i mantalsslängden i Sylta, som varande i tjänst där.

Man frågade om länsman inte vid förra tinget hört att Jan Ersson blivit pålagd att stanna vid Skälby och förbättra hemmanet. Man frågade också om han inte visste att Ersson blivit instämmd för att han inte gjort sin skyldighet. Länsman svarade att det hade han hört och visste, men att det gjorde han likväl. Tolvman Nils Andersson i Tuna berättade att han varit med Jan Ersson i Stockholm vid jultid, då Ersson skulle uppsäga frälsearrendet på Skälby hos Höök. Jan Ersson hade då sagt att uppsägningen nu skulle

gälla och utbrast: - Jag har sått i Sylta och antagits som hemmansbrukare hos länsman, vilket han nu vid rätten tillstod.

Fullmäktigen på kärandesidan Winbald von Walter anhöll att länsman borde dömas enligt tjänstehjonsordningen och böta, då han uppenbarligen tagit en annans tjänstefolk.

För den andra stämningen angående låset för ladan, som länsman filat av, berättade tolvmännen som gjort husesyn på Skälby, att ett sådant lås funnits där. Jan Ersson hade haft nyckeln och länsman befarade att han skulle ta säd ur ladan. Länsman måtte här umgälla vad lag förmår. Länsman Ekman tillstod att han med en fil, som han fått låna av smeden Olof Jönsson i Skrinhäll, filat sönder och borttagit i närvaro av smeden och tolvmännen Eric Hinderesson i Tibble och Anders Bengtsson i Skälby. Länsman säger, att han den 29 augusti 1711 på kronobefallningsman Petter Stenings order, bytt låsen. Därefter har han med fyra karlar tröskat säd i två dagar och jämte Jan Ersson farit till Stockholm och sålt de fyra tunnorna ren råg som blivit för 8 daler kopparmynt tunnan. Han hade sedan köpt matvaror för 12 daler och resten av pengarna har han fortfarande, vilket Jan Ersson bejakar.

Länsman uppvisade Stenings order av den 26 augusti 1711 där det i § 6 stod: - Då Jan Ersson i Skälby tvivelsutan inbärgat sin säd och sitt hö samt sått åkern med höstsäde och han på Kungl Maj:ts och kronans räntor, soldatlöner och rekryteringsmedel nu ånyo med sina rotekamrater kommer att uppsätta ny soldat, så befaller jag att ni strax skall sätta lås för hö och säd hos honom. Inget får bortföras eller säljas förrän kronan fått sitt för den nya soldaten. Skulle något ändå bortföras skall ni genast se till att det tas tillbaka och meddela mig. Treddskas bonden skall fjärdingsman följa med.

1722-01-30 angav länsman Petter Westring efter kyrkoherde Sahlgrens begäran att avskedade soldaten Måns Wång, som bor i Berga by i Näs socken, för att han inte vill leva med sin hustru Ingeborg, utan låter henne bo i Stockholm. Dessutom har han inte på ett år begått sina salighetsmedel eller katekesförhör. Westring ber rätten undersöka.

Samma sak gäller avskedade båtsmannen Börje Lund, som bor i Sundby i Ryds socken. Ärendet hänsköts till Konsistorium.

Utdrag ur domböcker 1755-1760-talet från Sv2

1755-07-30 skrivelse till Kungl Maj:t att bl a Bro härads, Ryd och Näs socknar gått med på ett gemensamt spannmålmagasin.

1756-12-21

Landshövdingens brev till Kongl Maj:t den 21 december 1756 angående förbudet att bränna brännvin och vad man skulle göra med pannorna

1758 Svea Hovrätts angående fjärdingsman Johan Johansson och bonden Lars Johansson i Asker, som släppt en fånge lös.

1759-01-26 ur domboken vid vintertinget. Nämnden bestod av 8 personer.

Nämndeman Johan Andersson i Näs Kyrkby begärde avsked på grund av ålderdom och avtagande krafter. Fick avsked med lovord att han sig väl och skickligen förhållit. Länsman föreslog bonden Karl Andersson i Tuna, Näs socken, som blev vald och avlade domareden.

1760 uppträder ordet landsfiskal för första gången i Bro härads Dombok den 23 juni 1760. Han hette Pehr Frizel (Grizell?). Samma år ägdes Örnäs Säteri av hovrättsrådet Johan Gabriel Bergenstråhle

---

UKF:s pärm Sv4 - Svenngårds hembygdssamling - Pärm 18

Diverse domboksblad 1712 - 1745

Sammandrag av Gudrun Sandén 1999

Protokoll ur Domboken 1712 finns 22 maskinskrivna blad och ööversatta kopior. Ingår i Svenngårdssamlingen..

Den 13 augusti 1712 hölls extraordinarie ting i Bro Härad i tingstugan och i närvaro av domaren Hans Staffansson i Berga, tolvmännen Bengt Jansson i Råby, Eric Hindersson i Tibble, Eric Jönsson i Jursta, Matz Larsson i Sanda, Nils Andersson i Tuna, Anders Ambjörnsson i Härnevi, Anders Bengtsson i Skälby, Olof Larsson i Gällöfsta, Jan Hansson i Klöv, Anders Ingemundsson i Härnevi och Hans Bengtsson i Skällsta.

Upplästes änkan i Tuna, Näs socken, hustru Brita Danielsdotters böneskrift, som var ingiven till Kungl Hofrätten den 1 augusti. Hon berättar att hennes salige man Jacob Jacobsson lördagen den 28 juni arbetat på kammarförvanten Hööks gård, Frölunda. Sent på söndagsnatten hade länsman Knut Ekman kommit med en knekt, som han hängt sin kappa på, sägandes det var befallningsman Stenings skrivare, som hade order att föra Jacobsson till Uppsala. Han ville inte godvilligt följa med. Han blev tagen med bara byxorna på, barhuvad och barfotad, dragen i håret till länsmansgården i Sylta. Han blev slagen och illa hanterad på vägen och fick handklovar på sig under natten. Dem slapp han på befallning av domaren och arrendatorn på Lennartsnäs. Han fick dock arbeta hos länsmannen.

Den 7 juli då han tillsammans med 2 legokarlar slagit hö på kammarförvanten äng i Frölunda, kom länsman ånyo för att gripa honom. Han sprang till skogs. De båda legokarlarna fick order att gå till Kungsängen.

Jacobsson hade kommit fram ur skogen och gömt sig i stallet på Frölunda. Därifrån kom han framkrypande, skälvande som ett asplöv, när kammarförvanten käresta gått dit. Hans hustru som också hade arbetat på Kungsängen, hade jämrat sig och uppvisat blånader hon fått av länsmannen.

Den 11:te hade Jacobsson hastigt avlidit och änkan beklagat sig för befallningsman Stening, att han dött efter den svåra behandlingen länsmannen givit honom. Länsman säger, att han inte givit några order till Jacobs gripande, helst som han vetat, att han inte haft någon tungspene.

Änkan kan inte finna annat än att hennes man fått sätta livet till och har anhållit hos Kungl Hovrätten att extraordinarie ting skall rannsaka och kalla vittnen, hon inte själv kan förmå framträda.

Hofrätten beslutade att eftersom änkan angivit länsman Knut Ekman vara vållande till hennes mans död, skall vice häradshövdingen Joachim Hallpap vid extra ordinarie ting lagligen rannsaka och döma.

Häradshövdingen jämte nämnden var samlade till extra ting och änkan Brita Danielsdotter framförde muntligen sitt klagomål på samma sätt som i böneskriften. Länsman Knut Ekman nekar till anklagelserna, men medger så småningom att han tillsammans med ordinarie soldaten Anders Brunberg gått till Jacob Jacobsson i Tuna natten mellan lördag och permässosöndag. Jacob hade varit avklädd och satt och åt. De frågade om kammarförvant Höök vore på Frölunda och om Jacob arbetat hos honom. Jacob svarade ja. Då sade länsman att han hade order från kronobefallningsman att taga Jacob som lösdrivare till soldat. Jacob svarade att han inte var någon lösdrivare utan endast en bräcklig karl och stretade emot och vill bli hemma över natten. Länsman tog honom i skjortärmen och förde honom till Sylta, där han satte handklovar på honom under natten.

Brita Danielsdotter begärde nu att vittnen skulle inkallas, eftersom länsmannen inte talade sanning. Grannhustrun Anna Ersdotter berättade, efter avlagd vittnesed med hand på bok, att hon natten mot permässodagen hört ett oväsen från Jacob Jacobssons stuga. Hon hörde länsman säga att du skall följa med. Jacob svarade att han inte var någon tjuv eller skälm och måtte få stanna hemma över natten. Har jag något illa gjort, vill jag tala med häradshövdingen själv. Jag är sjuklig och kan inte gå utan måtte taga häst. Vittnet hörde sedan hur Jacob med sin hesa röst ropat: Haij, haij, när han fördes genom dörren. Hon såg länsman och Jacob gå förbi hennes fönster, men kan inte säga om länsman ledde honom eller ej.

När länsman tillfrågades vid vilket tillfälle Jacob skrikigt haij, svarade han, att det var när han skulle ut genom dörren. Han hade skrikat, sparkat mot dörren och stretat emot. Länsmannen tillfrågades också varför han tagit soldat Brunberg med sig. Det hade han gjort för om inte Jacob velat följa med frivilligt, skulle Brunberg lett länsmans häst tillbaka, medan länsman skulle ta Jacob med tvång.

Vittnet Anna Ersdotter berättade, att hon och Hööks piga Lispeta Samuelsdotter dagen efter sett, att Jacob varit blå efter fingrar under vänstra armen.

Änkan återopade som vittne pigan Annika Persdotter i Tuna. Hon berättade, att hon natten till

persmässodagen hört folk gå genom grinden till sädesgårdet. Då hon skulle se till att grinden var stängd, fick hon se länsman komma med Jacob och hålla honom i skjortärmen. Efter ett stycke hade Jacob fallit omkull och länsman sagt: Kom upp Jacob. Hon vet inte om han sagt det onödigt hårt. Varken hon eller det förra vittnet, har sett länsman slå Jacob eller hört honom klaga över att behandlingen skulle bli hans död.

Erik Matzons hustru i Tuna, Karin Larsdotter berättade efter avlagd ed, att grannens Nils Anderssons piga kommit till henne på natten och undrat vem, som var i byn och far av med Hesa Jacob. Karin trodde det var värvare och gick ut på backen. Där mötte hon Annika och frågade om hon sett Jacob. En man kom ridande mot Annika och frågade om hon sett länsman. Hon berättade att hon sett honom och när länsman och Jacob kommit litet från Tuna, så lade sig Jacob och länsman slog honom och vart slag hördes till Tuna. Det hade däremot inte Jacobs rop på hjälp gjort på grund av hans talsvårigheter. Annika Perdotter förklarade att hustru Karin Larsdotter efter begäran fått henne att säga detta. I mörkret kunde hon inte se slagen utan endast höra när det small. Att Jacob låg på marken såg hon eftersom han hade vit skjorta.

Soldat Brunbergs hustru, Margaretha Lydichsdotter Däfwensiö, berättade att hon vaknat på persmässomorgonen i länsmannen stuga i Sylta av att hon hört handklovar, som skramlat. Där satt Jacob Jacobsson i bara skjorta och byxor och suckade och gnydde. Han sade, att han blivit med orätt förd ur sitt hus och fängslad, för att han arbetat hos Höök. Han hade inte velat arbeta hos sin fader Jacob Staffansson i Tuna.

Arrendator Törngren berättade att han kom till Sylta på söndagsmorgonen, därför att Brita Danielsdotter bett honom hjälpa hennes man ur arresten. Han sade till länsmannen att giva honom lös, vilket länsmannen vägrade, då han hade order att ta honom som lösdrivare till soldat. Så småningom löste han handklovarna. Törngren undrade om inte länsman visste att Jacob var bräcklig till hälsan och ena foten och var oduglig till soldat. Länsman försvarade sig med att han bara sett Jacob ett par gånger tidigare. Han hade hört att han var hes. När han togs måste ändå länsman medge, att han förstått att Jacob var sjuklig.

Avskedade soldaten Måns Wång berättade att han på söndagen suttit i Sylta och druckit med Jacob. Han hade då berättat att han blivit förd hemifrån och illa behandlad. Wång hade sett att hans högra hand varit mycket svullen efter handklovarna.

På änkans begäran kallades till vittne häradsdomaren och talmannen vid sista ständernas möte Hans Staffansson i Berga. Parterna enades om att han inte behövde vittna under ed. Han berättade att den 28 juni hade hans dräng kommit till hans kammare om natten och sagt att hans broder Jacob Jacobsson i Tuna var tagen av länsmannen och förd till Sylta. Han bad sin husbonde resa till Sylta och befria brodern. Han lyckade få honom fri och den 9 juli hade Jacob arbetat hos arrendator Törngren och den 10 hos Domaren i Berga. Där hade han dött dagen därpå. Han hade klagat över att han hade ont i hela kroppen, dock inte sagt att det berodde på länsmannens behandling av honom.

Nästa vittne var den 11-åriga gossen Petter Pettersson Viking i tjänst hos Per Jansson i Sylta. Han hade kommit till Sylta, när domaren och arrendatorn var där och sett Jacob i handklovar. Dock hade han inte sett länsmannen slå honom, som änkan påstår. Här uppvisade änkan Jacobs skjorta som var sotig bak och blodig fram.

Pigan Lispetta Samuelsdotter i tjänst i Frölunda, berättade att hon kommit till Tuna på söndagseftermiddagen för att be Jacob komma till Höök. Jacob låg i sängen och sade att han inte orkade komma till Frölunda, utan klagade över länsmans Ekmans hantering av honom. Han visade att han hade blåmärken efter länsmans fingrar på armen. Han hade dock inte sagt att han blivit slagen eller att det skulle leda till hans död. Lispetta berättade också att då hon arbetat på Kungsängen tillsammans med Brita Danielsdotter, hade Brita satt sig ned, då hon kände sig sjuk. Länsmannen hade då sagt till henne: Varför sitter du här din lösdriverska och inte arbetar? När hon inte svarade slog han henne med sitt spanskrör 6 slängar, så att holken nederst på käppen lossat. Han hade gått till gårdesgården för att slå fast holken och sagt: Fanen far i den konan, som jag slog sönder käppen på. Detta hade Lispetta sett och hört. Länsman tillfrågades om han i ord och gärning förorättat Brita Danielsdotter, vilket han nekade till.

Den avlidnes broder hade kommit med bud till Jacob om arbete i Berga den 9 juli och fått till svar, att jag vet inte om jag orkar. Änkan berättade, att när hon kom till honom i Sylta och frågat om han blivit slagen av länsman, hade han svarat: Så mycket har jag fått, att det räcker till döddagar.

Länsman tillfrågades, om han fått kronobefallningsman Stenings speciella order att ta Jacob. Han svarade att 4-5 dagar tidigare fått order att ta lösdrivare och halvårstjänare, men inte Jacob. Stening omtalade att han givit denna order, att ta alla halvårstjänare. Men inte speciellt Jacob, som han inte velat

ha, då han visste han var sjuklig. Törngren berättade att Jacob Jacobsson innan midfastan 1712 avhandlat att bebo torpet mot att göra vissa dagsverken till sätesgården Lennartsnäs, som Törngren arrenderar. Länsman Ekman tillfrågades om han hade Stenings order med sig, men de låg kvar i Sylta. Här upplöstes nämnden för dagen. De skulle samlas vid Tibble dagen därpå för att höra flera vittnen. Länsman skulle då visa upp ordern och mantalslängden, för att se var Jacobson varit mantalskriven.

Den 14 augusti fortsatte Extra tinget i Tibble.

Länsman Ekman hade nu med sig pappren och där stod som följer.

Baron Axel Gabriel Leijonhufvud skall i sin tjänst vid Ådö ha en mansperson, Niclas Westphal, vilken är utesluten ur kontributionslängden för innehavande år. Han är förklarad som lösdrivare och skall hämtas till soldat för dessa brevhavande bönders rote. Han skall med gott maner hit föras. Kumla den 22 juni 1712 Petter Stening.

P S Westphal kan nu tagas och om han inte godvilligt vill följa med, skall han med tjänliga medel föras hit den 29 juni. Vet ni fler som inte finns i mantalslängderna eller är halvårstjänare skall ni taga med dem och vara färdig att marschera till Uppsala för mönstring på söndagsmorgonen. De som inte vill följa frivilligt skall beläggas med handbojor och om flera motvilliga finns skall den under samma arrest föras. Petter Stening

Änkan invände att det inte stod något om hennes man i ordern och han fanns i mantalslängden. Alltså var han inte lösdrivare och kunde inte bli tagen till soldat.

Länsman påstår att han inte finns i mantalslängden och således var förfallen till soldattjänst. Hustrun menade att hennes man på grund av sjukdom skulle vara oduglig till soldat. Nämnden intygade att Jacob född 1681 var krokent, surbent, blekhyad, och sjuklig från barndomen. Han hade sjukt bröst och en bortruttnad tungspene. På grund av sin sjukdom och fattigdom har han blivit förskonad från att betala mantalspengar till hösten 1710, då han gift sig. Länsman hade inte denna mantalslängd, som fanns i Sigtuna hos häradskrivare Träbohm. Beslöts att rätten skulle avträda för dagen och mantalslängden hämtas till nästa dag.

Den 15 augusti fortsatte Extra tinget i Tibble.

Framtogs i rätten den saknade mantalslängden för år 1712, där det står att Jacob Jacobsson och hans hustru Brita Danielsdotter är skrivna för Tuna och har betalt mantalspengar. Länsman Ekman menar att han är halvårstjänare. Bonden Per Jansson i Tuna berättar, att Jacobsson och han i maj månad kommit överens om, att Jacob skulle tjäna hos Per ena veckan mot 2 tunnor råg och 1 lass hö. Andra veckan skulle han få bli hemma hos sig. De hade inget skriftligt kontrakt och Per hade inte nämnt deras överenskommelse för någon. Jacob arbetade 1 vecka och 4 dagar hos Per. Han hade istället arbetat i Frölunda. Länsman kunde inte neka att han först nu hört om den överenskommelsen. Han hade tagit honom för att han inte fanns i mantalslängden, vilket han nu överbevisats om.

Änkan begärde, att man även förhörde hustru Ebba Ersdotter, som var halvsysster till den döda. Hon hade frågat Jacob varför han lagt omkull sig och fått svaret att länsman ryckt omkull honom 4 eller 5 gånger mellan Tuna och Sylta. Hon såg honom i Berga kvällen innan han dog, då han haft ont i bröstet och hostat blod. Han sade: Så mycket har jag fått i min kropp, att jag har mitt onda.

Kallades Jacob Staffansson i Tuna att vittna, dock inte under ed, då han var den dödes fader. Han hade varit hos sonen i Berga på aftonen den 11 juli. Den sjuke hade ont i bröstet och huvudet, var öm i fötterna och ögonen stod ut ur huvudet. Han hade inte klagat över länsman.

Änkan grät och beklagade att sanningen inte kom fram. Mannen hade inte blivit synad eller öppnad, som det ålegat kronobefallningsmannen att göra. Han försvarar sig med att änkan, då hon kom och anmälde dödsfallet och misshandeln inte begärt att han skulle syna liket och sätta länsman i arrest. Hon menar att hon för sin stora sorg inte kom ihåg att begära det, utan han skulle gjort det ändå.

Länsman tillfrågades hur han kunnat ge Jacob fri, när han tagit honom för lösdrivare. Han sade att det vara på grund av domaren i Berga och arrendatorn i Lennartsnäs. Kronobefallningsmannen påminde honom om ordern att föra de som tagits till soldater till Kumla och ej av egen myndighet lössläppa dem. Kronobefallningsman påminde om att vid mönstringen i Uppsala hade länsman svarat att han ingen trotskusk hade utom HesJacob i Tuna, men han är oduglig.

Änkan menar att då Jacob var sjuklig, oduglig till soldat, inte varken lösdrivare eller halvårstjänare, så det fanns ingen annan anledning av länsman att ta honom än avund. Man visste att länsman och Höök var ovänner. Jacob hade arbetat hos Höök i andtiden. Kronobefallningsman menade också, att länsman tagit Jacob ur arbetet till förtret för Höök. Länsman hade vid vintertinget fällt till böter och skadestånd för att

han uppeggat några resande militärer att göra våld på Hööks folk och hästar. Höök kunde också visa att hans ordinarie dräng lupit ur tjänsten och att han nu endast hade att lita till Jacob i andtiden.

Då inte mera fanns att säga i saken sammanträdde rätten och stannade för följande utslag. Då bevis inte finns att Jacobs död berott på länsman Ekmans hantering av honom frikänns länsman för hans död. Däremot har han uppträtt mot lagen, när han våldfört sig på den oskyldige och sjuklige Jacob Jacobsson och skall dömas härför av Kungl Hovrätten.

Vad beträffar länsmans angrepp på änkan Brita Danielsdotter med käppslängar och skällsord på Korsängen, skall utslag lämnas, när vittnet Lars Janssons dotter i Sylta har blivit hörd.

Ur Bro Härads Dombok 1715

Sammandrag av Gudrun Sandén.

Landshövding Ribbing anmäler till nämnden och allmogen, att länsman Knut Ekman av Hovrätten blivit befriad från edsöre eftersom han suttit av straffet i fängelset. Han har blivit rekommenderad till länsman, att återfå sin tjänst, där han anses skicklig. Men Ekman är också oflitig, försumlig och begiven på fylleri, så landshövdingen föreslår att Ekman avsätts och Carl Lund, som uppehållit tjänsten på ett beskedligt sätt förordnas. Allmogen klagade över Knut Ekman, men gav Lund gott vitsord. Han fick tjänsten.

Vidare talade landshövding Ribbing om vägröjning samt tingstugans uppbyggande av häradsborna.

12 maj 1715 anhöll löjtnanten vid Upplands Regemente Johan Ollberg om syn på sitt löjtnantsboställe i Skälby, som beboddes av bonden Isak Johansson. Stället var mycket förfallet både till hus och åker.

Rätten ville underrätta landshövdingen och meddela översten, regementsauditören och kronobefallningsman.

Den 12 maj 1715 tilltalade torparen Pär Andersson i Storhagen torparen Anders Bengtsson i Tegeltorpet för att han låtit utså ett ryckte, att Anders kunde skaffa sjukdom på vem han ville. Pär, som varit sjuk ett år med värk både invärtes och utvärtes säger, att det liksom far äppelstora kulor i benen på honom. Han vill egentligen inte påstå, att Anders satt sjukdomen på honom, men vill få en undersökning härom.

Anders Bengtsson nekade, att han någonsin sagt sig kunna sätta sjukdomar på folk, än mindre varit orsak till Pär Anderssons sjukdom. Han anhöll att Pär måtte plikta för sådant tal.

Till vittnen kallades mjölnaren Jacob Ersson och mjölnaren vid Brogårds kvarn Salmon Jansson. Jacob Ersson berättade, att Anders Bengtsson i fjol efter att ha fått hugg av fogen på Brogård och Jacob Ersson varit hos honom sagt: - Fogden har tagit min hälsa ifrån mig, blir det intet förrän 15 år härefter, skall jag slå en kula i honom. Jacob hade bett honom förlikas med fogden. Anders svarade nej, då hatar han mig och mina kreatur. Pär Andersson i Storhagen slog mig, när han tjänade på Ådö och sådant skall fogden också få, även om det tar 15 år.

Anders Bengtsson sade, att han varit drucken och sagt, att han skulle slå en kula i fogden om de skulle marschera mot fienden. Han hade inget sagt om Pär Andersson.

Salmon Johansson berättade, att i vintras hade fogden på Brogård blivit oense med Anders Bengtsson för hans otidigheters skull. Salomon hade hört honom en tid efteråt säga: - Fogden har tagit min hälsa och slagit mig. Jag skall slå en kula i hans kropp, även om det tar 15 år. Pär Andersson slog mig på Ådö och se hur han har det nu, så skall fogden också få.

Anders Bengtsson nekade till sånt tal. Hans hustru Ingrid Matsdotter hotade vittnena, så de vågade inget säga, då de fruktade att bli illa åtgångna av makarna Bengtsson.

Ingrid Matsdotter fälldes att betala 10 daler silvermynt för sin ohövlighet mot sina motparter. Nämnden sade, att det var ett allmänt rykte att Anders Bengtsson och hans hustru kunde bruka fullt signeri.

Beslut.

Man kan inte bevisa, att Bengtsson skulle utövat någon olovlig konst mot Pär Andersson. Men både nämnden och allmogen intygade att han hade rykte om sig för signerier. Han skall vid nästa ting med ed befria sig från misstanken att ha vållat Pärs sjukdom.

Den 15 september 1715 avlade Anders Bengtsson i Tegeltorpet under Bro gård ed på att han inte satt sjukdom på Pär Andersson i Storhagen. Han hade blivit fälld i Rätten den 12 maj att undergå eden. Den lydde:

Jag, Anders Bengtsson, svär vid Gud och på Hans Heliga Evangelium, att jag inte varken genom

signeri eller på annat sätt varit vållande till Pär Anderssons sjukdom. Efter eden blev han befriad från Pär Anderssons anklagelse.

Den 15 september 1715 beklagar sig löjtnanten vid Upplands Regemente, herr Ålberg, att trots att han har boställe i Skälby i Näs socken har han inte fått vederbörligt bänkrum i kyrkan. Församlingen vill tränga ned honom i kyrkan bland den gemene allmogen. Han anhåller hos Häradsrätten att få en tjänlig bänk, som anstår hans ställning.

Beslut.

Löjtnanten får antingen göra anmälan hos landshövdingen eller stämma dem, som han anser hindra honom till hans rätt.

Den 15 september 1715 kårade länsman Petter Westring till bonden Lars Jonssons i Sylta hustru, Maria Johansdotter Buddrei, för att hon stängt ut länsmanshustrun ur hennes kyrkbänk.

Länsman skriver, att han blivit föranlåten att inge en inlaga, då hans hustru i somras blev utestängd från sin kyrkbänk av Lars Johanssons i Sylta, hustru. Detta förorsakade stor förargelse i församlingen och min kära hustru en stor skymf. Hon måste söka sig en bänk längre ned i kyrkan. Lars Johanssons hustru påstod, att hon efter stångfallet ville ha den främsta platsen. Hon måste bevisa att något stångfall i så fall skett i kyrkan. Jag avvaktar ett rättmätigt beslut.

Häremot svarade Johan Erssons hustru, Maria Johansdotter Budderei, att hon alltid haft det främsta stället i bänken och påstår sig få behålla det i anledning av stångfallet. Hon skall ha första lotten i byn. Hon uppvisade attest härpå från Pär Andersson och Pär Johansson, som vittnade att hon i 40 års tid haft sitt bänkrum främst vid gången i den bänk som hon brukat sitta i. Matz Eschellsons hustru, som bodde på detta hemman tidigare hade samma plats, vilket vi om så påfordras med ed kunna bekräfta.

Tuna den 11 augusti 1715 Pär Andersson, Pär Johansson.

Den 16 september 1715 finns en attest från Johan Ersson på Svartsjö, som dygdesamma hustru Maria Budderi av honom begärt angående bänkrum i Näs kyrka. Jag har bott i samma by i 5 års tid och ingen har försökt tränga ut henne ur hennes bänk. Så har det varit efter gammal hävd. Stolsrummet har tillhört Lars Jöns hustru vilket om så påfordras, jag kan med ed bedyra.

Tuna den 9 september 1715 Johan Ersson i Svartsjö trädgård.

Hustru Budderi och hennes man Johan Ersson tilltalade vice versa länsman Westring för att han skulle vilja avhända henne stolrummet i kyrkan, som hon haft i långliga tider. Länsman frågade om någon förargelse skett i kyrkan med skällsord och tråtor mellan hans hustru och hustru Budderi. Man svarade nej.

Kaplan Bure sade sig inte veta om något oväsen i kyrkan mellan dessa hustrur, endast att länsmanshustrun inte sluppit in, för att bondhustrun var en högfärdig kvinna.

Beslut.

Häradsrätten anser att då länsmansbostället är i Sylta by och äger plats i kyrkan i samma bänk som grannarna skall de samsas.

1715 års Dombok är mycket skadad.

45 handskrivna sidor av Herman Svenngård. Sammandrag av Gudrun Sandén.

Den 11 januari 1715 hölls ordinarie ting i Bro härad under ledning av kronobefallningsman Lars Träbohm och häradets vanliga nämnd:

Domare Hans Staffansson i Berga

Erik Jonsson i Jursta

Erik Hindersson i Tibble

Anders Ambjörnsson i Härnevi

Nils Andersson i Tuna

Anders Bengtsson i Skälby

Anders Ingemundsson

Hans Persson i Skällsta

Johan Hansson i Klöv

När gudstjänsten var avslutad och tingsfrid utlysts upplästes följande förordningar: Kung Maj:ts Processionsordning av år 1695. Kungl Maj:ts förordning om oljud och förargelse i kyrkan. Kungl Maj:ts förordning om mord av år 1684. Kungl Hovrättens rescreptern om tingsattester på timmerbygge från 1714. Om stöld och rån som begås på den undan fienden bortförda egendomen av 1714. Om äktenskap med sin avlidne hustrus syskonbarn skall beviljas av Kungl Maj:ts dispensation av 1714. Huruvida de excesser och övervalds saker, som förövas av militär i kvarter bör sortera och dömas av underrättelser på landet av 1714. Huruvida äktenskaps- och trolovningssaker skall höra till världslig eller andlig rätt.

Vid tinget var inga uppbud eller inteckningar.

Den 11 januari efter middagen kom landshövdingen Per Ribbing. Då examinerades först förseglingslängderna av år 1714 och befunnos riktiga efter vad annotationerna innehålla.

Grevinnan Brita Kruus lät inleverera följande syningsattest: Genom bokhållare Arvid Empting på grevinnan Kruus vägnar begärdes syn på skogen på Stäksön mellan färjestaden och torpet Stäksbacka. Efter noggrann syning med farande av och an befanns största delen vara ung skog, som efter 12 - 14 år inte duger till timmer. Den minsta delen kan innehålla 300 timmer. Detta är inte mer än vad som kan behövas på Stäkets gård och Ladugård samt torpen. Där finns Kvarntorpet, Ön, Stäksbacka och ett påbörjat ställe, där endast en stuga är klar. Där behövs lada, stall och foderhus. Grevinnan skall vara sinnad att låta uppföra en stor byggnad, som svarar mot den som redan finns. Det finns inte timmer till allt detta och inte till de torpen, som är belägna på andra sidan färjestaden i Eds socken och som tillhör Stäkets gård. Detta är sannfärdigt attesterat och med våra namn och bomärkens undersättande bekräftat. Stäkets gård 3 december 1714 Hans Staffansson, Anders Bengtsson.

Landshövding Ribbing undrade vad en sådan attest var bra för. Grevinnans utskickade svarade, att grevinnans ansökan att få hugga timmer på allmanningen till torpen i Eds socken, må anses skälig, när den egna skogen inte räcker. Nämnden intygade att Staffanssons och Bengtssons attest är sann och av häradsrätten blivit intygad.

Landshövding Ribbing föreställde nämnden och allmogen om länsman Knut Ekman, sedan han blivit befriad från edsöre, efter det han suttit i fängelse, skulle återinsättas i tjänsten. Han hade blivit rekommenderad av landshövdingen, som skicklig i sin tjänst. Men som han också är oflitig, försumlig och begiven på fylleri, så finner landshövdingen, att han måtte avsättas. Carl Lund, som har uppehållit tjänsten och gjort sig känd som beskedlig, måtte tillsättas istället. Allmogen klagade över Knut Ekman och gävo Carl Lund ett gott vittnesbörd. Lund blev utsedd till efterträdare.

Landshövding Ribbing föreslog vägröjning i häradet och att tingstugan skulle byggas av häradsborna.

Kronobefallningsman Lars Träbohm berättar, att bonden Erik Olsson i Härnevi och Johan Ersson i Härnevi har angivit soldaten Erik Löth för det han skall i höstas gjort intrång och övervald. Befallningsman menade att detta måtte rannsakas och karlen straffas efter Kungl förordning.

Soldat Löht var inte tillstädes då han var helt sjuk efter att ha blivit slagen av några båtsmän, som han förfört.

Anders Ambjörnsson, som är Löths rotebonde uppvisade en förlikningsskrivelse mellan Erik Olsson, Johan Ersson och Erik Löth av följande lydelse: Vi undertecknade har varit med vid den förlikning mellan soldat Erik Löht och hans rotebönder Johan Ersson och Erik Olsson. Ingen har någon fordran på den andre, utan är i god förening, vilket vi med våra namns underskrivande bekräftar. Härnevi den 29 December 1714 Knut Ekman, Anders Ambjörnsson, Nils Johansson.

Jag har inget att klaga över mina rotebönder, vilket kvitteras. Härnevi den 29 december 1714.

Landshövdingen Ribbing sade, att vid denna förlikning intet bör ges akt på. När soldaten blir frisk skall han anklagas och ställas inför tinget och undergå vederbörligt straff. Rotebönderna menade att förlikningen inte innefattade deras sak, utan han skulle rannsakas efter förordningen att kriminalsaker inte får nedtystas. Soldaten skall inkallas till första ting eller så fort han blivit frisk.

Konan Kerstin Erlandsdotter, som tjänar som amma hos magister Floman, berättar hur hon vid förra tinget blivit rannsakad och dömd för begånget lägersmål med fogden Daniel Chroström på Säbyholm. Hon har också haft olovlig beblandelse med drängen på Säbyholm, Sven Andersson, nuvarande ryttare. Hon blev lägrad Mikaeli 1713 i drängstugan på Säbyholm flera gånger. Hon hade blivit havande och fött ett gossebarn 14 dagar före Olsmässan. Hon sade sig inte ha något skäl eller bevis att övertyga honom. Det var endast hennes samvete som drivit henne till bekännelsen. Vid förlossningen hade hon berättat för hustru Brita i Skysta, hustru Karin i Skysta, hustru Anna i Skystatorp och hustru Margareta i Kolartorpet, att Sven Andersson var fadern. Hon hade namngett barnet efter fadern och kallat honom Sven Svensson. Fogden hade lägrat henne 2 månader efter och kan inte vara barnafadern.

Sven Andersson sade sig tjänat på Säbyholm vid den tiden tillsammans med Kerstin. Han nekar att han haft sängelag med henne. Drängarna hade legat i drängkammaren och pigorna i bagarstugan. Skulle Kerstin varit så okysk att hon i drängarnas frånvaro kommit och lagt sig i deras säng?

Kerstin påstår stadigt att Sven är barnafadern. Hennes far torparen Erland Claesson säger att han sett Sven och Kristin sitta tillsammans i spisen i bagarstugan och sedan tillsammans gått till drängstugan och där haft lägersmål tillsammans. Han hade sett det och sagt: Tvi ert horpack och velat skilja dem åt, men blivit hindrad, vilket torparen i Kolartorpet, Gustav Persson kan intyga. Han var inte närvarande.

Kronobefallningsman Träbohm menar att Gustav Persson skall vara tillstädes den 12 och vittna i denna sak.

Den 12 januari kom Gustav Persson som vittne och avlade vittneseden. Han berättade, att när han vid jul 1713 varit och tröskat, sett att Sven Andersson tagit Kerstin från bagarstugan och lagt henne i sängen hos sig. Hon kröp upp om morgonen från hans säng. Sven Andersson påstår att Gustav Persson vittnat osant och tagit mutor. Gustav Persson begärde att Sven måtte plikta för sådant tal. Han kunde ju inte neka att han legat till sängs med henne.

Beslut.

Då det är bevisat att Sven Andersson legat i säng med konan Kerstin Erlandsdotter och hon blivit havande och fött barn samt i barnsnöden bekänt att Sven var barnafadern, skall han plikta 40 mark silvermynt. Konan Kerstin skall plikta 20 mark efter Kungl Maj:ts förordning från 1696. Bägge skall undergå en söndags kyrkoplikt enligt Kyrkolagens 9 kapitel. Sven Andersson skall årligen underhålla barnet med en tunna spannmål och 6 daler kopparmynt. Han skall dessutom böta 3 mark silvermynt för ohövlighet mot vittnet. Det är lika mycket som för okvädningsord.

Kronobefallningsman Träbohm och komministern i Bro och Låssa berättade för landshövdingen och tingsrätten om, att åtskilliga kriminal- och lägersmål varit angivna till tingsrätten. Man har inte fått kunskap om häradsrättens utslag. Prästerskapet har inte kunnat avstänga dessa syndare varken från kyrkan eller Herrens Nattvard.

Här namngavs Mats Persson på Murartorpet i Bro, en gift man, som begått enkelt hor med Kertin Ersdotter, ogift kvinna. Detta hade skett 1712 och delinkventerna samma år fått dom. Denna sak skall blivit underställt Kungl Hovrätten, men därifrån har inget utslag kommit.

Jacob Ersson i Sandboda, ogift man, har haft lägermål med soldat Zachris Ströms hustru, Karin Persdotter. Deras dom kom 1712, men de har inte fått något straff.

Anders Andersson i Låssa socken, ogift, har haft lägermål med soldat Nils Ekerots hustru, Annicka Johansdotter, fått dom 1714 och fortfarande inte fått undergå något straff.

Adam Perssons dräng i Tibble, Johan Mårtensson, ogift, har haft lägersmål med soldat Lustigs hustru, Kerstin Tyresdotter. Han har även haft lägermål med soldatänkan Malin Ersdotter, Lars Nymans hustru. De fick dom 1712.

Soldat Anders Wiberg, ogift karl, har lägrat 2 ogifta kvinnspersoner och givit den ena äktenskapslöfte. Nämligen Malin Ersdotter. Den andra var Ingeborg. De har blivit angivna och anklagade men inte fått dom

Landshövdingen begärde att det skulle föras till protokollet och sedan meddelas honom, så att han kan i Kungl Hovrätten söka få slut på sakerna vilket Häradsrätten samtyckte till.

Den 12 januari kärade Anders Dufwa, baron Nils Posses fullmäktig till Anders Eriksson i Korsängen i Näs socken för att han inte efter landshövding Johan Hoghusens beslut och kronobefallningsman Petter Stenings order betalt resterande utskylder för Tuna hemman. För att han ingen reparation utfört på samma hemman på 3 år. För att han fört foder från gården. För kostnader och skadestånd enligt följande skrift:

Till Häradsövdingen och Häradsrätten vill jag på uppdrag av baron Nils Posse andraga, att ängsvaktaren Anders Ersson med sin son Erik Andersson, mottagit av kamreraren Petter Wennerman för min nådiga herres hemman i Tuna för årliga utlagor enligt jordeboken 13 daler samt 6 tunnor 7 fjärdingar spannmål varav ängsvaktaren skall att betala halvparten. Han har nu brukat hemmanet i 3 års tid utan att bekymra sig om några utlagor. Han har inte gjort den ringaste reparation på 3 år. Dessutom har han utan laga uppsägning 1708 fört allt fodret från gården.

Jag har i godo anmodat honom att betala räntan för halva hemmanet och förmå sin son att betala mig för fodret. Han svarar med otidigheter och försmädelse. Jag anser mig tvungen att med denna böneskrift till landshövdingen få min fordran. Ärendet inlämnades den 26 november 1708 och remitterades till

befallningsman Stening, som noga examinerade saken och fann att min herres fordran var 10 daler plus ränta och 3 tunnor spannmål. Verkställigheten måste prompt remitteras eftersom Lars Åkerman, vilken hade ärendet omhand avlidit.

För det andra bör denna ängsvaktare Anders Eriksson betala 5 daler om året, alltså 15 daler, för att han inte gjort någon reparation, vilket varit hans skyldighet.

För det tredje vill jag ha 8 daler i ersättning för de kostnader jag haft i samband med att han olagligt tagit fodret från gården.

Uppvisade Johan Hoghusens remiss till kronobefallningsman Stening av den 26 november 1708. Den löd: att infordra kontraktet av Korsängsvaktaren Anders Eriksson, varefter han bör betala utlagorna för Tuna hemman. I brist på godvillig betalning, bör med tjänliga ämbetsmedel ärendet lämnas till domare att skärskådas och avgöras.

Framvisades bokhållare Dufwa, befallningsman Petter Stenings befallning till länsman Johan Ödman av den 7 april 1709. I anledning av landshövdingens order på bokhållare Dufwas å hans principals vägnar angående de tre års utlagor på hemmet Tuna, som ängsvaktare Anders Eriksson och hans son brukat men är skyldiga efter Dufwas räkning 50 daler och 3 tunnor säd. Till i dag har Anders Eriksson betalt 40 daler. Han måste visa sitt kontrakt och betala de resterande 10 dalerna och 3 tunnor säd inom 14 dagar.

Anders Eriksson svarade att han inte skall betala mer än 80 daler årligen. Han visar en attest underskriven den 21 april 1709 av Pär Andersson Tuna, Erik Jöransson Tuna, Nils Andersson Tuna, gamle Pär Johansson Tuna, unga Pär Johansson Tuna, Erik Mattson Tuna. Den lyder: ängsvaktare Anders Eriksson begär av undertecknade vittnesbörd om Tuna hemmans storlek. Samma hemman föll till kronan omkring 1695-96. Där finns en uträkning av salig Paul Larsson. Strax därefter kom utlagorna till grevinnan Wittenberg. Hennes betjänt fick hemmanet i livstids donation. Efter hennes död tillföll hemmanet baron Nils Posse. Räntan skulle uppbäras av hans kamrer Petter Wennerman. Soldatlegor, skjutsar och andra resor vart lovat efter förmedlingen till 3/4 mantal. Då man miste ängsmarken och fiskevattnet lovade kamreraren en summa på årligen 80 daler kopparmynt. Man fick aldrig något kontrakt vilket härmed atteras med namn och egenhändiga bomärken.

I anledning av den attesten beviste Anders Eriksson att han betalt 40 daler silvermynt, som Dufwa kvitterat den 7 april 1709.

Dufwa sade sig inte kunna godkänna den attesten, då de som skrivit under intygat i egen sak, som grannar till Tunas andra hemman. Tillstod Anders Eriksson att han inte gjort någon ny byggning men väl reparerat för 30 daler om året. Anders Eriksson tillstod att han sålt 2 lass hö, att sona soldaten med.

Parterna förliktes vad gällde höet och kostnaderna och utfäste sig att betala 18 daler kopparmynt, vilket Dufwa var nöjd med.

Beslut.

Emedan en avhandling är gjord mellan åborna vid frälsehemmanet Tuna och Baron Nils Posses kamrer Wennerman, att i allt skulle betalas 80 daler kopparmynt årligen och Anders Eriksson för de 3 år han brukat hemmanet betalat 40 Daler, som Dufwa kvitterat den 7 april 1709 har han således fullgjort sin skyldighet. Han är fri från Dufwas tilltal. Vad husrötan och höet anbelangar, som Dufwa på sitt herrskaps vägnar vill ha ersättning för, men Anders Eriksson bestridigt, så har parterna här vid tingsplatsen förlikts. Anders Eriksson har lovat att för den fordran utbetala 18 daler. I och med den utfästelsen låter rätten det bero.

Samma dag kände bokhållare Dufwa på baron Nils Posses vägnar mot torparen Pär Johansson i Högtorpet i Näs socken. För det första för att han olovandes lämnat torpet i Tuna. För det andra för en ansenlig rest på sina utlagor. För det tredje för att han fört bort foder från gården. För det fjärde för rättegångsomkostnader.

Dufwas klagoskrift lyder: Jag nödsakas på baron Nils Posses vägnar till rätten andraga hur min instämnda motpart, torparen på Tibble ägor, Pär Johansson, som i många års tid varit min herres bonde på hans frälsehemman i Tuna i Näs socken, är skyldig efter räkning en ansenlig rest på utlagorna både i pengar och spannmål. Han har 1713 utan laga uppsägning med all sin egendom lämnat hemmanet i mycket dåligt skick. Hemmanet blev öde. Eftersom jag inte förmår hos honom något uträdda, ber jag rätten att pålägga Pär Johansson, att betala sina inestående resterande utlagor enligt 1712 års ränta samt 25 tunnor spannmål. Tillsammans med gästgivaren i Tibble, Adam Persson betala 1713 års utlagor, som är 13 daler silvermynt och 6 tunnot spannmål. Han skall stå för den husröta en syn i vår kommer fram till. Han skall straffas för att han utan husbondens vetskap lämnat hemmanet med all sin egendom. Återlämna hö och halm, som han bortfört från hemmanet. Dessutom skall han betala 7 daler silvermynt för kostnader, som han åsamkat genom att tredskas. Följer uträkningar.

Pär Johansson nekade inte att han var skyldig så mycket som restlängden visar. Han beklagade sin oförmögenhet att betala, då han varit sjuk. Han nekade till att han skulle avflyttat utan uppsägning.

Dufwa sade, att Pär Johansson sagt att han velat lämna hemmanet, men ändå fortsatt att bruka det. Han måste plikta för att han flyttat med boskapen. Pär menar att han ingen egendom haft, utom en eller annan kalv. Han nekar till att ha fört hö från gården. Dufwa eftergav den punkten.

Beslut.

Häradsrätten finner att bonden Pär Johansson, som bebott frälsehemmanet Tuna, som ägs av baron och landshövdingen Nils Posse, har en rest på 107 daler silvermynt och 25 tunnor spannmål. Han bör erlægga denna skuld till landshövdingen. Dessutom skall han ersätta jordägaren med 6 daler silvermynt för kostnader han åsamkat, då han utan laga uppsägning avflyttat. Enligt 23 kapitlet Jordabalken står det husbonden fritt att föra honom tillbaks med boskapen. Då Dufwa tillgivit honom punkten om foderbortföringen låter rätten det därmed bero. Pär Johansson skall betala Dufwa 3 daler silvermynt i rättegångskostnader.

Samma dag kårade bokhållare Dufwa till gästgivare Adam Persson vid Tibble, på baron och landshövding Nils Posses vägnar. Han begärde att gästgivaren skulle lämna besked om tillståndet att disponera och bärga den vid Tuna befintliga egendomen och grödan. Han begärde en riktig räkning och ersättning för omkostnader. Klagoskriften löd: Inför Häradsrätten och Tingsrätten anhåller jag på min herres, baron Nils Posses vägnar, att gästgivare Adam Persson i Tibble, gör reda för sitt tillstånd att disponera en del av Pär Johanssons egendom, som min herre äger, nämligen frälsehemmanet i Tuna. När Pär Johansson 1713 olovandes bortfarit, har jag bärgat den lilla säd som var kvar och drygt 20 lass sommarhö. Detta har Adam Persson av egen auktoritet fört till gästgivargården tillsammans med 2 nötkreatur och andra egendomar. Jag begär att han skall dömas att plikta och tillsammans med Pär Johansson betala 1713 års ränta och ersätta höet, som han bara trampat som vinterhö och menar att det bara rör sig om 7-8 lass. Jag begär 7 daler i ersättning för de kostnader han åsamkat mig genom att disponera en annans egendom.

Adam Persson säger sig ha gjort detta efter order av befallningsman Petter Stening. Han har fått skrivelsen den 7 november 1713, då han varit vice länsman. Den lyder: Då soldaten Petter Wettersteen besvärar sig över att han inte fått sin lega av ödehemmanet i Tuna. Då gamle Pär Johansson avflyttat från Tuna och nu bor i Tibbletorp, finns några kreatur och hö och halm kvar i Tuna. Jag befäller värdera detta och använd till soldatens mundering och beklädnad. Det övriga ställes till mig för soldatlön, kronoräntor mot mitt kvitto. Adam Persson kunde inget svara.

Befallningsman Träbohm sade sig vilja svara för Adam Persson i detta mål och göra räkning, såvida inte Adam Persson överträtt befallningsman.

Beslut.

Emedan gästgivaren Adam Persson år 1713, då han var vice länsman, handlat efter befallningsman Petter Stenings order, att ta viss egendom från Tuna och då nuvarande befallningsman Lars Träbohm vill svara för samma order, då finner rätten billigt, att Adam Persson befrias från Dufwas tilltal.

Det står Dufwa fritt att begära räkning av befallningsman Träbohm, om vad denna egendom använts till. Rätten vill inte nu uttala sig.

Samma dag utsågs Bengt Johansson i Husby i Bro socken till fjärdingsman i Hindrik Hermanssons ställe. Han hade fått avsked. Johan Ersson i Kyrkbyn, Näs socken förordnades till fjärdingsman i stället för Erik Persson i Frölunda.

Samma dag kårade bonden Jacob Matson i Näs by och socken till korpralen manhaftige Jacob Ruth angående en häst, som korpralen ridit ihjäl för bonden. Bonden begär ersättning för hästen och rättegångskostnaderna.

Jacob Matsson berättade, att korpralen mot pengar tagit hans häst vid gästgivargården, för att rida till sitt boställe i Åby i grannsocken. Hästen kom aldrig tillbaka. Den värderas till 60 daler kopparmynt. Korpralen säger att han lejt Matssons häst och betalt före. Han nekar till att ha skadat hästen. Han uppvisar två attester, den ena underskriven av Johan Sarrman, Johan Carlsson och Erik Mårtensson. Skrivelsen är daterad den 10 januari 1716 och innehåller: Vi undertecknade tillstår och bekänner att korpral Jacob Ruth i dagningen kom hem till sitt boställe. Han hade lejt bonden Jacob Matssons hästar från Tibble gästgivaregård till sitt boställe i Åby. Skjutsen kostade 24 silvermynt, vilket korpralen kontant skickat med till Tibble enligt räkning. Bonden var nöjd med 24 silvermynt.

Den andra attesten var av följande innehåll: Korpral Jacob Ruth anhåller om attest angående en häst, som bonden Jacob Matsson beskyller korpralen ihjälridit. Men vi, undertecknade, sågo bägge hästarna,

då Jacob Matsson red bort med dem och då inget fel på dem syntes. Bonden sade inte det ringaste om deras ofärdighet, vilket styrkes. Åby den 17 januari 1715 Johan Sarrman, Erik Mårtensson.

Jacob Mattson beklagade, att hans häst dött dagen efter han fått den hem, sedan korpralen ridit den. De hade inte talat om hästar, när han hämtade den från Åby. Hästen hade dock inte orkat hem utan han hade måst lämna den på vägen. Han påstår, att korpralen måste betala honom för hästen, efter värdering.

Tolvman Carl Jönsson i Jursta berättade, att han synat hästen sedan den fallit omkull vid Wallboms torp. Man hade vänt hästen och han hade inte varit sönderslagen eller bruten. Han verkade sprängd, då buken gått hårt på honom.

Jacob Matsson sade, att hans häst varit frisk vid Tibble gästgivargård, när korpralen tagit den. Han hade inte lovat korpralen att resa till Åby, som är en halv mil bortom Grans Krog, utan endast från Tibble till Gran. Då han nu tagit hästen och rest längre än han hade lov och fördärvat den, måste han betala den.

Korpralen Ruth sade sig ha accorderat med Jacob Matsson, att han skulle behålla hästen ända till bostället och givit 24 silvermynt. Han åberopar de tidigare attesterna och svär att hästen varit frisk så länge han haft den.

Beslut.

Rätten har tagit parternas skäl i övervägande och hört hur bonden Jacob Matsson andragit, att den häst, som han lejt åt korpralen från Tibble gästgivargård, skulle dött något efter det korpralen brukat den och blivit återtagen från hans boställe en halv mil bortom Grans Krog. Mot bondens vilja hade han ridit dit och hästen hade trots att den gick lös inte orkat hem. Han menar att hästens död beror på att korpralen ridit honom för hårt och långt. Detta syntes av att hästen flåsat och fallit omkull, som om den varit sprängd. Han begär 60 daler kopparmynt av korpralen, vilken helt nekar till att hästen omkommit på grund av honom. Han hade haft bondens lov att rida till sitt boställe i Åby. När bonden hämtat honom där hade han inte klagat över att hästen skulle vara ofärdig.

Dock är befunnit att ingen ridit hästen efter korpral Ruth och den på hemvägen fallit omkull och dött, så tycks det sannolikt att det är korpralens ritt, som orsakat hästens död. I anseende till omstridigheterna påläggs korpralen att befria sig genom ed. Brister han i eden vill rätten ta upp ärendet igen.

Häremot vädjade korpral Ruth med 3 mark silvermynt under Lofl. Lagmansrätten den 12 januari.

Jacob Matsson i Näs vädjade med 3 mark silvermynt till Lofl Lagmansrätten mot kostnader.

Samma dag angav Kerstin Erlandsdotter ryttaren Sven Andersson, som när han kom från tinget, där han stått till svars emot Kerstin Erlandsdotter sagt, att hon givit landshövdingen och häradshövdingen mutor för att de skulle hålla med henne.

Sven nekade att han sagt det om landshövdingen men fällt ett ord om häradshövdingen att han tagit mutor. Kerstins far hade sagt att om det så skulle kosta 3 kor, skulle han muta häradshövdingen, att dottern skulle få rätt mot Sven för lägersmålet. Dock sade han sig inte mena denna häradshövding utan den förra.

Bonden Erik Olsson i Härnevi berättade att han hört Sven Andersson tala om häradshövdingen, att han tager mutor, men inget om landshövdingen

Länsman befalldes till nästa ting anklaga Sven Andersson för sådant tal han utspritt om häradshövdingen.

Samma dag kärade studiosus Elias Noraeus, fullmäktig för kamrerskan Wissing mot gästgivare Adam Persson, för någon skadlig åverkan han skall ha givit på kamrerskans tillhöriga skog.

Adam Persson sade sig intet bekommit stämning, och där före intet kunde svara. Noraeus sade, att häradshövdingen levererat stämningen. Domaren sade att han efter häradshövdingens tillåtelse utgivit stämning den 28 december och den levererats till Tibble åt gästgivarens hustru emedan gästgivaren inte var hemma.

Adam Persson sade sig inte fått stämningen eller känt till den.

Beslut.

Då stämningen inte nått honom 14 dagar innan tinget, kan rätten intet pålägga gästgivaren denna gången att svara kamrerskan Wissing. Noraeus reserverade sig att till nästa ting få tilltala Adam Persson i detta mål.

Samma dag berättade kamrerskan Brita Göding, genom sin fullmäktige studerande Gudmund Elmeen, att hon instämt kommissarie Beckers änka angående en dräng, som blivit olagligen bortstjad.

Eftersom varken hustru Becker eller någon fullmäktig var närvarande anhöll fru Göding att saken skulle avdömas.

Rätten frågade om fru Göding tillställt hustru Becker stämningen i tid. Elmeen svarade att stämningen blivit henne tillställd den 30 december genom häradsdomaren.

Beslut.

Saken kan inte dömas nu, då enligt processordningens 1 14 dagar skall gå mellan delgivning av stämningen och rättens sammanträde. Nu var det bara 11 dagar.

Samma dag inkom kamrerskaan Göding och anhöll att häradsrätten skulle ge tillstånd för henne att ta ut en del timmer, gärdsel och stör från Bro Härads allmänning. Hon behövde reparera Askers rusthåll och hemmanet Öråkers hus och gärdesgård. I skrivelsen säger hon att det förmodligen är Tingsrätten bekant med vilken kostnad och besvär jag i många år innehaft Askers rusthåll med underlydande Öråkers augmentshemman. Då det inte finns någon skog till rusthållet har min sal. man, trots att hemmanet var helt nedgången fått liten hjälp ur allmänningsskogen, utan måst köpa timmer på annat håll. Efter hans död har jag tänkt rusta Askers ladugård samt augmentet Öråker, men för andra utgifters skull har jag inte kunnat det. Det finns ingen skog hos grannarna, så jag begär 100 timmer, 30 lass gärdsel och 10 lass stör för att de förrutnade husen och förfallna gärdesgårdarna måtte någorlunda bliva upprättade och förbättrade.

Om detta skall ske under landshövdingen, måtte häradsrätten skriva en attest för mig. Nämnden tillfrågades om det inte fanns någon skog vid rusthållet, vilket den besvarade nekande. Den mängd timmer, gärdsel och stör kamrerskan begärt ansågs skäligt för uppbyggnaden av gården.

Beslut.

Rätten vittnade att det inte fanns någon skog för kamrerskan att tillgå och lämnades henne att begära önskat material hos landshövdingen.

Samma dag inlevererade kaplanen i Bro och Låssa, Carl Staf följande skrivelse. Han berättar att vid kaplansbostället vid Sanda finns inget mulbete längre. För 20-30 år sedan fanns en liten hage, som var hemmanet till stor nytta. Nu har hagen växt igen med gran och tall och ger inget bete mera. Kaplanen anhåller att få tillstånd att röja hagen. För det första har den hört till hemmet. För det andra har den tidigare varit röjd. För det tredje växer bara sådant, som kan tjäna till gärdsel och stör. Det duger inte till ved och än mindre till timmer. För det fjärde kan jag inte behålla och föda mina kreatur utan bete.

Nämnden intygade att hagen är igenväxt och inte kan användas för bete. Till kaplansbostället finns annan skog, som ger nödortfött timmer, bränsle, stör och gärdsel.

Beslut.

Enligt Kungl Majt:s resolution, given allmogen 1681 bör kaplanen få tillstånd att röja hagen, men skall göra ansökning hos landshövdingen.

Samma dag tilltalade länsman Carl Lund drängarna Johan Olsson i Sylta och Johan Nilsson och Jöran Ersson för att de stulit en kappa och två buldansäckar, som han lämnat i deras förvar i Stockholm. Drängarna nekar till att de skulle haft ansvar för kappan och säckarna. Länsman hade inte bett dem se efter sakerna utan gått tillsammans med honom in på krogen och då hade sakerna blivit stulna från släden.

Beslut.

Rätten friade drängarna från länsmans anklagelse, då de inte varit anförtrodda att ansvara för hans saker.

Samma dag lät baron Mauritz Posse genom sin frälsefogde Magnus Wigg uppvisa en resolution given i Bro häradsrätt den 21 oktober 1714. Det gällde en instämmd sak mellan baron Posse och bonden i Lund i Låssa, Mats Halvarsson och hans hustru Kerstin Ersdotter angående ersättning för en oxe som Posse påstår att makarna slagit ihjäl för honom. Trots att makarna blivit lagligen instämnda till tinget hade de inte infunnit sig. De hade av rätten blivit erlagda att till nästa ting befria sig genom ed. De båda makarna hade inte stämt baronen Posse för att vinna saken. De hade heller inte inställt sig att vittna under ed, varefter rätten lät allt bero.

Saköreslängd för vintertinget 1715.

Per Johansson i Högtorpet

Sven Andersson vid Säby för lägersmål

Kerstin Erlandsdotter för lönskaläger

Summa 26 20 20

på rättens vägnar Isak Perman.

Bro härads dombok 1716 11 januari.

Kronobefallningsman Lars Träbohm, länsman Claes Westring.

Vid tinget efterlystes kyrkotjuvar.

1716 hette löjtnanten på bostället Skälby Johan Ollberg, bonden hette Hans Johansson.

Samma dag behandlades frågan om brandstod för våld.

Bro härad kunde inte minnas att något säteri brunnit utom greve Erik Torstenssons gård, Lennartsnäs. Man hade inte begärt brandstodshjälp och vid hans säte och ladugårdar skall inte utgivas brandstod.

Prästgårdar skall varken få eller ge brandstolshjälp. Allmogen i häradet som har skog kan av god vilja tillskjuta timmer utan att vara dömda därtill. Konsistoriet i hela biskopsdomänerna kan ålägga prästerna att bidra med brandstolshjälp åt den prästman, vilken prästgård av våld förolyckas.

Officersboställen har inte varit vana att dra nytta av brandstod. Alla andra både rå och rörs, frälse, praebende, academiaedanviks krono och skattehemman, både får och utges brandstod. Däremot inte berustade säterier.

1716 12 januari.

Löjtnant Johan Ollberg ber att få tingsattest på hur mycket timmer han behöver för att nödortfigt uppsätta husen vid bostället Skälby i Näs socken. Han behöver attesten för att kunna ansöka hos landshövdingen att få ta timret på allmänningen. Han berättar att en ny loge med två ladugolv och en stugbyggning behövs. Häradsnämnden menade att till ladan åtgår 200 timmer och till stugan 60 timmer, som inte finns på boställsskogen. Han får göra denna ansökan hos landshövdingen, för att ta ur Bro härads allmänning.

1716 15 maj hölls vanligt ting i Bro.

Gästgivare Adam Pärsson i Tibble tilltalade följande personer för att de inte gjort sin skjutplikt enligt avtal. Inspektör Linman i Svarsta hade försummat skjutsen i ett helt år. Han blev av gästgivaren uppförd för bara 26 dagar. Linman var inte närvarande, men hade skriftligt meddelat, att han talat med gästgivaren och lovar honom 12 daler om året. Gästgivaren nekade till att någon sådan överenskommelse varit mellan dem. Linman hade inte kunnat anskaffa någon som velat utföra skjutsningsbesväret.

Adam Pärsson klagade att Olof Blomberg på Frötuna försummat hållskjut för Frötuna hemman 3 dagar. Blomberg var inte närvarande, fastän han blivit instämd.

Adam Pärsson angav bonden Johan Johansson i Skromsta för att han 4 gånger försummat hållskjutsen med 2 hästar varje gång. Johan Johansson tillstod sin försummelse.

Daniel Pärsson i Västtibble blev också anklagad av gästgivaren, att han försummat sin skjuts 6 gånger vid Tibble gästgivargård. Han tillstod att han försummat 2 dagar i vintras, men de övriga 4 dagarna hade han gjort kronskjuts och skjutsat gevär.

Bonden Matz Andersson i Väsby (?) tillstod att han försummat 2 gånger. Esajas i Sanda, Låssa socken beklagade sin oförmögenhet, säjandes att 2 hästar dött för honom och den tredje var så utsvulten att han inte mäktat gå.

Gästgivaren berättade, att Mats Hindersson, Mårten Olsson och Johan Andersson i Ekeby försummat skjuts i 4 dagar. Dessa tre var inte närvarande trots att de blivit stämda.

Pär Jörensson i Tibble anklagades för att ha försummat skjutsen i 4 dagar, men tillstod bara en dags försummelse.

Mats Svensson i Härnevi, Bro socken anklagades av gästgivaren att ha försummat skjuts 6 gånger. Han hade ett avtal av den 14 oktober 1715, där han lovat hålla skjuts för änkan hustru Johansdotter på Dävensö. Han svarade att han tvivlat på att få betalt av änkan, sedan herrskapet verkställt hennes egendom. Det befanns att änkan var så förmögen att hon kunde betala honom hans fordran och de kunde fullgöra kontraktet dem emellan.

Erik Eriksson i Lund och tolvman Erik Jönsson i Jursta blev tilltalade för att de försummat 3 dagar var. Erik Eriksson försvarade sig med att han inte haft någon häst. Han hade inte mäktat bruka sin åker. Erik Jönsson tillstod att han försummat 1 dag.

Magnus Hultman i Finsta skall ha försummat sin skjuts 4 dagar. Han påstår att gästgivaren lovat hålla skjutsen i hans ställe mot betalning. Gästgivaren nekar till detta avtal.

Hindrik Hermansson i Finsta och Michel Michelsson i Härnevi tilltalades även . Hermansson för 3

dagar, som han nekade till. Michelsson stod anklagad för att ha försummat 4 dagar, vilket han medgav, eftersom han inte haft foder till att underhålla någon häst till skjuts.

Beslut.

Inspektor Linnman på Svarsta kan inte intyga att gästgivare Adam Pärsson i Tibble skulle skaffa någon att hålla skjutsningen för Svarsta. Inspektor Linnman hade försummat 26 gånger att hålla skjuts vid Tibble gästgivargård och fälldes att plikta 26 gånger 3 marker silvermynt efter gästgiveriförordningen av år 1664.

Olof Blomberg i Frötuna skulle svara för skjutsen efter midfastan, emedan han i år är skriven vid samma hemman och trätt i professor Torrvösts rätt att bebo hemmanet. Han har alltså försummat 3 gånger på den tiden och fälldes att böta 3 gånger 3 marker silvermynt.

Johan Johansson i Skråmsta fälldes till 4 gånger 3 marker, Mats Andersson i Väsby fälldes 2 gånger 3 marker. Daniel Pärsson i Västtibble fälldes 3 gånger 3 marker.

Mats Hindersson, Mårten Olsson och Johan Johansson i Ekeby, vilka inte inställt sig till tinget, fastän de varit stämde blev fällda för 4 gånger 3 marker silvermynt för försummad skjuts och dessutom 1 daler silvermynt var för uteblivande från tinget, eftersom de inte hade laga förfall.

Pär Jöransson i Tibble fälldes till 1 gånger 3 marker.

Mats Jönsson i Härnevi, som påtagit sig att hålla skjutsen för änkan hustru Britta Johansdotter på Dävensö, men inte fullgjort sitt åtagande, då han inte trodde han skulle få betalt. Han fälldes för 6 gånger 3 marker och förklarades skyldig att hålla skjutsen som han lovat. Änkan bör svara för betalningen.

Tolvman Erik Jönsson i Jursta fälldes 1 gånger 3 mark. Rusthållare Magnus Hultman på Finsta fälldes 4 gånger 3 mark. Michel Michelsson i Härnevi fälldes 4 gånger 3 mark.

Esajas Ersson i Sanda och Erik Eriksson i Lund som inte haft kreatur, som mäktat med skjutsning friades, men skall betala Adam Pärsson 6 daler kopparmynt för rättegångskostnader.

Angående gardeskarlen Enberg och mjölnaren Salomon Svartbom, Bro kvarn. Enbergs moders begravning.

Angående kamrerskan Gröding. Appell till lagmansrätten 12/10 1716. Anders Bengtsson 15/10.

Studenten Carl Bremer angående skjuts från Tibble.

Johan Ersson, Nibble, Ryd socken.

Fogdebok 15/10 1716.

Samma dag. Gästgivaren Adam Persson tilltalar torparen Erik Johansson i Tuna, för att han försummat hålla skjuts på sina dagar vid Tibble 5 gånger. Gästgivaren begär ersättning för utgifter och rättegångskostnader. Torparen Erik Johansson säger att hans granne, Anders Isaksson, hållit med en häst 3 av dagarna, men 2 dagar erkänner han att han försummat.

Adam Persson kunde inte neka till att Anders Isaksson hållit skjuts 3 dagar för Erik Johansson.

Beslut.

Då torparen Erik Johansson i Tuna försummat 2 av sina skjutsdagar, skall han plikta 2 gånger 3 marker silvermynt enligt gästgivareordningen av år 1664 och betala Adam Persson för han kostnader.

Gästgivare Adam Persson tilltalar rusthållaren Magnus Hultman på Finsta gård för att han försummat sin skjutplikt från 16 maj till 11 oktober 1716. Under den tiden har han försummat 10 dagar med 2 hästar varje gång. Gästgivaren inlade en räkning på 6 daler kopparmynt.

Hultman menar att det finns ett muntligt avtal med gästgivaren att han skall uppehålla skjutsen. Detta avtal har gällt i 5 år och varje år utom det sista har Hultman betalt 10 daler om året.

Gästgivaren nekar att det finns något sådant kontrakt, utan åberopar på en dom i Rätten där Hultman blivit fälld den 16 maj 1706 (1716?). Han skall sedan dess inte hållit någon skjuts utan tredskas.

Beslut.

Rätten finner skäligt att Hultman pliktar 10 gånger 3 mark för sin försummelse under tiden 16 maj till 11 oktober innevarande år. Dessutom skall han erlægga 2 daler silvermynt till gästgivaren för rättegångskostnader.

Samma dag. Kronobefallningsman Lars Träbohm tilltalar Magnus Hultman, Finsta, Erik Jöransson i Österröra, Jan Ersson i Nibble, Anders Hansson i Nibble för att de förra sommaren försummat sina dagsverken vid Kungsängen i Näs socken, Korsängen kallad.

Magnus Hultman sade att han inte gjort arbetet eftersom han inte får betalt. Ängen blir bärgad utan hans hjälp. Samtidigt som detta arbete skulle utföras började man slå på en äng i Finsta, där han hade del

tillsammans med 14 grannar.

Erik Jöransson sade att han haft en piga på Korsängen en halv dag.

Hultman menade att man inte kan hantera bönderna på detta viset. Tidigare befallningsmän har inte gjort det.

Johan Ersson kunde inte utföra arbete på Korsängen, då hustrun rest till Stockholm och han inte haft något tjänstefolk hemma.

Kronobefallningsman sade, att den dagen Johan Ersson varit budad till Korsängen, hade han istället gjort dagsverke hos en torpare på Sundby. Detta gjorde hans försummelse större.

Bonden Anders Hansson var borta med arrestanter.

Beslut.

Emedan åbon på Finsta rusthåll, Magnus Hultman, hade treskats och inte arbetat på Korsängen, trots att han varit budad, skall han efter Kongl Maj:ts uppbördsplakat av år 1668 plikta 24 silvermynt. Erik Jöransson i Österröra och Johan Ersson i Nibble skall enligt samma förordning plikta vardera 3 marker silvermynt som treskoböter. Om Anders Hansson kan rätten inte utlåta sig eftersom han hade laga förfall att utebli.

Samma dag anklagade länsman Petter Westring bönderna Anders Mårtensson och Markus

Pärsson i Tång för att de haft för stora skylar, nämligen 14 och 16 band råg i vardera. Anders Mårtensson tillstod att han hade haft 12 band men inte 14. Markus Pärsson var inte närvarande, då han var sjuk, rent av döende.

Beslut.

Rätten finner att Anders Mårtensson i Tång satt 2 band mer i 2 skylar, än han hade bort göra. Han har på detta sätt försökt undanhålla säd. För detta skall han enligt förordning av år 1638 plikta 3-dubblat mot det han sökt dölja, nämligen 4 fjärdingar säd. Om Markus Pärsson kan rätten inte utlåta sig, då han genom sjukdom har laga förfall för sitt uteblivande.

Samma dag anklagade fjärdingsman Bengt Andersson i Tibble bonden Erik Andersson i Tuna, för

att han överfallit honom med hugg och slag med en bössa, när han besökt honom för att buda honom till att köra hö på Korsängen. Han yrkar på plikt och ersättning för omkostnader, hinder och skadestånd. Fjärdingsman var befalld av länsman att buda Erik Andersson till arbetet på Korsängen. Andersson hade nekat och fjärdingsmannen hade allvarsamt förmanat honom att efterkomma befallningen, utan resultat. Han hade sagt, att nog känner vi dig, som springer i gårdarna och rycker i byxorna. Sedan hade han tagit bössan och sagt, att han skulle slå en hagelsvärm i fjärdingsman. Han slog honom med bössan så att bösstocken gick tvärt av. Han hade också försökt rycka honom i håret och stött honom mot en bänk. Fjärdingsman säger att han inte givit Erik något slag.

Erik Andersson tillstår att han slagit fjärdingsman, så att bössan gått sönder. Den hade dock varit spräckt tidigare. Han tillstod också att fjärdingsman inte gjort honom något förnär eller ofredat honom. Han nekade dock till att ha okvädat fjärdingsman. Man frågade fjärdingsman om han fått några blånader eller blodsår, men han svarar, att han inte låtit syna sig.

Beslut.

Emedan bonden Erik Andersson i Tuna hade satt sig emot fjärdingsman, när denne kom för att buda honom till arbete på Korsängen och knuffat och slagit honom, skall han plikta 40 marker silvermynt enligt Edsörebalken och betala dubbla böter för ett slag han tillfogat Bengt Andersson.

Häradstinget 4 februari 1718 i Bro sockenstuga.

Sammandrag av Gudrun Sandén

Länsman Claes Westring och domaren Hans Staffansson.

Samma dag ungefär klockan 10 gick häradshövdingen, nämnden och tingslaget till tingsstugan och började tinget. Man hade väntat på komministern i Näs, Olaus Hedman, som skulle hålla tingspredikan, men han kom inte.

Kvinnspersonen Kjerstin Eriksdotter på Skälby kom vid tinget och angav sig själv, att hon blivit lägrad av drängen Erik Berg. Han tjänar hos kapten Lander under värmlänningarna och hade varit på marsch med sin herre från Stockholm. Då drängen övernattat i Skälby natten den 26 november 1716 hade han lägrat henne. Hon blev havande och födde ett levande barn några veckor före Mikaeli. Drängen hade lovat att komma igen, men inte hållit ord.

Erik Berg var inte tillstades, så saken uppsköts tills han fått stämningen.

Samma dag tilltalade bonden Johan Ersson i Ålsta, Näs socken, torparen Johan Staffansson för 12 försummade dagsverken. Torparen skall ersätta försummelsen och betala utgifterna.

Jan Staffansson tillstod att han försummat 12 dagsverken, dels beroende på hustruns sjukdom och på kronobeställningar. Han sade sig vilja betala för 11 dagsverken, eftersom han gjort 1.

Beslut.

Staffansson skall betala Johan Ersson i Ålsta 11 gånger 8 silvermynt och dessutom 4 daler kopparmynt för utgifterna.

Samma dag inkom bonden Anders Mårtensson i Tång, åbo på frälsehemmanet Tång, beläget i Ryds socken, som ägdes av greve Carl Gyllenstierna. Mårtensson berättade att gården den 23 januari ödelagts av våld. Husen hade till stor del brunnit och hela hans bohag, så han var helt husarm och utfattig och visste inte hur han skulle föda och nära sig. Han anhöll om brandstodshjälp för att kunna bygga upp hemmet och hjälp sig till födan.

Rätten frågade hur elden kommit lös och fick veta att en dragon vid generalmajor Zeugs regemente och överste Hjärtas kompani, varit inkvarterad i huset. Han hade eldat för starkt i spisen under ett starkt stormväder. Hans Exellens hade stämt dragonen till tinget, som ansvarig till olyckan. Men som han inte skall lyda under ting, utan krigsrätt har han inte inställt sig.

En ny stuga värd 60 daler, en gammal stuga värd 30 daler, ett stall med 4 spiltor värd 46 daler en loge med golv och foderhus värd 110 daler en ny källare värd 20 daler och bohag, matsaker, redskap, hö och halm som inte är värderat hade brunnit.

Rätten dömer enligt Sveriges lag Byggningsbalken L:L 37 kapitlet och Kongl Majt:s förordning för tiggare bonden Anders Mårtensson brandstodshjälp till en summa av 260 daler kopparmynt av hela Bro härad. Pengarna tas av krono, skatte, frälse, akademie, praebende och danvikshemman samt efter förteckning som kronohäradsskrivaren kommer att uppräta efter vart och ett hemmans storlek. Pengarna skall levereras till bonden Anders Mårtensson och användas till hemmanets uppbyggnad och kultivation.

Samma dag inkom löjtnanten under Upplands Infanteri Regemente Jean Ållenberg och visade ett kontrakt av den 30 december 1717, vilket han slutit med bonden Anders Olsson angående Skälby löjtnantsboställe, beläget i Näs socken.

Det hade följande innehåll:

För det första upplåter jag, Jean Ållenberg löjtnantsbostället i Skälby, till bonden Anders Olsson, att han nästa midfasto får tillträda och uppbära hälften av kommande års gröda. Han skall till kommande vår hävda och träda bostället mot 315 daler kopparmynt årligen.

För det andra utfäster sig bonden Anders Olsson att hävda hemmanet, bygga, stänga och dika efter husesynsordningen.

För det tredje är kontraktet på 4 år, 1718, 1719, 1720, 1721, eftersom bostället är i så dåligt skick, att han inte kan få det i stånd på kortare tid.

För det fjärde lovar Anders Olsson att varje år vid toasmässotiden betala 315 daler kopparmynt. Löjtnanten anhöll om rättens attest om boställets tillstånd både till byggnad som åker och bruk och att där skall stå att han har 4 år på sig att åtgärda hemmanet. Han skall också ha rätt att bli orubbad och inte drivas från gården under den tiden.

Löjtnanten begärde också bevis på att det inte finns något timmer i gårdens skog.

Löjtnanten begärde att en lantmätare skall reva och mäta ägorna, då gränserna inte stämmer och de inkräktande ägorna skall läggas till sin rätta bolby i Skälby igen.

Häradsrätten är väl medveten om att löjtnantsbostället är i mycket dåligt skick och att det är nyttigt med en god åbo, som bonden Anders Olsson är. De intygas att flera hus behöver byggas, men att inget timmer finns på ägorna. Dessutom är det nödvändigt att en lantmätare mäter och gränserna ses om.

Dock ankommer det inte på rätten att konfirmera löjtnantens kontrakt med bonden och försäkra honom att sitta i orubbat bo, inte heller ge lov till hygge på allmänningen eller att beordra lantmätaren att rätta till gränserna. Därom måste man göra ansökan hos landshövdingen.

Skogvaktaren Nils Philipson Hellsten anklagar Pähr Larssons i Sylta hustru, Karin Larsdotter för att hon beskyllt Hellsten att ha vittjat deras fiskredskap.

Samma dag anklagade länsman Petter Westring på angivelse av 5-männingssoldaten Nils Utterberg, torparen Johan Andersson i Stäksbacka för att han i vintras hade vält stenar i vägen, när allmogen kört magasinsgården, så att de skulle köra omkull. När en av dem kört omkull med en havrelår och spillt ut

mycket säd hade Johan Andersson tagit reda på en myckenhet havre.

Johan Andersson sade att detta inte var sant. Utterberg hade sagt att Andersson tagit över halva låren havre och låtit mala både gryn och malt. Andersson svarade att när allmogen på sista föret kört omkull, hade de kommit och lånat en yxa för att slå igen locket.

Utterberg och Andersson hade gått efter en granrisbuske och sopat upp det utspillda, som varit sandblandat. Det var ungefär ett såll. Andersson hade inte malt av det grynet utan köpt spannmål av tolvman Nils Andersson i Tuna.

Avskedade soldaten Utterberg berättade att i vintras hade en lår blivit omkullkörd vid Tibble backe. Havren hade spillts ut och man hade inte öst upp den, eftersom den blivit våt av höstregnet. Man ville inte lägga den våta säden bland den torra. När bönderna farit bort hade Utterberg och Andersson öst upp det utspillda och fört det till Anderssons loge. Det hade varit ett såll, men hur mycket Andersson burit in visste Utterberg inte. Andersson skulle dock ha malt av den säden.

Beslut.

Eftersom torparen inte är överbevisad att ha kastat stenar på vägen och orsakat kullkörningen av en av magasinlårarna, så befrias han från det åtalet. Då havren som han och Utterberg tagit tillvara varit oren och oduglig att åter lägga in lårarna, kan de inte beläggas med straff.

1718 måste kommissarie Moderus på Frölunda överlämna gården till kamreraren Höök och flytta till Ekhammars hemman, där han nu sitter utan åkerbruk.

Samma dag tilltalade flyktingsdrängen Hindrick Beckman kommissarie Detlof Moderus för att han inte fått lön för sin gjorda tjänst och för utgifter. Kommissarien Moderus inlade följande skrift.

Jag måste besvara häradshövdingen, eftersom min förlupne dräng, vid namn Hindrick, låtit stämma mig för häradsrätten utan ringaste orsak, vilket stämningen utvisar. Jag vill endast med några ord beskriva dessa mot mig bevisade felaktigheter.

För det första är han min lagstadgade dräng, som låtit tubba sig att gå ifrån mig två gånger, trots att jag städslat honom för ett helt år för 40 daler kontantlön. Efter halva året rymde han första gången. Sedan rymde han en gång till och påstår att jag skall betala honom för tiden han varit hos mig. Jag vet vad det kostat att hålla en hop folk under vinter, som andra har nytta av under sommaren, när de mest behövs. Jag har stor orsak, att stämma dem som tubbat mitt folk och låta dem plikta därför. Jag har inte givit dem anledning att rymma och vill inte anföra deras bedrifter, eftersom jag vet att de inte kunna gottgöra mig för resor och omkostnader. Jag hoppas häradshövdingen ursäktar mitt uteblivande, men både min hustru och mina barn har i många veckor legat så eländigt sjuka, att jag inte kunnat lämna dem ens en timme.

Hindrick Eliasson Beckman berättade att han städslat sig hos kommissarie Moderus, för att tjäna honom på hans gård Frölunda i Näs socken. Hans lön var satt till 40 daler. När Hindrick som var mycket fattig behövt köpa kläder åt sig, han var helnaken, hade han inte fått sin lön. Han hade dessutom fått dåligt med mat och dryck och svultit tillsammans med det övriga tjänstefolket. Han kände sig tvungen att bege sig ur tjänsten, särskilt som Moderus måste överge Frölunda till kamrer Höök och flytta till Ekhammar, där han nu sitter utan åkerbruk. Hindrick blev kvar på Frölunda i tjänst hos kamrer Höök. Det var den tjänsten han blivit städslad till. Moderus skall inte ha något tjänstefolk.

Nämnden intygade att tjänstefolket flytt från Moderus och att han nu är borta från Frölunda.

Beslut.

Häradsrätten ålägger kommissarie Moderus att betala sin dräng Hindrick 20 daler för ett halvt års lön. Drängen kunde inte stanna i tjänst hos Moderus, när han övergivit Frölunda hemman. Hindrick är nu kvar på gården hos den nya ägaren. Moderus har inte givit drängen hans rättighet i mat och dryck och för detta skall Moderus erlagga 4 daler kopparmynt i omkostnader.

Ålsta skog hörde 1718 under Bro gård och lagman Gustaf Funck.

Den 15 sept 1718 hölls höstting med kronobefallningsman Johan Wallman, kronolänsman Petter Westring, domaren Hans Staffansson i Berga och tolvmännen Nils Anderson i Tuna och Anders Bengtsson i Skälby.

Upplästes Kungl Förordningen angående stämplat papper, eller det s k Charta Sigillata given i Strömstad den 23 juni 1718.

Samma dag upplästes landshövdingens Pähr Ribbings skrivelse och order till häradshövding Perman av den 1 sept, där tillkännagavs att Kongl Maj:ts högsta ombudsman baron Leijonstedt skall ha begärt en förteckning på alla dem utom adelsståndet, som sedan år 1700 haft frälsegods i länet.

Landshövdingen har beordrat att vid detta ting undersöka vilka ofrälse personer, som haft frälsegods,

hur de fått dem och om de ingått äktenskap med ofrälse. Häradsfogden Johan Wallman och häradskrivaren Magnus Ringius har undersökt saken.

Kamrer Anders Höök har innehaft 5/8 Skälby frälsehemman och 1 frälsehemman i Berga samt utjorden i Berga. Man fick inte vetskap om på vilket sätt han fått hemmanen, då han inte var tillstädes. Förra ägaren var fru Ursilla Christina Bielke. Hon hade fått hemmanen efter en inestående fordran på mödernets av brev den 21 juni och 5 nov 1709. Några flera frälsehemman, som innehades av ofrälse fanns inte i Bro härad.

Samma dag anklagade länsman Petter Westring tolvman Anders Bengtsson i Skälby, för det han uppsåtligt skulle försummat att skjutsa för några dagar sedan. Det var kapten Pantzow, som skulle resa till Kungl armén med pengar. Länsman hade skickat 4 bud till Anders Bengtsson, men han hade ändå inte kommit. Länsman hade med stort besvär fått skaffa andra hästar.

Anders Bengtsson försvarar sig med att han inte kunde komma så fort, då hästarna varit borta på ängen.

Länsman sa att så var det inte. Trots att länsman skickat budkavle klockan 6 på morgonen, hade Bengtssons folk inte kommit förrän klockan 11, då skjutsen redan gått. Anders Bengtsson kunde inte neka.

Beslut.

Rätten ålägger Anders Bengtsson att plikta 3 mark silver för försummad skjutsning enligt gästgiveriförordningen av år 1664.

Samma dag anklagade länsman Petter Westring tolvman Hans Bengtsson i Skälsta för att han emot Kongl Förbud bränt brännvin.

Hans Bengtsson nekade till att ha bränt brännvin, utan sade att han köpt av Nils Thuresson i Råby, som bodde i Stockholm.

Nils Thuresson inkallades och tillfrågades vad han var för en karl. Han sade sig vara borgare från Stockholm och hade pass. Han var avskedad artillerist och tillstod att han sålt en kanna brännvin till Hans Bengtsson i Skälby och fått säd tillbaka.

Beslut.

Eftersom man inte kunde bevisa att Hans Bengtsson bränt brännvin, utan sade sig köpt av en borgare från Stockholm vid namn Nils Thuresson, som vistats i Råby, befriades han från länsmans anklagelse.

Samma dag anklagade länsman Petter Westring drängen Hans Hansson i Näs socken och by, för att han skulle tagit hö från Kungsängen om natten och kastat framför husbondens gård. Dessutom hade han inte kommit till landsvägmätningen, som lantmätaren Leitz förrättat.

Drängen Hans Hansson tillstod att han tagit ett fång hö från Kungsängen, när han kört hem oxarna från gårdet. Han hade gjort det i oförstånd och inte för att skada. Han tillstod också att han varit borta från vägmätningen.

Beslut.

Häradsrätten finner inte annat än att Hans Hanssons gärning, då han tagit hö från Kungsängen och lagt för oxarna bör anses var åverkan och inte stöld eller snatteri. Han döms att erlægga en volm hö i Kungsladan. För att han försummat vägmätningen skall han plikta 3 mark silvermynt för tredska.

Samma dag anklagade länsman Petter Westring tolvman Johan Persson i Tibble Kyrkby för att ha nedlagt budkaveln, när det varit budat om kronskjuts för artilleriammunition. Johan Persson sade sig inte var skyldig, utan kaveln hade blivit försummad av Anders Carlsson och klockaren Erik Carlsson vilka inte var närvarande. Saken uppsköts tills de övriga kunde komma tillstädes och förklara sig.

1720 hölls vinterting på Askers gård i Näs socken, Närvarande kronolänsman Petter Westring och nämnden.

Upplästes Kungl Maj:ts stadga och förbud angående slagsmål, oljud och förargelse i kyrkorna. Kungl Maj:ts stadga om eder och sabbatsbrott utgiven i Stockholm den 17 oktober 1687.

Meddelades att domare Hans Staffansson var sjuk.

Den 17 maj 1720 hölls sommarting.

Meddelades att för enkelt hor eller lönskaläge skall ingen stå kyrkoplikt mer än 3 söndagar enligt Kungl Hovrättens befallning av den 11 februari 1720.

Samma dag anhöll sekreterare Carl Iserhielm om 3 uppbud på Torsätra sätesgård belägen i Ryds socken Bro härad. En del är arv tillfallet hustrun och en del köpt av svåger och svägerska enligt köpebrev den 17 juni 1719. Uppbud 3 gånger beviljades.

Samma dag anklagade gästgivaren vid Tibble, Nils Brandtberg, Erich Johansson i Knyppekrogen, lydande under Säbyholm, för att han mot Kungl Maj:ts Gästgivareordning, skall dagligen sälja öl. Brandtberg begär straff och ersättning för kostnader av Johansson. Ölförsäljningen sker enligt Brandtberg vid ett torp beläget vid pass halfannan fjärdingsmil från Tibble Gästgivaregård.

Erich Johansson nekar till ölförsäljning och säger att han knappt kan hålla sig själv med spisöl. Brandtberg menar att Johansson mitt för näsan på honom sagt att han säljer öl.

Erich Johansson nekar igen och säger att torpet han bor på är beläget på baron Mauritz Posses skatterusthålls ägor och att han skall ha lov av herrskapet att hålla krögeri. Han har lov att brygga på en halv spann malt.

Beslut.

Eftersom Erich Johansson bor i Knyppekrogen på skatteägor, inte mer än en halv mil från gästgivargården i Tibble, är han inte tillåten att sälja öl eller brännvin där, vid vite av 40 marker silvermynt för var gång han överträder förbudet. Allt enligt gästgivarförordningen av 1664.

Samma dag tilltalar gästgivaren i Tibble Nils Brandtberg hustru Brita Brynielsdotter i Sylta för att hon mot Kungl Maj:ts Gästgivarordning sålt öl. Hon nekar och säger hon är en fattig änka, som inte har råd varken att köpa malt eller bränna. Brandtberg måste bevisa detta.

Beslut.

Hustru Brita Brynielsdotter i Sylta blir förbjuden enligt Gästgivareordningen av 1664 att sälja öl vid Sylta, som är belägen endast kort bit från Tibble. Hon åläggs ett vite på 40 marker silvermynt för varje överträdelse.

Samma dag tilltalar Nils Brandtberg, hustru Maria Johansdotter i Dunderbo, för att hon tvärt emot gästgivarordningen sålt öl vid Dunderhus, endast ett litet stycke från Tibble Gästgivaregård. Hon nekade, men tolvman Anders Bengtsson i Skälby intygade att det såldes öl i Dunderbo torp. Han menade, att det var Marias dotter, soldaten Hans Tunströms hustru, som gjorde det. Maria medgav, att dottern ibland säljer något öl.

Beslut.

Hustru Maria Johansson i Dunderhus och hennes dotter soldathustrun blev förbjudna att hädanefter sälja öl vid torpet Dunderbo, som är beläget ett litet stycke från Tibble Gästgivaregård. Vid fortsatt förseelse skulle de plikta 40 mark silvermynt var gång enligt gästgivarförordningen av år 1664.

Samma dag. Länsman Petter Westring berättade, att han var befalld av kronobefallningsman Magnus Ringius, att anklaga allmogen i Bro, Låssa och Ryds socknar, för att de inte hörsammat landshövdingens order att föra ved från norra Stäket till Kongl Maj:ts vedgård i Stockholm. Kongl Maj:t hade själv givit order den 3 maj 1720, vilken kronobefallningsman uppvisade. Den hade följande innehåll. Kronolänsman Petter Westring är tillsagd, att till följd av landshövdingens order av den 2 februari instämma allmogen i Bro, Låssa och Ryd socknar till tinget för att de har satt sig emot Hennes Kongl:e Maj:ts befallning att ved från norra Stäket skall införas till Stockholm. Då de inte efterföljt befallningen och om det inte nu är efterkommit, skall de motsträviga plikta. Gud befalld av Växjö den 3 maj.

Sedan visades kronobefallningsmans brev till landshövding Croonberg så lydande:

Strax som jag fått ordern, hade jag om måndagsmorgonen i god tid 100 par hästar för att föra veden till Stockholm. Huvuddelen av allmogen i Håbo härad infann sig och körde vad de kunde, men allmogen från Bro, Låssa och Ryds socknar vägrade att köra utanför hövdingedömet, vilket straffet än skulle bli. De menar, att de har nog plågor ändå. Hemställer allra ödmjukast hur jag skall göra med dessa motvilliga frälsebönder. Magnus Ringius.

Landshövdingen beslutar, att dessa bönder, som understått sig att göra mot order skall stämmas till tinget och där få plikta för att de så brottsligt och djärvt motsatt sig Drottningens order.

Uppsala den 2 februari 1720 Magnus Cronberg.

Länsman Westring må efter föregången stämning anklaga följande hemmans åbor nämligen frälsebönderna under Tranbygge Säteri Nils Ersson, Erik Larsson, Anders Knutsson, Erik Michelsson och Anders Matsson i Fiskeby, Olof Larsson i Gällövsta, vilka sade sig den dagen veden skulle föras till Stockholm på herrskapsarbete och resor, vilket befanns sant.

Frälsebönderna under greve Fersens gård, Granhammar, nämligen Johan Claesson i Tibble, Johan Pärsson i Brunna, Hans Erson i Tång samt Mauris Pärsson och Anders Mårtensson.

Bönderna under baron Posses gård, Säbyholm, Mats Larsson och Esajas Ersson i Sanda, Pär Göransson i Tibble, Erick Isaksson, Mats Olsson, Mats Hindersson i Ekeby.

Bönderna på Dävensö under greve Horns sätesgård, Ådö, Anders Månsson, Carl Persson, Pär Jönsson,

Erik Bengtsson, Anders Johansson, Anders Johansson, Hans Johansson vid Granskog.

Bönderna under Säbyholm, Hans Pärsson, Brunsvik, Erik Ersson, Lund, Bengt Bengtsson, Gustaf Ersson, Stånga, Pär Lennartsson och Johan Johansson Skysta, Anders Andersson Vallby, Hindrich Hermansson, Finsta.

Bönderna under Ådö, Anders Larsson, Olof Olsson och Anders Erssons änka, Kvista.

Bönderna under Bro gård nämligen Bengt Olsson, Jursta, Anders Olsson, Nils Johansson, Johan Hindersson, Erik Nilsson, Anders Ambjörnsson, Mats Mattson, Mats Jönsson, Erik Ersson, Erik Hindersson, Erik Ekrots änka Raskeboda, vilka samtliga varit antingen på herrskapsskjutsar eller dagsverken. Enligt Kongl Maj:ts nådiga försäkran och Adelns givna privilegier av år 1719, som frikallar Ridderskapets och Adelns frälsebönder från kronskjutsar och dagverken så kunde nämnda bönder inte beläggas med böter för försummelsen.

Senare anklagade länsman Westring följande personer för att de inte hörsammat befallningen att köra ved till Stockholm.

Bokhållare Petter Wennerberg, skattägare till Örsta skattfrälsehemman, Johan Ersson och Anders Hansson åbor på kronorustningsstam Nibble för vilka ståthållare Strokirck håller rustning. Anders Ingmundsson på Österröra rustningsstam. Ludvig Ersson på kronoaugmentshemmanet Brunna. Befallningsman Johan Wallman, Garpeboda och Johan Hansson i Klöv. Johan Ersson, Lilla Ullevi, Hans Bengtsson i Skälsta, Måns Hultman åbo på skatterustningsstammen Finsta för vilka 4 hemman översten Maurits Posse presterar rustning.

Petter Wennerberg, var inte närvarande, men berättade att hans folk samma dag, som kronoveden skulle föras till Stockholm varit på herrskapsarbete till vilket Wennerberg giver utlagor.

Johan Ersson och Anders Hansson i Nibble berättar att de varit hindrade av skjutsar och arbete för sin husbonde ståthållare Strokirck.

Anders Ingemundsson hade den dagen varit på hållskjuts.

Ludwig Ersson berättade att han varit hindrad av sin husbondes Strokircks dagsverken och körslor.

Johan Hansson i Klöv och Johan Ersson i Lilla Ullevi och Hans Bengtsson i Skälsta hade velat föra kronveden, men blivit befallda av fogden på Säbyholm, Olof Ihlström till herrgårdsarbete.

Måns Hultman sade att han visste att kronoveden skulle köras till Stockholm, men inte mäktat, då hans hästar så ofta varit på skjuts.

Befallningsman Wallman har inte blivit stämd.

Beslut.

Skattägaren Petter Wennerberg på Örsta, skattelandbonden Magnus Hultman på Finsta, kronoaugmentsbönderna i Nibble Johan Ersson och Anders Hansson, samt Ludvig Ersson på kronohemmanet, Brunna har utan laga förfall tredskats att föra veden till Stockholm och skall böta 40 mark silvermynt.

Anders Ingemundsson befrias, då han varit hindrad av hållskjuts.

Befallningsman Wallman var inte stämd.

Johan Hansson i Klöv, Johan Ersson i Lilla Ullevi och Hans Bengtsson i Skälsta hade blivit befallda av fogen på Säbyholm att inte köra veden. Fogden Olof Ihlström bör instämmas.

1720-09-27 Jacob Staffansson, som bor inhyses i Berga i Näs socken

Jacob Staffansson, som bor inhyses i Berga i Näs socken, tilltalar domaren salig Hans Staffanssons änka i Berga, hustru Maja Schaij, för att hon vill förtaga hans arvsrätt efter hans broder Hans Staffansson. Hon nekar honom rätt i Lådersta skattehemman, där han dock skall ha fått laglig rätt av häradsfogden Litz att Jacob Staffansson lämnat halvp parten i Lådersta för hans andel i Finsta, som han mistat genom process.

Häremot kärade hustru Maria Schaije, genom fullmakt för Petter Schaij till för det första Jacob Staffanssons ohemula anklagan, att hon skulle tagit bort hans broders del, för det andra för att han gör anspråk på Lådersta hemman mot sin egen handskrift, för det tredje för att han utjudit Lådersta hemmanet till salu, vilket strider mot lagen, att försälja någon annans egendom, för det fjärde för utgifter.

Jacob Staffansson framvisade en inlaga, där han säger att han avstångs från allt arv efter sin bror, Maria Schaijs make, Hans Staffansson i Berga. Hon åberopar ett testamente, som mannen i livstiden upprättat. Hon har dock inte framvisat det vid första ting efter mannens död vilket borde skett och inte heller visat det för svågern. Han begär nu en avskrift av testamentet innan nästa ting. Till dess begär han kvarstad, så att egendomen inte förskingras. Bröderna ägde hälften var av Lådersta i Kalmar socken, vilken Hans änka nu försäljer och redan tagit handpenning på. Mot detta protesterar Jacob. Utom att han är arvinge till broderns egendom, kommer han att anses som borgenär för räkningar. Han ber om boskifte och

utgifter och skadestånd.

Häremot svarade hustru Schaij att Jacob Staffansson inget arv hade att fordra, då det fanns ett inbördes testamente mellan henne och maken Hans Staffansson, vilket var lagligen erkänt och uppvisades.

--- så är mellan oss slutit, att den som efterlever skall njuta och nyttja sin välfångne egendom orubbad och otilltalt för den avsonnades eftersätne släkt och anförvanter, att de i så måtto icke det ringaste hava att tänka eller tala om ärvande--- Till yttermera visso bekräftar vi detta med våra egna namns underskrivande och begära den lovliga tingsrätten och andra ärliga mäns attesterande. Den 6 juni 1702 Maria Schaij, Hans Staffansson i Berga.

Den 11 oktober 1702 blev detta ömsesidiga testamente uppläst och intecknat vid ordinarie hösttinget i Bro härad till kraft och verkan som lag och förordningar förmår stadfäst i protokoll, vilket betygas. Anders Winblad von Walter.

Att dessa hederliga personers testamente är med bägges samtycke stadfäst i vår närvaro attesterar Nicolaus Petelius vice komminister i Ryd och Näs.

Skulle till äventyrs vår vilja förvrängas förklarar vi att den makan som överlever den andre skall tillika med dess arvingar få all egendomen i vårt bo, löst och fast, utan att den utgångne makans arvingar kan klandra. Detta bekräftas med våra namn den 22 september 1711.

Hans Staffansson Maria Schaij. Till vittne Ericus Wellstadius.

Den 14 oktober 1713 blev på begäran det första testamentet från den 6 juni 1702 och den gjorda uttydningen av 22 september 1711 upplästa i Bro härads ordinarie höstting och infattade i häradsprotokollet samt stadfäst, vilket betygas på tingets vägnar av Joacim Hallpop.

Jacob Staffansson sade sig inte vilja erkänna detta testamente, då han inte skrivit under det. Schaij svarade att det inte ankommit Jacob Staffansson att skriva under utan det har sin kraft av 1686 års testamentsordning. Så mycket mera som testator var myndig och i sitt rätta förstånd och vett och inte anklagad för någon ogärning eller försökt dölja sin egendom. Schaij begär att det måtte bli lagligen ansett. Han förbehåller sig all rätt för att Jacob ohemult anklagat, för förfång för hustru Schaij och för saker han bortfört ur sterbhuset.

Jacob Staffansson berättade hur han fått halva Lådersta hemman efter affärer i Finsta och Nibble av Hans. Det finns inga bevis. Hans Staffansson hade ägt Lådersta länge och inget kan disputeras om hans äganderätt.

Jacob Staffansson sade att det finns laglig insättning i annans egendom att han varit skatteägare till Lådersta tillsammans med sin bror.

Schaij visade att Jacob Staffanssons yrkande på Lådersta är helt utan grund. Han visade en skrift med följande innehåll daterat i Lådersta 1701.

Min broder Hans Staffansson i Berga har utlöst mig med 50 daler kopparmynt, vilket jag är helt förnöjd. Varken jag eller mina arvingar har nu eller i tillkommande tider något att fordra av honom eller hans hustru eller anhöriga i Lådersta hemman. Jag bekräftar med namn och bomärke och ärliga mäns bevittnande den 30 juli 1708. Jacob Staffansson.

På Jacob Staffanssons begäran är vi, undertecknade, som vittnen kallade, att tillstå och bekänna att i sanning mellan Jacob Staffansson och hans broder domaren Hans Staffansson i Berga är förenat. Nicolaus Betulius vice komminister i Ryd och Näs, Nils Andersson i Tuna, tolvman Erich Hindersson, att detta köpebrev blivit funnet i den avlidne häradsdomarens dokumenter uti löjtnant Strähles närvaro. Attesterat den 27 september 1729.

Jacob Staffansson begärde att Schaij måtte uppvisa häradsfogde Mårten Litz om hans lagliga insättande i annan egendom, vilket Schaij gjorde. På Kungl Hovrättens dom och landshövdingens order insätts lagligen domaren Hans Staffansson och hans broder Jacob Staffansson i Tuna i hemmanet Lådersta och den del som tillhör Anders Lydiksson i Kvarnibble och hans arvingar. De skall ha makt att bruka till dess Kvarnubbles arvingar med penningar kan förnöja sin fader. Tolvman Johan Andersson i Flasta, Jon Nilsson i Wårsta, Anders Erlandsson i Valla och Jonas Ersson i Wåppeby har värderat vart öreländ till 50 Daler kopparmynt. Sigtuna den 14 januari 1699 Mårten Litz.

Vidare sade Schaij, att Jacob Staffansson utan ägarens vilja accorderat bort hemmanet och tagit 50 daler kopparmynt vilket strider mot jordabalken påstår han sig böter på Jacob Staffansson

Jacob säger sig ha tagit 50 daler kopparmynt för sin del i Lådersta av Erich Johansson i Ålbrunna, vilket Johansson tillstod att han betalt.

Schaij protesterade mot Jacob Staffanssons räkning, som han bifogat som inlaga. Till vittnen återopades av Jacob Staffansson, Per Johansson och Pälle Persson i Berga, vilka erkändes som lagliga

vittne och svor eden med hand på bok.

Först berättade Per Johansson att Jacob 1716 fört hö från Tuna till Berga. Han visste inte hur många lass. Även 2 tunnor råg skulle han fört till Berga. Det var så att han lånat pengar av två bryggare i Stockholm, som domaren gått i borgen för. Sedan han betalt skulden fick han 2 tunnor råg av Jacob. En ko och ett sto hade han också fått, men om domaren betalt dem visste vittnet inte. Schaij sade det varit domarens arv och Jacob sade det varit betalning för domarens jord i Finsta.

Schaij bad att detta skulle noteras.

Anklagelser och motanklagelser fortsätter. Schaij bad att Jacob måtte dömas att avträda Berga, så att de skulle slippa honom. Jacob svarar att det kan han göra utan dom. Schaij sade att alla sängkläder har Jacob satt på krogen, vilket Jacob nekade till.

Pälle Persson vittnade att Jacob för ett lass hö och 2 tunnor säd till Berga och sade sig inte veta mer.

Belut.

Rätten beslutar att stadfästa testamentet mellan Hans Staffansson och Maria Schaij. Om Jacob Staffanssons äganaderätt i skattehemmanet Lådersta vill rätten inte utlåta sig för denna gången, utan avvaktar vidare underrättelser och dokumenter om hur stor del bröderna ägt. Räkningen från Jacob på 256 daler förfaller, då han endast haft att fordra något hö och en ko och ett sto, värderat till 66 daler, vilken summa Hans Staffansson för länge sedan betalt.

De 50 daler han fått av Erich Johansson i Sanda för sin del i Lådersta skall han betala tillbaka förrän han kan bevisa sin äganderätt. Jacob skall betala änkan Schaij 10 daler för utlägg.

1721 års dombok.

Skogvaktaren Nils Hellsten anklagar bonden Pär Larsson i Nedersylta, för att han med grova eder förbannat och hotat avskära Hellsten livet. Detta har skett flera gånger och Hellsten önskar straff på honom för sådan svordom. Per Larsson inställde sig inte vid tinget, trots att han blivit stämd. Rättaren Olof Andersson intygade, att Per Larsson hotat med eder att skära livet av Hellsten. Detta vittnesmål stadfäste han med ed. Även domaren sade sig ha hört hotelserna. Nils Hellsten beklagade sig över hotet och bad att ett anseeligt vite måtte sättas för Per Larsson.

Beslut.

Eftersom Per Larsson med stor svordom hotat att ta livet av Nils Hellsten, som är hälftenbonde tillsammans med Hellsten på Sylta hemman och ställt till stor förargelse, döms han enligt Kongl Maj:ts förordning om eder och sabbatsbrott att sitta 2 söndagar i stocken utanför Näs kyrkodörr, sig till näpst och vanheder och andra till exempel och rättelse. Häradsrätten sätter 40 mark silvermynt i vite mellan parterna. Den som med ord eller gärning ofredar den andre betalar.

1726-05-26.

Bonden Anders Mårtensson i Skällsta, Bro socken tilltalar bonden och tolvmannen Anders Ambiörnsson i Härnevi för att han **beskyllt Mårtensson vara 3 marks karl** och önskade plikt på honom och ersättning för kostnader.

Mårtensson berättade, att Ambiörnsson, som är kyrkvärd tillsammans med Mårtensson, sagt till kyrkoherden i Bro, Herr Erik Arrenius, att Mårtensson inte skulle vara en ärlig man och inte vara värdig att bära vinet till altaret.

Uppvisades ett utdrag ur Håbo Häradsrätt av den 5 februari 1726, där betygas att Mårtensson förhållit sig ärlig och väl, när han varit i Håbo härad. Mårtensson anser sig oskyldigt angripen av Ambiörnsson, och fordrar att han betalar kostnaderna.

Ambiörnsson svarade att han sagt till kyrkoherden, att det går ett rykte att Ambiörnsson, som nu sitter kyrkvärd, att han vore 3 marks karl, och att vi vilja ha en ärlig karl. Ambiörnsson hade först hört detta av klockaren Jacob Mattson, vilken han också stämt. Mattson berättar, att Ambiörnsson kommit till honom och sagt, att vi går till kyrkoherden och talar om att Mårtensson är en 3 marks karl. Klockaren skall då ha följt med.

Till vittne kallades hustru Karin Persdotter, hustru till fiskaren Jacob Ersson, som efter avlagd ed berättade, att hon hört klockarens dotter säga att för 2 år sedan hade hennes far kallat Mårtensson för en 3 marks karl. När hustru Karin frågat om han var det, svarade Kerstin ja. Klockarens dotter, hustru Kerstin, inkom för tinget och nekade till att ha sagt detta till hustru Karin. Åtskilliga skall känna till detta tal om Mårtensson, nämligen ryttaren Holmqvist, bönderna Anders Johansson och Erik Nilsson i Härnevi, Anders Larsson i Kvista, Carl Johansson i Ålbrunna i Låssa och de skall tillstå sina ord.

Ryttaren Holmqvist sade, att han hört Anders Larsson i Kvista säga till tolvman Anders Ambiörnsson,

varför skall de taga Mårtensson till kyrkvärd, när han är en 3 marks karl. Larsson medgav de orden och att han hört dem av Per Olsson i Finsta.

Anders Johansson i Hernevi sade, att Ambiörnsson sagt detta till honom och att det var ett uppenbart rykte.

Erik Nilsson säger sig ha hört ryktet, men vet inte om det är sant.

Anders Olsson i Härnevi säger sig ha hört av Hjälstabor att Mårtensson blivit dömd till 3 mark.

Carl Johansson i Ålbrunna berättade, att han hört av åtskilliga, att Ambiörnsson blivit dömd till 3 marks böter vid Håbo ting, men känner inte till vem som utspritt detta tal.

Beslut.

Eftersom tolvman Anders Ambiörnsson och klockaren Jacob Mattson med löst tal och ett ogrundat rykte försmädat bonden och kyrkvärden Anders Mårtensson för att vara en 3 marks karl, som inte vore värd att vara kyrkvärd och inget är befunnit annat än han är en beskedlig karl, som ingen missgärning gjort, döms de att böta vardera 3 mark silvermynt för ohemult och obetänkt tal. De skall också ge Mårtensson 4 daler kopparmynt för kostnader. Rätten sätter 40 mark silver i vite för den som i fortsättningen understår sig att vidare sprida osanna rykten om Anders Mårtensson.

1735.

Länsmannen Anders Holmberg har å Ämbetets vägnar låtit inkalla bönderna Olof Eriksson och Johan Eriksson i Berga, då de **underlåtit att dika och med ris uppfylla de 11 famnar av sockenvägen**, som löper från stora landsvägen till Skälby äng. Länsman hade på de flesta sockenbors begäran utsatt en viss vecka i oktober månad till att åtgärda de sumpigaste delarna av vägen. Då de båda bönderna i Berga inte utfört sina skyldigheter må de plikta efter lag. De skall också åtgärda sitt vägstycke till våren.

Inställde sig länsman Holmberg och de svarande, som biträdades av ryttmästare Carl Hindric Wachsclager, som förklarade att han förbjudit dem att laga vägen. De är hans landbönder. Han menar att de fått det värsta stycket av vägen att förbättra. Han gick dock med på att de skulle få göra arbetet nästa vår, vilket länsman lät sig nöja och Rätten bero.

1744.

Inställde sig inspektor Erich Lindström å friherrinnan Anna Christina Flemmings vägnar och uppvisade ett instrument upprättat den 6 februari av tolvmännen Matts Hindriksson och Johan Andersson. De hade på Häradsrättens anmodan vid tinget den 16 januari blivit förordnade att syna skadorna efter branden den 14 september föregående år vid Ekeby i Låssa socken. De båda tolvmännen satte skadan på havren för Västergården till 66 daler, för spannmål och foder 168 daler, havren för Storgården till 110 daler, för spannmål och foder 168 daler. Samtidigt hade änkan efter soldat Enberg förlorat 3 lass hö samt 12 daler. I Östergården brann havre för 150 daler samt foder för 36 daler. Tillsammans beräknades skadorna till 728 och nu anhöll inspektor Lindström att Häradsrätten ville bevilja brandstod och dessutom ändra skadesumman till ett skäligt pris. Han påstod att synemännen satt för lågt värde på havren och det övriga.

De närvarande häradsborna, som efter kungörelse om detta ärende, inställt sig menade att man inte skulle neka brandstod, men efter syneinstrumentets värde. Häradet var så litet att man inte kunde gå med på högre belopp, utan att många skulle gå mot sin undergång, särskilt som häradet under de sista åren med durchmarscher blivit mycket betungade.

Synemännen hade fått underrättelsen att elden kommit lös i Västra gårdens lada vid västra gaveln och i det starka vädret flugit till de andra gårdarna. Åboen vid hemmanet Erich Mattson, som var närvarande vid tinget, berättade att han i ottan tröskat på logen. Han hade haft torrvedseld i en liten ugn, som var gjord av en gråstenshäll med tre tegelstenar ovanpå. Sedan det blivit dager hade han gått därifrån och hans hustru Maria Esajasdotter skulle ha släkt elden, vilket han själv kontrollerat. Trots detta började det strax brinna i golvet vid västra gaveln, vilket grannarna kunde intyga. Erich Mattsson nekade inte till att elden kommit lös av den eld han haft på logen.

Häradsdomare Nils Andersson i Tuna uppgav på fråga, att den förening sist avlidne häradsdomaren upprättat tillsammans med häradsborna om brandstod vid våldeld skulle gälla. Inspektor Lindström anhöll att ärendet äntligen skulle få ett slut.

Beslut.

Då föreningen om hur brandstod skall givas, som upprättades 1735 eller 1736, nu var förkommen och protokollen inte fanns till hands, kunde man inte avgöra ärendet, särskilt som inspektor Lindström var missnöjd med syneinstrumentet. Man uppsköt till nästa ting, då inspektor Lindström, Erich Mattson och de övriga Ekebyborna hade att infinna sig, då Häradsrätten skulle meddela utslag i både det ena och det

andra. Under tiden skulle domhavande skaffa fram avskrift om ovannämnde förening ur protokollet, som förmodligen redan blivit inlevererat till Kongl Hofrätten.

1744.

Vid föregående ting önskade friherrinnan Anna Christina **Flemming erhålla brandstod för de 3 halva frälsehemman, vid Ekeby by i Låssa socken**, som den 14 sept 1743 brunnit genom våld. Rätten var då föränlåten att uppskjuta målet till hösttinget. Nu var kallade inspektör Lindström på friherrinnans vägnar, Erich Mattson hos vilken elden börjat och övriga Ekebybönder. Inspektör Lindström önskade få saken slutförd. Erich Mattson hade erkänt att elden började hos honom och att han var skyldig enligt lag att ersätta skadan. Dock intygades, att han varken kan ersätta skadan eller erlægga böterna för sin försummelse och häradsborna hade inte haft något emot att brandstod utbetalades. Rätten hade jämfört nämndemännens Matts Hindriksson i Skälby och Jan Andersson i Härnevi, besiktning med vad frälsebönderna Ludvig Isaksson på Storgården och Anders Mattson på Östra gården uppgivit och funnit att skäligen att friherrinnan och hennes bönder får njuta brandstod enligt följande:

Västergården ett halvt mantal, för en loge med tvenne golv, ett fähus med gott tak, ett foderhus med samma beskaffenhet, tillsammans 90 daler.

Storgården, ett stall med gott halmtak, ett foderhus med samma beskaffenhet, ett fähus och ett fårhus för sammanlagt 125 daler. För åboen Ludvig Ersson brann 3 tunnor råg, 6 tjog råghalm och 14 lass hö för sammanlagt 186 daler.

Östergården halvt mantal, 2 stugor med spisar och bakugn 150 daler, 2 bodar under ett tak med en botten. Den ena likväl bofällig. De räknas som för en bod med dubbel botten vilket enligt föreningen värderas till 150 daler för 1 mantal. Nu blir det 75 daler för ½ mantal, dessutom ett stall, ett oxhus med foderlada, ett redskaps- och portlider. Under branden förlorade åboen 6 lass hö. Allt värderas till 361 daler. För hela branden 762 daler, som fördelas så, att när Ekeby 1½ hemman uteslutits de övriga 65 mantal får 11 daler på helt mantal efter anmälan hos landshövdingen. Dock finner Rätten att häradet är så litet och att utgifterna varit så dryga i dessa tider, att hälften tas ut i höst och resten ett år därefter.

Vad Erich Mattson i Ekeby, hos vilken elden började, angår så menar han att han eldat i en välförvarad och murad ugn, sådan som allmänt används vid tröskning. Han hade släkt elden innan han gick därifrån. Han ber om förskoning från straff, men Häradsrätten finner att han bör gälda skadan och betala de i lagen utsatta böterna. Då han inte kan betala böterna straffas han med 10 par spö, tre slag av vardera paret. Någon ersättning för hans enskilda egendom kan inte utbetalas.

1745- 01-14

Löjtnant Tomas Hollsten har tagit ut stämning på bonden Jan Mattson i Sylta by, Näs socken, för att han till förfång för gästgivargården idkat öl- och brännvinsförsäljning. Jan Mattson hade tagit biträde av kammarskrivare Lars Nyström. Han nekade till beskyllningen och sade sig endast sålt svagdricka till bönder som rest förbi. De hade inte haft vägarna förbi gästgivargården, utan haft härbärke hos Mattson. Han kunde inte neka dem en törstedrick helst, som det var svårt för dem att gå till gästgivargården och köpa dricka.

Löjtnanten Hollsten begärde att inkallade vittnen skulle höras. De var soldaterna Johan Teman, Erich Örn och Petter Wettersten samt drängen Erik Pihl.

Johan Teman berättade, att när han och andra soldater varit kallade till kommendering, hade de samlats hos rustmästaren, som hade sitt boställe i Sylta by. Teman hade som avbetalning för gjort arbete fått brännvin och dricka av Mattson. Även andra soldater hade begärt öl och brännvin, men som Teman inte hela tiden varit i stugan, kunde han inte veta om de betalt eller ej. Något vidare hade han inte att berätta.

Erich Örn och Petter Wettersten sade, att de fått öl av Mattson i avbetalning för gjort arbete.

Drängen Erich Thomson Pihl sade sig ha sett hur Mattson sålt brännvin till bönder, men inte till soldater.

Löjtnant Hollsten yttrade sig, att han efter vittnenas edliga berättelser var övertygad om att Mattsson sålt öl och brännvin till både soldater och vägfarande bönder. Han yrkade på plikt enligt lag och enligt häradsrätten förbud, som upplästs i Sockenkyrkan. Där meddelas att ett vite på 10 daler silvermynt för dem som gör gästgiveriet förfång. Löjtnanten begär också 10 daler i rättegångskostnader.

Nyström, som ombud för Mattson svarade, att de tre soldaternas vittnesmål endast visade att de hade fått öl och brännvin som avbetalning på ett gjort arbete. Pihls berättelse visade, att Mattson endast betjänat resande, som haft vägen förbi Sylta by till sjön och Stockholm. Det kan inte varit till förfång för gästgiveriet, då de aldrig farit förbi där. Nyström begär att Mattson skall befrias från plikt och

rättegångskostnader.

Beslut.

De det står i gästgiveriförordningen att ingen får upplåta härbärke eller tillhandahålla mat och dricka till vägfarande om det finns ett gästgiveri inom 2 mil. Sylta by ligger endast 1/16 dels mil från gästgivaregården i Tibble. Mattson har uppenbarligen tillhandahållit öl och brännvin till försäljning och skall därför betala böter med 5 daler. Dessutom 10 daler i vite och 3 daler för Hollstens rättegångskostnader.

Samma dag har pigan Cattarina Andersdotter Tunelia inkallat bonden Johan Mattsson och hans hustru Margaretha Larsdotter i Asker för det första, att de skulle innehålla någon del av lönen för förflutne år utan också hela lönen för ett år som hon förut tjänat. För det andra att hustru Margaretha Larsdotter i åtskilliga vittnens närvaro angripit käranden med okvädningsord och beskyllt henne för att ha mördat sitt barn och svept det i ett trehörnigt kläde och gömt det under stallsvalen. För detta begär hon böter på hustru Margaretha samt ersättning för rättegångskostnader.

Parterna inställde sig och deras fullmäktige likaså. Det var för kärandesidan auskultanten vid Rådstugurätten i Stockholm Samuel Gustafsson Stiernbielke och på svarandesidan kammarskrivare Lars Nyström. Kärandesidan anhöll att lönen som hon hade att fordra för de två år hon tjänat skulle utbetalas till henne. Svarande uppvisade en räkning med det hon fått utbetalt både kontanter, persedlar och mantalspengar. Pigan skulle vara skyldig 8 daler för att hon två gånger trätt ur tjänsten innan tjänstetiden gått ut. Svarande vill efterskänka den skulden och betala ut sammanlagt 56 daler förutom 6 par skor och 4 mark ull för de bägge åren tillsammans. Enligt Kungl Maj:ts taxa för detta län är lönen 42 daler. Pigan blir då skyldig 14 daler vilket hon erkänner.

I det andra stämningssmålet bestred hustru Margareta anklagelserna och anhöll att vittnen måtte kallas. Det var häradsdomaren Nils Andersson i Tuna, nämndemannen Matts Hindriksson i Skälby och soldaten Malms hustru Anna Fagerberg, vilka efter ed och varning för mened berättade var för sig.

Nils Andersson sade, att förleden sommar hade pigan kommit till honom och beklagat sig över att hennes matmoder vore nog tvär mot henne. Häradsdomaren hade sökt upp hustru Margaretha för att försöka nå en förlikning. Hon hade då sagt till pigan: -- Du ....hora, varför går du inte och ställer om kreaturen, istället för att löpa med drängarna. Mera hade häradsdomaren inte att berätta.

Nämndeman Matts Hindriksson hade förleden höst varit vid Aske för att påminna Jan Mattson och hans hustru om den förlikning de lovat med sin förra piga Brita Persdotter. Hustru Margaretha, sade att hon fått mer än hon borde och att hon varit en lögnerska, som ljugit på den andra pigan, nämligen Tunelia. Hon hade beskyllt henne för att fått barn och när hustru Margaretha frågat Tunelia, hade hon gått till häradsdomaren och beklagat sig. Hustru Margaretha hade tagit sina ord tillbaka. Pigan begärde Matts Hindriksson till vittne.

Anna Fägerberg berättade lika med Matts Hindriksson med tillägget att hon tyckt att Jan Mattssons hustru vid samma tillfälle sagt till Matts Hindriksson, att Brita Persdotter sagt den osanningen, att Tunelia mördat barn. Nämndeman Matts Hindriksson intygade att han aldrig sagt detta. Vittnesmålen upplästes och vidkändes.

Man frågade häradsdomaren, om inte pigan, när hon varit hos honom och beklagat sig över sin matmor, också talat om att Brita Persdotter beskyllt henne för att ha fått ett oäkta barn, som hon sedan mördat. Han svarade att hon inget sagt. Man frågade om han hört hustru Margaretha tala om det, men därpå svarade han nej.

Jan Mattson och hans fullmäktige Nyström yttrade att av vittnesmålen framgick klart att hustru Margaretha inte pålagt Tunelia någon beskyllning. Däremot var pigan Brita Persdotter med sitt ogrundade tal orsak till hela denna oreda, varför Jan Mattsson funnit sig föranlåten att instämma henne till detta ting. Han begärde att vittnen skulle kallas om hon nekade och förmodade att hustru Margarethas oskuld skulle skönjas.

Den 15 januari fortsatte tingsförrättningen.

Målet mellan Jan Mattson och pigan Brita Persdotter togs upp. Han påstod att hon borde böta för att hon vid åtskilliga tillfällen förövat svordom samt att beskyllt Cattarina Andersdotter Tunelia för åtskilligt. Parterna var tillstades och svarande nekade till att ha sagt eller haft orsak att säga något förklenande om Cattarina Tunelia. Jan Mattson önskade nu att två vittnen skulle höras, nämligen pigan Anna Ersdotter och flickan Cattarina Mattsdotter. Eftersom Cattarina Mattsdotter endast var 13 år gammal kunde hon inte få vittna. Anna Ersdotter berättade under ed, att hon aldrig hört Brita Persdotter säga något straffbart

om Tunelia, eller något som rört hennes goda namn. Däremot hade hon ofta hört dem träta. Sedan hade hon inte mer att säga och vittnesmålet blev uppläst och godkänt.

Jan Mattson menade nu, att han skulle kunna skaffa andra vittnen för att övertyga Brita Perdotter, om han fick rådrum. Innan rätten hann ta ställning till denna begäran, förklarade Tunelias fullmäktige, att hon i målet om lönen skulle låta sig nöja med 30 daler istället för begärda 60 och att förlikning skulle ske. Jan Mattson godtog denna förlikning och anhöll parterna, att häradsrätten stadfäste anbudet. Rätten meddelade att de vid sakens slutliga avgörande över berörda förlikning skulle utlåta sig. De ville nu fullfölja det mål som Jan Mattson i Asker angivit mot pigan Brita Perdotter och gjorde anstalter för detta till nästa dag.

Den 16 januari.

Upptogs den av Jan Mattson mot Brita Perdotter instämnda sak, då parterna inställt sig. Jan Mattson och hans hustru tillfrågades om de skaffat något bevis för att fälla Brita för att ha beskyllt Tunelia, för att ha fött ett oäkta barn. De sade att de inte lyckats med detta, men att Jan Mattson trott att han skulle kunna få fram bevis. De anhöll nu om slut i saken och om förskoning för straff i fall de något felat. Det hade i så fall berott på okunnighet och oförstånd.

Pigan Brita Persdotters ombud Erich Wageenius påstod att hustru Margaretha ohemult beskyllt henne och genom sin man låtit instämma henne till tinget, men inte gittat övertyga henne om hennes skuld, måtte hon som lagen säger böta och ersätta rättegångskostnader med 12 daler.

Beslut.

Hustru Margaretha Larsdotter har velat med vittnen övertyga Brita Persdotter att hon sagt att pigan Cattarina Tunelia fött ett oäkta barn, men inte sedan gittat fullfölja detta tal, därför anser Rätten att hustru Margaretha sökt pådyvla Brita en förklenande gärning. Hon skall därför böta enligt 5 paragrafen i missgärningsbalken 10 daler samt göra offentlig avbön och ersätta rättegångskostnaden med 3 daler. Samma dag avgjordes målet mellan pigan Cattarina Tunelia och Jan Mattson och hans hustru angående pigans lön och att hon beskyllts för att ha mördat barn. Parternas förlikning upplästes och därefter avgavs följande utslag. Enligt lag får domare inte tillåta förlikning i brottmål, där allmän förargelse skett. Förlikningen om lönen godtas, men inte vad gäller brottmålet. Då hustru Margaretha inte kunnat bevisa att hennes utspridda ryckte om Tunelia är sant och pigan Brita Perdotter är befriad från misstanke om att hon pådyvlat hustru Margaretha dessa tankar, anser Rätten att Margaretha Larsdotter själv skall stå till ansvar. Hon döms att böta 10 daler silvermynt.

1745-06-03.

Uppvisade för Rätten Anna Hederschöld ett köpebrev av den 11 april 1741 underskrivet av statssekreteraren Gustaf Bounerschöld (Boneauschöld), kammarherre Isak Hederschöld, kanslisekreteraren Gustaf von Heland, fru Magdalena Hederschöld, samt Samuel Abraham Pijl å sin moders vägnar. Brevet visar att Annan Hederschöld köpt sina andelar till 123 dalers ränta i följande frälsehemman och lägenheter, nämligen i Frölunda, Storgården ett ½ hemman, Västergården ½, Berga 2 ½ hemman och ½ utjord, samt Skälby 5/8 hemman alla i Uppland, Uppsala län, Bro Härad, och Näs socken belägna. Försäljningen uppgick till 20.000 daler kopparmynt, vilket säljaren erkänt sig fullt ut erhållit. Fru Hederschöld har tillägnat sig dessa lägenheter för sig och sina arvingar i evärdlig tid. Hon förpliktar sig att hålla lägenheterna i stånd och om något barn eller arvinge skulle sälja någon av fastigheterna till främmande, skall de återlösas.

Fru Hederschöld begärde lagfart på egendomarna och då de varit uppbjudna tre gånger vid Häradstinget, den 1 september 1743, den 14 januari och 28 maj 1744 förklarades fru Hederschöld och hennes barn och arvingar för rätta ägare till dessa fastigheter för evärdlig tid, att nyttja som sin lag- och välfångne egendom. Ingen må drista sig att klandra köpet vid vite på 5 daler för Häradshövdingedomsbrott, som lagen säger.

Samma dag tilltalade efter stämning länsman Anders Sundberg å Ämbetets vägnar, drängarna Erich Larsson och Anders Persson samt gossen Jan Adamssoni Ålsta i Näs socken för att de den 19 januari, som var en lördag klockan 11 på aftonen stulit en del persedlar från några resande bönder från Kopparbergs län. Det var Olof Mattson och Per Mattson från Barkarlås och Per Mattson i Kumbla, vilka tagit härbärge hos Jan Mattson i Sylta. De bortsnappade persedlarna var 3 hästtäckan, 1 hemvävd säck, 1 rep, 3 par tömmar, 1 ryggstycke och 2 hästskor, 1 dalkarlsask med nålar, sylar söm, broddar, trä och garn. Alltsammans värderat till 17 ½ daler kopparmynt.

Dessutom anklagade länsman Jan Adamsson, att han den 6 januari, vilket var trettondagsafton, mellan klockan 6 och 7 på kvällen bortsnattat från kronolänsmans stängda ladugård 2 nya hästtäckten av hår. De tillhörde en resande bonde från Sala, Anders Jöransson och värderades till 12 daler vardera. Länsman yrkar böter på Jan Adamsson enskilt och på honom tillsammans med Erich Larsson och Anders Persson. Det stulna har blivit återställt till ägarna. Jan Adamsson sökte binda drängen Erich Larsson vid snatteriet av de två hästtäckena och påstod att han tagit täcken och lagt dem i länsmans halmlider och givit Jan 24 öre kopparmynt för att han skulle gå efter dem. Det hade han gjort, men Erich Larsson nekar och kunde inte övertygas.

Jan Adamsson påstod att han var 13 år och föräldralös. Ryttare Hellsten menade att han var 15 år. Då förra kyrkoherden i Näs, Henrik Sahlgren i Näs kyrka ingen kyrkobok hållit kunde man inte se hans ålder där. Dock fanns hans ålder i en bibel, som han sålt till skogvaktaren Petter Åberg. Rätten gav länsman i uppdrag att skaffa fram bibeln till dagen därpå.

Den 4 juni fortsatte Tingsförrättningen.

Petter Åberg hade inställt sig och berättade, att man inte kunde finna någon anteckning i bibeln om Jan Adamssons ålder, men att hustru Sara Joansdotter intygade att han var 13 år. Ryttare Hellsten erinrade sig nu att så var fallet och Rätten prövade skäligt att säga följande utslag.

För sin vanart, som han visat vid två tillfällen, vid sin ringa ålder skall han av sin husbonde, Johan Ersson i Ålsta i närvaro av någon kronbetjänt bli agad med ris. För drängarna, som stulit för ett värde av 17 daler, men återställt det stulna skall de böta hälften vardera av värdet 8 daler var och istället för kyrkoplikt få enskild avlösning i sakristian i Näs kyrka.

1745-06-04

Kronolänsman Anders Sundberg hade låtit instämma drängarna Bengt Eriksson i Sylta och Anders Månsson i Skälby. Eriksson för att han vid mikaelitid, då han skjutsat från Tibble gästgivargård till Barkarby, stulit ett par kvinnostrumpor och ett rep samt ett hästtäckte från fru Schönström. Han uppgav att han hittat täcket, men ändå i lönn behållit det tillsammans med repet och strumporna. Han anklagades också för att han den 9 februari ur bonden Johan Hanssons i Österby och Kumla socken tagit en 9 dalers plåt ur ett matskrin, som stått i bagarstugan hos Bengts matmoder i Sylta. Han hade gömt plåten i pigans säng. Anders Månsson anklagades för att han skulle varit delaktig i stölden från fru Schönström.

Bengt Erikssons moder Kirstin Bengtsdotter hade å sonens vägnar efter stämning inkallat hans matmoder Sophia Nilsdotter, drängen Hindrich Pihl och pigan Karin Johansdotter, då hon menade att alla varit delaktiga i snatteriet av 9-dalersplåten.

Sophia Bengtsdotter, Hindrich Pihl och Karin Johansdotter hade efter genstämning påstått, att hustru Kristin inte hade bevis för sin anklagelse, och att hon måtte få böta för ohemul beskyllning enligt lagen.

Parterna inställde sig utom Anders Månsson. Bengt Eriksson besvarade första stämningen med, att när han skjutsat fru Schönström, hade ett par söndriga ullstrumpor och ett rep blivit kvar i kärran. Dessa hade honom ovetande kommit in i ärthalmen. Han menar att Anders Månsson, som deltagit i skjutsandet visste om detta.

Vad beträffar den andra stämningen för 9-dalersplåten, sade Bengt Eriksson att han bekänt för länsman, att han tagit den från Johan Hansson, men att bekännelsen kom av skrämsel för att de slagit honom. Nu nekade han och återkallade sin bekännelse. Nu inkallades vittnen, rustmästaren vid Upplands Regemente till fots, Olof Hellman och bönderna Johan Mattson och Anders Andersson i Sylta mot vilka Eriksson inte annat jäv hade att invända än att de sagt att han borde ha handklovar. Detta nekade vittnena till. Efter avlagd ed berättade de följande.

Anders Andersson, sade att han inte varit närvarande varken före eller då stölden skedde, men då han kommit dit hade man slagit pojken, vilken ändå nekade. Då de resande skulle fara ville Bengt gå hem, men länsman sade att han skulle sätta honom i ett mörkt rum, där han varken skulle se dag eller natt. Bengt sade då att han tog på sig stölden, trots att han var oskyldig.

Olof Hellman berättade, att när han kom till sin gård och fick höra att resande blivit av med en 9-dalersplåt, sagt att man skulle leta efter den. När han kom in hade bönderna Bengt på golvet mellan sig. Så länge länsman var närvarande nekade han, men när han gått sa han att jag tager Hindrich fri för jag har tagit plåten.

Johan Mattson sade, att hustru Sophia varit hos honom och frågat efter drängen. Mattson svarade, att han frågat efter en släde och Sophia frågade om han haft en 9-dalersplåt med sig, vartill vittnet svarat nej. Därpå hade Mattson gått till länsman och frågat Bengt om han tagit plåten då han först svarat ja sedan

nej. Då hade länsman och bönderna gått ut, utom den bonden som blivit besluten. Han hade sagt, att om du vill tacka mig skall jag inte söka dig, för jag har fått plåten igen. Drängen svarade, att jag tackar dig käre fader, jag tog plåten ur er spann och lade den i pigans säng. Vittnesmålen upplästes och godkändes.

Hustru Kirstin Bengtsdotter förklarade att hon aldrig menat att stämma hustru Sophia och hennes dräng och piga utan endast velat, att de skulle ge upplysningar. Beskyllningen, som är i stämningen är ett missförstånd. Då nu sonen tagit på sig skulden återtar hon alldeles sitt påstående varmed alla åtnöjdes. Länsman tillfrågades om fru Schönströms saker och han sade sig ha skrivit till henne utan att få svar. Hästtacket hade en bonde hämtat. Han visste inte om han tappat det eller om det var stulet. Vidare var ej att anföra och avsades följande slut:

Då länsman inte fått svar från fru Schönström och Anders Månsson inte är tillstädes kan inte saken slutföras. Länsman Sundberg skall till nästa ting införskaffa behörigt besked och se till att Månsson då är tillstädes.

Den andra stämningen mot Bengt Eriksson om 9-dalersplåten får även vila till nästa ting, då Häradsrätten skall över både det ena och det andra målet utlåta sig.

1745-09-14

Vid senaste sommaringet hade löjtnant Thomas Hellsten på egna och de övriga grannarna i Tibble by anhållit om rättens tillstånd, att lägga den gamla sockenvägen mellan Sylta och Tibble by på ett annat ställe. Det skulle bli bekvämare för de resande och mindre skadligt för åborna, då den gamla vägen löper över deras åkerskiften.

Rätten utställde detta mål tills laga syn skett och nu inställde sig Hellsten och uppvisade nämndemännen Hans Erlandsson, Lars Larsson och Matts Hindrikssons besiktningsattest av den 8 juni. De hade funnit att det ställe, där Hellsten ville lägga den nya vägen, var mycket bekvämligare än den gamla. Det blir närmare till stora landsvägen och tjänligare för de resande. Hellsten har lovat undanröja några stenar som ligger i vägen.

Såväl nämnden som allmogen intygade att den gamla vägen, som löper tvärs över deras åkerskiften skadar dem och den nya vägen blir bekvämare för de resande. Därför samtycker Rätten enligt 25:te kapitlet i Bygginga Balken att löjtnanten får anlägga vägen. Han skall sätta den i så gott stånd, att de resande kan vara nöjda.

UKF:s pärm Sv4 - Svenngårds hembygdssamlingen -pärm P1

Ur **diverse domböcker - 1700-talet**

I pärm P1 i Svenngårdska samlingen står protokollen i annan ordning

*****

Ur Domboken 1726.

9 renskrivna och översatta blad (3+3 kopior av de sista bladen).

I sammandrag beskrivna av Gudrun Sandén 1995

Birgitta Larsdotter - mord på sitt eget barn.

En kvinna, Britta Larsdotter, 26 år hade förts hit från slottshäktet i Uppsala anklagad för mord på sitt eget foster.

Han hade för 4 år sedan blivit lägrad i Romfartuna socken av en bondson vid namn Johan från Tillberga. Hon hade blivit dömd och undergått kyrkoplikt. 1725 vid midsommartid hade hon flera gånger blivit lägrad av en bondson Anders som varit vid Hammarby utanför Skanstull och hjälpt till med slåttarn. På nyårsnatten hade hon fött ett barn i ett torp här i Bro. Torpet skall ligga på vänstra sidan av vägen när man går från Stockholm där en lång hustru och en gammal grå gubbe bodde. Nämnden trodde det kunde vara Herrhagen.

Hon hade kastat fostret över en gärdesgård. Ingen hade märkt att hon fött. Man frågade hur hon klarat detta och om inga tecken syntes efter. Först ville hon inte svara bland så mycket folk, men sedan sa hon att hon fött barnet i kjolen och där tagit efterbörden och allt och kastat även kjolen. Dagen därpå gick hon vidare ensam. Nämnden frågade om det inte syntes i snön var hon lämnat fostret, men hon hade bara gått därifrån.

Hon kom till ett annat torp troligen Eldbro, där de skrämde henne med fjärdingsman och ville se hennes pass. Hustrun följde henne till Hernevi, där fjärdingsman Anders Törngren tog henne och då det stod i passet att hon var havande fördes hon till Uppsala. Hon berättade att barnet varit ett gossebarn som gråtit litet.

När hon gick från Hammarby med mjölk hade hon blivit lägrad i en gränd vid Norrbro av en slaktardräng, som hette Johan och han var hennes lägersman.

Senare på dagen fortsatte rättegången. Nu var torparfolket och en inhyseskvinna med och Brita medgav att det var samma människor hon varit hos.

Anders Johansson som torparen hette kände igen henne som den kvinna som på nyårsafton kommit och bett om husrum. Senare kom också två månglerskor och de låg alla tre i samma rum. Han hade heller inte sett något foster varken på snön eller i åkern på våren. Inte heller hade han märkt att hon varit tjockare på kvällen än på morgonen då hon gick bort.

Hustrun Maria Olsdotter inkallades och hennes berättelse stämde med mannens. Hon talade dessutom om att de hade en arg bandhund, som alldeles säkert skulle gett skall om Brita gått ut på natten.

Inhyseskvinnan Karin Börries berättelse stämde med de övrigas. Brita Larsdotter sade dock att det hon berättat var sant.

Fjärdingsman Anders Törngren berättade att han träffat Brita i Hernevi och tagit henne till kyrkoherden där hon bekänt att hon fött barn och mördat det i Kallsela backa. Hon ändrade sig sedan och sade att det skett på Herrhagen.

Britta tillfrågades om den rätta lägersmannen men svarade att jag är inte vid mitt rätta förstånd.

Torparfolkets barn hade inkallats som vittne och igenkände Brita men hade inte märkt att hon varit havande eller fött barn under natten.

Hustru Malin Ersdotter i Härnevi, Brita Johansdotter i Spånga och Kerstin Larsdotter i Grindtorpet synade Brita och sade att hon aldrig fått barn.

Rättens resolution lyder, att då hon inte kunnat ange lägersman, inte säkert varit havande, inget foster blivit funnet och hon ej vid sina sinnens fulla bruk är, kan hon inte dömas för barnamord.

Ur Domboken 1726.

1 renskrivet och översatt blad.

Skadad häst. Sabbatsbrott. Paco Horleman - Nils Hällsten.

Nils Hällstens och hans hustru Sofia i Sylta skall vittna att deras son skadat en häst tillhörig kapten Horleman. Dessutom påstår Hellsten att Horleman genom att låta sitt tjänstefolk köra hö på aftonen 3:dje Storböndagen begått sabbatsbrott.

Vid vittnesförhören med Hellstens framkommer att de inte vetat vad sonen gjort och därför inte kan dömas till skadestånd. Sonen däremot, som är en vettvilling, döms till ris för sin odygds skull. Då Hellsten utan fog beskyllt Horleman för sabbatsbrott skall han betala honom 3 marker silvermynt och rättegångskostnaderna.

Ur Domboken 1726.

3 renskrivna och översatta blad.

Slagsmål vid Aspviks krog. Johan Johansson Blom.

Kronolänsman Petter Westring anklagade sillpackaren Johan Johansson Blom och Per Johansson och Anders Andersson från Villberga socken för slagsmål vid Aspviks krog.

Blom var inte närvarande, då han som borgare i Stockholm var hindrad genom generalmönstringen som skulle hållas med borgerskapet i staden. Dock talade han inte om när den skulle vara och visade inte någon order.

Bonden Johan Johansson var inte heller där trots att han blivit kallad i tid.

Länsmannen berättade att Johan Johansson Blom kommit till krogen i sällskap med sin bror Per Johansson och Anders Andersson. Han var helt oregerlig och slog Anders Andersson, så att ögonen svullnade och bloden droppade. När länsman blev tillkallad och försökte tala honom tillrätta, sa han, att han inte brydde sig ett piss om vad länsman sa.

Anders Andersson berättade att han kommit i sällskap med bröderna Johansson till Aspviks krog. Där hade Johan Johansson flugit på honom och rivit halva skägget av honom, slagit honom i ögonen så att han inte kunnat se på en månad och bitit honom i tummen.

Till vittnen kallades Krogvärden Per Johansson och torparen Erich Andersson.

Krögaren berättade att de tre männen kommit om natten och att Blom slagit både Johan och Anders med en käpp. De hade blivit så blodiga att ingen kunnat känna igen dem vara människor. Dessutom hade Blom haft sönder en spinnrock och två fönsterrutor. Krögaren hade varit tvungen kalla på länsman.

Erich Andersson hade varit på krogen, när männen kom och hämtat länsman, när krögaren bett honom. Sedan hade han gått, så han vet inte vad som skett. Han hade dock sett att Johan och Anders var mycket blodiga.

Rätten dömde trots att Blom var frånvarande honom till böter. Är han inte nöjd med domen kan han överklaga vid nästa ting.

Ur Domboken 1726.

3 renskrivna och översatta blad.

Fisktionde till kyrkoherde Sahlgren.

Fiskarrendatorn vid Stäket har instämt kyrkoherden i Näs och Ryd Sahlgren för att han påstått att Hiller inte betalt tionde. Han har dock givit saltad gös och rå nors till ett antal som han menar vara skäligt.

Hiller kunde inte delta vid förra tinget på grund av hastigt påkommen sjukdom, något som han kan bevisa.

Kyrkoherden beklagar sig att han nu för fjärde gången haft omak för detta fisktiondes skull, då inte Hiller infinner sig i tinget.

Kyrkoherden menar att sjukdomen är rus och att Hiller är rädd för eden. Han tycker det är en märklig man han har att göra med som inte i godo kan lösa tvisten. Han sänder olika salta fiskar och kallar dem alla för gös. Ber nu att få tiondet i pengar istället även för de sista 4 åren och ersättning för den tid han måst vara vid tinget.

Rätten befriade kyrkoherden helt för Hillers anklagelser och dömde Hiller att betala sitt tionde och övriga utlägg.

Ur Domboken 1740.

3 renskrivna och översatta blad.

Rodes stämning på Joh. Mårtensson i Ekeby för olaga flyttning från Lilla Granskog.

Jacob Rode hade stämt Johan Mårtensson till sommaringet för olaga flyttning från Lilla Granskog i Lossa socken. Då Mårtensson anförde att han fått stämningen för sent och rätten ansett att så var fallet hade ärendet uppskjutits till detta ting. Rode infann sig tillsammans med inspektorn Leufström med en kopia av den förra stämningen.

- 1) för att han utan uppsägelse och innan laga fardag flyttat.
- 2) sedan han av kronobetjänterna återförts till Lilla Granskog, hade han åter flyttat tillbaka till Ekeby.
- 3) för alla de dagsverken han inte gjort från det han flyttat till denna dag.
- 4) för att han inte satt ut fiskeredskap (katsor) som han skulle.
- 5) för att han inte betalt för en tjurhud.
- 6) för att han utan lov sålt 1/2 parm hö.

Svaranden och hans fullmäktige Jöran Ruda ville med vittnen bevisa att uppsägning skett. Vittnena var bonden Jan Hansson i Stora Granskog och Bengt Nilsson i Werka nu boendes på Dävensö. Endast Jan Hansson var närvarande. Han berättade att han vid Tomasmässan 1738 varit kallad som uppsägningsvittne. Detta kunde inte Rode minnas.

Pär Jöransson berättade att han vid Tomasmässotiden 1739 av Jan Mårtensson blivit kallad till vittne, när Mårtensson frågat Rode om han inte godtog förra årets uppsägning. Rode svarade att det gjorde han väl om han ville.

Ruda anhöll att få uppskjuta målet till nästa dag och hämta det andra vittnet. Rätten beviljade anhållan, då dagen ändå var slut.

När rättegången fortsatte hade Ruda inte hittat Bengt Nilsson i Dävensö trots att han rest dit. Nilsson var på resa till Stockholm. Ruda anhöll att få uppskjuta målet, eftersom Nilssons vittnesmål var så viktigt.

Rätten beviljade anhållan, men dömde bonden Bengt Nilsson att böta 1 daler silvermynt för att han inte infunnit sig i rätten. Skulle han utebli även nästa gång ökades böterna.

Ur Domboken 1740.

1 renskrivet och översatt blad.

Tingsprotokoll den 18 febr 1740.

Den 18 febr 1740 hölls ting med allmogen i Tibble gästgivargård.

Närvarande: Kronolänsman Anders Sundberg

Häradsdomaren Nils Andersson i Tuna

Tolvmännen Jan Ersson i Ålsta

Lars Persson i Önsta

Ludwig Ersson i Brunna

Jonas Matsson i Österröra

Per Jöransson i Sanda

Hans Erlandsson i Finsta

Efter gudstjänst i Näs Kyrka utlystes ting och tingsfred. Uppbud och inteckningar togs upp i särskilt protokoll och de instämnda målen togs i följande ordning.

Samma dag: Sakfälldes Ryttaren vid Kongl. Lifregementet och Norra Upplands Compagnie Philip Blomqvist i sin frånvaro till att betala 1 daler silvermynt.

Samma dag: Bonden Emil Ersson fick betala 1 daler silvermynt för att han inte inställde sig vid tinget.

Samma dag: Godkändes några avkortningslängder.

Samma dag: Ofullständigt protokoll om lånad säd från Granhammar.

Ur Domboken 1742.

2 renskrivna och översatta blad.

Kjerstin Ersdotter bortkörd från torpet Qwista.

Bonden Carl Perssons änka, hustru Kjerstin Ersdotter har tagit ut stämning på befallningsman Jacob Rode.

- 1) Rode skall 1740 på olaga tid sagt upp henne från Qwista Hemman, tagit hennes egendom i beslag och förbjudit henne att bärga den vårsådd hon sått.
- 2) Sådden blev förstörd av kreaturen. Hon hade tänkt betala sin skuld till sätesgården med skörden.
- 3) Då Rode skall ha bortauktionerat hennes egendom och behållit hennes gröda begär hon nu att han skall betala tillbaka och stå för rättegångskostnaderna.

Rode infann sig inte i rätten trots att det fanns vittnen att han fått stämningen i tid. Hustru Kjerstin blev trodd av rätten, men då Rode inte infunnit sig utan fick böta för uteblivande skall ärendet tas upp vid nästa ting igen. Hustru Kjerstin skall underrätta Rode om utslaget.

Ur Domboken 1742.

2 renskrivna och översatta blad.

Kjerstin Eriksson - Jacob Rode.

Änkan Kjerstin Ersdotter har till sistlidne ting den 19 maj instämt frälsefogden på Ådö Jacob Rode. Han har i olaga tid kört bort henne från hemmanet, sålt hennes ägodelar och förrött hennes gröda.

Rätten bötfällde Rode, som inte infann sig i rätten. Han skulle dessutom visa räkning på hustru Kjerstins skuld. Han menar att hon borde sökt honom på hans nya bostadsort i Soteholms härad i Södermanland. Han påstår sig varit sjuk under förra tinget, vilket bevitnas av en frälsefogde Jöns Säterman. Rode skall av mattighet ha svimmat i kyrkan den 9 april. Han berättar i sin inlämnade skrift att han haft sitt herrskaps order att göra vad han gjort. Rodes räkning finns i herrskapets kontor. Han vill att Kjerstin Ersdotter ersätter honom för de utlägg han haft, 12 daler Kop:mt.

Rätten anser att ärendet hör hemma i Bro häradsrätt och inte i Soteholms, som Rode vill ha det till, eftersom han bor där nu. Han instäms till nästa vinterting.

Ur Domboken 1744.

1 renskrivet blad

Angående Anna Magdalena Rudbecks svåra läge.

Upplästes en ansökan från kapten Cöhlers änka, Anna Magdalena Rudbeck, att hon skulle slippa betala div skatter, som hon blivit ålagd. Hon anför sin stora fattigdom.

Rätten frågade de närvarande om hennes ekonomiska ställning. Hon har ett ganska svagt och torftigt liv och är helt beroende av släkt och andra för sitt uppehälle blev svaret. Rätten beviljade henne befrielse.

Ur Domboken den 16 jan 1744.

2 renskrivna och översatta blad.

Kjerstin Eriksson - Jacob Rode, Säbyholm.

Bonden Carl Perssons änka, Kjerstin Eriksson har till detta ting instämt frälsefogden på Ådö Säteri Jacob Rode för att han 1740 i olaga tid uppsagt henne från hemmanet Qwista, tagit och sålt hennes egendom och förbjudit henne att inbärga hennes gröda. Han har inte redogjort för detta.

Rode infann sig inte trots att han fått stämningen i tid. Han vistades nu i Spånga socken i Stockholms län. Då nu ärendet varit uppe i flera ting bad hustru Kjerstin att rätten slutgiltigt måtte ta ställning.

Ännu en gång blir det slutliga utslaget uppskjutet till nästa ting. Där skall Rode infinna sig och redogöra för sina mellanhavanden med hustru Kjerstin. Det ligger dock på henne att meddela detta. Rätten anser henne ha rätt.

Ur Domboken 29 maj 1744.

2 renskrivna och översatta blad.

Kjerstin Eriksson - Jacob Rode.

Rode infann sig inte vid detta ting heller. Han lämnade en skrift där han påstår att skulden, som Kjerstin Ersdotter haft till Greve Arvid Horn redan är betald. Allt som skett har varit order från Horn. På hösten 1740 hade flera av Ådös bönder rettet ut sina mellanhavanden till Sätesgården och så även Kjerstin Eriksdotter. Hon skall inte ha haft något att invända.

Kjerstin Eriksdotter, som var närvarande även denna gång anför att skrivelsen från Rode inte gäller som bevis, då den inte är besvuren.

Rätten beslutade att eftersom Rode inte inkommit med den sluträkning man efterlyst, utslaget uppskjuts till nästa ting. Han skall omedelbart krävas på 10 daler silvermynt i böter för sitt uteblivande. Skulle han utebliva igen höjs summan till 20 daler.

Ur Domboken 1744.

1 renskrivet och översatt blad.

Förmyndare för Trädgårdsmästare Lobergs barn.

Trädgårdsmästaren vid Ådö Olof Burman, som på grund av ålder och sjukdom inte längre orkar vara förmyndare för avlidne trädgårdsmästaren Lobergs omyndige barn begär att antingen barnens farbroder, trädgårdsmästaren vid Tuna gård i Roslagen, Mattias Loberg eller någon annan skicklig man utses till förmyndare.

Deras egendom - 968 daler i kop:mt, 2 guldringar, 9 silverskedar, 2 silverkoppar, 1 hårnål av silver och något tenn - har blivit insatt i Bro kyrka.

Det blev deras farbroder, som blev deras förmyndare.

Ur Domboken 1744.

2 renskrivna och översatta blad.

Fridrich Meyer bränt brännvin av ren råg.

Länsmannen Anders Sundberg har stämt tegelslagaren Fridrich Meyer för att han mot förordningen bränt brännvin av ren råg.

Fridrich Meyer nekade men länsman inkallade två vittnen Isak Isaksson och Anders Michelsson. Meyer anförde jäv mot Isaksson eftersom han som stadsvakt gjort sig vanfrejdad genom något oanständigt förhållande. Nämnden och allmogen vittnade dock att han hade frejd de år han vistats här samt att han inte blivit lagförd i Stockholm heller.

De båda avlade vittneseden och deras vittnesberättelser stämde överens. Meyer hade sålt brännvin för fyra daler kannan.

Han dömdes skyldig och skall böta 10 daler silvermynt samt att bli av med brännvinspannan och rågen.

Ur Domboken 1744.

1 renskrivet och översatt blad.

Brandsyn på Ekeby i Lossa.

Mats Andersson i Skälby och Sven Andersson i Aspvik förordnades att göra brandsyn på Ekeby i Lossa socken. Den 14 dec brann 3 halva frälsehemman tillhöriga friherrinnan Fleming. De skall värdera skadorna och undersöka om någon varit vållande till olyckan. Därefter lämna rapport till nästa ting.

Ur domboken 1744.

5 blad renskrivna och översatta blad.

Twist om ölförsäljning mellan klockaren och gästgivaren.

Löjtnant Tomas Hollsten anklagade klockaren Petter Pettersson för att ha sålt öl till gästgivargårdens förfång. Parterna inställde sig och klockaren nekade till anklagelserna. Han anförde jäv mot ett av löjtnantens vittne, nämligen bokhållare Bylich. Han menade att Bulich tidigare varit ägare av gästgivargården och att det dessutom förelåg missämja mellan dem om andra saker.

Rätten ansåg dock inte att jäv förelåg utan tillsammans med de två andra vittnena tolvmannen Jan Andersson och bonden Erich Erichsson i Aspvik svor Bulich eden med hand på bok.

Bulich vittnade att han hört att klockaren sålt öl både under den tid han haft gästgiveriet och nu under Hollstens tid. Han hade sett klockaren ge en officer öl, men inte sett om betalning skett. Ofta hade barn kommit från klockaren med kärll med dricka och sagt att de köpt det.

Jan Andersson hade inte själv köpt öl av klockaren på ett år men visste att hans anställda ibland gjorde det. Särskilt när de hade arbete vid kyrkan, då det var lång väg att gå till gästgivargården.

Erich Erichson berättade att han tillsammans med en västgöte varit hos klockaren och fått färskt öl. Västgöten hade betalat. Klockaren sa att han sålt till vandrande krigsfolk och sedan även till andra.

Parterna avträdde, men återkom med en skrivelse, där Petter Pettersson erkänner att han mot lag sålt öl men att tvisten mellan honom och Hollsten nu är bilagd. Skulle han fortsätta åtar han sig att betala 20 daler silvermynt och vara förfallen till straff.

Då parterna på detta sätt kommit överens låter Rätten det bero.

Ur domboken 1744.

1 renskrivet och översatt blad.

Byggnadssyn på Asker.

Arrendatorn i Asker har till Häradssdomaren Nils Andersson i Tuna och Mattz Hendriksson i Skälby lämnat 3 syneattester vilka blev protokollförda.

Arrendatorn hade 1741 byggt nytt fähus värderat till 250 daler. Satt upp 150 fot ny gårdsgård och dikat i den s k Mansängen och Dyvreten. Värde 432 daler.

1742 har han flyttat ett stall och reparerat det. Värde 6 daler. Vidare ett lider med tak värderat till 12 daler. Stängt 120 fot i västra gårdet och dikat 220 fot.

1743 har han satt upp en ryttarstuga till ett värde av 112 daler. Han har också byggt ett hemlighus med hönshus för 60 daler. Stängt 163 fot och dikat 173 fot i östra gårdet.

Ur Domboken 1745.

4 renskrivna och översatta blad.

Kjerstin Ersdotter - Jacob Rode.

Vid sommaringet avgjordes tvisten mellan Kjerstin Ersdotter och Jacob Rode, som kört henne från hemmanet, sålt hennes ägodelar och förödat hennes gröda. Rätten godtog inte Rodes försvar, att han handlat på order från Greve Arvid Horn på Ådö. Rode skall ersätta hustrun med 741 daler och rättegångskostnader med 120 daler. Dock skall hustru Ersdotter lämna Rode utslaget i så god tid, att han hinner överklaga vid nästa ting.

Följden blev att Rode med hjälp av notarie Chytraeus stämde Kjerstin Ersdotter. Notarien menar att det är två omständigheter som avgör. Nämligen om Rode bevisar att han handlat på order från Greve Horn och om hustru Ersdotter borde krävt framlidne Horn eller sterbhuset och inte Rode.

Notarien begärde en remiss från Kännärrätten i Stockholm för att få intyget styrkt med ed. Intyget bevisar att Rode handlat på order. Han ville lämna det kommande tisdag. Rätten skulle dock denna dag ha syn i prästgården i Bro, så rätten kunde inte längre uppehållas med Chytraeus ärende. Chytraeus menade att han inte skulle hinna tillbaka till tinget under måndagen och begärde att skjuta upp ärendet till nästa ting. Han skulle då också hinna få tag på Greve Horns brev till Rode i ärendet, som han inte kunnat finna.

Kjerstin Ersdotter förklarade att hon inte kunde tro att Horn skulle velat henne så ont och menar att i skulden finns sådant som härrör från tidigare ofredsår och som Hans Excellensen Horn redan efterskönt. Hon beklagar att hon på grund av sin stora fattigdom inte kan uthärda denna sak längre om den inte blir avgjord.

Notarien Chytraeus vill inkalla ett vittne då Kjerstin Ersdotter påstod hon inte fått kvittensboken av Rode. Hon medgav att hon för ett år sedan fått den. Den var dock helt sönderriven. Chytraeus avstod från vittnet.

Utslag. Rätten vill inte ändra sitt beslut från förra tinget eftersom intyget, som bevisar att han handlat på order, inte är med ed bestyrkt. Dock medger de att det skall prövas vid nästa ting. Rode skall då infinna sig med brevet från Horn. Kassör Ingman skall också försöka erinra sig om han hört Horns order att driva bort änkan och om skulden är av gammalt datum.

Ur domboken 1745.

1 renskrivet och översatt blad.

Kyrkoherde Staafs änkas bekymmer.

Kyrkoherde Carl Staafs änka Christina Arrenia begär att hon skall bli befriad från skatter. Hon är fattig och måste dra försorg om omyndiga barn. Änkor under sådana omständigheter skall vara förskonade från dessa utgifter. Allmogen och nämnden bekräftar att hon inte har några tillgångar varför rätten beviljar hennes begäran.

Ur Domboken 1746.

3 renskrivna och översatta blad.

Kjerstin Ersdotter - Jacob Rode.

Vid detta ting skall Rode, som fått anstånd, infinna sig och med kassör Ingman bevisa att han handlat på order av Greve Horn, när han kört bort Änkan Kjerstin Ersdotter från hemmanet Qwista. Kjerstin Ersdotter är nu död men hennes son Pehr Carlsson inställde sig i stället.

Rode med bistånd av notarie Chytraeus infinner sig med alla papper i ordning och kassör Ingman har låtit efterfråga om någon varit missnöjd. Ingen har klagat. Greve Horn har under denna tid själv hållit i allt, så Rode kan inte ha handlat på eget bevåg. Änkan var skyldig 109 daler och Rode skall befrias från änkans och hennes barns anklagelser.

Sonen menade att modern kommit att lida mycket av den behandling hon fått av Rode.

Utslaget blev att Rode skall betala 120 daler till änkans barn och parterna sedan vara överens.

Ur Domboken 1746.

1 renskrivna och översatta blad.

Jacob Rode, Anders Wiberg - Nils Pehrsson.

Vid flera ting hade pågått en process mellan Jacob Rode och senare hans efterträdare Anders Wiberg vid Ådö Säteri och torparen Nils Persson. Torparen anklagades för att ha tagit bort säd på Qwista gårde. Rätten har dömt honom skyldig men han har gått till Hovrätten. Han var inte med i rätten och nämndemännen Per Jöransson och Lars Isaksson berättade att han var dödssjuk.

Eftersom sjukdom är laga förfall kunde inte rätten befatta sig med detta utan Nils Persson skulle infinna sig i nästa ting och fullgöra Rättens utslag.

Ur Domboken 1746 den 15 jan.

4 renskrivna och översatta blad.

Snickaren Erich Lundstedt - Friherrinnan Anna Christina Fleming.

Snickaren Erich Lundstedt hade stämt Friherrinnan Anna Christina Fleming för att hon den 8 okt inför Baron Otto Fleming angivit honom för lösdriveri. Han hamnade i fängelse några dagar. Han vill ha sin innestående lön. Han begär tillbaks sina verktyg i samma skick de befann sig när Friherrinnan tog dem ifrån honom. Han vill ha ersättning för resor och annat detta kostat honom.

Lundstedt biträdades i rätten av kamreraren Petter Liebling och på Friherrinnans vägnar uppträdde frälsebefallningsmannen Carl Stenbock med en skrift från Friherrinnan. Hon säger att hon fått stämningen men att ärendet inte är av sådan natur, att hon vid annan domstol än där hon är boende skall behöva svara.

Liebling menade dock att eftersom Lundstedt varit anställd på Säbyholm hos Friherrinnan är det här ärendet hör hemma. Han antyder att Friherrinnan kommer att gå till Hovrätten bara för att uppskjuta ärendet för den fattiga betjänten. Skulle så bli tänkte han begära urtima ting.

Rätten frågade var Friherrinnan, som äger flera fasta egendomar egentligen har sin hemvist. Svarades att hon var skriven här i häradet, vilket också Lundstedt var, sedan han kom i hennes tjänst. Utslaget i rätten blev att den innestående lönen skulle betalas liksom verktygen återlämnas och ersättning givas. Den första åtalpunkten om lösdriveri fick tas upp i annan domstol.

Friherrinnan förklarade sig missnöjd.

UKF:s pärm Sv4 - Svenngårds hembygdssamling - Pärm 1

Ur diverse domböcker 1700-talet.

I sammandrag beskrivna av G. Sandén 1995

*****

Ur Domboken 1749

6 översatta och renskrivna blad. 16 svarta kopior av handskriften.

Drängarna Anders Persson och Carl Persson gjorde offentlig avbön inför Rätten för att de smädat och vanvördat sin fader.

Gardessoldaten Gustaf Burman skall den 18 dec förlidet år under dryckenskap och svordomar sökt göra övervåld på gårdsfolket vid Stäkets Gård samt snattat ett par kardor.

Gardessoldaten stämde i sin tur frälsefogden Skogsberg, rättaren Johan Mårtensson, drängen Anders Eriksson, trädgårdsdrängen Anders Månsson, sadelmakaregesällen Carl Lund, bomullsvävaren Olof Boström alla vid Stäket samt torparen Erik Johansson på Ön. Burman nekar.

Instämnda vittnen var trädgårdsmästaren Eric Lindahl, dejan Walborg Palm och pigan Greta Larsdotter från Stäket.

Noggrann redogörelse för förhören. Länsman förklarar att han inte blivit övertygad att Burman stulit kardorna, men att han bör böta för sabbatsbrott, slagsmål, svordomar och okvädningsord.

Han dömdes till böter, eller i brist på penningar till nio par spö. Frikändes för kardorna. Sadelmakaregesällen Lund dömdes till böter för att ha givit Burman två kindpustar och för sabbatsbrott. De övriga frikändes.

Frälsefogden vid Stäkets gård Johan Skogsberg har stämt gardessoldaten Gustaf Burman för att i ondsko ha nedrivit en skorsten. Burman nekade och då ryttartorpet där skorstenen fanns inte är belägen inom detta härad, utan i Eds socken befattar man sig inte med denna stämning.

Bonden Jakob Mattson i Gällöfsta angavs ha sålt brännvin till borgaren Börje Bergman från Torshälla stad, då denne arbetade med att sätta upp tegelbruket vid Gällöfsta. Då vittnena inte infunno sig uppskötts målet till nästa år.

Krögaren i Pihlkrog Anders Norgren anklagades för att sålt brännvin utan tillstånd. Först nekar han, men då vittnet torparen Olof Johansson i Snyghäll säger, att han sett Norgren sälja till resande, erkänner han att han köpt ett halvt stop från Munkholmen. Han har inte sluppit de resande förrän han trakterat dem.

Domen löd på 100 RD silvermynt eller 24 dygn på vatten och bröd på Uppsala Slott.

Ur Domboken 1750-09-19.

6 negativa fotokopior, ej renskrivna

Ang. **Sockenmagasin 1746-03-05.** Protokoll.

Landshövding Carl von Grooth söker vid Härads-Tinget och där allmogen kommer tillsammans förespråka inrättande av Sockenmagasin. Kronobefallningsmannen Sven Askeroth fick i uppgift att sprida kunskap bland allmogen.

Lantingshausen har redan hjälpt sina frälsebönder och vill inte åtaga sig att stödja inrättande av magasin.

Överstelöjtnanten Reinholt Wilhelm Hodeés änka fru Anna Hederschöld lät genom sin frälsefogde Olof Holmstedt anmäla att han ej till särskilt sammanskott samtycka vill.

Baron Funks änka, fru friherinna Cederström genom frälse Bokhållaren vid Lejondahl Johan Wikman samt Baron Mauritz Posses änka fru Anna Christina Fleming genom Cancellisten Daniel Poignant att då de så nyligen fått vetskap om de här planerna de önskar överlägga och återkomma till nästa ting.

Wikman vill också korrespondera med sin husbonde Hovjunkaren Gripenstedt, som rest till Närke.

Herr Carl Iserhielm vill, dels som ägare av Tibble dels på sin moders fru Maria Magdalena Hermelins vägnar, stödja inrättningen.

Herr Lervin Blixen, som var närvarande, vill ej vara emot denna inrättning, men vill inlämna sitt yttrande vid nästa ting.

Ärendet uppskötts till nästa ting.

Ur Domboken 1750-09-19.

11 negativa fotokopior, ej renskrivna.

I sammandrag beskrivna av G. Sandén 1995

Ang. Härads Tingets arbetssätt 1750.

Sedan JustitieCancellern Herr Johan Herdeskiöld tagit säte i Rätten och allmogen blivit inkallad förmälte han hur kunglig Nåd och undersåtars lydnad blivit i Landsorterna underrättad. Kungligt Brev är uppläst av Landshövdingarna. Herderskiöld fann sig föranlåten att fråga följande omständigheter.

1) Om gudstjänst och tingspredikan hålles och om rättens ledamöter och de rättsökande flitigt bevisar den?

Svarades: Ja.

2) Om allmogen bevisar överheten den trohet, som är befalld?

Svar: Ej annat har hörts än att allmogen här i orten är trogen och lydig.

3) Om allmogen missta lag och rättvisa och om de få sina domar innan de far från tinget?

Svar: Ingen hade orsak att klaga.

4) Om domhavanden i tid underrättat lagmanstinget så att ärendet inte blir förhindrat?

Svar: Dessa förteckningar sänds strax till lagmannen.

5) Om kronobetjanten visar hövlighet och välvilja mot allmogen och noga kvitterar deras betalningar?

Svar: Mycket beröm till kronobefallningsmannens Askeroths omsorg om allmogen.

6) Om kronobetjanten tidigt infinner sig i Härads Tinget och går häradsrätten tillhanda?

Svar: Ja.

7) Om Kronobetjanten utan försummelse exeqverar domar och utslag?

Svar: Ja.

8) Om kronobetjanten påtalar brott, som sabbatsbrott, slagsmål och övervåld, så att tingsrätten allvarsamt kan beivra dem?

Svar: Att det inte försports många sådana laster i denna orten, men om det händer beivras det.

9) Om tjänstehjonsstadgan allvarsamt handhaves?

Svar: Så ofta någon förbrytelse mot nämnda stadga spörjes, påtalas det och beivras.

10) Om sakören skyndsamt utsökes?

Svar: Ja.

11) Om häradshövdingen njuta dessa andelar i sakören?

Svar: Ja.

12) I vad stånd är häradslistan och protokollen och var förvaras och disponeras sakörena?

Svar: Efter 1743 finns lista och protokoll kompletta och inlämnade till Landsarkivet i Uppsala. De tidigare är försvunna då de förvarades i häradshövdingens boställe.

13) Om det varslas till Hovrätten, när grövre brott blivit begånget och om kronobetjanten varit på stället och ger sin underrättelse?

Svar: När ett grovt brott blivit begånget inkallas extra ting om så behövs, så att rannsakingen inte blir fördröjd.

14) Om domhavande i tid inlämnar dombok och protokoll till Kungl. Hovrätten?

Svar: Ja.

15) Om hållskjutsarna fungerar med allvar och utan besvär?

Svar: Gästgivare Carl Werner svarade att bönderna ibland försummade sina hålldagar. Han anmäler dem då till länsmännen, som instämmer dem till tinget. Justitiekanslern förklarade att trogna undersåtar inte i onödigt mål blir bötfällda, men att lag och ordning skall råda och ingen resande bli uppehållen på grund av försummelse.

16) Om häradsrätten sparsamt beviljar lov till svedjande och beivrar olovligt svedjande?

Svar: I denna skoglösa ort har inte inlämnats någon ansökan och ej heller försports något olovligt svedjande.

17) Om Landsfiskalen med flit och utan egennyttia och med skicklighet utför sina ämbetsplikter?

Svar: Han har inte haft något mål vid denna Rätten, men tidigare har han haft åtskilliga mål, som han beskedligen utövat.

18) Om lanthandel finnes och om dess behörighet påtalas och beivras?

Svar: Det finns ingen sådan handel i orten.

19) Om allmogen vinnlägger sig att plantera allehanda skogsnyttiga träd?

Svar: Endast på några få ställen har plantering skett. Men man förmodar att de efter hand beflitar sig om att sådant fullgöra.

20) Om allmogen njuter hus- och hemfrid och säkerhet på vägar och stigar?

Svar: Att ej annat föresports.

Slutligen försäkrade Justitiekanslern allmogen om Kungl. Maj:ts nådiga och säkerliga hjärtelag för sina trogna undersåtar, med förmaning att de skall visa sin plikt som trogna undersåtar och fullgöra befallningshavandes befallningar.

Ur Domboken 1751.

7 negativa fotokopior, ej renskrivna

Bokhållare Hedengran och skjutsgossen Werner.

Inspektoren Carl Werner på Tibble gästgivargård har till sistlidna ting instämt bokhållaren uti Rikens Ständers Banco. Han påstod att Johan Herman Hedengran på allmän landsväg och färja slagit och illa hanterat Werners omyndige son Carl. Han måtte med böter anses skyldig och ersätta rättegångskostnaderna.

Werner infann sig i rätten men Hedengran lät kanslisten Daniel Poignant ingiva Kungl. Maj:ts Ordinarie Livmedicus Doktor Mårten Reefs skrivelse och följande intyg. Att Johan Herman Hedengran inte kan företaga någon resa på grund av sin svaga hälsa. Stockholm den 14 jan 1751.

Hedengran hade skriftligen insänt följande vittnesbörd:

Han reser den 11 aug från Säbyholm till Stockholm. Han kan gå ed på sin sannfärdiga berättelse. Från Tibble gästgivargård far Inspektor Werners chais efter Hedengran. På slät mark går färden i helmsmått löpande och i alla uppforsbackar i gående. Werners son säger med mycken otidighet att Hedengran skall köra fortare. Han menade att då Hedengran var ensam i chaisen borde hästen orka dra fortare. Skjutsgossen fortsatte med otidigheter, som hördes av de resande i andra vagnen, nämligen Greve Bondes lakej och jungfru.

Vid färjan försökte han få färjkarlens medhåll och hotade att spänna från och rida därifrån. Då slog Hedengran pojken med flata handen över munnen, så att några bloddroppar syntes ur näsan och sade att han borde lära sig till en annan gång. Pojken började nu skrika för att få passagerarna att lägga sig i. Det gjorde de också, men Hedengran försvarar sig med att han vet att skicka sig på vägarna. När de kommo av färjan gick färden i samma sakta mak utan att något hördes av gossen.

Vid Barkarby betalade Hedengran skjutspengar och dricks och sade gossen, att han skulle tala med hans far och förmanade honom att skicka sig bättre nästa gång.

Underskrift.

Att detta passerat betygar jag med mitt namns undersättande, och med liflig ed vill bekräfta om så påfordras.

Stockholm den ? 1750. Anders Carl Kindquist, Lakej hos Elisa Falckenberg.

Inspektor Werner menade att Hedengran kom med samma ursäkt som vid förra tinget. Dock hade Werner mött honom på Norrbro tillsammans med bokhållaren Winberg och inte kunnat märka någon sjukdom. Kanslisten Poignant uppläste Hedengrans protest, att saken skulle avgöras vid detta tinget. Om han inte inställde sig vid nästa ting, skulle han betala 10 daler silvermynt i vite. Skulle han fortfarande vara sjuk skulle läkare styrka detta. Vittnena skulle dock höras nu då de voro så ålderstigna att man kan förvänta dödsfall.

Ur Dombok 1751-01-16.

9 ej renskrivna blad

Stina Lisa Persdotter från Småland - fött ett oäkta barn

Länsmannen Anders Holmberg har till detta ting kallat amman vid Lejondal pigan Stina Lisa Persdotter anklagad för att vid Mikaeli tid här i orten fött ett oäkta barn. Hon skall stå till ansvar för detta brott och utnämna sin lägersman.

Stina är 28 år, medelmåttig till växten, något undersåttig, född av torparen vid Tuborgs gård i Småland. Föräldrarna är döda och hon begav sig till Stockholm för att uppsöka en broder.

På vägen mötte hon en grönkädd karl med bössa som försökte övertala henne till otukt. Han hette Anders och hans moder, som var på marknaden och sålde kram, ägde en gård, som han ville sälja och sedan följa Stina till Stockholm. Då hon inte velat samtycka tog han henne till en avskild skogsäng, varefter han främjat sin onda lusta. De hade sedan skiljts åt och hon vandrade genom Skänninge, Norrköping och Nyköping.

Under vandringen hade hon märkt att hon var havande. Hon insjuknade omsider hos en torpare i närheten av Södertälje, dit hon kom vid pingstiden. Hon mindes inte namnet på torparen eller socknen där hon bodde ej heller hur länge hon stannade.

Så snart hon kunde gick hon till Stockholm och där talade hon med sitt syskonbarn Peter Lomerin, som skall vara soldat vid Kungl. Livgardet. Hon sökte därefter sin bror men fann honom inte.

Hon orkade inte gå längre än till Bro socken, där hon vistades i 14 dagar hos Lars Larsson i Kvista, sedan 5 veckor hos soldaten Enqvist i Djursta soldatorp. Därefter kom hon till torparen Johan Eriksson i Snickaretorpet, där hon 14 dagar efter mikaelimässan födde ett fullgånget flickebarn, som ännu lever.

När hon blev frisk utbjöd hon sig till ammetjänst. Näst före jul blev hon antagen hos Hovjunkaren Herr Jacob Gripenstedt på Lejondal, därifrån hon i går fått avsked.

Länsmannen Holmberg anförde att denna Stina Lisa Persdotters berättelse inte vore trolig, då hon vid sin ankomst till orten utlåt, att hon blivit lägrad av en sjöman i Stockholm, där hon varit i tjänst. Hon har allvarsamt förmanats att bekänna sanningen, men säger att hon inte känner någon annan lägersman än den okända karlen, som våldtog henne på skogen.

Frågades, om hon inte ropat på hjälp och vid framkomsten till närmsta by begärt hjälp att finna honom?

Hon svarar, att hon ropat på hjälp men ingen hört henne. Hon hade dock inte berättat för någon vad som hänt henne emedan hon inte trott att det skulle få sådan påföljd.

Hon föreställdes nu det orimliga i att hon kunde klaga över våldtäkt och att hon måste ha känt den som lägrat henne.

Hon svarade, att hon väl visste att denne Anders, medan hans moder var på marknaden, uppehållit sig på ett rusthåll Skiatorp intill där hennes syster bodde, men hon hade aldrig sett honom mera än då hon råkade honom i skogen.

Länsmannen Holmberg inkallade vittnen Johan Eriksson och hustru Stina Markusdotter i Snickartorpet och Johan Andersson och hustru Brita Persdotter i Lagmansboda, som också varit med vid födseln. De avlade vittneseden med hand å bok, och efter varning att inte begå mened, berättade hustru Stina att när denna kvinnsperson kommit och bett att få stanna hade hon sagt att hon kom från trakten av Eksjö. Hon hade följt sin moster till Stockholm. Mostern skulle besöka sin son, gardessoldaten Lomerin.

Stina Lisa Persdotter berättade också att hon förlovat sig med en sjöman och fått en guldring av honom, som hon dock tappat. Han skulle ha lägrat henne.

När hon skulle föda hade hon under barnsnöden, som varit ovanligt svår, berättat om Anders i Östergötland, där hennes syster bor. Hon sa aldrig att hon blivit våldtagen.

Litet senare har vittnet farit till Stockholm och träffat slaktare Dahlmans dräng, Petter. Han berättade att han året näst före träffat en kvinnsperson vid prästgården i Spånga. Hon tänkte be prästen skriva till hennes bror i Ösjö socken, så drängen trodde, det var samma kvinna. Han skulle fråga pigan som tjänat tillsammans med henne hos Boyens mor, som var syltekinna på Regeringsgatan i Stockholm. När vittnet reste hem från Nacka, mötte hon samma dräng vid Järva krog och han hade frågat och påstod att det var samma kvinna.

Vittnet hade vid hemkomsten frågat Stina Lisa om hon kände Boyens mor. Hon svarade ja och sade att hon tjänat hos henne ett halvår, men likafullt påstått att hon blivit lägrad i Östergötland.

Hustru Britta hade under förlossningen, som varit ovanligt svår, hört Stina Lisa bekänna att hon blivit lägrad av en Anders vid systemns hemvist och skilts från honom vid Gränna. Förövrigt har inte vittnet talt vid henne eller visste varifrån hon var. Vittnesmålet upplästes och vidkändes.

I anledning härav frågades Stina Lisa om hon haft tjänst i Stockholm. Hon svarade att hon tjänat hos Boyens mor från påsken till mickelsmässan samma år. Men hon hade varit så oförståndig, när hon begivit sig från sin födelseort, att hon inte hade uttagit något prästebesked, då hon följt sin moster till Stockholm. Varefter hon hos kyrkoherden i Linderås herr Samuel Mörling uttagit besked. Då hon därefter gick mot Stockholm, blev hon våldtagen av den okände Anders och har inte med någon sjöman eller annan haft att skaffa.

Beslöts att eftersom brottet begicks i Ösjö socken skall Landshövdingen Herr Carl von Grooth översända rannsaktionsprotokollet till där berörde domstol. Bör Stina Lisa Persdotter, såsom en lös och okänd person till Uppsala Slottshäkte införas och därifrån till Östergötland avsändas.

Ur Domboken 1752.

4 negativa fotokopior, ej renskrivna

Grälade Stina Hansdotter och Anders Johansson.

Hustru Stina Hansdotter stämde sin man Anders Johansson, inhyses i Raskeboda för att han

- 1) förskjutit henne och givit henne endast 3 fjärdingar korn till uppehälle
- 2) slaktat 7 av hennes får
- 3) inte betalt henne lön för 2 1/2 års daglön utom 2 par skor och 1 par tofflor
- 4) för att hennes mor, hustru Sofia Månsdotter och hennes bror Olof Hansson under två somrar hjälpt till med bärgning och bara fått 4 vålmar hö. Till sist begär hon att han skall betala rättegångskostnaderna.

Anders Johansson nekade, att han skulle drivit hustrun ifrån sig, utan hon gick själv. Han har ingenstans att bo och äger ingenting förrän han delat sin egendom med sina barn i ett tidigare gifte.

Hustru Stina kunde inte precis säga att han drivit henne bort med hugg och slag, men hon ville inte följa honom till Raskeboda, eftersom han inte bett henne om det.

Länsman Holmberg anför att de båda makarna sedan förra års höstting blivit fällda för slagsmål sinsemellan.

Utslag i domen blev att eftersom båda var vållande till det hat och illvilja som råder, skall båda böta 25 daler silvermynt. Kan de inte det döms han till 9 par spö och hon till 7 par ris. De skall hädanefter leva ihop i sämja som äkta makar anstår, annars får de svårare straff. Hustruns fordran på mannen avskog i alla delar.

Ur Domboken 1752 29/1 (?)

33 negativa fotokopior, ej renskrivna

Kammartjänaren Friedrich Schensson- slagsmål och okvädingsord

Kammartjänaren Friedrich Schensson, i tjänst hos generaladjutant greve Friedrich Pontus de la Gardie, har till detta ting instämt gästgivaren härstädes Nils Lundblad och hans hustru Anna Stina Dubois till ansvar. Schensson blev slagen och fick åkommor och begär ersättning för läkarlön. Han fick också ta emot okvädingsord.

Schensson berättade, att när grevinnan de la Gardie kommit till gästgivargården voro inga skjutshästar inne trots att det blivit tillsagt innan. Hon befallde Schensson att gå till postbonden och fråga om han mot betalning ville skjutsa.

Schensson, som fått höra, att postbonden var på gårdet gick dit ut och där träffade han Anders Olofsson. Schensson frågade om han visste var postbonden var, men fick inget svar. Han tog då tag i tömmarna och bad honom hålla litet och frågade igen, om han inte kunde säga var postbonden var. Anders Olofsson frågade om han ville överfalla honom, samt sprang på honom och tog honom i bröstet, så att några knappar blev uttryckta. Han hade omkull honom på marken. Schensson gick ifrån honom till grevinnan och beklagade sig. Fru grevinnan befallde honom att säga till skjutsbonden, som skjutsat dem dit, att spanna för sina hästar för vagnen.

Under tiden kom vaktmästaren vid Ekolsund Eric Sahlström och snickaren Johan Sahlström till gästgivargården. Grevinnan bad vaktmästaren följa Schensson ut på gårdet och övertala postbonden att

skjutsa. De råkade åter Anders Olofsson och medan de talade med honom kom gästgivaren och utan ett ord slog han Schensson i huvudet 3 slag med en käpp eller piska. Flera av folket på gårdet kom med käppar och påkar. För att undvika deras slag drog Schensson Anders Olofsson över sig. Han fick ändå ta emot slag, men har inte själv förfört sig på någon människa.

När Schensson kom tillbaks till gästgivargården fick han höra att Anders Olofsson hade fel på hörseln, så att han inget hört utan tänkt att Schensson ville överfalla honom. Schensson ville ha bonden med sig in och dricka ett stop öl som försoning. Men gästgivaren hade avrått och frågat bonden, om han ville dricka med en sådan karl och kallat Schensson åtskilliga grova okvädningsord och beskyllt honom för att ha rövat bort hästen.

Gästgivare Lundblads berättelse. När grevinnan de la Gardie kommit till gästgivargården hade hållkarlen förut tingat hästar till hennes vagn och gått andra vägen bort efter dem. Gästgivaren hade dock följt Schensson ut på gårdet till postbonden Bengt Eriksson och sökt övertala honom att skjutsa. Han hade ej kunnat förmås därtill. Då hade Lundblad gått till Aspvik för att skaffa hästar. Under tiden har Schensson råkat åboen Anders Olofsson där på gårdet och velat ta hans hästar. Men då han inte ensam kunde uträtta detta återvände han till gästgivargården och hämtade vaktmästare Sahlström och snickare Sahlström och greve de la Gardies kock Hans, att med våld ta hästarna. De hade haft påkar under västarna.

Gästgivaren hade utan att ana detta oväsande begivit sig ut på gårdet att se på folket, som hållit på att så. Då fick han se Anders Olofsson med Schensson över sig, som slog honom och de andra omkring. Han gick då för att hjälpa bonden. Han blev då slagen, men om han själv utdelat några slängar, kunde han inte minnas.

Schensson nekade att han varit ute tillsammans med gästgivaren och talat med postbonden. Han åberopar vittnena Bengt Eriksson och hans måg Sven Nilsson samt Per Eriksson och hans dräng Gabriel Eriksson, alla här i Tibble by, som givit vittnesed.

1) Bengt Eriksson sa, att när grevinnan kom till gästgivargården med sin betjänt, som han först trott vara kusk, bad hon om skjutshästar. Han sade sig inte veta om det var Schensson, som var med, då han inte kände honom. Då han inte kunnat hjälpa med hästar, gick de tillbaka till gästgivargården.

Schensson återvände till gårdet och Anders Olofsson, som gått där och kört. Vittnet hade inte hört vad som sagts, men sett att de ryktes om tömmarna. Schensson hade sedan gått bort. Efter en halvtimme hade han återkommit med vaktmästaren och snickaren vid Ekolsund och kocken. Nu var vittnet närmare och såg hur snickaren ryckte omkull Olofsson. Han släppte då säskäppan och sprang för att skilja dem åt. Han frågade, vad de hade med bonden att göra men fick inget svar. Han slog några slängar med piskan, men visste inte vem han träffat. Vittnet såg att Schensson fick några slag av gästgivarens piska.

Extra fiskal Broms frågade, om vittnet sett Schensson omkull, men svarades nej. Frågades om flera slogo Schensson. Svar: nej.

Frågades om vittnet sett Schensson slå Anders Olofsson eller någon annan. Svarade vittnet, att han inte kunnat se, vilka som slog varandra, men att Schensson inte haft något i händerna att slå med. Frågades om han hört Schensson klaga att han blivit slagen. Svar: nej, men Anders Olofsson klagade däröver.

Hovjunkare Carl Wilhelm Iserhielm ville att vittnet skulle utfrågas om han sett Anders Olofsson omkullryckt, vartill vittnet svarade ja. Var vittnet den första, som kom till platsen sedan oväsendet börjat? Han svarade nej, men visste inte hur många som voro där förut. Lundblad frågade om vittnet märkt att Schensson varit drucken? Svarade vittnet att det kunde han inte säga.

2) Sven Nillson berättar, att då Schensson första gången kommit ut på gårdet utan föregånget samtal tagit Anders Olofsson i bröstet med ena handen och tömmarna i den andra. De hade kindpustat varandra men vittnet vet inte vem som börjat. Olofsson hade rått på Schensson och fått omkull honom. Schensson kommer då till vittnet och frågar vad bonden hette. Han gick sedan till gästgivargården och kom efter en halvtimme tillbaka med vaktmästaren, snickaren och kocken. Schensson gick fram till Olofsson och slog honom 3 slag på munnen och sa: -Var är dina krafter? Schensson fick omkull Olofsson med hjälp av sina medföljare. De höll honom fast, varför vittnet gick för att hjälpa bonden och skilja dem åt. Snickaren Sahlström hade en påk i handen, vilken vittnet tagit ifrån honom och slagit honom ett slag. Gästgivaren hade sedan kommit och med ett piskskaft slagit Schensson några slag.

Frågades vilka som hjälpt Schensson att få omkull Anders Olofsson. Svar: Han hade inte i hastigheten kunnat urskilja det. Frågades om snickaren slagit någon med påken, som vittnet tagit ifrån honom. Svar: nej, han hade hållit den, som om han tänkt slå. Det var en avbruten gärdsgårdsstör.

Frågades om Schensson slog någon annan än Olofsson och om han hade något i händerna att slå med. Svar: nej. Frågades om gästgivaren svor vid detta tillfälle, eller om vittnet av hans tal kunde höra hans avsikter. Svar: Vittnet hade inte hört svordomar utan gästgivaren hade sagt att han måste hjälpa bonden. Han hade inte varit ivrig.

3) Per Eriksson berättar, att han sett en främmande karl, som talat med postbonden, men om slagsmålet hade han ingen kunskap.

4) Gabriel Eriksson visste ej mer än föregående vittne.

Vittnesmålen upplästes och vidimerades.

Länsman Holmberg begär att få förhöra sina inkallade vittnen, nämligen: Drängen Johan Mattson i Berga, Sven Nillssons hustru Emma Bengtsdotter i Tibble och Iserhielms kusk Lars Hagström.

Fiskal Broms protesterade häremot, eftersom Emma Bengtsdotters fader Bengt Eriksson tillsammans med Sven Nillsson varit delaktiga i slagsmålet och inte bör vittna. Ej heller borde Iserhielms kusk vittna, då Iserhielm ägde gästgivargården och sökt taga gästgivaren i försvar. Anmälte hovjunkaren blev därför inkallad och han förklarade att han inte hade med saken att göra. Fiskal Broms menade att Iserhielm från början ställt sådana frågor till vittnet, att man kunnat anta att han velat ta sitt folk i försvar. Hovjunkaren sade sig inte menat att lägga sig i saken och ville inte ha med den att göra.

Länsman Holmberg ansåg att jäv mot kusken inte förelåg. Holmström och Johan Mattsson avlade eden. Johan Mattsson sade sig ha hört herr Schensson säga till grevinnan, att om han fick ta flera med sig, skulle han gå ner på gärdet och taga hästarna med våld. Grevinnan svarade: - Nej, gör inte det, då blir det slagsmål. Schensson svarade: - Som Ers Nåd vill. Därefter hade han gått och talt med grevinnans frälsebonde som skjutsat dit.

Sedan begav sig Schensson, kusken, snickaren och vaktmästaren ut på gärdet, men vittnet hörde och såg intet av vad som hände. Kusken kom tillbaka och sa: - Det står galet till därute. Jag tror de slår ihjäl varandra. Länsman frågade om de haft några tillhyggen och om han av deras tal kunde ana deras uppsåt. Holmström hade inget sett eller hört. Han hade stått hos sin herre i Andregården, då pigorna kommit och berättat, att fogden slog bönderna ute på gärdet. Han gick ut på trappan och såg att det inte var fogden utan Schensson. Pigorna hade misstagit sig, eftersom han haft gröna kläder liksom Lundblad. Schensson hade försökt spänna ifrån hästarna men inte lyckats. Han tog då Olofsson i axeln, men när denne gjorde motstånd kastade han honom under sig. Han lyfte upp honom och slog honom åter i backen.

Sedan gick vittnet in och eftersom han skulle gå ett ärende, sa hans herre till honom att gå till gästgivargården och få aftonvard. Vittnet gick genom ladugården, där han mötte Schensson, som varit tämmeligen besupen. Han föll 2 gånger, när han skulle kliva över gärdesgården. Schensson såg inte vittnet, utan talade för sig själv och med många eder talat om att bonden skulle få stryk och att han skulle ta hästarna från honom. Han föll framstupa på gården och gick sedan till gästgivargården. Grevinnan frågade om han fått hästar. Han svarade, att han fått stryk. Men om grevinnan gav lov skulle han ta tre med sig och ta hästarna med våld. Alla på gärdet skulle få stryk, liksom alla som hörde gästgivaren till. Grevinnan sade åt honom att vänta litet, då hon skickat efter länsman.

Vittnet hade gått in i krogstugan och tagit sig aftonvard, varvid grevinnan rest bort. Snickaren och vaktmästaren gick till gärdet. När vittnet kom ut, sa en resande man, att det är ett faseligt slagsmål på gärdet. Gud bevare mig att bära mig åt så på gästgivargården. Får jag inte hästar i godo, så får jag dem inte i ondo.

Vittnet sa till en ryttare vid namn Ahlstedt: - Kom låt oss gå dit ut och se om övervåldet är för stort, då ska vi bjuda till att stilla dem. När han kom fram såg han Schensson slå Anders Olofsson. Men om han hade påk eller hirsfångare att slå med kunde han inte skönja, då han var två bösshåll ifrån dem. Dock hade han något i handen.

De mötte vaktmästaren och frågade vad det var för väsende där ute. Han svarade: - Gud vet, jag har intet ont gjort. Strax mötte de kusken, som hade Schenssons hatt i handen. De sa till honom, att han vore värd stryk, om han varit så oförståndig att han givit sig ut på gärdet i slagsmål.

De kom sedan fram till Schensson och Anders Olofsson, som fortfarande höll varandra i håret och slog slag på slag med händerna. De var bägge blodiga och Olofssons skjorta var sönderriven. De sa till Olofsson, att han inte skulle slå mera, även om Schensson var värd att få stryk så att han bara kunde krypa. De gick emellan och bad de närvarande skilja dem åt. Vittnet gick därifrån, eftersom han hade bråttom och skulle bort.

Schensson ropade på honom och bad honom vänta så att de kunde slå följe och få sig ett stop öl i förlikning. Vittnet sade att han inte hade något ont mot honom och gått därifrån.

Fiskal Broms frågade, vilka voro på gårdet, när vittnet kom dit utom Olofsson och Schensson. Han svarade: - Gästgivaren och Bengt Eriksson och Sven Nillsson samt åtskilliga flera, som han inte sett eller känt. Frågades om vaktmästaren och snickaren från Ekolsund hade gjort något ont eller haft något i händerna. Svarades: - Nej, inte sedan jag fått se dem. Frågades om Schensson, när han samtalat med grevinnan om att ta hästarna med våld, nämnde vilka han ville ta med sig. Svar: -Nej. Frågades om vittnet såg någon annan än Schensson och Olofsson slåss. Svar: -Nej.

Vittnesmålet upplästes och vidkändes.

Fiskal Broms anförde att då Bengt Eriksson och Sven Nillsson efter egna vittnesmål äro delaktiga således inte äger vitsord.

Vaktmästare Sahlström och snickaren Sahlström som deltagit i slagsmålet och tillika med Schensson burit händer på Anders Olofsson och försökt beskydda Lundblad skulle höras. De tillfrågades varför de följde Schensson ut på gårdet. De svarade, att de gjorde det på grevinnans begäran, att söka efter postbonden av vilken hon trodde sig kunna få hästar. Deras mening var aldrig att göra något ont. De hade lämnat hirsfångarna i vagnen och inte haft något i händerna, men ändå blivit slagna. Lundblad menade, att de hade i saken del, men Fiskal Broms vill att de under ed skulle förhöras.

De två vittnena drängen Lars Hagström och Johan Mattson intygade att Schensson begärt av grevinnan, att få taga några med sig och med våld ta hästarna. Dessa hade varit de 3 som följt Schensson, då han kom i slagsmål. Lundblad menade att de haft samma uppsåt som Schensson. Rätten beslöt att de inte skulle höras som vittnen. Fiskal Broms uttalade på Schensson vägnar missnöje med beslutet, vilket antecknades.

Länsman Holmberg begärde att få höra ryttaren Erich Ahlstedt och gardessoldaten Olof Ytterberg och hans hustru Kaisa Mattsdotter.

1) Ahlstedt berättar att när han och Hagström suttit i krogstugan, någon, han minns inte vem, kommit och sagt att det var slagsmål. Hagström bad vittnet följa med för att skilja dem åt. När han kom ut såg han inget slagsmål och de som var på gårdet hade han till större delen inte känt.

Han såg Schensson ta Olofsson i bröstet, men ingen hade slagit den andra. Olofsson hade haft en piska i handen. De blev åtskilda. När Schensson kommit till gästgivargården hade gästgivarens hustru varit ovetvig och trätt på honom. Vittnet minns inte vad hon sa eller om hon okvädat honom. Han hade inte svarat.

Frågades om han inte sett Schensson och Olofsson hållit varandra i håret och slagits. Svarades att Hagström gått ut före honom, så att han inte kunnat se, vad som skedde. Han minns att de mötte kusken, som sa: - Du sakramentskade karl, du var värd stryk. Vad hade du på gårdet att göra?

2) Ytterberg har inte varit vid gästgivargården när slagsmålet skedde, utan har tillsammans med hållkarlen Anders Andersson mött Schensson ett litet stycke därifrån, då han reste bort, varvid han sagt: - Det går an för dej, du är nykter, men jag är lite full. Det är sant att jag fått stryk vid gästgivargården, men stämmer inte han mej, stämmer inte jag honom. Det är behållna gåvor. Schensson hade varit blodig i huvudet.

3) Hustru Kaisa berättar, att Schensson kommit in i hennes kammare och bett att få stoppa en pipa tobak med Ahlstedt, samt bett vittnet gå efter ett halvstop öl, då han inte ville tala med grevinnan innan hickan gått över. Han hade varit något drucken fastän han inte raglat. Om slagsmålet hade hon ingen kunskap, eftersom hon inte varit ute. Fiskal Broms frågade vittnet om hon kände Schensson och med visshet kunde säga att han var drucken. Hon svarade att hon inte känt honom tidigare, men att han var drucken. Vittnesmålet upplästes och vidkändes.

Därefter uppläste Fiskal Broms en attest över Schenssons åkommor. Undertecknad har visiterat Schensson och han har följande skador. 1) skada över högra ögat, långt som en fingerled, ett på behinnan. 2) ett mindre sår över vänstra ögat. 3) ett litet sår i hårgården. En blånad kring höger öga. En

blodrosig blånad på vänstra underarmen. En blånad på vänstra låret och på skenbenet. Skada kring vänstra tumleden. Constitution över högra låret. Blodrosig blånad på högra skenbenet.

Attesteras Sjö 7 april 1752

Joh. E. Woigtlander

Hovmeidcus och Regementsfältskär

Gästgivare Lundblad nekade till att ha tillfogat Schensson de skador, som attesten talar om och påpekar att denna attest såsom obesvuren ej borde vara vitsord.

Slutligen anförde Fiskal Broms att större delen av vittnena varit delaktiga i slagsmålet. Den resande från Carlshamn, som var inspektor och hade sett alltsammans skulle inför domstol på hemorten vittna. Nästa ting skulle avgöra tvisten och Schensson skulle se till att attesten från Medicus blev med ed bestyrkt.

Lundblad hade inget emot, att man försökte ta reda på den resande, då han skulle kunna bevisa Lundblads oskuld och Schenssons otidighet. Länsman hade heller inget att inlägga varför svarades: Att då Schensson åberopat flera vittnen och ansökt att få saken uppskjuten prövar Härads Rätten till följe av rättegången, att begärde anstånd till nästa ting beviljas. Schensson skall utan ny stämning vid nästa ting infinna sig.

(Den 15 maj fortsatte tinget).

Ur Domboken 1754.

5 fotostatkopior renskrivna och översatta.

Angående provinsialläkartjänst.

Kungl. Maj:t har den 6 aug sistlidne år anbefallt Landshövdingen Carl von Grooth att vid tillfälle framhålla för allmogen nödvändigheten av en provinsialmedicus. Denna skulle vid påkommande smittsamma sjukdomar och även annars hjälpa till med råd och skötsel.

Landshövdingen har genom brev anmodat domaren att vid nu pågående ting försöka övertala de församlade att genom sammanskott inrätta en sådan tjänst. Allmogen, som var samlat vid detta ting, erkände den stora nåd och omtanke konungen visade dem, men ville som tidigare vid påkommen sjukdom besöka de läkare som finns i Stockholm och Uppsala. Den utgift det skulle bli att inrätta en ny tjänst, vore onödig då tjänsten i alla fall skulle inrättas i någon av dessa städer. Det skulle inte medföra någon bekvämlighet för dem.

Ur Domboken 1758.

5 fotostatkopior, renskrivna och översatta.

Kyrkoherde Sahlgren klagar på uteblivet tionde från Aspvik.

Kyrkoherde Sahlström i Ryd och Näs socknar instämmer arrendatorn i Aspvik, Erick Ericksson, då han inte betalt fullt tionde. Det saknas 2 tunnor.

Erick Ericksson inställde sig vid tinget, medan kyrkoherden lät länsman Holmberg läsa upp en skrift.

Kyrkoherden skriver att han på grund av sjukdom inte kan inställa sig vid tinget. Han åberopar att Erick Ericksson 1756 och 1757 lämnat för litet tionde. Det gjorde han inte så länge han tillsammans med Nämndemannen Jean Andersson brukade gården. Orsaken kan inte vara missväxt, då andra på orten kunnat betala. Dessutom har han sålt ansefliga mängder hö till Stockholm. Anhåller om ett rättvist utslag att arrendatorn ålägges att betala 1 tunna råg och 1 tunna korn. En halv tunna havre, som han tillskickade mig 1756, skall gottgöras honom.

Efter uppläsningen av brevet yttrade sig arrendatorn. Han menade sig inte ingått någon överenskommelse om viss tionde, även om det varit på tal. Dessutom hade det varit så svår missväxt, att kyrkoherden inte kunde begära mer än han fått.

Rätten ansåg sig behöva höra Johan Andersson, som tidigare brukat gården tillsammans med Ericksson. Under hans tid hade man givit 5 tunnor i tionde, men han visste inte om överenskommelsen gällde för framtiden.

Rätten beslöt att uppskjuta målet till nästa ting, då kyrkoherden måtte bevisa att en sådan överenskommelse fanns.

Ur Domboken 1758.

5 fotostatkopior renskrivna och översatta.

Kyrkoherde Sahlgren angående tionde från Aspvik.

Vid förra vintertinget uttog kyrkoherde Sahlström i Ryd och Näs stämning på arrendatorn Erick Ericksson Aspviks berustade säteri. Hans påstod att arrendatorn var skyldig 2 tunnor säd för tionde. Kyrkoherden skulle nu bevisa att han hade rätt till detta.

Erick Ericksson inställde sig men kyrkoherden lät länsman Holmberg läsa upp en skrivelse i ärendet.

Kyrkoherden skriver att det funnits en muntlig överenskommelse om tiondets storlek och att arrendatorn antagit detta. Han har bevisat detta genom att under första åren betalt efter den överenskommelsen. Kyrkoherden begär att få sina inestående tionden och att arrendatorn i fortsättningen skall betala efter överenskommelsen och inte ge så mycket som han behagar.

Erick Ericksson nekade även nu och ber att få bli frikänd.

Rätten anser inte att kyrkoherden kunnat bevisa att en sådan överenskommelse föreligger. Det är vanligt på orten att säterierna betalar efter grödans beskaffenhet. Så länge en särskild tiondesättning inte är bestämd, kan kyrkoherden inte utkräva de två tunnor från tidigare år och inte heller begära rättegångskostnader.

Ur domboken 1759.

1 renskrivet blad

Angående en bortsprungen tjur.

En rödbrun tjur med vitt huvud, som är märkt på båda hornen, togs om hand vid Finsta i höstas. Inför tinget upplyses nu att den som tagit om hand tjuren kommer att i närmaste kyrka upplysa var tjuren finns. Om inte ägaren ger sig tillkänna, kommer upphittaren att behålla djuret.

Ur Domboken 1761.

5 renskrivna och översatta blad.

Inventarium i Ryds Prästgård. Jacob Mörk vittnar om kyrkoherde Örns fattigdom

Sven Askerot har på order stämt borgaren i Nora stad Johan Bulich att till Ryds kyrkoboställe återbetala felande inventarier i form av spannmål och andra lösören. Bulich har ärvt efter sin svärfader kyrkoherde Henrich Sahlgren.

Askerot inställde sig som Konungens Befallningshavande och för Domkapitlet Kyrkoherde Jacob Henric Mörk. Även boställets nuvarande brukare kyrkoherde Olof Hernodius var med.

Borgaren Bulich inställde sig också. Från Domkapitlet fanns ett utdrag från husesyn 1671, då Sahlgren tillträdde. Hans företrädare kyrkoherde Öhrn kunde inte lösa de inventarier det gällde. Mörk vittnade om Örns fattigdom och att de övriga skjutit samman för Örns underhåll.

Bulich menade att hans svärfader inte förstått att han skulle begära syn när han tillträdde och att det som fattades i inventariet nu härleddes till tidigare. Han begär att frikännas.

Bulich blev dock skyldig att betala.

Ur Domboken 1765.

1/2 renskrivet och översatt blad.

Snatteri.

Bengt Ersson i Sylta och Anders Månsson i Skälby hade från Fru Schonströms bagagekärra bortsnattat ett garnrep och ett par kvinnostrumpor och ett hästtäck. Dessutom hade Bengt Ersson enskilt från några bönder från Kopparberg stulit en 9 dalers plåt.

Eftersom de förra persedlarna voro nästan uppruttnade och ingen frågat efter dem vill länsman Sundberg att man skulle ägna sig åt pengarna. Rätten tog för den skull upp de 9 dalerna först.

Då Bengt Ersson redan vid förra tinget erkänt och betalat tillbaka pengarna dömdes han till att böta 4 daler och att i stillhet i Näs kyrkas sakristia undgå skrift och avlösning.

Ur Domboken 1765.

1/2 renskrivet och översatt blad.

Rode begär befrielse från böter.

Frälsefogden Jacob Rode begär befrielse från de böter han fått i samband med tvisten mellan honom och Kjertin Ersdotter. Han är förlikad med sin motpart och har hållit henne skadeslös. Han menar också att alltsammans skett utan hans förskyllan.

Rätten befriade honom från böterna men manade honom att i fortsättningen fullgöra, vad rätten lade på honom.

Ur Domboken 1765.

2 renskrivna och översatta blad.

Anna Lind och Olof Andersson för olovligt umgänge.

Olof Andersson som är dräng på Torsätra men någon tid hållit sig undan och Anna Anderdotter Lind är av länsman Sundberg instämde till tinget då de enligt kvinnan haft otillåtet umgänge. Hon har sedan fött ett oäkta barn. Ärendet som varit i Södra Förstads Kämnärsrätten har blivit överfört hit.

Där vittnade hustru Lisa Anderdotter som hjälpt Anna vid den svåra förlossningen att hon därunder berättat att Olof Andersson var hennes lägersman.

Olof Andersson nekade men flera omständigheter tyder på att han är skyldig. Han hade tagit anställning som dräng hos nämndeman Pehr Jöransson men när detta blivit känt hade han avvikit. Dessutom hade han legat ensam med Anna i kammaren hela tiden. Rätten kunde inte få honom att erkänna utan anmodade länsman Sundberg att låta prästerskapet förhöra honom i kristendom och få honom till att ångra sin synd.

På eftermiddagen när saken skulle tas upp på nytt hade gifte Olof Andersson avvikit från tingsplatsen så att målet inte kunde fullföljas. Länsman Sundberg fick i uppdrag att söka rätt på honom.

Ur Domboken 1775.

1 renskrivet och översatt blad.

Tingsbyggnad.

Ärendet gällde förbättrande av tingsbyggnad, hållstuga och hållstall vid gästgivargården.

Lantingshausen överlämnade genom inspektör Jonas Ryding 1211 daler till rätten. Ryding hade fått befallning att uppsätta en ny byggnad mitt emot där gästgivaren bor. Lantingshausen var villig att uthyra rum för tingsrättens sammankomster.

Rätten önskade att till nästa ting häradsborna skulle sammankallas för att överlägga om hållstugan och fängelserummet kunde sammanbyggas för att minska kostnaderna.

Ryding fick i uppdrag att till nästa ting se till att Lantingshausen har någon fullmäktig på plats och även förbereda en försäljning av den gamla tingsbyggnaden om det skulle bli aktuellt. Pengarna kommer att under tiden förvaras i häradsarkivet.

Ur domboken 1775 den 2 maj.

2 renskrivna och översatta blad.

Tingsbyggnad.

Till detta ting hade alla i härandet blivit inkallade för att ta ställning till om man skulle låta ägaren Lantingshausen bygga nytt och hyra ut lokaler och då sälja det gamla huset eller förbättra det gamla.

Där inställde sig herr Gustaf Wachsclager, Herr Iserhielm, för Säbyholms Gods med fullmakt Herr Anders Bellander, för Ådö inspektör Eric Lindström och för Stäket inspektör Swen Almquist och en stor del av allmogen.

Å Lantingshausens vägnar lämnade Greve Axel Fersen, Herr Jacob Gripenstråle fullmakt för borgmästare Pehr Ekorn Pettersson. Hans anbud var att om han får nedtaga den gamla byggnaden bygga en helt ny med nio rum. Häradsrätten får använda salen och två kamrar.

Ur Domboken 1775.

2 renskrivna och översatta blad (+ 2 kopior).

Vådeld i Ekeby Lossa socken.

På Friherrinnan Anna Christina Flemmings vägnar inställde sig Erich Lindström med ett syneinstrument, som tolvmännen Mattz Hindricsson och Johan Andersson upprättat, då de synat och värderat den skada som blev vid vådelden på Ekeby i Lossa socken.

Lindström anhöll att brandstod skulle beviljas och att värdet på det brunna ökas.

Nämnden vägrade inte brandstod enligt syneprotokollet, men kunde inte öka summan, då Häradet är litet och på grund av senaste tidens durchmarscher (en krigsstyrkas tågande genom landet) blivit mycket betungat.

Åboen Erich Mattson, som var närvarande, berättade att han hållit på att tröska på morgonen och haft en eld i en ugn. Ugnen var en gråstenshäll med två tegelstenar uppmurade och en häll över. Hans hustru Maria Esajasdotter hade släckt elden och Mattson hade också själv kontrollerat att den var släckt. Om elden kommit från ugnen eller ej kunde han inte veta.

Brandstodsföreningen upprättades 1735 eller 1736 och deras protokoll fanns inte nu till hands varför nämnden beslutade att uppskjuta ärendet till nästa ting, då Lindström, Mattson och övriga Ekebybönder hade att infinna sig.

Ur Domboken 1775.

1 renskrivet och översatt blad.

Gäller flyttning av hållstugan och hållstallet.

Sedan denna Häradsrätts innevånare blivit kallade att ta ställning och överenskomma om flyttningen av hållstugan inställde de sig tillsammans med vice kronobefallningsman Sven Askerot Svensson.

Eftersom Tibble sockenbor i Håbo Härad inte hade blivit kallade trots att de skulle dela kostnaderna för en eventuell flyttning, beslöts att uppskjuta ärendet till nästa ting. Askerot skall se till att alla får kallelse till dess.

Häradsborna åtog sig att i väntan på beslut ta fram 40 timmerstockar ur Häradss allmänningskogen.

Ur Domboken 1776.

1 renskrivet och översatt blad.

Gäller flyttning av hållstugan och hållstallet.

Nu skulle beslut om flyttningen av hållstuga och hållstall vid gästgivargården beslutas av häradsborna och Tibble sockenbor i Håbo Härad, som bestämdes vid förra tinget.

Länsman Carl Blomberg sade att eftersom kallelserna gått ut för sent och att inga från Tibble var närvarande måste ärendet uppskjutas ännu en gång.

Askerot fick ännu en gång uppdraget att kalla Tibbleborna genom pålysning i kyrkan minst fjorton dagar innan nästa ting och om de inte infann sig, skulle ärendet ändå avgöras.

De 40 timmerstockar, som Bro Häradsbor skulle bidra med ur allmänningskogen skall på vinterföret dragas till gästgivargården, så att man direkt efter sommaringet kan påbörja arbetet.

Ur Domboken 1776.

3 renskrivna och översatta blad.

Gäller flyttning av hållstugan och hållstallet vid gästgivargården.

Nu inställde sig i Sven Askerots närvaro: Fr. Iserhielm, inspektörerna Fredric Södergren vid Säbyholm, Fredric Lindström vid Stäket och Sven Almquist vid Bro gård. Tibble sockenbors ombud Jacob von Bromell meddelade att Tibbleborna var beredda att delta i denna husflyttning.

Bromell klagade över att man inte skött underhållet på husen bättre.

De 40 timmer som skulle finnas vid gästgivargården var fortfarande inte framkörda och man befarade att de 30 som var menade till arrestlokal skulle ta skada av att ligga ett år till. Beslöts att byggnationen skulle läggas ut på entreprenad, vilket Askerot och nämndemännen Anders Göransson och Jan Jansson i Frölunda skulle ombesörja. Pengar till bygget skulle tas av de i häradskistan förvarade och om den inte räckte skulle 1 daler silvermynt uttas per mantal.

Ur domboken 1778.

2 renskrivna och översatta blad.

Gäller byggandet av hållstuga och hållstall vid gästgivargården.

Till detta ting var både häradsborna från Bro och Tibble inkallade för att ta slutgiltig ställning till byggnationen av hållstuga och arrestlokal vid gästgivargården.

Länsman Carl Blomberg berättade att timret nu var framkört. Man enades om att arbetarna skulle stå under överinseende av länsman Blomberg.

Blomberg. Kostnaderna skulle delas mellan Häradsborna och Tibble sockenmän och de skulle vara gemensamt ansvariga för hållstugan.

Iserhielm, som var Tibblebornas ombud menade att de inte också skulle stå för kostnaderna vid Grans gästgivargård, vilket rätten ansågs skäligt.

Ur domboken 1778.

2 renskrivna och översatta blad.

Avskedande av Barnmorska och anställandet av en ny.

När tinget ändå var samlat upptogs en fråga om barnmorska. För några år sedan antogs av båda häraderna hustru Lindblom som barnmorska. Hon har visat sig helt oduglig och ingen har velat ha hennes tjänster. Hon har avflyttat från orten. Håbo Härads ting har vid förra sommaringet begärt att hon skall skiljas från sin tjänst. Innan hon blivit hörd har man antagit underofficerens Hysings hustru Catarina Brita Bergman vilken visat sig som en duktig person.

Hustru Bergman, som var närvarande, begärde att få bli antagen till tjänsten och få samma förmåner som den avsatta. 32 daler ur varje sockens fattigkassa årligen skulle vara hennes lön. Hon begärde också ersättning för senaste året. De pengarna ville hon använda till utbildning och barnmorske-examen.

Häradsborna var tveksamma till hennes kompetens och ville anställa henne på ett provår. Rätten lät det bero.

Information – Hjälp att navigera i programmet

Bokmärken med **Grön** / **Röd** färg leder endast till denna information
- de skall ses som rubriker | navigeringshjälp | upplysningar
Backa 2 ggr med **grön pil** längst ned på sidan

Eftersom vi presenterar ett omfattande textmaterial visar vi det i s.k. PDF-format
Formatet tillåter användning av register med s.k. Bokmärken för navigering i
filen som innehåller många hundra A4-sidor.

Bläddring framåt/bakåt i PDF-programmet

Triangelformade pilar längst ned på sidan

Bläddring bland visade sidor i PDF-programmet

Pilar framåt/bakåt på **grön / rund** botten, längst ned på sidan

Bläddring framåt/bakåt i vanliga internetprogram (ofta med färgad bakgrund)

Pilar framåt/bakåt på **grön / rund** botten längst upp till vänster på sidan

Blå färg är länkar som leder till andra program skapade i PDF eller HTML

Röd färg är viss förtydligande information

Sökfunktionen – klicka på kikarikonen

PDF-formatet har en inbyggd sökfunktion som söker i hela filen.

- därför är filen stor, vilket är till nackdel för den som använder äldre typ av telefonmodem

- i de senast inlagda texterna ligger innehållsförteckningarna i särskild fil för att undvika dubblerad visning

OBS att finns flera sökalternativ

Svenngårdska hembygdssamlingen

Delvis dokumenterad i ett 25-tal pärmar
Innehållsförteckningar och bearbetning - UKF:s pärmar Sv1-6

Bakgrund

- Svenngårdska samlingen [doneras](#) till Upplands-Bro kommun 1970
- Kulturnämnden/Biblioteket upprättar en innehållsförteckning
- Svenngårds hembygdssamlingen som grund för studier i kommunens historia
- [Hembygdsprojektet 1977-1980](#)
- Kulturhistoriska kartan 1980-1982
- Hembygdsboken skapas 1982-1984
- Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut bearbetar materialet från 1987

Svenngårds samling - ett försök till beskrivning

- Boksamlingen - Svenngårdska rummet i Kungsängens bibliotek
- Kartsamlingen - Hembygdsgården i Kungsängen
- Arkivalier - inbundna, lösa, osorterade - Biblioteket
- Svenngårds sammanställning av gårdshandlingar
ett 25-tal pärmar i Svenngårdska rummet - sammanfattningar hos UKF

UKF:s innehållsförteckning/bearbetning/sammanställning/sammandrag	sidor
Pärm Sv1 - Svenngårds pärmar	p5-p6-p7-p8 Gårdshandlingar 131
- Pärm Sv2 - Svenngårds pärmar	p9-p10-p11-p12-p13-p21 Gårdshandlingar 111
- Pärm Sv3 - Svenngårds pärmar	p14-p15-p16-p17-p20 Gårdshandlingar 138
- Pärm Sv4 - Svenngårds pärmar	p2-p1-p18-p24-p31 Domstolprotokoll 159
- Pärm Sv5 - Svenngårds pärmar	
- Pärm Sv6 - Svenngårds pärmar	p22-p23 Biografier, Diverse 122

Anvisningar - manövrering - sökning - utskrift

Några anvisningar om hur du kan använda programmet

Öppna fliken **Bokmärken** i vänstra kanten.

Där finner du **Innehållsförteckningar och länkar till övriga filer i programmet**

Bokmärken med ett "+-tecken" framför har underavdelningar.

Välj lämplig förstoring: **Sidbredd / Helsida**

Blå pilarna   föregående/nästa sida - *fysisk ordning* (inte nödvändigtvis föregående *visade* sida)

Det finns också pilar till *första* och *sista* sidan

Gröna pilar   *bläddra* mellan tidigare visade sidor **eller** Webbläsarens pilar längst upp på skärmen

Ctrl+Shift+N   skriv önskat *sidnummer*

Bokmärken   klicka på önskad *namngiven* sida

PDF-programmet har en **sökmotor (Kikaren upptill på sidan) eller Ctrl + F**

Gäller textmaterialet i använd fil = UKF:s pärm: Sv1, Sv2, Sv3 .....

(*när Bredband blir vanligare kan allt läggas i en och samma fil*)

Du uppmanas skriva det ord du vill söka på, varvid en del av den mening ordet står i visas.

Klicka på den mening som verkar vara användbar och aktuell sida visas med sökordet markerat.

Markera om du vill ha viss begränsning av sökmöjligheten.

Utan någon av de 4 valmöjligheterna finner programmet alla kombinationer med ditt sökord

Utskrift: Viktigt att ange vilka sidor du vill ha utskrivna. Annars skrivs alla sidor ut